

Acti Augustini de verbis apli. Sermo. j. et. ij. Fo. lxxij.

Qui Aurelij Augustini Hipponensis episcopi Liber Sermonum de Verbis Apostoli: quorundam aliorum feliciter incipit.

De indiuidua Trinitate et inseparabili unitate: Arrianorumque confutatione: ac fidelium populorum de fide catholica confirmatione. Sermo. j.

Ancta et diuina eloquia fratres inquit: imo quotidie nobis salubriter recitant: ut aie no stre pascatur: in futuro autem seculo eternis epulis saginetur: dicite. ppheta. Satiabor dum manifestabit gloria tua. Qualis sit autem hoc gloria futura: et quibus diuitijs floreat quicquid splendoris prefulgeat: laudare possumus: explicare non possumus. Quare? Quia legimus. Nec oculi viderunt: nec aures audiuerunt: nec in corde hominis ascendit quod preparauit deus intelligentibus. Si igitur tanta et talia sunt bona eterna celestia quod oipotens preparauit sanctis suis catholicis et fidelibus: quid est ipse deus? quid talia et tanta preparauit? Quid est in quo oipotens deus? Quid nisi ineffabilis: ineffabilis: in comprehensibilis: ultra oia: extra oia: super oia: Sem enim creatura sua excedit: omne facturum preterit: vniuersa precellit. Si enim gras magnitudinem: maior es: si pulchritudinem: pulchrior: si dulcedinem: dulcior: si splendorem: fulgidior: si iustitiam: iustior: si fortitudinem: fortior: si pietatem: clementior. Nulla enim ratio patitur: ut vel factura factorum suo equet: vel opus artificis operari: sicut legimus in prophetia. Qui fecit fortia: fortior est: et quod fecit pulchra: pulchrior illis est. Sic autem huius vniuersae deitatis precella insignia predicamus: ut tamen non sicut iudei sed sicut christiani: trinitatis diuina mysteria per fateamur. Sicut enim oipotens et ineffabilis pater est: ita oipotens et incomprehensibilis filius: ita etiam spiritus sanctus in patre et filio indiscere conuersus: ineffabilis atque inuisibilis est. Pater enim et filius et spiritus sanctus: vni oipotens deus: vni in trinitate: vni in potestate: vni in unitate: et vni in trinitate consistit: sed nec trinitas diuiditur: nec unitas separatur. Idcirco igitur catholica fide armati atque illustrati charissimi: nefandos arrianos hereticos quod hoc tempore impie iactant: multos christianos nostros seducendo corrumperunt atque decipiunt: breuiter percutiemus: quod orant dominus: qui sentit: ut contra dominum: Responderent nobis dicentes. Quam dominum vni in trinitate: sed vel legimus patrem maiorem: filium minorem: spiritum sanctum inferiorem: quippe spiritus dicit. Pater maior me est. Idcirco respondemus. Sicut inquit oratis et colitis deum: Sic plane sic legimus: sic colimus: sic oramus. Ad hoc dicimus. Si igitur ita deum colitis: oratis: hoc non est deum magni vni colere et rogare: sed tres deos facere. Et vbi est quod in lege diuina legitur? Audi israel: dominus deus tuus deus vnus est. Et iterum alibi ait. Dominum deum tuum adorabis: et illi soli serues. Si enim aliud est pater: aliud filius: aliud spiritus sanctus: non est vnitas: sed diuisa potestas. Quod autem discrepans potestas stare potest? Iuxta euangelium legimus. Domine in semetipsa diuisa: vel regnum stare non potest. Quod autem diuinitas a semetipsa discernitur: cum lucis splendor: aut solis calor: nullatenus separatur. Ecce enim sicut videmus: in sole tria sunt: separari oino non possunt. Que autem tria sunt videmus? Locus: splendor: et calor. Quidem enim sol in celo currente: fulget: calorem. Diuide igitur potes arriane sol: et tunc demum diuide trinitatem. Sed fortassis de sole discernendo difficilis est ratio: quia in celo est: et a nobis longe positus est. Ecce aliud proponimus elementum quod minus est: et in terra nobis visibilis est. Ignem dico quod in manibus nostris habet: et tamen diuidi non potest. Ignis enim tria habet: et diuidi non potest: hoc est: calor: lucus: et feruor. Si igitur nefande heretice diuidere non potes creaturam solis: quomodo potes diuidere deum oim creatorem? Audi autem et discere habet magnam et vnicam trinitatem ab exordio generis humani fuisse ostendam. Audi in lege et in prophetis: in psalmis et in euangelio. Audi in apostoli: perculdubio declarata. Audi inquit in genesi. Fecit deus hominem ad imaginem dei. Et simul ostendit inseparabilem trinitatem: ait in eo libro. Et spiritus dei ferebatur super aquas. Audi prophetam dicentem ex persona christi. Spiritus domini super me.

me. propter quod vixit me: euangelizare pauperibus misit me. Audi in psalmis. Verbo domini celi firmati sunt: et spiritu domini eius virtus eorum. Et iterum. Redde mihi letitiam salutaris tui: et spiritu principali confirma me. Audi etiam in euangelio confirmatum. Dominus spiritus apostolus dicit. Data est mihi ois potestas in celo et in terra. Matthei. Eritis baptizati omnes gentes in nomine patris et filii et spiritus sancti. Audi apostolus. Multitudo diuitiarum sapientie et scientie dei: que inscrutabilia sunt iudicia eius: et inuestigabiles vias eius. Quis enim cognouit sensum domini: aut quis consiliarius eius fuit? Aut quis prior dedit illi et reddet ei? Quia ex ipso et per ipsum et in ipso sunt oia: ipsi gloria in secula seculorum. Amen. Si igitur tanta veteribus quod nouis scripturis satis apteque prebatur est diuina unitas: trinitas inseparabilis: spiritus penitus hereticis finem apostolus dicit. Hereticum post vnam correptionem deuita: tanta fides nostros populos de ipsa fide catholica confirmet. Nulle quippe sunt maiores diuine: nulli thesauri: nulli honores: nulla mundi huius maiora substantia: quod est fides catholica: quod potest homines saluare: cecos illuminare: infirmos curare: cathecuminos baptizare: fideles iustificare: penitentes reparare: in sanctos augmentare: martyres coronare: regines: viduas: et coniugales casto pudore conseruare: clericos ordinare: sacerdotes consecrare: regni celestibus preparare: in eterna hereditate cum angelis sanctis communicare. Sicut ipse dominus promittendo confirmat. In resurrectione neque nubem: neque viros ducunt: sed erunt equales angelis dei: per christum dominum nostrum: qui cum patre et spiritu sancto viuunt et regnant deus per omnia secula seculorum. Amen.

De corpore et sanguine domini iesu christi. Et de humilitate tenenda: arrogantiaque vitanda. Sermo. ij.

Adiuimus veracem magistrum: diuinum redemptorem: humanum saluatorem: commendante nobis seculum nostrum: sanguinem suum. Locutus est enim nobis de corpore et sanguine suo: quod corpus dixit esse: sanguinem potius sacramentum fidelium. Agnoscent fideles. Audientes autem quod aliud quod qui audierunt: Cum ergo commendat talis esse: et talis potius diceret. Nisi manducaueritis carnem meam: et biberitis sanguinem meum: non habebitis vitam in vobis: et hoc diceret de vita: quis alius quod ipsa vita? Erit autem illi homini mors non vita: quoniam dace putauerit vitam. Scandalizati sunt discipuli eius: non quod omnes: sed plurimi: dicentes apud semetipsos. Durus est hic sermo: quod cum potest audire: Cum autem hoc dominus apud semetipsum cognouisset: et murmur ac cogitationes audisset: cogitantibus nec sonantibus voce respondit: ut se auditores esse cognoscerent: et talia cogitare desinerent. Quid igitur respondit? Hoc vos scandalizat: Si igitur videritis filium hominis ascendere vbi erat prius? Certe quod integer ascendit potuit: consumi non potuit. Ergo et de corpore ac de sanguine suo dedit nobis salubrem refectionem: et tanta magnitudine soluit de sua integritate questionem. Manducant ergo quod manducant: et bibunt quod bibunt: esuriunt sitiant: vitam manducant: vitam bibunt. Illud manducare reficit est: sed sic reficit: ut non deficiat vnde reficit. Illud bibere quod est nisi viuere: Manduca vitam: bibe vitam: habebis vitam: et integra est vita. Tunc autem hoc erit. i. vita vni cuiusque corpus et sanguis christi: si quod in sacramento visibiliter sumit: in ipsa veritate spiritualiter manducet: spiritualiter bibat. Adiuuimus enim ipsum dominum dicentem. Spiritus est quod viuificat: caro autem non prodest quicquam. Verba quod locutus sum vobis: spiritus et vita sunt. Si sunt (inquit) quod non credunt. Ipsi dicebant. Durus est hic sermo: quod potest cum audire? Durus est: sed durus. i. incredibilis: sed incredulus. Sed ut doceret nos etiam ipsum credere domini esse non meriti. Sicut (inquit) dixi vobis: nemo venit ad me nisi cui datus fuerit a patre meo. Vbi autem hoc dominus dixerit: si superiora euangelij recolamus: inueniemus eum dixisse. Nemo venit ad me nisi pater qui misit me traxerit eum. Non dixit duxerit: sed traxerit. Ista violentia cordi sit: non carni. Quid igitur miraris? Crede et venis: ama et traheris. Ne arbitris istas asperam molestiam violentiam: dulcis est: suauis est: ipsa suauitas te trahit. Nonne quis trahit: cum esurienti herba monstrat? Et tunc putat quod non corpore ipellit: sed desiderio colligat. Sicut tu veni ad christum: noli longe itinera meditari. Vbi credis: ibi venis. Ad illi enim quod vbi est amado venit: non nauigando. Sed quoniam etiam

Ps. lxxij.

Psalm. l.

Matthei.

Rom. xj.

Tit. iij.

Mat. xxi.

Joh. vj.

B

h

Ps. xvj.

Esai. lxxij.

Sap. xij.

Joh. xxiij.

Deut. vi.

vbi supra

Mat. xij.

B

Gen. j.

vbi supra.

Esai. lxx.

Sancti Augustini

intali itinere abundant fluctus et tempestates diuersarum tenta-
tionum: in crucifixu crede: vt fides tua lignu possit ascendere.
Hic mergeris: sed ligno portaberis. Sic sic in huius seculi flu-
ctibus nauigabat ille q dicebat. Vbi autē absit gloriari: nisi
in cruce dñi nri iesu xpi. Mirū est autē q p dīcatō xpo cruci-
fixo: audiūt duo: vn⁹ cōtēnit: alter ascēdit. Qui cōtēnit: ipse
sibi: q ascēdit nō arroget sibi. Audiūt enī a veraci magi-
stro. Hemo venit ad me: nisi datū fuerit ei a patre. Gaudeat
q: datū est: grās agat dñi corde humili: nō arrogāti: ne qd
humilis meruit: supbus amittat. Hā etia q: iā in ipsa via
ambulāt: si sibi cātribuerit et virib⁹ suis: pēfūit de illa. Hō
humilitatē docēs nos scā scriptura: p aplm dicit. Cū timo-
re et tremore vestra ipsoꝝ salutē operamini. Et ne sibi aliqd
inde darent q: dicit: opamini: cōtinuo subiūrit. De⁹ enī est
q operat in vobis: et velle et opari: p bonā volūtate. Deus est
qui opat in vobis: ideo cū timore et tremore vallē facite: im-
briem fūscipite: de p sū iplēat: alta siccatur. Grāia pluuia ē.
Iaco. iij. Quid ē miraris: si de⁹ supbis reficit: humilib⁹ aut dat gra-
tiam: ideo cū timore et tremore. i. cū humilitate. Holi altū
sapere: sed time. Time vtripleari: noli altū sapere ne siccet.
Sed iā (iquis) ambulo viā istā: opus erat vt diceret: opus
erat vt p doctrinā legis sciret qd agere. Hābeo liberū volun-
tatis arbitriū. Quis me ab ista viā separabit? Si legas dili-
gēt: iurētis quēdā de sua qdā abūdiātiā quā tñ acceperat
extollere se cepisse: dñm aut mīficordē vt doceret hūilitatē
qd erat abfultis: illū hō subito in opē remāsisse: misericor-
diā de recondatione p ssum dixisse. Ego dixi in abūdiātiā
mea: nō mouebo: in eternū. Ego dixi in abūdiātiā mea. S
ego dixi: hō dixi. Dñs hō mendat. Ego dixi. Ego q dixi in
abūdiātiā mea. Eā erat abūdiātiā vt hoc dicerē auerem.
Hō mouebo: in eternū. Quid deinde: Dñe in volūtate tua
p sūti de corā meo hūit. Auertisti autē faciē tuā: et factus
sum p rurbat⁹. O sēdisti (iquis) mibi: q illud qd abundabā
de tuo erat. O sēdisti mibi vnde peterē: cui tribuē qd ac-
ceperā: cui grās agere deberē: ad quē currere sitēs vnde i-
pleret: et q iplerē essem ad quē custodire. Fortitudinē enim
meā ad te custodiā. Qd te largiēte impleā: te seruatoe non
perdā. Fortitudinē meā ad te custodiā. Hoc vt o sēderes
mibi: auertisti faciē tuā: et fact⁹ sum p rurbat⁹. Lōturbatus:
q siccā: siccā: q exaltat⁹. Dic ergo siccus et arid⁹: vt rur-
sus iplēaris. Hā mea velut terra sine aq tibi. Dic anīa mea
velut terra sine aq tibi. Tu enī dixerās: nō dñs dixerat. Hō
mouebo: in eternū. Tu dixerās p sūmēs de te: sed nō de tuo
et q sū putabas de tuo. Hō q dñs dicit. Seruite dño in timo-
re: et exultate ei cū timore: sic apls. Cū timore et tremore:
vestra ipsoꝝ salutē opamini. De⁹ est enī q operat in vobis.
Ergo exultate cū timore: ne q i rascas dñs. Vnde q cla-
mādo puenitis. Quid enī dicit⁹ sum scitis: clamādo pue-
nitis. Et h vnde habetis: nisi qd occurat quē credendo ve-
nistis: Hō q dicit: audite qd nōstis: nō doceo: s; p memorio
p dīcādo: imo nec doceo q nōstis: nec p memorio q memini-
stis: sed simul dicam qd nobiscum tenetis. Hō dñs dicit.
Apprehēdite disciplinā et exultate: s; cū timore vt semper
hūiles teneatis qd accepistis: ne q i rascas dñs: vt q supbis
sibi qd habet tribuēb⁹: nō illi a q habet grās agēb⁹. Hē
q i rascas dñs: et percatis de via iustā. Hū qd dicit: ne q i ra-
scatur dñs: et nō veniat ad viā iustā. Hū quid ne q i rascas
dñs: et nō vos pducatur ad viā iustā: aut nō vos admittat ad
viā iustā: Jā in illa ambulatis: nolite supbire: ne etiā de illa
percat. Et percat⁹ (iquis) de viā iustā: cū exarsit in breui-
ra ei⁹ sup vos. Hō in lōgum. Vbi supbis: ibi qd acceperas
perdis. Hōs territ⁹ hō q i diceret. Quid q faciā? Sequitur
Beati oēs q p sū dñi i eū: nō i se sed i eū. Hā salui facti sum⁹
nō ex nobis: sed de donū ē. Forte dicatis. Quid sibi vult qd
hoc sepe dicit⁹. Iterū hoc: et in tertio hoc: et p p nūq loquit
nisi q i dicit. Vt nā nō sine causa dicā. Sūt enī hoīes ingra-
ti grē: multū tribuētis inopi: saucietq nature. Vterū est: ma-
gnas arbitriū liberi vires hō cū cōdere accepti: sed peccan-
do amittit. In morte lapsus est: infirm⁹ fact⁹ est: a latronib⁹
semitū⁹ in viā relict⁹ est. In iumentū suū leuauit eū: trāsi-
ens samaritan⁹: qd interpretat cultos: ad stabulū adhuc pdu-
cit. Quid extollit⁹. Adhuc curat. Sed sufficit (inquit) mibi
q in baptismo accepti remissionē oīm pctorū. Hū qd q dele-
ta est iniquitas: finita est infirmitas: Accepi (inquit) remissio-

nem oīm peccatorū. Propter verū est: deleta sunt cūcta pec-
cata in sacramēto baptismatis: cūcta p sū: dīcā: facta: co-
gitata: cūcta deleta sunt. Sed h est qd ifusum est in viā: oleū
et vinū. Retinetis: feminiū in viā ille a latronib⁹ saucietus
quō sit cōsolat⁹: accipietis oleū et vinū vulnerib⁹ suis. Jam
vt q errozi ei⁹ indultū fuit: et tamē sanā lāguo: in stabulo.
Stabulū si agnoscat: ecclesia est. Stabulū modo qd viuē
do trāsim⁹: dom⁹ erit vnde nūq migrabim⁹ cū ad regnū ce-
lorū sanī puenerim⁹. Interim in stabulo libet cūremur: nō
adhuc lāguū de sanitate gloriemur: ne nihil aliud supbiē-
do faciamus nisi vt nunq curādo sanemur. Vnde etiā mea
dñm: dic aie tue: dic. Adhuc in hac vita es: adhuc carnē fra-
gilē portas: adhuc corpus qd corripit aggrauat aiam: ad-
huc post itegritatē resurrectiōis accepisti remediū ofomīs
adhuc vt q dīcis: donec sanctur lāguozes tui. Dimitte no-
bis debita nra. Dic q aie tue: humilis vallis: nō crect⁹ collis
dic aie tue. Vnde etiā mea dñm: noli obliuisci oēs retribu-
tiones ei⁹. Quas retributiones: Dic: enumera: grāias age.
Quas retributiones: Qui p pti⁹ fit oib⁹ iniquitatibus tuis.
Hoc factū est in baptismo. Quid fit modo: Qui sanat omēs
lāguozes tuos. Hoc fit mō. Agnosco. S; qdū hic sum: cor-
pus qd corripit aggrauat aiam. Dic q et qd sequit. Qui redi-
mit de corruptiōe vitā tuā. Post redēptionē de corruptiōe
qd restat: Qd corruptibile h induerit icorruptionē: mor-
tale h induerit immortalitē: tūc fit fmo q scrip⁹ ē. Absorpta
est mors in victoriā. Vbi ē mors p tētiō tua: Jbi recte. Vbi
est mors acule⁹ tu⁹? Quis locū ei⁹? nō inuenies. Quid est
acule⁹ mors: Quid est: vbi est mors acule⁹ tuus? Vbi est
p tēti⁹? Quis: nūq est. Acule⁹ enī mortis est p tēti⁹. Apli:
nō mea hba sunt. Tūc dīcet. Vbi ē mors acule⁹ tu⁹? Hū q
erit p tēti⁹: nec qd te capiat: nec qd te ipugnet: nec qd p tētiā
tuā tūillet. Tūc nō dīcet. Debita nra dimitte nobis: sed qd
dīcet: Dñe deus nri pacē da nobis: oīa enī reddidisti nobis.
Deniq post redēptionē ab omi corruptionē: qd restat nisi co-
rona iustitiē: Ipsa certe restat: s; etiā in ipsa velut ipsa nō
sit caput turgidū: vt recipiat coronā. Audi: attende psalmū
q nolit coronā turgidū caput. Cū dixisset. Qui redimet de
corruptiōe vitā tuā: q coronat te iquit. Jā hic dicit⁹ eras.
Corona te: merita mea facit⁹: xus mea fecit hō: debiti red-
dit⁹: nō donat. Audi p totus psalmū. Hā et h tu dīcis. Dñs hō
mēdat. Audi de⁹ qd dīcat. Qui coronat te i mīfatione et mi-
sericordia. De mīfatione te coronat: de mīfatione te coro-
nat. Hō enī dign⁹ fuisse quē vocaret: et vocatū iustificaret: et
iustificatū glorificaret. Reliquie p electionē grē saluē facit
sunt. Si aut grā: nō ex opib⁹: alioq grā iā nō est grā. Hā
ei q operat⁹: merces non iputabit⁹ fm grā: sed fm debitiū.
Apl loquit. Hō fm grā: sed fm debitiū. Te autē coronat
in mīfatione et mīfatione. Et si tua merita p cesserūt: dicit
tibi de⁹. Discute bona merita tua: et videbis quia dona sunt
mea. Hec est iustitia dei. Quō dīcit. Dñi est sal⁹: nō q salū
est dñs: sed quā dat eis qd saluos facit: sic et dei grā p ielsum
xpm dñs nrm iustitia dei dñs: nō q iust⁹ est dñs: s; q iustificat
eos qd ex ipis iustos facit. Quidā hō qm aliqui iudei: xpia
nos se dīci volūt: et adhuc ignorātes dei iustitiā: suā volunt
p sūtuere: etiā tēporib⁹ nris: tēporib⁹ apte grē: tēporib⁹ nūc
reuelate: p tēp occultate grē: nūc in area manifeste grē q ali-
q i latebat in vellere: paucos itellerisse vīdeo: plures nō in-
tellerisse: neq q tracēdo fraudabo. Quidā de antiquis iustis
gedeon: petiuit a dño signū et dicit. Peto dñe vt vell⁹ qd in
area pono cōpluat⁹: et area siccā sit. Factū est: cōplutū est vel-
lus: area tota siccā erat. Et xpī sit mane vell⁹ in pelui: qm hu-
milib⁹ dat grā: et in pelui dñs (nost) qd fecerit discipul⁹ suis
Jre petiuit alterū signū. Volo (inquit) dñe: vt vell⁹ siccū sit
area cōpluta. Et h factū est. Repete tēpus veteri⁹ testamēti:
grā occultata est in nubetāq imber invellere. Attēde mō tē-
pus noui testamēti: discute gentē iudeoꝝ: q i vell⁹ siccū inue-
nies: orbis hō tot⁹ tāq illa area plen⁹ est grā: nō occultat⁹ sed
manifesta. Vbi multū plāgere cogimur ftes nros: dñs p tēp
occultat⁹: s; baptā grām manifestā q p tēdūt. Ignosce iude-
is. Quid xpī ant⁹? Quare iimici grē xpī? Quare de vobis p-
sumētes: Quare i grati? Quare enī tps venit? Hū qd natu-
ra h non erat? Natura nō erat: quā multū laudādo decipit⁹?
Hū qd lex hō erat? S; ait apls. Si p legē iustitia: q tps
grātis mortu⁹ est. Qd ait apls de lege: h nōstis viciū de

Ps. cii.
Sap. i.

Mat. vi.

Ps. cii.

i. Cor. xv.

Mat. vi.

Esa. lxxv.

ij. Timor.

iii.

Rom. xj.

Ps. iij.

Rom. iij.

Rom. x.

Judi. vj.

Jaco. iij.

Judi. vj.

Gal. ij.

De verbis apli.

Sermo. iij. Fo. lxxiiij.

Rom. p. natura. Si natura iustitia: ergo rps gratia mortu? est. Qd ergo dictu est de iudeis: hoc oino in istis videm? Zelū dei habet: sed nō fm sciētā. Quid est nō fm sciētā? Ignorātes enī dei iustitiam et suā volētes pstituerē: iustitiae dei non sunt subiecti. Sres mei: cōparimini meū. Ubi tales iueneritis: occultare nolite: nō sit in vobis pueria misericordia: p̄orūsus vbi tales iueneritis occultare nolite. Redarguite p̄radicētes: resistētes ad nos pducite. Jā enī de hac causa duo cōcilia missa sunt ad sedē aplīcā: inde etiā rescripta venerunt. Causa finita est: vti nā aliqñ finiat error. Ergo vt aduertant monem? vt iustitiam doceant? vt mutet oīes? Cōuersi ad dñm.

Gal. v. **De verbis Apli. Spū ambulate: et desideria carnis ne pfeceeritis. Sermo. iij. In quo apls vt sapiēs architect? qdā noua cōstruēs et vetera deiciens: nouū hoīem indui et veterē cū suis actibus erui iubet.**

A Considerem? fres: an grām dñi qd fuerim? et p grām dñi qd esse ceperim? pfecto inuenim? si hoīes in meli? cōmutant: ita etiā terrarū loca que p̄i? dei grām fuerūt: dei grē dicat. Nos enī si cur dicat apls: tēplū dei vtiū sum? p̄t qd dicit? Inhabito in illis et de ambulo. Que autē hic simulachra fuerūt: figinouerūt: ambulare nō nouerūt. Deambulat autē in nobis p̄ntia maiestas: si latitudinē iuenerit charitas. Adhuc nos exhortās apls: ait. Dilatamini: ne sitis iugū ducētes cū infidelib? Si dilatemur: deambulat in nob? sed vt dilatemur opere ipse de? Si enī latitudinē charitatis facit: qd nō nouit angustias: videte qd de? sibi in nobis latitudinē facit: ipse dicitē aplo. Charitas dei diffusa est in cordib? nris: p sp̄m sanctum qd dicit? est nobis. P̄pter hāc latitudinē inq̄: i nobis deambulat de? Modo apli epistola cū recitaret audiuim? Spū ambulate: et desideria carnis ne pfeceeritis. Caro enī cōcupiscit aduersus sp̄m: sp̄s aduersus carnē. Hec inuicem aduersant: vt nō ea q̄cūq̄ vultis faciat. Baptizati dicēbat: sed tēplū dei edificabat adhuc: nō dū dedicabat. Videte fratres mei quē admodū cū loca ipsa terrena in meli? puerant alia diruitur atq̄ frāgētur: alia in meliores vsus cōmutant: sicut nos sum? Opera carnis fuerunt in nobis. Audistis cū cōmemorant. Manifesta sūt inq̄ op̄a carnis: q̄ sunt fornicationes: immundicie: idolorū seruitus: veneficia: non bñficia. i. nō ab omib? viciis: a venenis: cōtentiones: inimicitie: hereses: inuidie: ebrietates: et his sīlīa: deiciēda sūt nō mutāda: q̄ p̄dicō vobis sicut p̄dixi: qm̄ q̄ talia agūt: regnū dei nō possidebūt. Jta in nobis tāq̄ idola frāgēda sūt: in vsus autē meliores vtiēda ipsa corporis nri mēbra: vt q̄ seruēbāt immundicie cupiditatis: seruāt grē charitatis. Sicut videte qd dixerit: et diligēter aduertite. Operarij dei sum? adhuc edificat tēplū dei: in capite suo tā dedicatū est: qm̄ dñs resurrexit a mortuis: deuicta morte: mortalitate cōsumpta: ascēdit in celum: qz script? de illo erat psalm? dedicationis domus. Ideo post passionē dicit. Cōuersi sūt lucit mēi in gaudiū mibi: cōcidi sūt saccū mēi: et accinxi me iocunditate: vt psallat tibi gl̄ia mea: et nō cōpūgar. Facta est q̄ illa post passionē dedicatio in resurrectionē. Ergo et nra mō sit edificatio p̄ fidē: vt fiat et ipsa dedicatio p̄ vltimā resurrectionē. Deniq̄ post istū psalmū dedicationis dom? vbi ostēdit resuscitatio capitis nri: ali? est psalm? post istū: nō ante istū. Sic habet titul? Qñ domus edificabatur post captiuitatē. Recolite captiuitatē: vbi an fuerim? qñ totū mūdū velut massā infidelū diabol? possidebat. P̄pter hāc captiuitatē redēptor aduenit: p̄cium nrm sanguinē suū fu dit. Fuso suo sanguine: captiuitatis nre instrumenta deleuit. Rex (iquit apls) spiritalis est: ego autē carnalis sum venūdāt? sub pctō. Antea sub pctō venūdāt: sed postea gliberati. Post istā captiuitatē dom? mō edificat: et vt edificet euāgelizaf. Sic enī incipit psalm? iste. Cārate dñō canticū nouū. Et ne putes domū istā in vno angulo edificari: sicut edificat scismatici vel heretici: attende qd sequit. Cārate dñō oīs terra. Cārate dñō canticū nouū: cōtra canticū vet? testamētū nouū: qz p̄i? testamētū vetus. Nou? homo: vt deponat vet? hō. Exuite vos (iquit) veterē hoīem cū actib? suis: reinduite nouū qm̄ deū creat? est: in iustitia et scitatie vītatis. Ergo cārate dñō canticū nouū: cārate dñō oīs terra. Cārate et edificate: cārate et dñi canite. Annunciate

diē ex die salutare ei? annūciate diē ex die xpm ei? Quid ē enī salutare ei? nisi xpm ei? P̄ro isto salutare orabam? in psalmo. Quid nobis dñe mīam tuā: et salutare tuū da nobis. Psalm. Desiderabāt hoc antiq̄ iusti salutare: de q̄b? dñs dicebat di lxxiiij. scipulis. Multi voluerūt videre q̄ vos videtis: et nō potuerūt. Et salutare tuū da nobis. Dixerūt h antiq̄ iusti. Salutare tuū da nobis: xpm tuū cū in hac carne viuim? videam? videam? in carne q̄ nos liberet a carne: veniat caro mūdans carnē: patiat caro: et redimat aīam et carnē. Et salutare tuū psalmo da nobis. In h desiderio erat ille sanct? senex symeon. In h lxxiiij. inq̄ desiderio erat senex ille sc̄tus et de deobn merit? symeo sine dubio et ipse dicebat. Ostēde nobis dñe mīam tuā: et salutare tuū da nobis. In h desiderio: in talib? p̄cib? nrm ac cepit: qz nō gustaret mortē nisi videret xpm deū. Hic xps veniebat ille: ille ibat: sed donec veniret ille ire nolebat. Jā senect? matura excludēbat: sed sincera pietas detinebat. Ar vbi venit: ar vbi nāt? est: ar vbi eū portari matris manib? vidit: et diuinā infantia pia senect? agnouit: accepit eū in man? suas et dixit. Hūc dimittis dñe seruū tuū in pace: qz viderūt oculi mei salutare tuū. Ecce vñ dicebat. Ostēde nobis dñe mīam tuā: et salutare tuū da nobis. Impletū est desideriu? nrm: mūdū ipse senectute vergēte. Ipse ad senem hoīem venit: qm̄ mūdū veterē inuenit. Ergo si mūdū veterem inuenit: audiat mūdus. Cārate dñō cāticū nouū: cārate dñō oīs terra. Desitrat vetustas: nouitas surgat. Cārate dñō cāticū nouum: cārate dñō. Videte certamen edificantiū. Cārate dñō: bñdicite nomen ei? bñnūciate: quod est grece euāgelizate. Quid? diē ex die. Quē diē ex die? Lumen ex lumine: filiū de patre: salutare ei? Annūciate in gētib? gloriā ei? in oib? populis mirabilia ei? Ecce quō dom? edificat post captiuitatē. Terribilis est sup oīs deos. Sup quos deos? Om̄ oēs dij gentiū demonia: dñs autē celos fecit. Sc̄tos fecit: aplos p̄s. lxxij. fecit. Qm̄ celi enarrāt gloriā dei. Nō sunt loq̄le neq̄ sermo: nes quoz nō audiātur voces eoz. In oēm terrā exiuit son? eoz: qz oīs terra cātat canticū nouū. Audiam? q̄ et aplm? ar i. lxxiiij. chitectū magistri. Ut sapiēs (iquit) architect? fundamētū posui. Audiam? ergo istū architectū qdā noua cōstruēt: qdā vetera deiciēt. Spū (inquit) ambulate. Houa est ista cōstructio. Et cōcupiscētias carnis ne pfeceeritis. Veterū est ista destructio. Caro enī (inquit) cōcupiscit aduersus sp̄m: et sp̄s aduersus carnē. Hec enī inuicē aduersant: vt non ea q̄ vultis faciat. Adhuc enī edificamini: nō dū dedicamini: vt nō ea q̄ vultis faciat. Que enī vultis? Ut oīno nulle sint cōcupiscētie malarū et illicitarū delectationū. Qui sc̄tus hec nō velit? Sed nō efficit. Qdū hic viuif? hoc nō iplē. Caro enī cōcupiscit aduersus sp̄m: et sp̄s aduersus carnē. Hec enī inuicē aduersant: vtea q̄ vultis facere: vt nulle sint in vobis p̄sus rerū illicitarū cōcupiscētie nō possint. Quid ergo restat? Spū ambulate. Et qz nō potestis efficere vt cōcupiscētias carnis cōsumatis: cōcupiscētias carnis ne pfiat. Cōsumere qdē illas atq̄ finire et penit? extirpare oīno velle debetis: sed qdū sūt in vobis: et est alia lex in mēbris vris repugnās legi mētis vestre: cōcupiscētias carnis ne pfeceeritis. Quid enī vultis? Ut oīno nō sint cōcupiscētie carnis: nō vos pmittāt iplere qd vultis. Nolite eas pmittere iplere qd volūt. Quid vultis? Ut oīno nō sint: sed sūt. Caro cōcupiscit aduersus sp̄m: cōcupiscit sp̄s aduersus carnē: vt non ea q̄ vultis faciat. i. vt nō sint in vobis ipse cōcupiscētie carnis nec ipse faciāt qd volūt: vt opus eaz pfiat. Si nō tibi in totū cedis: noli et tu cedere. P̄t? neque pugna: vt aliqñ sit victoria. Et enī pculdubio fres mei erit: credam? speremus: amem? erit aliqñ victoria in dedicatione dom? qm̄ modo edificat post captiuitatē. Houissima enī iumica destructio mors i. lxx. cū corruptibile hoc induerit incorruptionē: et mortale h induerit immortalitē. Premeditamini hba triūphantiū. Ubi est mors cōtentio tua? Triūphantiū ista vox est: nō pugnatū. Pugnatū autē vox est. Misere mei dñe qm̄ infirm? sū. Ps. vj. sana me dñe qm̄ cōturbata sunt ossa mea: et aīa mea turbata est valde: et tu dñe vsp̄quo? Quid laborantē in certamine: et tu domine vsp̄quo? Quid est vsp̄quo? Quousq̄ probes: qz ego subuenio. Si enī cito subuenirem: lutamē nō sentiret: tāq̄ de tuis virib? supbires: et p istā superbiam nūq̄ ad victoriā puenires. Dictū est quidē. Adhuc te loquente: dicā: ecce assum. Sed de? et cū differt adest: et qd differt adest: et differt

Scutrois

uientio. Quid g'ageret? Ecce acule mortis pectus: ecce h' pectus. Rom. v. j.
lex. i. lex subintravit ut abundaret delictus: Si eni lex posset vi. Rom. vi.
uificare: oim'd ex lege esset iustitia. Sz p'dcluit scriptura oia. Gal. iij.
sub p'cto. Quid p'dcluit? He vagaretis: ne p'cipitaretis: ne mer-
geretis. Caellos tibi fecit lex: vt n' inuemedo q' exires: ad g'raz
couolares. Sz p'dcluit scriptura oia sub p'cto vt p'missio. Qui
p'misit q'd facit: no p'misit q'd tu facis. Si tu facitur: esses: p
n'ciator esset de' no p'missio. Sz p'dcluit: inq't scriptura oia
sub p'cto: vt p'missio ex fide iesu xpi daref creditur? Audi:
daref. Quid supbis: Audi: daref. Quid eni habes q'd no ac j. Cor. iij.
cepisti? Ergo q' acule mortis p'ectus: virt' aut p'q' lex: et b
de bona puidetia dei: vt p'cluderet n' hoies sub p'cto: et q're-
ret adiutor: q'ret g'ram: q'ret de' no de sua iure p'sume-
ret. Ideo t' b'cu dixisset. Quid? Aut mortis p'ctus: vt aut p'ci j. Cor. xv.
lex: q'd times: q'd laboras: q'd sudas: Audi q'd sequit'. G'ras
aut' deo q'd dedit nob' victoria p' d'm n'm iesum xpm. Certe
tu tibi das victoria: G'ras deo q'd dedit nobis victoria p' d'z
n'm iesu xpm. Ergo cu' ceper' laboras: pugnas? p'cupiscit-
as carnis: spu ambulas: spu uiuoca: donu dei q'ret: si lex i me
bris repugnat legi m'is: tu ex p'te iseriozi. i. a carne captiuu
te tenet: sub lege p'cti: b' emedabit: r' b' trasset iure victoriae
Turati clama: tu t'm uiuoca. Oportet temp'orare: r' no desice-
re. Inuoca oino: uiuoca adiutorum. Adhuc te loq'nt dicit.
Ecce affum. Intellige: t audi dicit' aie tue. Salus tua ego
sum. Cu' g' lex carnis repugnare ceperit legi m'is: r' captiuu
te ducere in lege p'cti q'd i mebris nris: oia d' dic: co'stitudo
dic. Miser ego ho. Quid est aliud ho? Quid e' ho: nisi q'
memor es eius: Dic: miser ego ho: q' nisi uenisset fili hois:
perisset ho. Exclama i angustijs. Quis meli liberabit de cor-
pore mortis hui? vbi lex i mebris meis repugnat legi m'is
meis: Eodelector: eni legi dei fm interiori hoiem. Quis
me liberabit de corpore mortis hui? Si g' fidelit: si h'ulit
dicis: x'isime r'ndet: G'ra de p' iesu xpm d'z n'm. L'ouetis
ad d'z de' patre oipotet' puro corde et g'itu p'p' putas n'ra
maria atq' vberes g'ras agam? p'cates toto aio singulari
ma'suetudine ei: vt p'ces n'ras in b'placito suo exaudire oi
gnet: iim cu' quoc' a n'ris actib' q' cogitauerit: sua x'ute re-
pellat: nob' multiplicet fide: m'et' gubernet: spiritalis cogi-
tationes co'cedat: r' ad beatitudine suam perducet. Per do. Rom. iij.
De xbis apli. Cu' essem' in carne: passiones
peto'z q' p lege sum operabam' in mebris nris vt
fructu ferret' morti. Cu' manicheoz co'sutatioe q'
lege mosayca no a deo data: ea q' euangelio p'tari
am esse falso contendit. Sermo. iij.
Quidiu' co'cordetis r'ndim? r' deo n'ro co'sona
voce cataum? Beat' vt que tu erudieris d'ne: r'
ex lege tua docueri cu'. Silentiu si p'beat: audis
Ho iuenit locu sapietia: vbi no est parietia. Nos
loq'mur: q' erudit de: nos loq'mur: q' de' docet. Ho eni bea-
tus dicit' q' docet ho: q' que tu erudieris d'ne. Ho p'latate
possum' r' rigare: q' dei est incremetu dare. Qui p'latat q' ri-
gar foris: opaf q' do dat incremetu int' opitulat. Quo nob
lectio de sci apli epla p'posita sit ad loquedi: q' difficil: q'
latebrosa: q' si no itelligat aut male itelligat piculosa: pu-
t' f'es: imo scio q' nob cu' recitare audis et fluctuas si ad-
uerstus: aut si aliq' itelleris: q' sit arduu: sine dubitatioe vi-
distis. H'ac ita p'lectione totu q' ipm molesti r' obcuri: sed
itelligetib' salubre eple apli loci suscepim: adiuuate mise-
ricordia dei: exponere differendo. L'haritate v're debitoru
nos esse scio: eratores vos esse sentio. Quaedamodi nos vt
ista p'cipiat' oram? sic r' vos orate vt ea vob explicare vale-
amus. Si eni o'ro n'ra co'cordet: r' vos faciat' r' idoneos audi-
tores: r' nos debiti hui' fidelissimos redditores. Cu' eni esse
m' in carne (ait apls) passionis peto'z q' p lege sum opabam'
in mebris nris: vt fructu ferret' morti. H'ic videt q' itelligen-
tib' p'mu r' grade piculu e' aplm reprehendere r' culpae lege
dei. Dic aliqd. Absit b' ab aio q'lisit' q' p'iani. Quis b' vel in
san' audeat de aplo suspicari? Et ti f'es mei h'ba ista male
intellecta: fomite infanie furozi manicheoz subministrant
Manichei eni lege dei p'moyfen data dicunt: no a deo data:
et ea euangelio h'ra esse p'edunt: q'u cu' eis agit in his testio-
nijs apli pauli q'no itelligit: conat' co'uicere. Quid dica ca-
tholicoz no itelligetes: q'no pot' negligeres? Ho eni mul-

[The page contains dense, illegible printed text.]

Rom. vij.

tū est si quis velit esse diligēs post calūnias ab heretico auditas: saltē ostendere in codice circūstātia lectionis: qd si fecerit: ubi mor inueniet vñ aduersariū loqē redarguat: vñ hostes legis rebellesq. psterat. Et si enī tard? ē ad itelligēda xba apli: manifestā ibi laus est exp̄sa legis dei. Videte enī pñ? aduertite. Cū enī essem? i carne ait: passioēs pctōrū q. plegē sūt. Ibi cū maniche? erigit ceruicē: exaltat comua: i petiit te? facit petū. Ecce (inq.) passioēs pctōrū q. plegē sūt. Quō bona ē lex? quā in nob sūt passiones pctōrū: et opant in mēbris nris: vt fructū ferāt morti? Lege aliquatū: pgrede: re totū: aut pācter et si nō itelligēt. Hoc enī qd ait. Passiones pctōrū q. plegē sūt opabant in mēbris nris: multū est vt itelligas: s. pñ? esto meq. legis laudator: et tū fieri mereberis itellectoz. Clausi cor habes: et clauē accusas? Ecce in terim qd nō itelligim? paululū seponam: ad laudē legis q. apta est veniam? Passioēs (iq.) pctōrū q. plegē sūt opabant in mēbris nris vt fructū ferrem? morti. Hūc ē euacuati sum? a lege mortis in q. detinebamur: ita vt fuam? i nouitate spūs: et nō in vetustate lfe. Adhuc videt legē arguere: culpa re: i probare: detestari: s. nō itelligētib? Cū enī dicit. Cū essem? i carne: passioēs pctōrū q. plegē sūt opabant in mēbris nris vt fructū ferret morti. Hūc ē euacuati sum? a lege mortis in q. detinebamur: ita vt fuam? i nouitate spūs: et nō in vetustate lfe. Factabas te: clamabas: dicebas: audi legē. Vide ista dixerat: etiā x. f. tergo ire cupiebas. Expecta: audiui te: audi me: imo nec egote: nec tu me: sed ambo audiam? aplm: q. soluit se: alligarte. Quid ē dicim? inq. Lex pctm est? Hoc dicebas: lex pctm est: hoc nēpe dicebas. Ecce audisti qd dicebas: audi qd dicas. Legē dei pctm ēē dicebas qd es cecus: et ipso iud? rephēdebas. Errasti. Vidit paul? erroē tuū. Quod dicebas: ipse dixit. Quid ē dicim? Lex pctm est? Qd dicebas: b. dicim? Lex pctm est? Absit. Si apli se q. baris auctem: appēde xba: et cape inde p̄siliū. Audi. Lex pctm est? Audi. Absit. Si aplm se queris: si ei? auctoritatē plurimū impedis. Audi. Absit: quod sentiebas a te absit. Quid ē dicim? Quid dicimus: q. dixi. Passioēs pctōrū q. plegē sūt opabant in mēbris nris vt fructū ferret morti: q. dixi. Euacuati sum? a lege mortis in q. detinebamur: q. dixi. Seruiam? i nouitate spūs: et nō in vetustate lfe: Lex pctm est? Absit. Quare ē aplē post tāta illa dixisti. Lex absit vt sit pctm? Sed pctm (iquit) nō cognoui nisi plegē. Hāc cupiscētia nesciebat nisi lex diceret. Hōc cupiscēs. Jā modo iterrogo te manichee: modo te iterrogo rīde mihi. Mala est lex q. dicit: nō cupiscēs: Hōc ne lurius mihi et neq. aliqd rīdet? Et enī ipsi boies flagitiosi qñ rephēdunt erubescunt: et qñ sunt iter castos: lasciuire nō audēt. Si q. malā dicit esse legē q. dicit: nō cupiscēs: ipse ne vis cupiscere: accusas legē q. pcutit libidīnē. Fratres mei si nō audirem? aplm dicētē: lex pctm est: absit: sed tātū modo xba legis p̄mōziatē: vbi dictū est. Hōc cupiscēs: etiā legē illo nō laudatē: nos eā laudare deberem? illā laudare: nos accusare. Ecce lex: ecce desup tuba diuina clamat boi. Hōc cupiscēs. Hōc cupiscere: rephēde si potes: fac si rephēdere nō potes. Audisti: nō cupiscēs: rephēdere nō audes. Q. bonū est qd dixit. Hōc cupiscēs: malū est cupiscere. Malū culpā lex: a tuo malo phibet lex. Ergo cupiscere malū culpā lex: a tuo malo phibet lex. Ergo fac qd iubet lex: noli facere qd vetat lex: noli cupiscere. Sed qd ait apls? Cupiscētia nesciebat nisi lex diceret. Hōc cupiscēs. Jā enī post cupiscētia meā: q. traheret currebā eiusq. illecebras blādas: et carnali suauitate iocūdas magnā felicitatē arbitrabar. Laudat enī pctōr (ait lex) in p̄siliū deris aie sue: et q. inq. gerit bñdicit. Inuenis hoīem cupiscētias suas carnales sectantē: totūq. se illis seruū donatē

Deut. v.

C

Ps. ix.

occupari vindiq. voluptate: fomicari: inebriari: nō dico amplius fomicari inq. inebriari. Hec dixi q. licite p̄mittunt: s. nō dei legib? Quis enī aliqñ ad iudicē ducit? est: q. meretris lupanar itrauit? Quis enī aliqñ in publicis tribunalib? accusat? est: q. per suas listras lasciu? imundusq. deflurit? Quis aliqñ habēs vxorē q. ancillā suā vitiauit: crimē inuenit? s. in foro: nō celo: in lege mūdī: nō i lege creatoris mūdī. Luriosus aut imūd? atq. lasciu? felix dñ: abū dare voluptatib? frui delitijs. Jā hō si se etiā vino igurgit: si bibat mēsuras sine mēsurā: parū est q. nō inuenit crimen: etiā viri fortis accipit nomē: tāto neq. q. sub poculo iuictioz. Cū laudant ista et dñ felix est: magn? est: bñ est illi: et nō solū hoc nō putat esse pctm: sed etiā putat vel dei donū: vel certe suauē blādū et licitū bonū. Procedit lex dei et dicit. Hō cupiscēs. Ille hō q. putabat magnū bonū esse: magnāq. felicitatē estimabat ea q. possit sue cōcupiscētie nō negare: sequi q. trahit: audit. Hō cupiscēs: et cognoscit eē pctm. De? dixit: hō audit: deo credidit: pctm suū vidit: qd bonū putabat: malū esse cognouit: voluit frenare cōcupiscētia nō ire posteam: stringit se: conat? est: vicit? est: q. fuit antea nesci? maloz suoz: fact? est doct? et p̄i? vicit? cepit esse nō solū pctōr: s. etiā puaricator. Pctōr enī ante erat: sed ante q. legē audiret: pctōrē se esse nesciebat. Legē audiuit: pctm vidit: conat? est vincere: superat? atq. p̄strat? est: fact? est: legis puaricator q. fuit ante nesci? pctōr. Hoc diē apls. Lex pctm est? Absit. S. pctm nō cognoui nisi plegē. Hāc cupiscētia nesciebat nisi lex diceret. Hō cupiscēs. Occasiō aut accepta: pctm p. mā datū opatū ē i me oēm cōcupiscētia. Minor erat cōcupiscētia qñ aliq. legē secur? peccabas: nūc oppositi tibi obicib? legis: fluui? cōcupiscētie qñ frenat? est: paululū siccāt? s. i cretēte ipetū q. te ducebat obicib? nullis: obruit te obicibus ruptis. Cōcupiscētia tua minor erat qñ tuā mouebat libidīnē: oīs est qñ trāscēdit legē. Vis nosse q. magna sit? Vide q. drupe rit. Hō cupiscēs. Hō hō dixit: de? dixit: creator dixit: iudex etern? dixit: nō q. dñ dixit. Fac q. qd dixit. Non facis: obfua iudicatē q. dixit. Sed qd faciā o. hō? Ideo nō viciū: q. de te p̄siliū. Attēde q. nūc supiora: q. videbant obscura. Cū enī essem? i carne. Verba q. supiora dixim? vñ cepit lectio q. obscura videbat: attēdit. Cū enī essem? i carne: passioēs pctōrū q. plegē sūt. Vñ plegē sūt: Q. eram? i carne: pre sumebam? de carne. Hum enī q. loq. bāt apls: iam extierat de ista carne: Hō vtiq. s. fm hui? vite modū: et q. loq. bāt: q. b. loq. bāt i carne erat. Quid est q. Cū essem? i carne: nisi cū de carne p̄sumerem? B. est de nob cōsiderem? Hōmīni enī dictū est: de hoib? dictū est. Videbit oīs caro salutari dei. Quid est. Dis caro: nisi videbit oīs hō? Et qd est. Verba Luca. i. i. ro factū est: nisi xba hō facit? est? Hō enī verbū et caro erat et Joh. i. i. aia ibi nō erat: sed carnis noīe hō significat? est: in eo qd legi. Verbi caro factū est. Ergo cū essem? i carne: i. n. cōcupiscētis? fāremur: ibi torā spem nostrā tāq. in nobis ponerem? passiones pctōrū q. plegē sūt: aucte sūt plegē. Prohibēdo enī fecerūt puaricatorē legis: q. ille q. puaricator ē factus: deū nō habuit adiutorē. Operabant? in mēbris nris: vt fructū ferret. Cui: nisi morti? Si dñad? erat pctōr: quā spem habet puaricator? Ergo o. hō vicit te cōcupiscētia tua vicit: q. in malo loco te inuenit. Inuenit te in carne: ideo vicit. Migra inde. Quid ex paucis? Non tibi dixi vt moriaris: imo audeo dicere: dixi vt moriaris. Si mortui esis cū xpo: Col. i. i. q. sursum sūt q. rite. In carne viuēs: noli esse in carne. Dis caro. Quid sentis? xba autē dñi manent eternū. Dñs fiat refugium tuum. Instat cōcupiscētia: viget te: magnas vires accepit aduersum te: phibitione legis grādioz facta est: maiorē hostē patris: sit dñs refugium tuū: turris fortitudinis a facie inimici. Ps. ix. Holi ē esse in carne: in spū esto. Quid est: in spū esto? In deo spem pone. Hā si posueris spem in ipso spū: quō est iterū spūs tu? In carne labi: q. nō eū dedisti illi a quo suspēdast. Hō se cōrnet. Si cōrnet: noli remanere in te: trāscēde te: in illo te pone q. fecit te. Nam si spem in te habueris: accepta lege puaricatoris eris. Inuenit te hostis nudū refugio: iuadit te. Ne forte rapiat velut leo: et nō sit q. eruat: attēde xba apli Ps. xli. legē laudatis: se accusantis: reū se sub lege faciētis: et p̄sona forte tuā in se trāsfīgurat et dicētis tibi. Pctm nō cognoui nisi plegē. Hāc cupiscētia nesciebat nisi lex diceret. Hō cōcupiscēs. Occasiō aut accepta: pctm p. mandati operatū

Rom. vii.

Esa. xl.

Luce. i. i.

Joh. i. i.

Col. i. i.

Esa. xl.

Ps. ix.

Ps. xli.

Rom. vii.

Sancti Augustini

est in me oem concupiscentia. Sine lege enim peccatum mortuum est. Quid est mortuum est? Latet: non apparet: oino tanquam sepultum ignorat. Adueniente autem mandato: peccatum reuiviscit. Quid est: reuiviscit? Apparere cepit: sentiri cepit: rebellare adversum me cepit. Ego autem mortuus sum. Quid est: mortuus sum? Preuaricator factus sum: inuentum est mihi mandatum quod erat in vita. Videte quare laudas mandatum quod erat in vita. Qualis enim vita est non concupiscere? Vita dulcis. Dulcis est quia voluptas concupiscit. Uterum est: nec ea homines sequuntur nisi dulcis esset. Theatrum: spectaculum: meretrices lasciuia: turpissima catilena: dulcia sunt ista concupiscit: dulcia plane: suavia: delectabilia. Synarrauerunt mihi iniusti delectationes suas: sed non sicut lex tua domine. Suavia sunt: dulcia sunt: delectabilia sunt: sed audit meliora. Narrauerunt mihi iniusti delectationes suas: sed non sicut lex tua domine. Felix anima quam homines delectationibus delectant: ubi turpitudine nulla iniquitas: ubi non feritate purgatur. Quod enim delectatur lex dei et sic delectatur ut oem delectationem lasciuie vincat: non sibi arroget ista delectationem: dominus dabit suauitatem. Quid dicis? Dices mihi illa suauitate ut illa: suauis es domine: in tua suauitate doce me iustitias tuas. In tua suauitate doce me domine: et doces me. Tunc discas ut facias: si in tua suauitate doceas me. Ceterum quid blaudis iniquitas: et dulcis est iniquitas: amara est veritas. In tua suauitate doce me: ut suauis sit veritas: dulcis contamine iniquitas. Multo melior est et suauior veritas: quam sanis suauis est panis. Quid melius? perclari panis celestis? Sed si non obstupefecit oculos iniquitas. Scriptura enim dicit. Sicut vasa acerba dentibus: gloria est et sumus oculis: sic iniquitas vitibus ea. Quid potest quod panem laudatis: si male viuatis? Quod laudatis non manducatis. Cum ergo audis verbum: cum audis verbum iustitiae et veritatis et laudas: multo laudabilius est si facias. Fac ergo quod laudas. An dicitur es: volo et non valeo. Quare non vales? Quia sanitas non est. Unde sanitate perdidisti: nisi quia peccato creatoris offendisti. Ergo videri? panem quod laudas cum suauitate. cum sanitate manducas: dic illi. Ego dixi domine mihi: fana animam meam quia peccavi tibi. Ergo (inquit) inuentum est mihi mandatum quod erat in vita: hoc esse in morte. Erat enim sibi ante ignorans peccator: factus est manifestus puaricator. Ecce inuentum est illi in morte: quod erat in vita. Occasione autem (inquit) accepta: peccatum per mandatum fessellit me: et per illud occidit. Sic factum est homo in paradiso. Fessellit (inquit) me: occasione accepta per mandatum. Unde serpente mulieri illi susurrante. Quod fuit ab ea: quod dixerit de? Respondit illa. Dixit nobis de? Ex omni ligno quod est in paradiso edetis: de ligno autem sciencie boni et mali non edetis. Ex eo si edetis: morte moriemini. Hoc est dei mandatum. Contra serpente. Non (inquit) morte moriemini. Sciebat enim de? quia qua die edetis: aperietur oculi vestri: et eritis tanquam dei. Occasione ergo accepta peccatum per mandatum fessellit me: et per illud occidit. Gladio quem portabas te inuicem? occidit: armis tuis te vicit: armis tuis te iterum. Recipe mandatum: scito esse arma: non quod occidat te: sed quibus a te occidat inimicum. Sed noli presumere de viribus tuis. Unde parui dauid contra goliath: vide parui contra gentem: sed in nomine domini presumens. Tu venis ad me (inquit) cum clypeo et lancea: ego in nomine domini confutabor. Sic sic: alter non: oino alter non: plerumque inuicem. Qui presumit de viribus suis: ante pugnet ipse peruenit. Videte tamen charissimi: videte etiam atque etiam paulum apostolum contra furorem manicheorum esse legis diuine aptissimum laudatorem: videte quod adiungat. Gratias legi quod demeretur: et mandatum scriptum et iustum et bonum. Numquid verius laudari potest? Paulo ante verbo illo quod dixit. Absit: defendere crimen: non laudauerat. Aliud est crimine obiecto defendere: aliud debito pro merito dicere crimen. Obiectum fuit. Quid ergo dicimus? Lex peccatum est: Defensio. Absit. Uno verbo defendit veritas: quia magna est apostoli defendentis auctoritas. Quid diu defendat? Sufficit. Absit. Anvultis (inquit) experimentum accipere ei? qui in me loquitur Christus? Modo autem. Gratias lex sancta quidem: et mandatum scriptum et iustum et bonum. Quod ergo bonum est: mihi factum est mors? Absit: quia bonum non est mors: sed peccatum ut appareat peccatum per bonum operatum est mihi mortem. Mors non est lex: sed peccatum est mors. Iam dudum autem dixerat. Sine lege peccatum mortuum est. Ubi vos admonuerat: quia mortuum est: dixit: absconditum latet: non apparet: modo videte quod veritas dictum sit. Peccatum (inquit) ut appareat peccatum. Non dixit ut sit: quia erat et quoniam non apparebat. Peccatum ut appareat

peccatum: quia concupiscentia nesciebat: nisi lex diceret. Non concupisces. Non autem: concupiscentia non habebat: sed concupiscentia nesciebat. Sic etiam hic non ait. Ut sit peccatum: sed ut appareat peccatum per bonum operatum est mortem. Quam mortem? Ut fiat super modum peccator: aut peccatum per mandatum. Super modum peccator. Quare super modum? Quia iam puaricatio. Videte fratres: videte genus humanum a prima illi primi hominis morte defluisse. Etenim peccatum a primo homine intrauit in hunc mundum: et per peccatum mors: et ita in omnes homines pertransiit. Pertransiit: verbum attendite: quod audistis considerate: videte quod est pertransiit. Pertransiit: inde est et paruulum reus: peccatum nodum fecit: et trahit. Etenim illud peccatum non in fonte mansit sed pertransiit: non in illum aut illud: sed in omnes homines pertransiit. Venit peccatum mors obnoxiosum primum peccatum: primum puaricator. Venit ad sanandos de regimine saluatores: quod teno qua venisti: venit. Non enim ille de concupiscentia maris et femine: non de illo vinculo concupiscentie. Spiritus (inquit) sanctus supueniet in te. Dictum est hoc virginum: dictum est fidei seruicium: non concupiscentie carnis estuati. Spiritus sanctus supueniet in te: et virtus altissimi obstruabit tibi. Quae tale obstruaculum habere: quado ardoze libidinis estuaret? Quia ergo non qua venisti ad te venit: liberat te. Ubi te inuenit? Venit ad sub peccato: accente in morte primi hominis trahente peccatum primi hominis: habente reatum antequam habere possis arbitrium. Ecce ubi te inuenit: quoniam paruulum inuenit. Sed paruulum etate excessisti. Ecce creuisti: primo peccato multa ad didisti: legem accepisti: puaricator extitisti. Si noli esse sollicitus: ubi abdidisti peccatum: supabundauit gratia. Conuersi ad deum. **De verbis apostoli. Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognoui nisi per legem. Quibus enodatis questio mouet de se ne an de alio paulus dixerit. Non quod volo hoc ago: sed quod odi malum illud facio. et cetera. Sermo. v.**

De sermone lectione de sancti apostoli Pauli epistola quod sermone affuitis: audistis: illa lectio sequitur quod hodie recitata est. Adhuc ista ille difficilis et periculosus locus: quem vobis in adiutorio domini nostri Iesu me religioso apud eum adiunxerat affectu: per virum quod dare dignatur exponere et enodare suscepimus. Partem mihi prebeant charitas vestra: ut si habeo propter obscuritatem rerum difficilem disputationem: saltem habeam facile vocem. Si enim verum quod sit difficile: multum laborat: et vix non sine causa laboraret. Et autem per labor noster: sit paries auditus vestri. Quod legem non culpam apostolus: hesternam die audistis? (quod et existimo) satisfecimus. Ibi quippe ait. Quid ergo dicimus? Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognoui nisi per legem. Non concupiscentiam nesciebat: nisi lex diceret. Non concupisces. Occasione autem accepta: peccatum per mandatum operatum est in me oem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum est. Latet: non apparet. Ego autem viuebam aliquando sine lege. Adueniente autem mandato: peccatum reuiviscit. Ego autem mortuus sum: et inuentum est mihi mandatum quod erat in vita. Quid enim tam pertinens ad vitam? Quia concupisces: hoc esse in morte. Peccatum enim occasione accepta per mandatum fessellit me et per illud occidit: concupiscentia terruit non extinxit: terruit non oppressit: fecit timorem pene: non amoris iustitiam. Itaque inquit: lex quidem sancta: et mandatum scriptum et iustum et bonum. Quod ergo bonum est: mihi factum est mors? Absit. Non enim lex mors: sed peccatum mors. Quid ergo ex occasione mandatum? Sed peccatum ut appareat peccatum. Latebat enim quoniam mortuum dicebat: per bonum mihi operatum est mortem: ut addita puaricatione fiat supra modum peccator: augens peccatum per mandatum: quia preuaricatio peccatum non addere: si non esset mandatum. Alio enim loco dicit aperte idem apostolus. Ubi enim lex non est: nec puaricatio. Quid ergo? Quid dubitamus? ad hoc legem esse datam ut inueniret se homo: quando enim de? non prohibebat a malo: latebat se homo: vires suas languidas non inuenit: nisi quoniam legem prohibitionis accepit. Inuenit ergo se in malis inuenit se. Quo fugit se? Quocumque enim fugerit se: sequitur se. Et quid ei potest de se inuenit scientia: quoniam faciat conscientia? Loquitur ergo etiam ista lectione quod hodie recitata est ille qui inuenit se. Scimus (inquit) quod lex spiritalis est: ego autem carnalis sum: veni ad sub peccato. Quod enim operor ignoro. Non enim quod volo hoc ago: sed quod odi illud facio. Queris hoc loco magna diligentia quod intelligat: virum ipse apostolus quiloquebat: an alius aliquem in se transfigurantem

p. xvij.

puer. x.

p. xl.

Sen. iij.

Re. xvij.

ij. Cor. xij.
Rom. vij.

Rom. v.

Luce. j.

Rom. v.

Rom. vij.

B

Rom. vij.

Rom. iij.

Rom. vij.

B

1. Cor. xij. ult. quæ rageret in se: sicut dicitur: quod illi loco. Hec autem ostendit figuram in me: appello propter vos: ut a vobis discat. Si ergo apostolus loquitur: quod nemo dubitat: et cum dicitur: Non quod volo ago: sed quod odi illud facio: non de altero sed de seipso dicitur: quod summus intellectus fratres mei: Ita ne apostolus paulus volebat: ubi gratia: facere adulterium: et faciebat adulterium: Volebat esse avarus: et erat avarus: Quis autem nostrum audeat se includere tali blasphemiam: ut de apostolo hoc sentiat: Forte ergo alius est alius: forte tu es: aut tu es: aut ille est: aut ego sum. Si ergo alius non est: ipsum quod de ipso audiamus: non irati nos corrigamus. Si autem ipse est: forte enim ipse est: non sic intelligamus quod dicitur. Non quod volo ago: sed quod odi illud facio: tamque velit esse castus: et esset adulter: aut velit esse misericors: et esset crudelis: aut velit esse pius: et esset impius. Non ad hoc accipimus. Non enim quod volo ago: sed quod odi illud facio. Sed ad quod: Volo non concupiscere: et concupisco. Lex quod dicitur: Non concupisces. Non legem audiuit: virtutem agnovit: bellum indidit: captivitatem invenit: sed forte alius homo non apostolus. Quid ergo dicimus? apostolum nullam partem habuisse infirmitatem concupiscentie: cui reluctaretur: multum credimus de illo: atque vnum ita sit. Non enim invidere nos oportet apostolos: sed apostolos imitari. Utrumque charissimi audio ipsum apostolum confirmantem non dūm ad tantam perfectionem iustitie pervenisse: quam in angelis esse credimus: quorum angelorum equitatem speramus: si ad hoc quod volumus perveniamus. Quid enim aliud nobis permittit in resurrectione ubi ait. In resurrectione mortuorum neque nubent neque videntes: non enim incipiet mori: sed erunt equales angelis dei: Dicit ergo alius. Et tu vides scis quia paulus apostolus angelum iustitiam et perfectionem non dūm habebat: Non facio iniuriam apostolo: non credo nisi apostolo: alium testem non quero: suspicantem non audio: nimium laudantem non curo. Dic mihi sancte apostole de teipso: ubi nemo dubitat: quia de teipso loquens. Non ubi dixisti. Non quod volo ago: sed quod odi illud facio: existat quod dicant: quod alium in te nescio quæ transfiguraveris laborantem: deficientem: victum: captivum. Tu mihi dic de te: ubi nemo dubitat quod loquens de te. Fratres: ait apostolus: ego me ipsum non arbitror apprehensisse. Et quod facis: Unum autem: quod retro oblitus in ea quæ antea sunt extitimus: finem intentionem autem: non finem perfectionem: finem intentionem sequor: ad palmam superne vocationis dei in christo iesu. Supra ita dixerat. Non quod iam acceperim: aut iam perfecimus. Adhuc persequar et discere ista apostolus: quod non dūm pervenerat ad immortalitatem: non quod non pervenerat ad iustitie perfectionem. Iam ergo iam iustus erat: quod sunt angeli: sed non dūm immortalis sicut angeli sunt. Ergo perfectionem iustitie iam tenebat: sed sequebatur palmam supernam immortalitatem: quarebar. Dic nobis sancte apostole alium aliquem manifestior locum: non ubi quis immortalitatem: sed ubi cōfiteris mortalitatem. Et hic ita suspiras: iam perdidisti. Videor mihi audire quorundam cogitationes: et hic dicat mihi. Utrumque est: noui quod dicitur es. Locus infirmitatis: sed carnis non mentis: cōfiteor infirmitatem: sed corporis non animi. Inaio autem est perfecta iustitia: non in corpore. Non quod ignorat utique apostolus in corpore fuisse fragile: corpore fuisse mortale: sicut dicitur. Habemus thesaurum istum in vas fictilibus: Quid tibi ergo cur vas fictile? De thesauro aliquid loquere. Si aliquid mihi habuit: si erat quod ei ad aurum iustitie possit addi inueniamus: ipsum audiamus: me in iustitia existimemur. Et ne magnitudine revelationum mearum extollar. Rempe hic agnoscat apostolus habentem magnitudinem revelationum: et timentem elationis precipitum. Ut ergo noveris quod et ipse apostolus quod volebat alios salvos facere adhuc curabat: ut noveris quod et ipse adhuc curabat: si magni pedis ipsi honore: audi non me ipsum audi: audi cōfitemi ut sentias docentem. Audi. Et ne magnitudine revelationum mearum extollar. Ecce iam possum dicere apostolo paulo. Re extollaris sancte apostole: tunc extollaris: adhuc cavendum est tu ne extollaris: Adhuc timentum est: tu ne extollaris: Adhuc infirmitati medicina quæda est: Quid mihi (inquit) dicis tu? Et tu audi quod sum: et noli alium sapere: sed time. Audi quod brevis agnoscere: ubi aries sic periclitatur. Ne magnitudine (inquit) revelationum mearum extollar: dicitur est mihi stimulus carnis mee: angelus sathane qui me collaphizet. Qualis tumor est timor: quod mordacissimum epithema accepit: Iam ergo modo dic quæ tamen illorum erat iustitia:

quæta est in angelis sanctis: an forte et angelus sanctus in celis extollat: accepit stimulum angelus sathane a quo collaphizetur? Absit hoc a sanctis angelis suspicari. Moies sumus: apostolos sanctos homines agnoscamus: vasa electa sed adhuc fragilia: adhuc in hac carne permanentes: non dūm in celesti patria triumphantes. Ergo quoniam dūm ter rogavit ut ab illo ille stimulus auferretur: nec audit? est ad voluntatem: quod exaudit? est ad sanitatem: forte non indeceter ipse loquitur ubi dicit. Scimus autem quod lex spiritualis est: ego autem carnalis sum. Ergo carnalis apostolus quod alijs dicebat. Quos quod spirituales estis instruite homines in spiritu lenitatis: Gal. vi. alios tamque spirituales alloquitur: et ipse carnalis est? Sed quod dixit eripitis spiritualibus: quod non dūm erat securus: non dūm erat in perfectione celesti et angelica: non dūm erat in illi parte securitate sed in huius peregrinationis sollicitudine stabant? Quid eis dicitur? Certe spirituales eos vocavit. Quos (inquit) quod spirituales estis: instruite huiusmodi in spiritu lenitatis: intendes te ipsum ne et tu teteris. Ecce quæ spiritualis iam appellatur erat. Tu mihi illi tenerationis fragilitatem: unde possit teteri spiritualis. Et si non ex mente: utique ex carne. Spiritualis enim quod finem spiritum viuit: adhuc autem ex parte mortalis carnis: id est spiritualis: id est carnalis. Ecce spiritualis. Mente servio legi dei: ecce carnalis. Carne autem legi peccati. Idem ergo ipse et spiritualis: carnalis: Idem plane quod hic viuit ita est. Noli mirari quod quis es quicquid carnalis? concupiscit es: atque cōsentis: qui eas vel bonas puras ad explendam libidinis saturitatem: vel certe sic iam vides malas ut eis cedendo cōsentias: et quo ducunt sequaris et ea quæ male suggerunt peccata: carnalis es tu: tu tu quidquid talis: et tu carnalis es. Si autem concupiscis quidquid quod lex vetat cum dicit. Non concupisces: servas tamen aliud quod item lex iubet. Post concupiscentias tuas non eas: mente spiritualis es: carne carnalis. Aliud est enim concupiscere: aliud post concupiscentias suas non ire. Non concupiscere oino perfecti est: post concupiscentias suas non ire pugnatis est: lucris est: laborantis est. Ubi servet pugna: quare desperat victoria? Quando erit victoria? Quam absorbet mors in victoria: tunc enim vox erit triumphantis: non sudor pugnantis. Quam futura est vox illa triumphantis: Lū corruptibile hoc induerit incorruptionem: et mortale hoc induerit immortalitatem. Ubi est victoria: audi exultantem: expecta triumphantem. Tunc fiet sermo quod scripsit est. Absorpta est mors in victoria. Ubi est mors cōtentio tua? Ubi est mors acule? tu? Ubi est? Ecce erat: et non est. Ubi est mors cōtentio tua? Ecce mortis cōtentio. Scimus quod lex spiritualis est: ego autem carnalis sum. Si ergo apostolus de seipso dicit: si dico non sum firmus: si apostolus dicit. Scimus quod lex spiritualis est: ego autem carnalis sum: mente enim spiritualis: corpore carnalis. Quam tor? spiritualis: Lū seminat corpus aiale: resurget corpus spiritale. Modo ergo quoniam servet mortis cōtentio: non quod volo ago: ex parte spiritualis: ex parte carnalis. Et parte meliori spiritualis: ex parte inferiori carnalis. Adhuc cōfiteor: non dūm vici: magni mihi est non vinci. Non quod volo ago: sed quod odi illud facio. Quid facis? Concupisco. Et si concupiscere non cōsentio et si post concupiscentias meas non eo: tamen adhuc concupisco: et utique etiam in ipsa parte non sum. Non enim ego in mente: et alius in carne. Sed quod igitur ipse ego? Ego in mente: ego in carne. Non enim due nature contrarie: sed ex utroque vnum homo: quod vnum de quo facit? est homo. Igitur ipse ego: ego ipse mente servio legi dei: carne autem lege peccati: mente non cōsentio legi peccati: sed tamen nolle esset in membris meis lex vlla peccati. Ergo nolle tamen est: non quod volo ago: quod concupisco et nolo: non quod volo ago: sed quod odi illud facio. Quid odi? Concupiscere. Odi concupiscere: et tamen ago illud carne: non mente. Odi odi illud facio. Si autem quod nolo illud facio: cōsentio legi quoniam bona est. Cōsenties legi: si quod velles faceres: facis quod lex odit: quod cōsentis legi: propterea si quod nolo hoc facio: cōsentio legi quoniam bona est. Quomodo? Quod iubet lex. Non concupisces. Quid volo ego? Non concupiscere. Volendo quod vult lex: cōsentio legi quoniam bona est. Si diceret lex non concupisces: et ego vellem concupiscere: non cōsentire legi: et oino ab illa voluntatis perversitate diversus existeret. Dicente enim lege: non concupisces: et ego vellem concupiscere: non cōsentire legi dei. Quid modo? Quid dicitis oler? Non concupisces. Et ego nolo concupiscere: et ego nolo: quod non vis: nolo. ideo cōsentio: quod quod non vis nolo. Non implet legem infirmitas mea: sed legem laudat voluntas mea. Ergo si quod nolo hoc ago: et ideo cōsentio legi: quod nolo quod non vult:

Sancti Augustini

nō qđ ago qđ nolo. Ipsum enī agere cōcupiscere est: nō cōcupiscēte cōsentire: ne aliqđ tā in aplo peccādi sibi qđrat et em plū: et de malū et cōplū: nō qđ volo ago. Quid enī lex dicit? Hō cōcupiscet. Et ego nolo cōcupiscere: tñ cōcupisco: qđ uis cōcupiscēte mee assensum nō prebeā: quis post eā non eam: resisto enī: aucto mentē: nego arma: teneo mēbra: tñ fit in me qđ nolo. Qđ nō vult et lex: nolo cū lege: qđ non vult nolo: ergo cōsentio legi. Sed qđ ego sum in carne: ego sum in mēte: sed magis ego sum in mēte qđ in carne. Qđ ego sum in carne: ego sum in mēte: ego sum in regēte. Mēs enī regit: caro regit: et magis sum ego in eo qđ rego: qđ in eo in qđ rego. Ergo magis ego in mēte: nūc autē tā nō ego operor: illud. Hūc autē qđ est: Hūc autē tā redēpt: qđ fui antea sub pctō venūdāt: tā accepta grā saluatoris: vt mēte cōdelecter legi dei: nō ego operor: illud: sed qđ habitat in mēte pctm. Scio enī qđ nō habitat in me. Iterū ergo in me: audi quod sequit: hoc est in carne mea bonū. Velle enī mibi adiacet. Scio. Quid scis? Quia non habitat in me: hoc est in carne mea bonū. Jā dudū dixerat: qđ operor: ignoro. Si ignoras: quō scis? Quid dō dicis: ignoro: modo dicis: scio: ego quō intelligas: nescio. An hoc est qđ intelligo? Vbi enī ait: qđ operor: ignoro: dixit: ignoro: nō approbo: nō accepto: nō mibi placet: nō cōsentio: non laudo. Hō enī et xps eos ignorabit quibz dicitur: est. Hō noui vos. Porro: scis etiā hoc intelligo. Qđ enim operor: ignoro: qđ nō qđ facio: ignoro. Hō enī ego operor: illud: s; id qđ in me habitat pctm: ideo ignoro: qđ nō ego facio: sicut dicitur: est de dño. Et qui nō nouerāt pctm. Quid est qđ non nouerāt? Ergo nō nouerāt qđ arguebat: Hō nouerāt quod puniebat: Si ergo non nouerāt qđ puniebat: iniuste puniebat. Quia nō iuste puniebat: nouerāt qđ puniebat: et tñ pctm nō nouerāt: qđ peccatū nō fecerat. Qđ enī operor: ignoro: nō enī qđ volo ago: sed qđ odi illud facio. Si autē qđ nolo hoc facio cōsentio legi qm bona est. Hūc autē accepta iam grātia: non ego operor: illud: libera est mens: caro captiua. Hō ego operor: illud: sed id quod in me habitat pctm. Scio enī quia non habitat in me: hoc est in carne mea bonū. Velle enī adiacet mibi: pficere autē bonū nō. Hō adiacet pficere. Adiacet velle: pficere nō adiacet. Hō dicit facere: sed pficere. Hō enim nihil facis: Rebelat cōcupiscētia: et nō cōsentis: delectat vxo: aliena tñ annuis: mentē auertis: in secretariū mentis intras. Quid foris strepentē cōcupiscētia: pfer aduersus eā sententia: mūdans cōscientiā. Hōlo (in qđ) nō facio. Puta qđ delectat: nō facio: habeo cui condelecter. Cōdelector enī legi dei: fm interiorē hoīem. Quid tu de carne tua tumultuaris? Quid delectationes stultas: tēporales: fluxas: vanas: noxias: tumultuose suggeris: et eas quasi garrula mibi narras: Hārrauerūt mibi iniuste delectationes: vnde est et ista cōcupiscētia. Hārrat mibi delectationes: sed nō sicut lex tua dñe. Cōdelector enī legi dei: nō de me: sed de grā dei. Tu cōcupiscētia in carne tumultuaris: mentē tibi nō subdis. In deo sperabo: nō timebo qđ faciat caro: hoc est mēte nō cōsentiente tumultuas caro. In deo (iquit) sperabo: non timebo qđ faciat caro. Sicut nec aliena: ita nec mea. Qui ergo in se hec ait: nihil facit: Multum facit: magnū est qđ facit: sed tñ nō pficit. Quid est enī pficere? Vbi est mors contentio tua? Ergo velle adiacet mibi: perficere autē bonū nō. Hō enim qđ volo facio bonū: s; qđ nolo malū hoc ago. Et repetit. Si autē qđ nolo ego hoc facio. i. cōcupisco: tā nō ego operor: illud: sed id qđ in me habitat pctm. Inuenio ergo legē mibi volēti facere bonū. Bonā inuenio legē: bonū est lex: bonum aliqđ est lex. Vnde pbo: Quia implere volo. Inuenio ergo legem mibi volēti facere bonū: qm mibi malū adiacet. Vbi: et b mibi. Num enī caro nō mea: aut de alia substantia caro: aut de alio principio caro: aut aīa ex deo: et caro de gente tenebrarū? Absit. Languorē repugnat sanitati. Semiuu? iacebat in via: curat adhuc: sanētur oēs languores ei? Hō qđ volo ago: sed qđ odi illud facio. Si autē qđ nolo ego illud facio: inuenio ergo legē volenti mibi facere bonū: qm mibi malū adiacet. Quod malū? Cōdelector enī legi dei scdm interiorē hoīem. Vnde alia legē in mēbris meis repugnantē legi mētis mee: et captiui me dūcētem in lege peccati qđ est in mēbris meis. Captiui: sed ex carne. Captiui: sed ex parte. Hā mens repugnat et cōdelectat legi dei. Sic enī intelligere debem: si de seipso apostolus loquit. Jā ergo si mens non

cōsentit peccato: ut illi: si uergeti: blandiēti: si mens nō cōsentit qui habet alias interi? delectationes suas: delectationibus carnis nulla ex parte cōferēdas: si ergo nō cōsentit: et est in me quiddā mortuū: mors adhuc contēdit: sed mēs viua non cōsentit. Hūc quid ipa mors nō est in te? Hūc qđ illud qđ mortuū est nō pñet ad te? Adhuc tibi est cōtēto. Quid etiā inde sperandū est? Miser ego homo: et si nō in mente: tñ in carne miser homo. Hō enī in mente homo: et in carne non homo. Quis enī vñq carnē suā odio habuit? Miser ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? Quid est b fratres? Quasi carere vult corpore? Quid festinas: si tantum tibi est intētio tua vt corpore carcas? Mors qñq vctura est et te ab isto corpore mortis dies adueniēs vltimus. pculdu bio liberabit. Quid est p magno qđ gemis? Quid est qđ dicis: qđ me liberabit? Mortalis loqueris: mortur? loqueris: separatio mētis a carne quādoq vctura est: ppter breuitatē vite nunq longe est: ppter quotidianos casus quādo sit nescis. Ergo siue festines: siue tardes: omis vita humana breuis est. Quid p magno gemis et dicis? Quis me liberabit de corpore mortis huius? Et adiūgit. Grātia dei per iesum xpm dñm nostrū. Paganī enī qui non habēt grātiā dei per iesum xpm dñm nostrū: non moriētur: non die vltimo a carne soluentur: non illo die a corpore mortis huius liberabunt. Tu quidē quid p magno gratie christi: grātia dei per iesum xpm dñm nostrū: vis tribuere: quia de corpore mortis huius liberaberis? Respondit tibi apostolus si sensum eius cepimus: imo quia domino adiūuātē sine dubio cepimus: respondit tibi apostolus et dicit. Scio quid loquar. Paganos dicis liberari a corpore mortis huius. Vt met dies vltimus vite huius et soluendus ad tempus a corpore mortis huius. Veniet et dies quando omnes qui sunt in monumentis audient vocem eius: et procedent qui bene fecerūt in resurrectionem vite. Ecce liberati a corpore mortis huius. Qui male fecerunt in resurrectionē iudicij. Ecce redierunt ad corpora mortis huius. Corpus mortis huius redit ad impiū: nec inde aliquādo soluetur. Tunc nō erit vita eterna: sed mors eterna: quia pena eterna. Tu autem. O christianeroga qm potes: clama et dic. Miser ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Respondetur tibi. Securus efficeris non de te: sed de domino tuo. Securus efficeris de pignore tuo. Spera cum christo regnū christi: iam pignus tenes sanguinem christi. Dic dic: quis meli liberabit de corpore mortis huius? Ut respondeat tibi. Grātia dei per iesum christum dominū nostrum. Non enim sic liberaberis de corpore mortis huius vt hoc corpus non habebas: habebis: sed non mortis huius. Ipsum erit: sed nō ipsum erit. Ipsum erit: quia ipsa caro erit. Non ipsum erit: qđ mortale non erit. Sic sic liberaberis a corpore mortis huius: vt mortale hoc induat immortalitātē: et corruptibile hoc induat incorruptionem. A quo? Per quē? Grātia dei: per iesum christum dominū nostrum: quia per vnum hoīem mors t per vnum hominem resurrectio mortuoz. Sicut in adam omnes moriunt: inde est quod gemis: inde est quod cū morte confligis: inde est corpus mortis huius. Sed sicut in adā omnes moriuntur: sicut in christo omnes viuificabuntur. Viuificat? accepto corpore imortali: vbi dicas. Vbi est mors contentio tua? Liberatus eris a corpore mortis huius: nō tamen virtute tua: sed grātia dei per iesum christum dominum nostrum. Conuerfi ad dñm.

De verbis Apostoli. Igitur ipse ego mente seruo legi dei: carne autem legi peccati: etiam de distātia noue legis et legis veteris digito dei scripte. Sermo. vi.

Hesterna lectio sancti apostoli couisq terminata est: vbi dictum est. Igitur ipse ego mente seruo legi dei: carne autem legi peccati. In qua cōclutione demonstrat apostolus ad hoc se dixisse quod supra dixerat. Jam non ego operor: illud: sed id qđ in me habitat peccatū: qđ non mēte operabatur cōsentiendo: sed carne cōcupiscēdo. Hoc enī peccatū noīe appellat: vñ oīunt cuncta peccata: id ex carnali cōcupiscētia. Quicquid enim est pec-

Mat. vij.

ij. Cor. v.

p̄s. cxvij.

ps. lv.

j. Cor. xv.

Luce. x.

Ephe. v. Rom. vij.

Joh. v.

Rom. vij.

j. Cor. xv.

Rom. vij.

vbi supra

De verbis apostoli.

Sermo. vi. Fo. lxxvij.

cariorum in dictis in facis in cogitationibus: non exornant nisi ex mala cupiditate: non exornant nisi ex illicita delectatione. Hinc ergo illicita delectationi si resistam? si non consentiamus: si membra velut arma non ministrant? non regnat peccatum in nostro mortali corpore. Peccatum enim ante regnum perdidit et sic perijt. In hac ergo vita quantum ad sanctos attinet regnum perdit in alia perit. Hic enim regnum perdit: quoniam post concupiscentias nostras non im? ibi autem perit quoniam dicitur: Ubi est contentio tua? Ergo cum dixisset apostolus: Memento serui legi dei: carne autem legi peccati: non dando membra committendis iniquitatibus? sed tamen concupiscendo: nec tamen illicite concupiscendo man? dabo: Et ergo cum dixisset. Memento serui legi dei: carne autem legi peccati: subiicit et ait. Nulla ergo condematio est nobis his qui sunt in christo iesu. His qui sunt in carne condemnatio est: his qui sunt in christo iesu nulla condemnatio est. Ne putares hoc postea futurum: ideo addidit. Hinc. Postea illud expecta: ut nec concupiscentia sit in te contra quam contendas: cum qua configas: cui non sentias: quam frenes: domes: post expecta: nec ipsa erit. Si enim quod nobiscum conceditur mortali corpe etiam postea erit: ubi est contentio tua? falsum erit. Quid ergo postea futurum sit sciamus. Tunc enim scietur quod scriptum est. Absorpta est mors in victoria. Ubi est mors contentio tua? Ubi est mors acule? tuus? Aculeus autem mortis est peccatum: virtus autem peccati lex: quod ex prohibitione auctum est desiderium non extinctum. Lex peccato dedit virtutem tantummodo per litteram iubendo: non per spiritum subueniendo. Ergo tunc non erit hoc: sed quid nunc? Quid sit nunc queris: quod paulo ante dixit. Hinc autem iam non ego operor illud: et ibi nunc. Quid est? non ego operor illud? Non sentio? non annuo? non de cerno? semper mihi displicet: membra mea teneo. Et magnam est hoc. Cum sit ex carne concupiscentia: et ad carnem pertineat corporis membra: quando non regnat peccatum? id est carnis concupiscentia: plus habet iuris mens ad tenenda membra carnis ne deum in arma iniquitatis: quia ipsa concupiscentia carnis ad mouenda membra carnis. Itaque concupiscentia est carnis: et membra carnis: mens tamen quod dominatum habet: si tamen desuper adiunxerit: ne cum ei multum contra dei gratiam damus? non regem: sed ut tyrannum faciam? Tantum ergo valet mens: sic regit qui regit: ut de membris ipsius carnis contra concupiscentias carnis ipsius possit agere: quod ait apostolus. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum desiderijs eius? nec exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato. Nulla ergo condemnatio est nobis his qui sunt in christo iesu. Non sint solliciti si concupiscentijs illicitis titillant: non sint solliciti quod videat adhuc esse lex in membris repugnans legi mentis. Nulla enim condemnatio est. Sed quibus etiam nunc? Quibus? Qui sunt in christo iesu. Et ubi est illa de qua dicebat paulo ante. Unde aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee: et captiuam me in lege peccati quod est in membris meis? Sed me dicebat ex carne non ex mente. Ubi ergo illa lex: si nulla condemnatio est his qui sunt in christo iesu? Lex enim spiritus vite in christo iesu. Lex enim non illa in morte syna per litteram. Lex enim non illa vetustate littere: sed spiritus vite in christo iesu: liberauit te a lege peccati et mortis. Ut enim condelecteris legi dei secundum interiore hominem: unde haberes nisi lex spiritus vite in christo iesu liberauit te a lege peccati et mortis? Ideo mens humana ne tibi tribuas: ne multum superbias: imo ne oino superbias. O mens humana quod non sentis desiderijs carnis: quod lex peccati non te de arce deponit: lex spiritus vite in christo liberauit te a lege peccati et mortis: non te de illa lex liberabit: de qua supra dictum est. Ut seruam? in nouitate spiritus: et non in vetustate littere. Quare illa non liberabit? Hinc et ipsa digito dei scripta est? Nonne digito dei spiritus sanctus intelligitur? Lege euangelium et vide: quod ubi dicit vnus euangelista: domino dicente. Si ego in spiritu dei eiicio demonia: alii? dicit. Si ego in digito dei eiicio demonia. Si ergo et lex illa digito dei scripta est: hoc est in spiritu dei: quo spiritu vici magi pharaonis dixerunt. Digito dei est hic? Si ergo et ipsa: imo cum et ipsa spiritu dei: hoc est digito dei conscripta sit: quare non de illa dicitur. Lex enim spiritus vite in christo iesu? Lex enim mortis non ipsa dicit: lex peccati et mortis non illa lex dicitur que data est in monte syna. Lex peccati et mortis illa dicitur: de qua gemens ait. Unde aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee. Sed illa lex ipsa est que dicta est. Itaque lex quidem sancta et mandatum sanctum et iustum et bonum. Et

subiecit. Quod ergo bonum est: mihi mortis factus est? Absit. Sed peccatum ut appareat peccatum: per bonum mihi operatum est mortem: ut fiat supra modum peccatum aut peccatum per mandatum. Quid est supra modum? Ut addatur preuaricatio. Data est ergo lex illa: ut inueniretur infirmitas. Parum est hoc non solum inuenire: sed etiam ut augetur et vel sic me dicus quereretur. Si enim leuis morbus esset contingeretur: si morbus contingeretur medicus non quereretur: si medicus non quereretur: morbus non finiretur. Ideo ubi abundauit peccatum: superabundauit gratia: que delevit cuncta peccata que inueniunt: et non ad peccandum voluntati nostre conanti adiutorium subministravit: ut ipsa voluntas nostra non in seipsa sed in domino laudaretur. In domino enim laudabimur tota die. Et in domino laudabitur anima mea: audiant mites et letentur. Audiant mites: nam superbi et litigiosi non audiunt. Ergo quare non ipsa est lex digito dei scripta: que dat adiutorium hoc gratie de qua loquimur? Quare? Quia in tabulis lapideis scripta est: non in tabulis cordis carnalibus? Denique fratres mei in magno mysterio videte concordiam: videte distantiam. Concordiam legis: distantiam plebis. Celebrabatur pascha in veteri populo sicut nobis occisione agni cum azyimis: ubi occisio ouis christi significat: azyima autem nouam vitam: hoc est sine vetustate fermenti. Unde nobis apostolus dicit. Expurgate vetus fermentum: ut sitis noua conspersio sicut estis azyimi: pascha enim nostrum immolatus est christus. Celebratum est ergo pascha in illo veteri populo: non dum in luce fulgere: sed in umbra significante celebratum est: et post quinquaginta dies a celebratione pasche: sicut computans inueniet qui voluerit: datur lex in monte syna scripta digito dei. Venit enim verum pascha: immolatur christus: transitum facit a morte ad vitam. Transitus enim interpretatur hebraice pascha. Quod expressit euangelista dicens. Cum autem veniret hora ut transiret iesus de hoc mundo ad patrem. Celebratur ergo pascha: resurgit dominus: facit transitum a morte ad vitam quod est pascha. Et numerantur quinquaginta dies: et venit spiritus sanctus digito dei. Sed videte ibi quomodo: et hic quomodo. Ibi plebs longe stabat: timor erat: amor non erat: nam versus adeo timerunt ut dicerent ad moysen. Loquere tu ad nos: et non ad nos loquar dominus: ne moriamur. Descendit ergo: sicut scriptum est: deus in syna in igne: sed plebem longe stantem territas: et digito suo scribens in lapide non in corde. Hic autem quando venit spiritus sanctus congregati erant fideles in vniuersum: nec in monte terruit: sed intravit in domum. De celo quidem factus est subito sonus quasi ferret flatus vehemens sonuit: sed nullus expauit. Audisti sonum: vide et ignem: quod et in monte vtrumque erat: et ignis et sonitus: sed illic etiam fumus: hic et ignis serenus. Vnde sunt enim illis (inquit scriptura) lingue diuise velut ignis. Hinc quod de longinquo territas? Absit. Nam insedit super vnumquemque eorum: et ceperunt linguis loqui sicut spiritus? dabat eis pronunciare. Audi linguam loquentem: et intellige spiritum non in lapide: sed in corde scribentem. Lex ergo spiritus vite in christo scripta in corde: non in lapide: in christo iesu in quo celebratum est verissimum pascha: liberabit te a lege peccati et mortis. Nam ut noueris ipsam esse distantiam euidentissimam veteris et noui testamenti. Unde et dicit apostolus. Non in tabulis lapideis: sed in tabulis cordis carnalibus. Dominus? apud prophetam dicit. Ecce dies venient dicit dominus: et consummabo super domum iacob testamentum novum: non secundum testamentum quod constitui patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum: et eduxi eos de terra egypti. Unde ipsam differentiam euidenter ostendit. Dans inquit leges meas in cordibus eorum: in cordibus inquit eorum super scribam eas. Si ergo scribatur lex dei in corde tuo: non foris terreat: sed intus mulceat: tunc lex spiritus vite in christo iesu liberabit te a lege peccati et mortis. Quod enim impossibile erat legi: hoc sequitur in lectione apostoli. Quod enim impossibile erat legi: et ne ipsa culpares: quid subiunxit? In quo infirmabatur per carnem. Lex enim iubebat: et non implebat: quod caro ubi non erat gratia: inuicissime resistebat: et lex infirmabatur per carnem: quod lex spiritualis est: ego autem carnalis sum. Quod et lex mihi opularet iubeo per litteram: et non daret gratiam? Infirmabatur per carnem. Quid fecit de? cum hoc impossibile esset legi: i infirma ref per carnem: Deus filium suum misit. Per quod infirmabatur lex:

Rom. viij

1 Cor. xij

Rom. vi

Rom. viij

Rom. viij

Exo. xxxij

Mat. xij

Luce. xij

Exo. viij

Exo. xxxij

Rom. viij

De

Rom. v

Ps. xlij

Ps. xxxij

1 Cor. iij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Exo. xij

Encribis

180 Rom. viij

cū carne cōficiat: qz delectat. Et iniquitas sed manet infirmitas: inest: titillat delectatio illicite ꝑcupiscētia: pugnat: resistit: nō licet sentire: et implet hic. Post cūcupiscētia tuas nō eas: qz et si qñ surrepēit: vsurpant sibi oculi: aurē: linguā: volancīa: cogitationē: nō sic desperemꝑ de salute nostra. Ideo qñdīe dicimus. Dimitte nobis debita nra. Iusticia inq̄legis impleť in nobis. Sed i quibꝑ nobis? Qui nō fm carnē ambulamus: sed fm spūritū. Qui enī carnis sunt: q̄ carnis sūt sapiūt: qui autē fm spūritū q̄ sunt spūs. Prudētia enīz carnis mors est: prudētia autē spūs vita ē par. Prudētia enī carnis inimica in deū. Legi enī dei nō est subiecta: neqz enī pōt. Quid est neqz pōt? Non hō non pōt: non aia non pōt: nō deniqz ipsa caro: qz dei creatura nō pōt: sed prudētia carnis non pōt: vitium nō pōt nō natura: quō si dīcētes: claudicatio recte ambulatio nō est subiecta: neqz enī pōt. Ipsē pōt: sed claudicatio nō pōt. Tolle claudicatioē: et videbis rectā ambulatioē. Sꝑ qñdīu claudicatio est nō pōt: sed spūdiu prudētia carnis est nō pōt. Non sit prudētia carnis: et hō pōt. Prudētia spūritꝑ vita ē par. Ergo aut. Prudētia carnis inimica in deū: noli sic accipe qñ inimica ista possit ledere deū. Resistēdo inimica est: nō occidēdo. Illi autē nocet in q̄ est prudētia carnis: qz vitiiū nature nocet in q̄ natura test. Medicinā autē ideo inuēta est: vt p̄lacet vitiiū et sanet natura. Venit q̄ saluator: ad genꝑ humanū: nullū sanū inuenit: iō magnus medicꝑ venit. Hoc p̄pterea dixi: qz manichei volētes aliā p̄ra deū inducere naturā: qñ de hoc apli testimonio errore suū existimāt adiuvari: et putant qñ naturaliter dictū: qz dictū est: nō pōt: inimica ē in deū. Legi enī dei nō est subiecta: neqz enim pōt: nō attēderūt nō de carne dictū esse: nō pōt: nō de hoīe dictū esse: nō pōt: nō de aia dictū esse: nō pōt: sed de prudētia carnis. Prudētia ista vitiiū est. Tūc nosse quid est: Sapere fm carnē mors est. Sed ille ipse vnꝑ hō eadēqz natura a dño deo vero et bono cōdita: heri sapiebat fm carnē: hodie sapit fm spūritū: expulsum ē vitiiū: sanata est natura. Itā qñ dīcēt prudētia illa carnis: oīno legi dei subiecta eē nō possit. Qñdīu enī inest p̄ vitiiū claudicatio: nullo mō potest eē recta ambulatio. Sanato autē vitio: reparata est natura. Quis ita aliquādo tenebre: nūc aut lux in dño. Videte q̄ qd sequit. Qui aut in carne sunt: id est q̄ in carne cōfūdūt: qui ꝑcupiscētia suas sequūtur: qui in his habitant: qui eaz voluntariꝑ oblectant: qui i earū delectationibꝑ beatā felicitēqz vitā cōstituit: ipsi enī sunt in carne: deo placere nō possunt. Itē enī sic dictū est. Qui aut in carne sunt: deo placere nō pñt: qñ dictū est: in hac vita cū sunt hoīes: deo placere non pñt. Ergo nō placuerunt sancti p̄t̄r̄e: Ergo nō placuerūt sc̄i p̄t̄r̄e: Ergo nō placuerūt sancti apli: Itā q̄ placuerūt sancti martyres: qui ante q̄ corpꝑ patiēdo deponerēt xpm ꝑtēdo: non solū voluntatē p̄tēbāt: sed dolores q̄o: patiētissime p̄ferebāt: Placuerūt: sed i carne non fuerūt. Portabāt carnē: nō portabant a carnē. Itā enī palyticō dictū erat. Itā qñ grabatū nū. Qui enī in carne sūt: quēadmodū dixi: quēadmodū iam expōnē nō in seculo viuēdo: sꝑ carnis ꝑcupiscētiā q̄ sentit: deo placere nō pñt. Deniqz audire i fm: qñ tione sine vlla dubitatioē soluētēs. Quis vnꝑ in h corpore loquebat: et tñ adīgit. Tūc autē nō estis in carne. Puras ē hic aliqñs in vobis cui dictū est: Ecce pplo dei dicit: ecce dicit: romanis quidē scribebatur: sed vniuersē tpi ecclesie dicit: sed dicitio dicit nō palee masse dicit latēti: nō stipule apparēt. Vniūsqz in corde suo cognoscat. Hos auriꝑ loquimꝑ: ꝑciētias nō videmꝑ: tñ fm ea q̄ super locum fm: existimo in noīe xpi eē in plebe qñ quibꝑ dictū est. Tūc autē nō estis in carne: sꝑ in spū: si tñ spūs dei habitat i vobis. Itē estis i carne: qz nō facit opa carnis: cōfentiendo ꝑcupiscētijs carnis: sed estis in spū q̄ fm meritorē hōiem cōdelectamini legi dei: et h est si tñ spūs dei habitat i vobis. Itā si de spū vꝑo presumitis: adhuc i carne estis. Sic ergo nō estis in carne: vt in spū dei sitis: tūc enī in carne nō estis. Itam si recedat spūs dei: pōdere suo spūritꝑ hoīs voluit in carnē: redit ad facta carnalia: redit ad cōcupiscētiās seculares. Et erūt illius hoīs peiora nouissima q̄ erāt p̄ma. Stenit habitab libez arbitriꝑ: vt ipsozē auxiliū. Itā estis in carne: et hoc ex viribꝑ vestris. Absit. Vñ ergo. Si tñ spūs dei habitat in vobis. Si quis autē spūritꝑ chasti nō habet: h nō est ei. Non ē se extendat: nō se iacet: nō se vitiū arget virtutē p̄p̄t̄is: egenat vitiata natura. Qadā qñ sanꝑ era

on steristi: et tuis virib⁹ surrexisti: Si q^o spiritū chris

¶ peto a vobis: rogo de vobis. ¶ Peto enim vobis propter

¶ De verbis Apli. Peto nō infirmari in tribulationib⁹ meis pro vobis: q̄ est gloria vestra. Et de libero arbitrio. Sermo. vij.

Matthæi
xxiiij.

Sancti Augustini.

amare deū: et gratis amare ipsum deū adiutorem: ipsum expectantem: ipsum coronantem: ipsum premij largitorem: postremo ipsum premij deputare: nō aliud ab ipso q̄d ipsum expectare: Si amas: gratis amas: si vere amas: ipse sit merces quem amas. An verotibi chara sunt oīa: et vilis ē qui cōdidit oīa? Hec ut possimus flecti genua sua pronobis apls: vtiq; ideo ut det nobis. Terret enim et euangelij. Nobis datū est scire mysterij regni: illis autē non est datū. Qui enī habet dabit ei. Quis autē habet cui dabit: nisi cui datū est: Qui autē non habet: et q̄d habet auferet ab eo. Quis autē non h̄: nisi cui nō est datū: Quare ergo illi datū est: et illi nō est datū? Non me piget dicere: hoc est pfundus crucis. De pfundo nescio quo iudiciorū dei q̄ perferuntur contemplari: nō possum: pcedit omne q̄d possum: de pfunditate inq; nescio q̄ iudiciorū dei: que inscrutabili a contemplari nō possumus: pferuntur nō valeamus: pcedit omne q̄d possumus. Q̄d possum video: vñ possum nō video: nisi q̄ et hoc hacten? video q̄d noui esse a deo. Quare autē illū et non illū? Multū est a me. Absus est: pfundum crucis est: admiratione exclamare possum: disputatione demonstrare nō possum. Quid possum exclamare de ista profunditate? Et magnificata sunt opa tua dñe. Gentēs illuminant: iudei excecant. Quidā paruuli sacramēto baptis- matis ablūtur: quidā vero paruuli in morte primi hoīs re- linquuntur. Et magnificata sunt opa tua dñe: nimis pfunde facie sunt cogitationes tue. Et seq̄it. Vir imprudēs nō cognoscit: et stultus nō intelligit hec. Quid nō intelligit stultus? et imprudēs? Vel pfundū est. Nā si stultus nō intelligit: et sapiēs intelligit: nō est nimis profundū. Sed si sapiēs intel- ligit: et profundū est: stultus nō intelligit q̄ vel pfundū est. Ideo multi de isto pfundo querētes reddere rationes: in fa- bulas vanitatis abierūt. Aliq̄ dixerūt: quia aīe sursum in ce- lo peccant: et fm̄ sua peccata ad corpa pro meritis dirigunt: et dignis sibi q̄si carceribus includunt. Perunt post cogita- tiones suas loqui volētes de dei pfundo: meriti sunt in pfun- dum. Occurrit enī eis apls: volens gratiā cōmendare: et ele- git illos geminos in vtero rebecca: et dicit. Nōdū enim nati: nec q̄ aliq̄d egerint boni aut mali. Uide quē admodum tulit vanis hoībūs phāstias cōuersationis aīarum ante corpus in celo. Si enī ibi iam cōuersate sunt: iā aliquid boni egerūt vel mali: et pro meritis suis ad corpa terrena directe sunt. Si placet cōtradictam? apostolo q̄ dicit. Nōdū nati: nec q̄ ali- quid egerint boni aut mali. Hoc autē quia ppter apli euide- tem sententiā respuit catholica fides: q̄d aīe in celis pri? vi- uant: cōuersent: et illi recipiēdozū corpoz merita assumāt: modo isti nouelli nō audent dicere. Sed q̄d dicunt aliq̄ sicut audiuim? ipsozū? Ista disputat. Porius inquit p meritis suis oēs homines moriunt q̄ peccauerūt: nō enī esset mors nisi veniēs de peccato. Sed ego cū hec audito iō laudo: q̄ il- lam primā mortē intueor: et illi? primi hoīs pcr̄m. Audio enī apostolū. Sicut in adā oēs moriunt: sic et in xp̄o oēs uiui- ficabunt. Per vñū hominē pcr̄m intravit in mundū: et p pec- catū mors: et ita in oēs hoīes pertrāsijt: in quo oēs peccau- runt. Omnes enī vnus fuerūt. Sic audio dicētē mortē hoīs de peccato esse. Nō inquit: q̄d dicitis? Omne hoīem de? im- mortale creat mō. Mirabil nouitas. Quid dicitis? Porius (inquit) omne hoīem deus imortalē creat. Quare ergo mori- untur paruuli infantes? Nā si dicā: quare moriunt grādes hoīes: dicturus es mihi: peccauerūt. Ergo de maiorū etate nō disputabo: paruuloy infantiā contra te testē citabo. Non loquor: et cōuincūt: tacent et q̄d dico probāt. Ecce infantes in suis vtiq; operib? innocētes sunt: nihil feci nisi q̄d de pri- mo hoīe traxerūt habentes: quib? ppter ea est xp̄i gratia ne- cessaria: vti in xp̄o uiuificent: qui in adā mortui sunt: ut q̄ in- quinati sunt generatione: purgentur regeneratione. Ipsos er- go testes citabo. Respōde mihi quare moriunt si oēs hoīes immortales nascuntur: et quoniam peccant: iō moriunt? Quid putatis dici potuisse? Que aures ferāt? Peccauerūt et ipsi. Ubi peccauerūt rogo: quādo peccauerūt: quō peccauerūt? Bonum et malū quid sit nesciunt. Peccatū accipiunt: q̄ pre- ceptū non capiūt: Proba mihi pctōres infantes. Quid di- xisti? Uere q̄d oblit? es q̄d fuisti: proba mihi pctā infantū. An quia plorāt peccant: q̄ moribus q̄si mutoz animalū mo- lestias repellūt: voluptates accipiūt: ideo peccāt? Si mor- isti peccata sunt: ampliores pctōres in baptismo sunt: q̄ cū

baptizant vebemētissimē reluctant. Quare illis intāta relu- ctatione nō imputat peccatū: nisi quia nullū est adhuc volū- tatis arbitriū. Sed aliud dico. Isti quia nati sūt: vt arbitra- ris peccarūt. Nā si non peccarēt inquis: nō morerent. Quid de illis dicit qui in vtero moriunt? Angustia. Et ipsi inq̄ peccarūt: iō moriunt. Metiris: an falleris? Cōtradict apls Nōdū nati: nec aliq̄d agētib? boni aut mali. Magis apo- stolus audio q̄ te: magis apostolo credo q̄ tibi: nōdū nati nec aliq̄d agentib? boni aut mali. Si autē hoc testimonij refellis: vade poti? ad illas vagationes et dic: q̄ in celo pec- carunt: et inde in corpa p̄cipitant. Non dico inq̄. Quare nō dicitis? Quia dicit apostolus. Nōdū nati nec aliq̄d agentib? boni aut mali. Si ergo nō ego accusas in celo: quare ac- cusas in vtero? Ad vtrūq; respōdet apls: et eis respōdet qui dicunt in celo: et qui dicunt in vtero peccauerūt: quia ad vtrūq; valēt illa verba q̄ dicit: anteq̄ nascerent nōdū egisse vñ bo- ni vñ mali. Quare ergo moriunt? Ethic te audire sum: et non poti? magistrū gentiū? Dic mihi paulē apls: quare moriunt? Per vñū hominē peccatū intravit in mundū: et p pcr̄m mors: ita in oēs hoīes pertrāsijt: in q̄ oēs peccauerūt. Ecce pcr̄m hō totā massā dānabile facit. Veniat: veniat dñs nō ster scōs hō. Veniat: veniat: ex alio tramite veniat: per virgi- nem veniat: vñ? veniat mortuos iuueniat: mortuā vñ moriētī subueniat: ad vitā transferat: mortuos redimat morte: seruet vitā in morte: occidat mortē de morte. Sola est ista ḡra pa- uuloy: sola maior: sola liberat pusillos cū magnis. Quare il- lum et q̄re illū: q̄re nō illū atq; illū? Nolo a me q̄ras. Nō sum: pfundū crucis aduerto nō p̄ntro: expauesco nō scruto. In- scrutabili sūt iudicia ei: inuestigabiles sūt viē ei. Nōdū sum: hō es: hō erat q̄ dicebat. Nō quis es q̄ respōdeas deo? Nō dicebat: hō dicebat. Audiat hō: ne peat hō ppter quē deus fact? est hō. In hac q̄ crucis pfunditate: i hac rep̄tā obscu- ritate teneam? q̄ cantauim? nō de nra virtute psumamus: nō ingentoli nri virib? in hac q̄stione aliq̄d arrogem? psal- mū dicam? cū psalmo dicam? Miserere mei de? miserere mei de? miserere mei. Quare? Quia virtutē habeo q̄ te pro- merear? Non. Quare? Quia volūtatis arbitriū gero: vñ gra- tiam tuā meriti meū pcedat? Nō. Sed q̄re? Qm̄ in te p̄fuit aīa mea. Magna sciētia ista cōtinēta. Cōuersi ad dominū.

De verbis Apostoli. Human? sermo et omni acceptione dign? q̄ xp̄s iesus venit in hūc mun- dum pctōres saluos facere: quoz prim? ego sum quib? docet augustin? nō merita nostra bona sed peccata xp̄m de celo ad terrā durisse: alioquin nō vērū ob idq̄ humilitatē suadēs. Sermo. viij.

Aldiuim? beatū apostolum Paulū dicentē. Hu- manus sermo et omni acceptione dign? q̄ xp̄s iesus venit in hūc mundū pctōres saluos facere: quoz prim? ego sum. Human? ergo sermo et om- ni acceptione dign? Quare human? et nō diuin? Procul dubio nisi iste human? sermo etiā diuin? esset: dignus omni acceptione nō esset. Sed sic est sermo iste human? et diuin? quō est ipse xp̄s: et hō et de? Si ergo recte itelligim? sermo: nem istum: non solū humanū esse verū etiā diuinū. Quare apostolus humanū maluit dicere q̄ diuinū? Procul dubio enī qui nō mentiret si diceret diuinū: nō sine cā maluit dice- re humanū. Hoc ergo elegit: per q̄d xp̄s in mūdū venit. Ue- nit enī per q̄d homo erat: nā per quod de? erat semp̄ hic erat. Ubi enī nō est de? qui dixit. Celū et terrā ego cōpleo? Chri- stus est certe virt? et sapiētia dei: de qua dicit. Attingit a fine vsq; ad finē foriter: et disponit oīa sua uiter. Ergo in hoc mū- do erat: et mūdus per eū fact? est: et mūdus eū non cognouit. Ethic erat et venit. Hic erat per diuinā maiestātē: venit per humanā infirmitatē. Quia ergo venit per infirmitatē huma- nam: ideo predicas aduentū eius dixit. Human? sermo est. Non liberare humanū genus: nisi sermo dei dignaret esse humanus. Nā et hō ille dicit human? q̄ se exhibet hoīem: et marie qui hospitio suscepit hoīem. Si q̄ human? dī q̄ in do- mo suscepit hoīem: q̄ human? est qui i seipso suscepit domi- nem: Ergo humanus sermo et omni acceptione dignus: q̄ christus iesus venit in mundū peccatores saluos facere. At- tende euangelij. Venit enī filius hoīs querere et saluare q̄

Mat. xij.

Ps. xcj.

Rom. ix.

j. sen. disti. xij. ca. mult.

j. Cor. xv. Rom. v.

Rom. ix.

Rom. v.

Rom. xj.

Rom. ix.

Ps. lvi.

i. Tim. j.

vi. sup. 2

Hebr.

xxij.

Sap. viij.

Job. i.

Luce. xij.

perierat. Si hō non perisset: filius hominis nō venisset. Ergo perierat homo: venit deus hō: et inuentus est homo. Perierat hō per liberam voluntatē: venit deus hō per gratiā liberatricē. Queris quid valeat ad malū liberum arbitriū: recole hominē peccatōrē. Queris quid valeat ad auxiliū deī et homo: attēde in eo gratiā liberantē. Nūq̃ potuit sic ostēdi: quantū valeat voluntas hominis vsurpata p supbiā ad vtdū sine adiutorio dei malū: nō potuit plus et manifestū exprimi q̃ in hōie primo. Ecce perit primus hō: et vbi esset nisi venisset secundus hō: Quia et ille homo et iste hō: et ideo humanū sermo. Prioris nūq̃ sic apparet benignitas gratie et liberalitas omnipotentie dei: q̃ in hōie mediatorē dei et hominū: hominē chūstus iesu. Quid enī dicimus fratres mei? In fide catholica nutritis loquor: vel in pacē catholicā lucratis. Nouimus et tenemus mediatorē dei et hominū: hominē chūstus iesum: inquantū homo erat eius esse nature cuius nos sumus. Non enī alterius nature caro nostra et caro illius: nec alteri nature anima nostra et anima illius. Idē suscepit naturā quā saluandā esse iudicauit. Nihil minus habebat i natura: sed nihil habebat in culpa. Natura pura: sed non sola humana. Ibi erat deus: ubi erat verbū dei. Et sicut tu vnus homo anima es et caro: sic et ille vnus chūstus deus et homo. Au debuit ergo aliquis dicere: quia natura nostra in illo mediatorē primū per liberum arbitriū promeruit deū: sic suscipi meruit vt esset hō et deus vnus chūstus iesus. Ecce nos possumus dicere virtutib⁹ nostris: moribus nostris: cōuersatione vite nostre meruisse vt efficiamur filij dei: possumus dicere: accepimus preceptū: si seruauerimus et bene vixerimus: recipiemur in numero filiorū dei. Nūquid et ille prius vitit filius hoīs: et bene viuendo factus est filius dei? Inde cepit et inde incipit: et susceptione fact⁹ est. Verbū enī caro factū est: vt habitaret in nobis: verbū dei vnus dei filius assumpti animā et carnē hoīs non ante se promeritis: nec ad illam percipiendā sublimatū virtutē p̃p̃ia laborantis: sed oīno gratia. Nihil enim precessit illam susceptionē. Suscept⁹ est dei filius: susceptione fact⁹ est. Virgo cōcepit: ante conceptū virginis hō mediator: non vtiq̃ prius iustus fuit. Quō enim iustus fuit: nec fuit? Virgo cōcepit: et susceptione hominis inde cepit. Merito dictū est. Quidimus gloriā eius: gloriā tanq̃ vni geniti a patre: plenū gratiā et veritate. Amas liberā voluntatē tuam: dicturus es pagi tuo. Da mihi substantiā meā que me cōtingit. Quid te tibi cōmittis? Melius te pōt seruare: q̃ te potuit anteq̃ esses creare. Agnosce ergo xpm: gratiā plen⁹ est. Doc tibi vult fundere quople nūc est: tibi dicit. Quere dona mea: obliuiscere merita tua quia si ego quere rē merita tua: nō venires ad dona mea. Noli te extollere: pusillus esto: zachheus esto. Sed dicturus es. Si zacheus fuero: p̃e turba non potero videre iesum. Noli esserit: ascende lignū vbi p̃o te pēdēt iesus: et videbis iesum. Et quale gen⁹ ligni ascēdit zachheus? Sicomorū. In regionib⁹ nostris aut oīno nūq̃ aut raro forte alicubi nascitur: in illis autē partibus multū est huius generis ligni. Et poma sicomora dicuntur poma quidē similia: sed tamē distāt aliquid: qd possunt nosse qui viderūt vel gustauerūt. Quantum tñ indicāt interpretatione noīs: sicomora fici fatue latine interpretant. Jam vide zachēū meū: vide illuz q̃p̃secro te volentē in turba videre iesum: et non valentē. Humilis enī erat: turba supba erat: et ipsa turba ad videndū bene dñm: si cur solet turba se ipsam impediēbat: ascēdit a turba: et vidit iesum nō impediēte turba. Turba enī dicit humilib⁹: humilitatis viā gradientibus: anīurias suas deo dimitteb⁹: vni dicta de iūctis nō requirētib⁹: turba insultat et dicit. In defense: qui te nō potes vindicare. Turba ipedit ne videas iesus: turba gloriā et exultās: qñ se potuerit vindicare: im-pedit ne videatur ille qui pēdens ait. Pater ignosce illis: qñ nesciūt quid faciūt. Nunc ergo volēs videre zachēus: i quo figurabaf psona humiliū: non attēdit turba impediēte: sed ascendit sicomorū qñ fatui pomi lignū. Nos enī (inqt apls) predicamus xpm crucifixus: iudeis quidē scandalū: attēde sicomorū: gentibus autē stulticiā. Deniq̃ de cruce xpi nobis insultant sapiētes huius mūdi et dicunt. Quale cor habetis: qui deum colitis crucifixū? Quale cor habemus? Non vtiq̃ vestrum. Sapiētia huius mūdi: stulticia est apud deū. Non enī vestrū cor habem⁹. Sed dicitis cor nostrū stultū: dicite

q̃ vultis: nos ascendam⁹ sicomorū et videam⁹ iesum. Ideo enī vos iesum videre nō potestis: qñ sicomorū ascēdere erubescitis. Apprehēdat zachēus sicomorū: ascendat humilis cruce. Parū est ascēdat: ne de cruce xpi erubescat. In fronte illaz figat vbi sedes pudoris est: ubi oīno ibi in quo mēbro erubescit: ubi figatur vñ non erubescitur. Puta qñ tu irrides sicomorū: et ipsa me fecit videre iesum. Sed tu irrides sicomorū qui hō es: stultus autē dei sapienti⁹ est q̃ hominū. Et vidit dñs ipsum zachēū. Visus est: vidit: sed nisi visus esset nō videret. Quos enī p̃destinauit: illos et vocauit. Ipse est i. Job. j. qui nathanael dixit: iā quasi testimonio suo adiunāte euangelium et dicēti. Nazareth pōt aliquid boni esse. Dñs ad illū. P̃uulq̃ te philippus vocaret cū esses sub arboze fici vidit te. Hostis vñ sibi succinctoria fecerunt primi peccatores adā et eua: Quādo peccauerūt de folijs fici succinctoria sibi fecerūt et pudēda texerunt: qñ quod eos puderet peccādo fecerunt. Ergo si succinctoria sibi primi peccatores vnde originē ducimus: in quib⁹ perieram⁹: vt veniret ille q̃rere et saluare q̃ perierat: de folijs fici pudēda tegēda fecerūt: quid aliud dicim⁹ est. Cū esses sub arboze fici vidit te: nisi nō ventres ad purgatorē peccati: nisi prius te vidisset in vmbra peccati: Vt videremus: vñ sumus: vt diligere⁹ dilecti sum⁹. Deus meus misericordia eius pueniet me. Jam ergo dñs zachēū in corde suscepit: in domū eius dign⁹ est suscipi et dixit. Zachēus descēde: qñ i domo tua oportet me manere. Magnū beneficiū: ille arbitrabat xpm videre: qñ magnū et ineffabile beneficiū putabat trāseuntē videre: subito meruit in domo hīe. Infundit gratiā: operat fides per dilectionē: suscipit xps in domū qui iā habitabat i corde. Dicit xpo zachēus. Dñe dimidiū rerum mearū do pauperib⁹: et si qd ali quē fraudauit: quadruplū reddo. Quasi diceret. Ideo mihi dimidiū teneo: nō q̃ habeam: sed vñ reddā. Vere ecce qd est suscipere iesum: in cor suscipere. Ibi enī erat xps: in zachēo erat: et de illo sibi dicebat qd ex ore eius audiebat. Sic enim apls dicit. Habitare xpm per fidē in cordib⁹ nostris. Jā ergo zachēus erat: qñ p̃nceps publicanorū erat: qñ valde peccator erat: qñ sana illa turba q̃ impediēbat videre iesum admirata est: et reprehēdit q̃ in domū peccatoris intrasset iesus. Hoc erat reprehēdere q̃ in domū egroti intrauit medicus? Quia q̃ velut peccator zachēus irrisus est. Irrisus est autē ab infans sanar⁹: dñs respōdit irridētib⁹. Hodie salus huius domui facta est. Ecce q̃rere intrauit: salus hodie facta est. Vtiq̃ si saluator nō intrasset: salus i illa domo facta nō esset. Quid ergo mirar⁹ egrotē? Quia et tu iesu: noli tibi san⁹ videri. Cū spe egrotat q̃ medicū suscipit: desperatē egrotat q̃ per isamā medicū cedit. Quales ē eius infans q̃ medicū occidit? Quanta hō bonitas et potētia medici q̃ de sanguine suo: isano iter: fectori suo medicamentū fecit? Hec enī ille q̃ venerat q̃rere et saluare q̃ perierat: pēdēs sine cā dicebat. Pater ignosce illis: qñ nesciūt quid faciūt. Infans iū: medic⁹ sum: seuiat: patitē ferro: cū occiderint tūc sanabo. Simus ē iter illos q̃s sanat human⁹ sermo et oīni acceptione dign⁹: qñ xps iesus venit in mūdū p̃ctōres saluos facere: magnos: pusillos peccatores saluos facere. Vt ut filius hoīs q̃rere et saluare q̃ perierat Qui dicit infans et etatē non hīe qd saluet iesus: oībus fidelib⁹ infantib⁹ xpm negat esse iesum. Qui dicit inquit infans et etatē non hīe qd saluet iesus in ea: nihil aliud dicit q̃ xpm dominū fidelib⁹ infantib⁹. i. in xpo baptizatis infantib⁹ nō esse iesum. Iesus enī qd est? Interpretat iesus: saluator. Saluator est iesus. Quos nō saluat nō habēdo qd in eis saluet: nō est illis iesus. Jā si corda vñ tolerat: aliquib⁹ baptizatis xpm nō esse iesum: nescio vtrū fides vñ in regula sana possit agnosci. Infantes sūt: sed mēbra ei⁹ sūt. Infantes sunt: sed sacramēta ei⁹ accipiūt. Infantes sunt: sed mēse eius participes sūt: vt habeāt in se vitā. Quid mihi dicis? San⁹ est: nō habet vitium. Quare cum illo curris ad medicum: si non hz vitū? Nō times ne dicat tibi: aufer hinc ei⁹ quē putas sanum? Fili⁹ hoīs nō venit nisi q̃rere et saluare q̃ perierat. Quare illum ad me afferis si nō perierat? Human⁹ sermo et oīni acceptione dign⁹: qñ chūstus iesus venit in mūdū. Quare venit in mūdū? Peccatores saluos facere. Alia cā non fuit quare veniret in mūdū. Non enī de celo ad terrā merita nostra bona sed peccata duxerunt. Nec causa: cur veniret peccatores saluos facere. Et vocabis inquit nomē eius iesum.

Rom. viij

i. Job. j.

Scilicet. iij.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Luce. xix.

Sancti Augustini.

Quare vocabis nomen eius iesum? Ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Vocabis nomen eius iesum. Quare iesum? Queratio est huius nominis: Audi quare. Ipse enim saluum faciet populum suum. Unde? A peccatis eorum. Populum suum a peccatis eorum. Nunquid ad istum populum non pertinet paruuli: quos saluos faciet iesus a peccatis eorum? Pertinent plane: pertinent fratres mei. Sic habete in corde: sic credite: cum ista fide paruulos ad gratiam christi portate: ne si hac fidem in corde non habueritis pro quibus respondetis: lingua vestra occidatis. Prius fratres qui cum ista fide cum paruulo non cucurrerit: fingit: sanus est: nihil mali habet: nihil vitij habet: sed tollam illum ad medicum. Quare? Quia sic follet fieri. Non times ne tibi dicat medicus. Tolle hunc tecum ipsum: non est opus sanis medicus: sed male habentibus. Quod mendauerim charitati vestre causam eorum: qui pro se loqui non possunt. Omnes paruuli tanquam pupilli considerent: etiam qui nondum parentes proprios extulerunt. Omnis predestinatorum numerus paruulorum populus dei querit tutorem: qui expectat dominum saluatorem. Uniuersam massam generis humani in homine primo venator: ille percussit: nemo ad secundum transiit: nisi per baptismatis sacramentum. In paruulis natis et nondum baptizatis agnoscit adam: in paruulis baptizatis et ob hoc renatis agnoscit christus. Qui adam non cognoscit in paruulis natis: nec christus agnoscere potuit in renatis. Sed quare inquit iam baptizatus homo fidelis iam dimisso peccato: generat eum qui est cum primi hominis peccato: Quia carne illum generat non spiritu. Quod natum est de carne: caro est. Et si exterior homo noster (ait apostolus) corrumpitur: sed interior renouatur de die in diem. Et eo quod in te renouatur: non generas paruulum. Tu vt non in eternum moriaris: natus es et renouatur: es: ille adhuc natus est. Si tu renascendo viuas: sine vt et ille renascatur et viuat: sine inquam renascatur: sine renascatur. Quare contradicis: quare nouis disputationibus antiquae fidei regulam frangere conaris? Quid est enim quod dicis. Paruuli non habent oino vel originale peccatum: Quid est enim quod dicis: nisi vt non accedat ad iesum? Sed tibi clamat iesus. Sine pueros venire ad me. Conuersi ad dominum.

Mat. ix.
De verbis
dñi i. Ser.
xxxij. L.

Joh. iij.
ij. Cor. iij.

Mat. xij.

i. Tim. ij.

A

ij. The. iij

Matth. xij.

Luce. xij.

Luce. vi.

De verbis apostoli. Fidelis sermo et omni acceptione dignus. Sermo. ix. In quo superbia iudeorum iustos seputantis recusantibus dominum colligentem peccatores ridenti phrenetico comparat: et quod propter peccatores christus aduenerit. Quod lectum est modo de sancto euangelio: hoc et paulus apostolus dicit. Cuius verba ista sunt. Si fidelis sermo et omni acceptione dignus: quia christus iesus venit in mundum peccatores saluos facere: quoniam primum ego sum. Nulla causa fuit veniendi christi domino: nisi peccatores saluos facere. Tolle morbos: tolle vulnera: et nulla causa est medicine. Si venit de celo magnus medicus: magnus per totum orbem terre iacebat egrotus. Ipse egrotus genus humanum est. Sed non omnium est fides. Mouit dominus qui sunt eius. Superbiebant iudei: extollebant se: alte sapiebant: iustos se putabant: et dominum colligentem peccatores in super recusabant. Qui vero supbiebant: et alte sapiebant: relictum sunt in montibus: ad non agnoscant nouem pertinent. Quid est relictum sunt in montibus: Relictum sunt in timore terreno. Quid est: ad non agnoscant nouem pertinent: In sinistra sunt: non in dextera. Non agnoscant enim et nouem in sinistra numerant: vnum adde: ad dexteram transiunt. Venit ergo: vt ipse alio loco dicit: venit filius hominis querere saluare quod perierat. Totum enim perierat: ex quo peccauit vnum. Vbi erat totum: perierat totum: sed venit vnum sine peccato: qui saluos faceret a peccato. Isti autem supbiendo quod est peius: et egrotabant et sanos se esse credebant. Periculosus egrotus: qui mentes febris perdiderunt. Illi ridet: et sani plorat. Ridet enim phreneticus: sed non est sanus. Porro autem qui mentis est sane: plorat phreneticum ridentem. Primum: si duo ista proponas: quid est melius: ridere an plorare? Quis non sibi eligat ridere? Denique propter dolorem salubrem penitentie: in fletu dominus posuit officium: in risu beneficium. Quomodo? Quando ait in euangelio. Beati qui plorant: quia ridebunt. Ergo in ploratu officium est: in risu est premium sapientie. Risum enim pro gaudio posuit: non cachinnationem: sed

exultationem. Ergo si duo ista proponas: et queras quid horum sit melius: ridere an plorare: omnis homo plorare non vult: et ridere vult. Porro si addas personas ad istos affectus: et ita proponas cum personis: quid est melius ridere phreneticum: an plorare sanum? Eligat sibi homo fletus cum sanitate: quod risum cum amentia. Tantum valet mentis sanitas: vt etiam cum placu eligatur. Isti enim qui sanos se putabant: multo periculosi: et desperatus egrotabant: et ipsa egritudine qua metes perdebant etiam medicum cedebant. Parum est cedebant: dicam totum: non solum cedebant: sed etiam occidebant. Ille autem etiam cum occideretur medicus erat: vapulabat et curabat patiebatur phreneticum: nec deserebat egrotum: tenebatur: alligabatur: colaphis percutiebatur: harundine plagas accipiebat: irridebatur: insultabatur et postremo audiebatur: dam nabatur: ligno suspēdebatur: vndeque circūfremebatur: et medicus erat. Agnoscis phreneticos: agnosce et medicum. Pater ignosce illis: qui nesciunt quid faciunt. Illi perditam mentem seutebant: et medici sanguine seuendo fundebant: ille autem etiam de ipso sanguine suo egrotis medicamentum faciebat. Non enim vere frustra dixit. Pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt. Quia christiani: et exauditur: orat christus et non exauditur: Nam qui exaudit cum patre quia deus est: quod non exauditur homo quod pro nobis factus est? Prius exauditus est. Vbi erant: ibi seutebant: de his erant qui reprehēdebant eum et dicebant. Ecce cum publicanis et peccatoribus conuersis. Erant in ipso populo a quo ipse medicus occidebatur: et in eius sanguine etiam ipsi antidotum parabant. Cum enim dominus non solus sanguinem funderet: versus etiam ipsam suam mortem ad medicamentum confectionem impenderet: scurreret ad demonstrandum resurrectionis exemplum. Patientia sua passus est: vt doceret patientiam nostram: et in resurrectione sua premium patientie demonstrauit. Item vniuersis: et omnes confitemur. Ascendit in celum: deinde ab eo spiritus sanctus est missus: ante promissus. Dixerat enim discipulis suis. Sedete in ciuitate donec induamini virtute ex alto. Venit ergo et promissio ipsius: venit spiritus sanctus: impleuit discipulos: ceperunt loqui linguis omnium gentium: signum illis precebat unitatis. Loquebatur enim tunc vnus homo omnibus linguis: quia locutura erat vnitatis ecclesie in omnibus linguis. Ex pauerunt qui audiebant. Hauerant enim homines idiotas fuisse: vnus tantum lingue: et mirabantur ac stupebant: quoniam lingue homines vel vt multum duarum: linguis omnium gentium loqueretur: suspensi sunt stupore: perdidit elationem: de monte facti sunt valles. Nam si humiles sunt: valles sunt: quod infuderis capiunt: non dimittunt. Si venerit aqua super altitudinem: decurrit et defluit: si venerit ad concauum et humilem locum: et capitur et stat. Tales iam illi erant: stupebant: mirabant: perdidit seuitiam. Denique loquente sibi petro: cōpuncti sunt: et facti est in illis quod psalmus predicebat. Conuersus sum in eruna: cum confringeretur spina. Quid est spina: Cōpunctio penitentie. Sic habes et verba ipsa scripture in actibus apostolorum. Compuncti sunt corde: et dixerunt ad apostolos. Quid faciemus? Quare dixerunt: quid faciemus? Nouimus quid fecimus. Quid faciemus? Quamuis ad nostrum factum pertinet: desperatio est salutis: si ergo in vestro consilio si fieri potest spes aliqua sanitatis. Nouimus quid fecerimus: dicite quid faciamus. Quid est quod fecimus? Non enim quicquid hominem occidimus: et multum mali fecissemus si quicquid hominem innocētem occidissemus. Latrone elegimus: innocentem occidimus: mortuum elegimus: medicum occidimus: dicite quid faciemus? Et petrus. Agite penitentiam: et baptizet vnusquisque vestrum in nomine patris et filij et spiritus sancti: vt trāseatis de non agnoscant nouem ad centum: quia cum non agnoscant et nouem essetis: penitentes vobis necessariam non putabatis: et domino colligere peccatores: et volēte eos facere penitentes: in super exultabatis. Ad ergo cōpuncti: quia cognouistis peccatum vestrum: agite penitentiam: et baptizetur vnusquisque vestrum in nomine domini nostri iesu christi: baptizet in et nomine quod occidistis sine crimine: et remittitur vobis peccata vestra. Reducti sunt in sper: doluerunt: gemuerunt: conuersi sunt: sanati sunt. Ipse erat illi. Pater ignosce illis: qui nesciunt quid faciunt. Vnusquisque ergo fratres charissimi: quando auditis dominum iesum christum non venisse: propter iustos sed propter peccatores: non amet et peccator. Ne forte dicat i corde suo. Si iustus fuero non me amat christus: si peccator fuero amat

Luce. xij.

B

Luce. iij.

Luce. xij.

Actu. ij.

vbi supra

ps. xxxij.

Actu. ij.

Joh. xij.

Actu. ij.

Luce. xij.

L

De verbis apostoli.

Sermo. ix. et. x. Fo. lxxx.

merquia ppter peccatores descendit nō propter iustos. Respon-
dit enī tibi. Si medicū agnouisti: febrē quare non ti-
muisti? Utq; medicus ad egrotū venit: constat: sed ideo ve-
nit medicus ad egrotū: ne ille sit semper egrotus. Quid ergo
dicimus? Quid pronuntiamus? Quid dēfinimus? Egrotū
amat medicus: an sanū? Quod vult facere amat: nō quod in-
uenit. Ad egrotū quidē venit: ad sanū non venit. Noli autē
dere qd ad illū venit: ad illū non venit. Plus enī amat sanū:
q; egrotū. Nam vt noueritis quia plus amat sanū q; egro-
tū: nunquid faceret qd dedit? Ergo paulū apostolū at-
tende. Fidei sermo tōmni acceptione dignus: q; christus
iesus venit in mundū peccatores saluos facere: quorum pri-
mus ego sum. Dixit: quoz primus ego sum: quō erat primus?
Ante illū non fuerūt peccatores: tōi iudei. Ante illū nō fue-
runt peccatores in genere humano: Ante illū in oib; ho-
minibus nō peccato tenebatur adā: Non ante illū fuit qui
primus peccauit: et nos et oēs in mortē precipitauit: Quid
est: quoz primus ego sum? Ad quos venit: primus ego sum. S;
ne hoc verū est. Primus electus est petrus: primus andreas:
primi alij apostoli: tu apostolus es nouissimus: quō dicis: quo-
rum primus ego sum? Ergo apłs nouissimus: primus pecca-
tor: Et hoc quoz primus peccator? Ante te peccauit petrus: qñ
ipm dñm ter negauit. Nolo dicere: q; et ipse nisi peccator in-
uentus esset: de sinistra ad dexterā non trāsisset. Quid est er-
go: quoz primus ego sum? Quibus peior sum. Ergo peiorē
vultu itelligi primū. Quō in artifice? quicūq; vult edifica-
re qd dicit: Quis est hic primus structor? Quis est primus fa-
ber? Aut si curari vult: qd est hic primus medicus? Non vtiq;
interrogat qd prius sit etate: aut quis prius sit pfectione: sed
quis prius sit arte. Quō illi in arte pmi: sic iste in iniquitate pri-
mus. Quare paulus in iniquitate primus? Recolite saulū: t in-
uenietis. Antēdite paulū: oblit estis saulū. Antēditis ad
pastorē: oblit estis lupū. Nōne ille est cui ad lapidandū ste-
phanū manus vna nō sufficiebat: et alioz vestimenta serua-
ba? Nōne ipse est qui ecclesiāz vbiq; pfecebat? Nōne ipse
est qui litteras acceperat a pncipibus sacerdotū: quia parū
illi erat psequi xpianos qui erāt in hierusalē: sed volebat ad
alia loca venire vbi eos inueniret: et ligaret? Nōne cum iter
agens spirat et anhelat ad cedes: de celo pcussus est: et vocē
domini audiuit ad salutē fulminat? Dum ambulat proster-
nitur: vt videat excecā. Ipse ē ergo qui primus erat perfec-
tor: illo peior nō fuit. Audite vñ plus intelligatis. Ananie lo-
quebat ipse dñs christus: iā illo pstrato: iā erecto: dicebat
ei: Glade ad vicū illū: ibi inuenies saulū a tharso cilicie: lo-
quere ei. Quoniam videritū anantā intrātem ad serē baptizā-
tem se. Ille audiuit nomē saul: et iter manū ipsi? medici tre-
muit. Quid est autē dulci? Saulus vnde vocaret? credo qz
recolitis: et ppter eos qui nō recolunt cōmemorē. Saul erat
ille psecutor dauid. In dauid christus erat: in dauid xps pre-
figurabatur: in saule saulus pfigurabatur. Tanq; dauid saulū di-
xit est de celo. Saule saule qd me psequeris? Ananias ouis
interpretat. Loquebat ouī pastor: et timebat ouis lupū. Tā-
ta huius lupi fama precesserat: vt non se putaret tutāz ouis:
nec inter manus pastoris. Et dominus ad illū: quasi ad ouē
tremētē. Ille enī cum audisset hoc: dixit. Domine: audiui
de isto homine quāta mala fecit sanctis tuis in hierusalē: et
modo dicis epistolā accepisse a pncipib; sacerdotum: vt
quocūq; tenuerit: alligatus ducat. Quo me mittis? Quē ad
lupum? Sed ille non audiuit hanc excusationē. Jam enī di-
xerat paucis ouiculis suis. Ecce mitto vos sicut oues in me-
diolupozū. Si misse sunt oues in medio lupoz: quare trepi-
das ire anania ad eū qui tam nō est lupus? Lupū timebas:
sed responderet tibi dñs deus tuus. De lupo ouē feci: facio de
oue pastorem. Quō ergo ipse saulus postea paulus gratulaf
se ad dei peruenisse misericordiā: quia primus? hoc est excel-
lens in peccatis inuētus est? Et tamē misericordiā consecutus
sum: vt in me ostēderet christus iesus omnē longanimita-
tem propter eos qui credituri sunt illi in vitam eternā: vt di-
cant sibi omnes. Si paulus sanatus est: ego quare despero?
Si a tanto medico tam desperatus eger sanatus est: ego cur
vulneribus meis illas manus nō optabo: ad illas manus nō
festinabo? Et hoc dicerēt hoīes: ideo saulus factus est ex per-
secutore apostolus: quia quo venit medicus: querit aliquem
ibi desperatū: et ipsū sanat: et si pauperrimū inueniat: tamē

desperatus inueniat: nō ibi querit mercedem: sed cōmendat
artem. Dicā ergo quod ceperā. Quomodo ergo saulus tum
gratulabatur se a christo: qz peccator erat: assumptū atq; sana-
tum: nec dixit. Maneā in peccato: quia ppter me venit chris-
tus: non ppter iustitiam: et ante qz audieras: quia christus
propter peccatores venit: noli tibi dormire in dulci stratu: s;
audi ipsum paulum dicentem. Surge qui dormis: et exurge
a mortuis: et illuminabit te christus. Noli amare stratu pec-
cati: totum stratu eius vertisti in infirmitate eius. Dictū est
antea. Surge: sanus esto: sanitatē ama: et noli rursus per su-
perbiam de dextera ire ad sinistraz: de monte ad vallem: de
humilitate ad tumorem. Cum factus fuisset sanus: id est cū
iuste ceperis viuere: deo tribue: non tibi. Non enim laudan-
do te saluus factus es: sed contra te pronūciando. Nam si te
laudaueris per superbiam: grauius egrotabis. Ois enim qui
se exaltat humiliabitur: et qui se humiliat exaltabitur.

**De cū de verbis. Apostoli: quib; in sermone i. Tim. j.
precedēt. In quib; primū se peccatores paulus
appellat: qd augustinus placet itelligi: nō peccato-
rum ordine sed peccandi magnitudine. Ser. x.**

E diuinis lectionib; quod dñs admonere digna-
tur: intēti audite fratres: illo dāte: me ministrare.
Primā lectionē audiui? Apostoli. Fidei ser-
mo tōmni acceptione dignus: q; christus iesus venit in
mundū peccatores saluos facere: quoz primus ego sum. Sed
idē misericordiā consecutus sum: vt in me ostēderet xps iesus
omnē longanimitatē suā ad iformationē eozū qui creditu-
risunt illi in vitā eternā. Hoc de apostolica lectione precepi-
mus. Deinde cāramus psalmū exhortātes nos inuicē vna
voce: vno corde dicētes. Venite adorem; et psternameur ei:
et flectam; coram dño qui fecit nos: et ibi preueniam; faciem
eius in cōfessione: et in psalmis iubilem; et. Post hec euāge-
lica lectio: decē leprosos mūdātos nobis ostēdit: et vnum ex
eis alienigenā grātiā agentē mūdātozū suo. Has tres lecti-
ones qñq; prope possumus ptractemus: dicētes pauca de
singulis: et qñq; conari possum; adiuuāte dño: non in aliq;
earū sic immorātes vt alijs duabus ipedimentū afferamus.
Propōit nobis apłs: scientiā et grātiā actiones. Me-
tētorē qd vltima euāgelica lectio resonet: quō iesus dñs lau-
dat grās agētem: ingratos iprobat mūdātos in cute: lepro-
sos in corde. Quid ergo apłs? Fidei inq; sermo: tōmni ac-
ceptione dignus. Quis est iste sermo? Quia xps iesus venit in
mundū. Ut qd? Peccatores saluos facere. Quid nū? Quoz
primus ego sum. Qui dicit vel nō sum peccator: vel nō fui: in-
gratus est saluatori. Nullus hominū in ista q; ex adā defluit
massa mortaliū: nullus oīno hoīm nō egrot;: nullus sine gra-
tia christi sanatus. Quid de puilis pueris: si ex adā egroti?
Nā et ipsi portant ad ecclīaz: et si pedib; illuc currere nō pos-
sunt: alienis pedib; currūt vt sanent: accommodat illis mater
ecclesia alioz pedes vt veniāt: alioz cor vt credāt: alioz
linguā vt fateant;: vt quomā q; egri sunt alto peccātē pgra-
uant;: sic cū hic sani sunt alto pro eis pfitente saluent;. Nemo
ergo vobis susurret doctrinas alienas. Hoc ecclīa semp ha-
buit: semp tenuit: hoc a maiorū fide percipit: hoc vñq; in finē
perseuerat custodit. Quomā nō est opus sanis medicus: s;
egrotātib; . Quid necessariū ergo habuit infans christū si
nō egrotat? Si sanus est: quare p eos qui eum diligūt medicū
querit? Si quādo portant infantes dicūt oīno nullū ppa-
gins hñe peccatū: et veniūt ad christū: cur nō eis dicat in ec-
clesia qui eos appozitāt: auferte hunc innocētes istos. Nō est
opus sanis medicus: sed male habētib; . Nō venit xps vo-
care iustos: sed peccatores? Nunquā dictū est: sed nec aliqñ
dicef. Quis ergo qd potest fratres loquā pro eo q loqui p
se non pōt. Pro magno cōmendātur episcopis patrum omnia
pupillozū: quāto magis grātia paruulozū? Ppupillū tuctur
epō: ne mortuis parētib; ab extraneis opprimat;. Clamet
plus p paruulo: cui timet ne a parētib; occidat: clamet cum
apostolo. Fidei sermo tōmni acceptione dignus: q; xps ie-
sus venit in mundū: nullā aliā ob causā: nisi pccōres saluos
facere. Qui venit ad xpm: habet qd in eo sanet;: qui nō sanus
est cū qre medico offerat;. Eligāt parētes vñ de duob;: aut
psteant i paruulis suis sanare pctñ: aut eos medico offerre
desināt. Hoc nihil ē aliud: q; velle medico sanū offerre. Quid

i. Tim. j.

Mat. iij.

Mat. xvi.

Act. vij.

Act. ix.

i. Regum

xvij.

Act. ix.

Mat. x.

i. Tim. j.

vbi supra

Ps. xciiij

Lu. xviij.

Mat. ix.

B

Sancti Augustini.

offeris baptizandū: Quē? Infantē. Cui offeris? Christo. Et certe q̄ venit in mūdū. Ita inq̄. Quare venit in mūdū? Peccatores saluos facere. Ergo quē offeris? h̄z quod in illū saluū fiat. Si dixeris habet: cōfiteſcēdo deſes: ſi dixeris nō habet: negādo tenes. Peccatores inq̄t saluos facere: quorū prim⁹ ego ſum. Ante paulū non erāt peccatores: Certe vel ipſe adā ante oēs: et plena pctōrib⁹ terra deleta diluuiō: et deinceps q̄ multi. Unde verū eſt: ego p̄mus ſum? Primū ſe dixit: non peccatorūz ordine: ſed peccati magnitudine. Magnitudine peccati ſui vñ ſe primū dixit peccatorūz: quō dicunt inter aduocatos: verbi gr̄a: p̄mi: p̄mus eſt iſte nō q̄ plures annos h̄z ex quo cauſas agit: ſ; q̄ ex q̄ cepit ceteros ſup̄auit. Dicat ergo ap̄lus alio loco: vñ primus ſit peccator. Ego inq̄t ſum nouiſſim⁹ ap̄lorū: q̄ nō ſum dignus vocari ap̄lus: q̄ p̄ſecutus ſum ecclēſiā dei. Nemo acioz iter perſecutores: q̄ nemo peioz inter pctōres. Sed miſericordiā (inq̄t) cōſecutus ſum. Et quare ſi miſericordiā cōſecutus: exponit cauſam. Ut in me inq̄t oſtēderet x̄p̄s iēſus omne longanimitatē: ad iſoſmationem eoz qui credituri ſunt illi in vitā eternā. Chriſtus inquit daturus veniā cōuerſis ad ſe peccatorib⁹ vñ ad inuicōs ſuos: me primo elegit acioz et inimicū: quē cum ſanaret: nemo in ceteris deſperaret. Faciūt hoc medici q̄ ad ea loca veniūt vbi ignoti ſunt: q̄s curent p̄mitus eligūt deſperatos: vt in eis et beniuolentiā exerceāt: et commendēt doctrinā: vt vniūſq̄ in illo loco dicat. primo ſuo. Glade ad illū medicū: ſecur⁹ eſto ſanate. Et ille. De ſanar: Non vides q̄d panar? Ego noui q̄d ſimile. Tu q̄d paterſ: et ego quidē paſſus ſum. Sic dicit paulus vnicuiq̄ egroto: et de ſe volenti deſperare. Qui curauit me miſit me ad te: et dixit mihi. Illi deſperanti vade et dic q̄d habuiſti: q̄d in te ſanauit: q̄ cito ſanauit. De celo vocauit: vna voce percuſſi et deſecti: alia erexit et elegit: tertia impleuit et miſi: quarta liberauit et coronauit. Glade dic egrotis: clama deſperatis. Fidelis ſermo et omni acceptione dignus: q̄ Chriſtus iēſus venit in mūdū peccatores saluos facere. Quid timetis? Quid trepidatis? Quorū primus ego ſum. Ego (inquit) vobis loquor: ſan⁹ egrotantibus: iſtas iacētib⁹: ſecur⁹ deſperatis. Ideo enī miſericordiā cōſecutus ſum: vt in me oſtēderet x̄p̄s iēſus omne longanimitatē. Morbū meū vñ ptulit et ſic abſtulit: tanq̄ bon⁹ medicus phreneticū patienter tolerauit: ſuſtinuit me ſerientē ſe: donauit mihi ſeriri pro ſe. Omne inquit longanimitatē oſtēdit in me: ad iſoſmationem eoz qui credituri ſunt illi in vitā eternā. Nolite ergo deſperare. Egroti eſtis: accedite ad eum et ſanamini. Leci eſtis: accedite ad eū et illuminamini: et qui ſani eſtis: et gr̄as agite: et qui egrotatis: ad eū ſanandi currite: dicite oēs. Glente adoremus: et pſternamur ei: et ploremus corā dño qui fecit nos et hoīes et ſaluos. Hā ſi ille nos fecit hoīes: nos autē ipſi nos fecim⁹ ſaluos: aliquid illo melius fecimus. Melior eſt enī ſaluus hō: q̄ quilibet hō. Si ergo te de⁹ fecit hoīem: et tu te feciſti bonū hoīem: q̄d tu feciſti meli⁹ eſt. Noli te extollere ſup̄ deum: ſub de te: deū adora: pſternere: cōfiteri illi qui fecit te: q̄ nemo recreat: niſi q̄ creat: nemo reſcit: niſi q̄ fecit. Hec in alio pſalmo. Ipſe fecit nos et nō ipſi nos. Sane quādo te fecit: quid tu faceres nō habebas. Quādo autē tam es: habes: tu ipſe q̄d facias: ad medicū curras: medicū implores: qui vbiq̄ eſt. Et vt iplores excitauit cor tuū: et poſſe iplozare donauit tibi. De⁹ eſt enī (inq̄t) qui operat in vobis: et velle et opari pro bona volūtate: q̄ vt haberes bonam volūtate: illius vocatio p̄ceſſit. Clama. De⁹ meus: miſericordia ei⁹ p̄ueniet me. Ut eſſes: vt ſentires: vt audires: vt cōſentires: p̄uenit te miſericordia eius. P̄uenit te in omnib⁹: p̄uenit et tu in aliquo irā eius. In quo inquis: inq̄t cōfiteri iſta oīa a deo te habere quicq̄d boni habes: a te q̄c quid mali. Ne in bonis tuis illū contēnas: te laudes: ne i malis tuis illū accuſes: te excuſes: ipſa eſt vera confeſſio. Ille q̄ in tātis bonis p̄uenit te: vñ ſeruat eſt ad te: et inſpecturus dona ſua et mala tua: quō bona eius vñ ſeruat inſpicit te. Ergo q̄ in oībus iſtis bonis p̄uenit te: vide i quo tu p̄uenias faciem vñ tui. Audi pſalmū. P̄ueniam⁹ faciē eius in cōfeſſione. P̄ueniam⁹ faciē eius. Ante q̄ veniat. p̄pitiet: ante q̄ aſſit placeſt. Hābēs enī ſacerdotē per quē poſſis placare deum tuū: et ipſe cū patre de⁹ eſt ad te: qui hō eſt propter te. Ita iubilabis in pſalmis: p̄ueniens faciē eius in cōfeſſione. Iubila in pſalmo: p̄ueniens faciē eius in cōfeſſione. Ac-

cuſate: iubilās in pſalmo. Lauda illū accuſando te: et laudādo eū qui fecit te. Veniet qui mortuus eſt pro te et viuificabit te. Hec tenete: in hoc pſalmo. Nemo variat: nemo leproſus ſit. Doctrina incoſtans: non habēs vñm colorē: mentis leproſam ſignificat: et iſtā Chriſtus mūdāt. Forte in aliquo variasti et inſperasti: et in meli⁹ ſententiā cōmutaſti: et q̄d variū erat vñm coloris effectū eſt. Noli tibi tribuere: ne ſis inter nouē qui gratias non egerūt. Unus egerit gratias. Ceteri iudei erant. Ille alienigena erat: gētes alienigenas ſignificabat: numerus ille x̄p̄o decimas dedit. Illi ergo debemus q̄d ſumus: q̄d viuimus: q̄d intelligimus: q̄d hoīes ſumus: quod bene viuimus: q̄d recte intelligimus: illi debem⁹. Noſtrum nihil niſi peccatū q̄d habem⁹. Quid enī habes q̄d non accipiſti? Eos ergo maxime qui ſcūs quid audiat: curandū ab egritudine: mūdātū a varietate ſurſum cor: ponite: et deo gratias agite.

De pſalmo nonageſimo quarto videlicet ploremus corā domino qui fecit nos et. vbi creatio nem bonorū ac malorū ſinceriffime exponit. Cū conſutatione pelagianorum. Sermo. xj.

Pſalmus quē cantauimus domino: et nos inuicē exhortati ſum⁹ vt adoremus eū: et pſternamur illi: et ſeamus ante dñm qui fecit nos: admonet q̄rere aliquāto diligētius: q̄d ſibi velit q̄d ait. Qui nos fecit. Quod enī homo a deo creatus eſt: nullus dubitat homo: niſi qui ingratus eſt. Nouimus enī q̄ ita legimus: et ita credim⁹: q̄ fecit deus hominē inter multa q̄ fecit ad imaginē ſuā. Hec hoīs eſt prima cōditio: hec eſt humana prima creatura. Non tñ arbitror: hoc nos p̄ magno voluiſſe cōmonere ſpiritu ſanctum in hoc pſalmo: q̄d ait. Fleamus ante dominū qui fecit nos. Alio enī loco dicit. Ipſe fecit nos et nō ipſi nos. Unde quidē vt dixi: Chriſtian⁹ dubitare nemo: q̄ nō ſolū deus creauit primū hoīem ex quo oēs hoīes: ſed de⁹ hoīes creat ſingulos hoīes: ille qui ait cū dā ſancto ſuo. P̄u uſq̄ te formare in vtero noui te. P̄mus ergo creauit hominē ſine hoīe: ſine hominē ex hoīe. Ipſe fecit nos et nō ipſi nos. Ad iſtū itaq̄ primū verborū iſtorū faciliſ ſenſum: ſed tñ ver⁹: adoremus eū f̄res: et pſternamur ei: et plorem⁹ ante dñm q̄ fecit nos. Non enī fecit et deſerit: nō enī curauit facere: et nō curat cuſtodire. Plorem⁹ ante dñm qui nos fecit: q̄ nō plozauim⁹ q̄n nos fecit: et tñ fecit. Qui q̄ fecit ante q̄ rogare: deſerit cū rogat⁹. Lanq̄ ergo dubitare et hō vñ exaudiret oīs admonuit eū ſcriptura cū dicit. Ploremus ante dñm qui fecit nos. Utiq̄ exaudiat q̄s fecit: vñq̄ non pōt nō curare q̄s fecit. Uerū tamē iuxta aliorū intellectū et q̄tum exiſtimo vñ liorē: vidit quod dā ſp̄s ſanctus dicētes vel dicuros: q̄ de⁹ eos fecerit hoīes: iuſtos autē ipſi ſe faciūt: p̄uenit eos: admonuit eos: et ab hac extollētiā reuocauit eos dicēs. Ipſe fecit nos et nō ipſi nos. Quare enī addidit. Et non ipſi nos: cū ſufficeret dicere. Ipſe fecit nos: niſi q̄ illā facturā voluit admonere: vbi dicit hoīes. Ipſi fecim⁹ nos: id eſt vt iuſti eſſemus: iuſtos nos libera volūtate fecimus: quādo p̄diti ſum⁹: liberū arbitriū accepimus. Ut ergo iuſti ſim⁹: libero id arbitrio agimus. Quid adhuc deū inuocam⁹: vt iuſtos nos faciat: q̄d habemus i poteſtate: vt nō ipſi iuſtos faciam⁹? Audite audite: et iuſtos et iuſtos ipſe fecit nos et nō ipſi nos. Creatus eſt primus hō in natura ſine culpa: in natura ſine vitio: creat⁹ eſt rect⁹: nō ſe fecit rectū. Quid ſe autē ipſe fecerit notus eſt: cadēs a manu ſiguli fractū eſt. Regebat enī eū ipſe q̄ fecerat: voluit deſerere a quo fact⁹ erat: p̄miſit de⁹ tanq̄d dicens. Deſerat me et inueniat ſe: et miſeria ſua p̄bet q̄ nō ipſe ſine me. Hec nō ergo oſtēdere voluit de⁹ hominē q̄d valeat liberū arbitriū ſine deo. Quid liberū arbitriū ſine deo. Experti ſum⁹ quid valeat ſine deo. Ideo miſeri facti ſum⁹: q̄ ſine deo q̄d valeat exp̄ti ſumus. Experti ergo tandē aliqui nouerimus: et venite adorem⁹ eum: et pſternamur ei. Venite adoremus et pſternamur illi: et ſeamus coram dño qui fecit nos: vt p̄dicos nos p̄ nos: reſiciat nos q̄ fecit nos. Ecce bon⁹ factus eſt hō: et p̄ liberū arbitriū fact⁹ eſt hō malus. Quādo facturus eſt bonū hoīem malus hō: per liberū arbitriū deſerens deū: ſeruare ſe nō potuit bonus boni: et facit malus malus: Lū eſt bon⁹ nō ſe ſeruauit boni: et cū ſit malus dicit: facio me bonus: Quid facis malus: q̄ perſiſti bon⁹?

Lu. xvi.

i. Cor. iij.

Ps. xciiij.

Sei. j.

Ps. xcix.

Dicere. j.

Ps. xcix.

Eccl. iij.

Ps. xciiij.

De verbis apostoli. Sermo. xj. Fo. lxxxj.

nisi reficiat te qui pmanet bonus? Ipse ergo fecit nos et non ipsi nos. Nos autē ppls eius: et oues pascue eius. Ecce fecit nos hoies pplm suū: qd nos fecit. Hō em creati hoies iā ppls eius eramus. Videte fr̄es mei: et de ipis psalmi verbis audite vñ dixerit. Ipse fecit nos: et nō ipsi nos. Hinc dixit. Fecit nos: et nō ipsi nos: vt sim? ppls eius: et oues pascue ei? Ipse fecit nos. Hāc et pagani nascunt: et oēs impij: omēs aduersarij ecclie ei? vt nascerent ipse fecit eos. Hō ei ali? de? creauit eos. Qui d pagani nascūt: ab ipso facti sūt: ab ipso creati sūt: et nō sūt ppls ei? nec oues pascue ei? Cōis e oib? natura: nō gratia. Hāc nō putes gratia: sed si putes gfa: ideo putes gratia: qz et ipa gratis pcessa ē. Hō em hō qd nō erat. pmeruit vt esset: si pmeruit: iā erat: sed nō dū erat. Ergo qd pmeretur nō erat: et tñ factus est: nec vt peccata fac? est: nec vt arbor factus est: nec vt factus est: sed fact? est ad imaginē creatoris. Hōc bñficiū qd dedit: De? qd erat: ex eterno erat. Cui dedit: Hōi qd nō dū erat. Dedit qd erat: accepit qd si erat. Quis aut hoc facere potuit: nisi qd vocat ea qd nō sūt: tanqz ea qd sūt? De quo dicit apostolus? Qui nos elegit a mūdi cōstitutionē. In mūdo isto facti sum? nec mūdus erat qñ electi sum? In effabilita mirabilia fr̄es mei. Quis hoc explicare suffecerit? Quis scire qd explicet cogitare? Eligunt qd nō sūt: nec errat qd eligit: nec vane eligit: eligunt tñ et habet electos quos creaturus est eligendos: habet autē apud se ipm: nō in natura sua sed in pfectioe sua. Ergo nolite extolli. Hōies sum? ipse fecit nos: et fideles sum? si tñ sum? qñ ista ptra gratiā disputamus. Sed ecce fideles sumus: et iā fideles: et iā iusti. Quis ius ex fide viuūt. Ipse fecit nos et nō ipsi nos. Quere qd nos fecerit: Dicitur es. Hōies. Hō inde psalmus loquebat: illud scim? illud notū est: illud patet: nec magna vt hoc nouerimus doctrina indigemus: qz hoies ipse nos fecit. S; vñ loquebat vide. Ipse nos fecit: et nō ipsi nos. Quid nos fecit: nisi qd sum? Quid aut sum? Nos autē ecce qd sum? Quid? Populus eius et oues pascue eius. Ipse nos fecit pplm suū ipse nos fecit oues pascue sue: qd misit in gulandā ouē in mortuā fecit ouē de lupis. Hec est gratia. Excepta illa cōi gfa natura: qua hoies facti sum? nec digni fuim? qd non fuim? Excepta illa gfa: hec est maior gratia qua facti sumus ppls ei? et oues pascue eius: per iesū xpm dñm nostrū. Sed dicit aliqz Per iesū xpm facti sum? vt etiā hoies essemus. Ita vero per iesū xpm facti sunt et pagani: et nō pagani. Quis est enī iesus xps: nisi in principio erat verbum et verbum erat apud deū et deus erat verbum: Hōc erat in principio apud deū. Quia per ipm facta sunt. Illi ergo debent et pagani qd hoies creati sunt: et tanto magis puniendi qd dimiserūt eum a quo facti sunt: et coluerunt qd ipi fecerunt. Excepta illa gratia qd cōdita est humana natura: hec em xpianis paganisqz cōis est: hec est maior gratia: nō qd per verbum hoies creati sumus: sed qd per verbum carnē facti fideles facti sum? Unus em deus: et vnus mediator dei et hoim homo christus? iesus: in principio erat verbum. Hōndū erat hō xps iesus: et verbum erat apud deū et deus erat verbum. Ipse mundus nō erat: qñ deus erat verbum. Quia per ipm facta sunt: et mundus per ipm factus est. Ergo tunc qñ nos fecit vt homies essemus: nondū erat homo. Magnā istā gratiā commendat apostolus xpianis: vbi dicit. Quis em deus: et vnus mediator dei et hoim. Non ait. Xps iesus netu putares fm verbum dictum: sed addidit: hō mediator dei et hoim: hō xps iesus. Quid est mediator? Per quē coniungemur: per quē recōciliamur: qz pctis ppiis separi iacēdamus: in morte eramus: proius perieram? Non erat xps homo qñ creatus est hō: ne periret hō: ille factus est hō. Hec vobis ptra nouellam heresim qd temptat assurgere: vt se pe disputare cogunt: qz vos firmos volumus esse in bono: i tegros aut a malo. Hec em est disputatio eorū qñ pzo exoriri ceperūt: et cōtra gratiā disputare: multū tribuentes non liberrati hois sed infirmitati: et iacēt miserū hoim iō extolentes: ne manu sibi desuper porrecta valeat surgere. Disputantes ergo cōtra gratiā pro libero arbitrio: fecerunt aurib? pijs et catholicis offensione: ceperunt ouiri: ceperunt vt certa permices deuitari: ceperunt de illis dici: qd contra gratiā disputaret: et inuenerūt ad reuelandā istam inuidiā tale cōmentū. Non inquit cōtra gratiā dei disputo. Unde probas? Eo ipso inquit non contra gratiam dei disputo: qd liberum arbitrium defendo. Videte acumen: sed vitreum. Quasi lu-

cet vanitate: sed frangitur veritate. Attēdite qd sit quasi acutē excogitatum qd dicere voluerunt. Hōc ipso inquit qd liberum arbitrium hominis defendo: et dico quia libero arbitrio sufficiens est vt iustus sim: non sine gratia dei dico. Ecce sunt aures piorum: iam qui ista audit: incipit granulari. Deo gratias. Non sine dei gratia defendit liberum arbitriū. Est em liberū arbitrium: sed nihil valet sine dei gratia. Si ergo liberum arbitrium non sine dei gratia defendunt: quid mali dicunt? Expone ergo nobis o doctor: quā dicis gratiā. Cui dico inquit liberū hominis arbitrium: vide quia hominis dico. Quid deinde? Homo est qd creauit: Deus. Quis ei liberū arbitrium dedit: Deus. Si ergo hominē deus creauit: et homini deus liberū donauit arbitriū: quicqd potest homo de libero arbitrio: cuius gratie debet nisi eius qui eū cōdidit cum libero arbitrio? Et hoc quasi acutē ab ipis dictum. Videte fr̄es mei: quod illā generalē gratiam pcedent: qua creatus est homo: qua homines sumus: et vtique cum impijs homines sumus: sed non cū impijs xpiani sum? Hanc ergo gratiā qua xpiani sumus: ipam volumus pcedere: ipam volumus agnoscere: ipam volumus: de qua dicit apls. Non irri tam facio gratiā dei. Hāc si per legē iusticia: ergo xps gratis mortuus est. Videte vñ dicit apls. De lege dixit. Si per legē iusticia: ergo xps gratis mortuus est. Quia ergo ex lege nō erat iusticia: iō mortuus est xps: vt per fidei iustificem? ex lege non iustificabam. Si em inquit data esset lex qd posset iustificare omimodo et lege esset iusticia. Quod etiā hesterno die cōmemorauim? Sed conclusit scriptura omia sub pctō: vt pmissio: nō predictio. Qui promisit ipse facit. Et pmissio inquit ex fide iesu xpi dare credentib? Ecce quales nos inuenit gfa saluatoris: quos nec lex sanos facere potuit. Quare aut dabat lex si sufficiebat natura: Quare lex dicit: si sufficiebat natura: Et tñ nec lex sufficere potuit: ita infirma erat ipa natura: data est lex: sed non qd posset viuificare. Quare ergo data est? Lex inquit apls: pteuaticationis gratia data ē: pteuaticatiois gratia posita ē: vt te faceret pteuicatorē. Quare vt me faceret pteuicatorē? Quia nouerat deus supbia tua: nouerat qd dicebas. Si sit qd doceat: o si sit qd mibi ostēdat. Ecce lex dicit tibi. Hōc pcupisces. Cognouisti legem dicentē. Non pcupisces. Surrexit pcupiscentia quam nō noueras. Inerat em sed nesciebat: cepisti conari vincere qd ierat et apparuit qd latebat. Supbe per legē factus es pteuicator. Agnosce gratiā et esto laudator. S; legē in qd dedit? Quia sunt homies vani: et peius impij qui dicunt legem ab alio datā: gratiā vero per dñm nostrū ielū xpm: quasi legē malā: quasi legem peruersam: gratiā vero rectā: et volunt ita discernere duotestamenta: vt vetustestamentum dicat esse nescio a quo pncipe tenebrarū: nouū autē testamentū a dño deo patre dñi nostri iesu xpi. Ip̄m paulus audi. Si ppterea putas legē datā ab alio nō a deo: qz per illā factus es pteuicator: audi ipm apostolū legis laudatōrē. Itaqz inquit lex quid ē sancta: et mandatū sc̄m: adde et iustū: adhuc adde et bonū. Quod ergo bonum est inquit: mibi factū est mors? Absit. Sed pctm vt appareat pctm. Erat em pctm: s; latebat pctm. Qñ latebat pctm: Qñ te aduersariū nondū patiebas. Lepisti conari: et apparuit qui tenebat. Qñ sequebaris: catenam nō sentiebas: qñ si refugisti et apparuit vinculū: voluisti tibi quē nō est ligatus. Quis nō est ligatus: nisi qd dixit. Si inuenistis in me pctm dicite: Quis nō est ligatus: nisi qui dixit. Ecce venit pnceps mundi: et in me nihil inueniet: Quare nihil inueniet: Quia mors pctō iusta debet. Quare ergo moreris? Ut sciant inquit omnes quia voluntatem patris mei facio. Ipse soluit qui ligatus non est. Ipe a mortuis liberat qd legem: per se ipm gratiā. Attēde belisum in magno altoqz mysterio: tanqz prophetam: agendo pronunciantem: nō solū loquendo. Mortuus erat filius hospite ipius. Quid significauit mortuus puer nisi adam? Nunciatū est sancto prophe te: gerenti in prophetia typum dñi nostri iesu xpi: misit per seruum baculum suum: et ait illi. Glade: vade: pone supra puerum mortuum. Perrexit ille tanqz seruus obediens. Sciebat propheta quid fecerat. Posuit baculū supra mortuum: non surrexit. Si em data esset lex que posset viuificare: omni nō ex lege esset iusticia. Non ergo potuit lex viuificare. De-

Rom. iij.

Ephe. j.
plen. disti.
xxxvj. ca.
ad quod

Abach. ij.

D

Joh. j.

j. Tim. ij.

Joh. j.

j. Tim. ij.

Gal. ij.

Gal. iij.

Rom. vij.

Joh. j.

Rom. vij.

Joh. viij.

Joh. xiiij.

Psalm.

Johan. j.

Regū

lxxvij.

lviij.

lviij.

lviij.

lviij.

Sancti augustini

nit ipse grandis ad paruulum saluator ad saluandum: uiuus ad mortuum uenit ipse. Et quid fecit? Iuuenilia membra contraxit tanq̃ seipm exinaniens: ut forma seruuli susceperet. Iuuenilia ergo membra contraxit: paruulum se paruo coaptauit: ut efficeret eo: pushumilitatis nostre conforme corpori gloriæ sue. Itaq̃ in isto typo christo prophetice expresse sufficit: ut est mortuus: tanquã iustificatus est impius. Ista gratia prædicitur: ista est gratia xpianorũ per hominẽ mediatorẽ: per passum et resuscitatum: qui ascendit in celum: et captiua uir captiuitatem: et dedit dona hominibus. Ista iniquã gratia prædicet: contra istam gratiam: ab ingratia non disputet. Baculus prophetice mortuo non sufficit: ipsa mortua natura sufficeret: Et istam qua conditi sumus quãq̃ hoc nomen appellatam minime legerimus: tamẽ quia gratia data est: gratiam fateamur. Sed ostendamus uobis maiorẽ esse istã quam christiani sumus. Attendite. Anteq̃ conditi essemus nihil boni merebamur: et ideo gratia qua conditi sumus cum bonitibilib mereremur. Si ergo magna est grã qñ nihil boni merebamur: quanta gratia est qñ tantum mali merebamur? Qui nõdum erat: bene non merebatur: peccator et male merebatur. Nõdũ erat qui factus est: nõdũ erat: sed nec offederat. Nõdũ erat: et factus est: offendit et saluus. Qui nõdũ: erat nihil sperabat: factus lapsus est: lapsus autẽ damnationem expectabat: liberatus est. Hec est gratia per iesum xpm diffinitim. Ipe fecit nos: et ante q̃ essemus oĩno ipse fecit nos: et factos lapsos ipse iustos fecit nos: non ipse nos. Si q̃ igitur noua creatura: lapsus est uetus: facta est noua. Una erat massa perditionis et adam: cui nõ nisi suppliciuẽ debebat: facta sunt uasa inde in honorem ex eadẽ massa. Habet enim potestatem figulus lutu ex eadẽ massa. Quia massa? Lute iam perierat: certè iam illi massa iusta damnatio debebatur. Gratularetur: quia euasisti: mortem quippe debuit euasisti: et uitam nõ debuit reperisti. Habet potestatem figulus lutu ex eadẽ massã facere aliuẽ vas in honorem: aliud in contumeliã. Sed dicis. Ne quare fecit in honorem: et aliuẽ in contumeliã. Quid respondurus sum? Auditus eris Augustinus qui non audisti apostoli dicentem. S homo tu qui es qui respondet: as deo? Duo paruuli nati sunt. Si debitum querat: ambo reneant massam perditionis. Sed cur mater aliũ porcat ad gratiam: aliuẽ mater dormiens suffocat? Dicturus es mihi. Quid ille meruit qui porcabatur ad gratiam? Quid ille meruit quem mater dormiendo suffocat? Ambo nihil boni meruerunt. Sed habet figulus lutu potestatem ex eadẽ massã facere aliud vas in honorem: aliud in contumeliã. Disputare uis mecum? Immo mirare mecum et exclamare mecum. Altitudinẽ diuinitarum. Ambo in pauore concordem? ne in errore pereamus. Altitudinẽ diuinitarũ sapientie et sciẽtie det: q̃ incomprehensibilia sunt iudicia eius: et inuestigabiles uie eius. Scrutare infcrutabilia: fac impossibilia: cor rumpe in coruptibilia: uide inuisibilia. Infcrutabilia sunt iudicia eius: audisti: sufficiat tibi: inuestigabiles uie eius. Quis enim cognouit sensum dñi: aut quis cõsiliarius eius fuit? Aut quis prior dedit illi: et retribuetur ei? Si dñs retribuere uellet: nihil nisi penam debitam retribuisset. Nihil dede runt ut eis retribueretur: pñhilò saluos faciet illos. Quis prior dedit illi: quasi suorum gratia meritorũ: quis prior dedit illi: quis pręuenit gratiã que gratis datur? Si aliqđ meritorum anteuenit gratiam: iam non gratis datur: sed ex debito redditur: si autẽ gratis nõ datur: gratia quare uocatur? Quis ergo prior dedit illi: et retribuetur ei? Omnia ex ipso et per ipm et in ipso sunt omnia. Que utiq̃ nisi omnia bona q̃ ab illo accepimus et accipimus ut boni simus? Omne enim datũ optimum et omne datũ perfectum: deursum est descendens a patre luminĩ: apud quem nõ est immutatio. Nam tu in peius mutatus es. Apud quem non est immutatio. Ipe subuenit apud quẽ nõ est nec momentũ obubĩtorũ: nã tu in tenebris noctis tuas iaces. Ab illo ergo omnia. Hemo illi prior aliquid dedit: nemo extigat debitum. Gratia salui facti estis per fidẽ et hoc non ex uobis: sed dei donum est. Si mouet me inquis q̃ ille pericille baptizatur mouet me: mouet tanq̃ hominẽ. Si uerum uis audire: et me mouet quia homo sum. Sed si et tu homo et ego homo: ambo audiamus dicentem. S homo: utiq̃ si ideo mouemur quia homines sumus: ipsam naturam humanam infirmam ac debilem apostolus alloquitur dicẽ

Homo tu q̄ es qui respondes deo: Nunquid dicit signē
 Rom. 12.
 tum ei qui se fecit: cur me sic fecisti: Si posset loqui pecus
 dicere deo: quare istum hominem fecisti: et me pecudem: nō iu
 ste succenseres et diceres. O pecus tu quis es qui responde
 as deo: Et tu homo es: sed a deo pecus es: et vitam sis pec
 eus: et ovis pascue eius. Agnosce beneficia pastoris: et non
 sequeris lupum erozis. Lupi eramus. Fuimus et nos natu
 ra filij ire sicut et ceteri: sed mortui est ovis: et fecit nos oves
 Ps. xciiij.
 Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccatum: non huius auxilij
 Eph. ij.
 us: sed mundi. Nil ideo fratres mei ex eo quod aliquid su
 mus: si tamē in eius fide aliquid sumus: quantūquā nihil
 nobis arrogemus: ne et quod accepimus perdam: sed in eo
 Job. i.
 quod accepimus: illi gloriā demus: ipm̄ honoremus: semia
 sua ipse compluat. Quid habet terra nostra: nisi ipse semī
 nasset: Sed et dar pluiam: non deserit quod seminauit. Do
 psalm.
 min dabit suauitatē: et terra nostra dabit fructus suos. Lc. lxxxiij.
 uerfi ad osm.

¶ De verbis psalmi centesimidecimoctau. ps. cxviii.
 Bressus meos dirige s'm verbus tuum. Et q' lex
 spiritalis et non carnalis sit. De pugna quoq' in
 ter carnem et spiritum: vbi ostendit augustin' in
 quitatem esse in nobis dum aduersus spiritū ca-
 ro concupiscit: iniquitatem vero tum regnare in
 nobis dum caro suis concupiscentiis obedir.

Sermo. xij.

Ene dubio fratres gratum quandā sārīnī: et grā
de iugum iniquitatis vitare cupiebat: qui deo dī
cebat. Si essus meos dirige fm verbum tuū: et nō
dominef mibi omīs iniquitas. *Uideam.* Ergo qū
homini dīctur iniquitas: vt intelligamus quid orātem au
dierimus: et quid respondēdo etiam ipsi nos orauerimus.
Omēs em ad sanctū psālmū quantūcūq; arbitror deuoto r
veraci corde respondim⁹ orantes r dicentes dñō deo nostro
Si essus meos dirige scdm verbum tuū: r nō dominef mibi
omnis iniquitas. Ab huius pessime dñe dominatu p̄ciosō
sanguine redempti sumus. Et quid proderat legē accepisse
iubentē ac minantē tñō adiuuantē: vt sub illa essemus rei aū
gratiā dei? Frustra lex nūc: quādo iniquitas dominatur.
Lex em nō est corporalīs: non est carnalis. Sed qm de⁹ spi
ritus est q̄ legem dedit: p̄culdubio lex spiritalis est. Sed qd *Job. iiii.*
ait ap̄s: Si essus em q̄ lex spiritalis est: ego aut carnalis sū *Rom. vii.*
venūdāt? Sub p̄ctō. Noli ergo mirari o venūdātē sub p̄ctō.
si tibi dñatur cui es venūdātus. Audi aplm iohannē. *P̄ctm i. Job. iij.*
Iniquitas est. Et p̄ra talē ergo inuocamus dñm cui dicim⁹
Si essus meos dirige fm verbū tuū: et non dīctur mibi oīs *p̄s. cxiij.*
iniquitas. Venūdātus clamat: redēptor exaudiat. Ip̄e ho
mo se vendidit per libē arbitriū: sed dominante iniquitate
et accepit p̄ciū exiguū: de arboze veritatis voluntatem. Ip̄e
ergo clamat. Bītina mea dirige q̄ ego disosī. Si essus me
os dirige quosq; meo arbitrio deprauauī. Dirige fm ver
bum tuū. Quid ē dirige fm verbū tuū? Ut recti sint gressus
mei: q̄ recti est verbū tuū. Ego inquit distortus sum pō
dere iniquitatis: sed verbū tuus est regula veritatis. De ergo
distortus a me: corripe tanquā ad regulā: hoc est ad verbū re
ctum. Ergo gressus meos dirige fm verbū tuū: nō dīctur
mibi omīs iniquitas. Vēndidime: redime me. Vēndidī me
arbitrio meo: redime me sanguine tuo. In venditore crube
scit supbia: in redēptore gloriēf gratia. Deus autē superbia
resistit: humilb⁹ autē dat gratiam. Lex em spiritalis est ego
aut carnalis sum venūdātus sub p̄ctō. Qd em op̄orō: igno
ro: nō em quod volo ago. Non qd volo ago. Lū carnalis dīcī
non legē sed se accusat: nā lex spiritalis non habet culpā. Car
nalis venūdātus incurrit in culpā: non agit qd vult: cū vult
non pōt: qz qd poterat noluit. *Per malū velle p̄dit bonum*
posse: et captiuus iam loquit r dicit captiuus. Non qd volo
ago: non em qd volo facio bonum: sed qd odi malū hoc ago:
non quod volo. Et cōtra homo. Qis p̄osius. Non quod vo
lo ago. Omniū qd vis agis. Non qd volo ago. Crede mibi
frater: non quod volo ago. Q si velles ageres: quia non vis
non agis bonum: non quod volo ago. Crede mibi: noui qd i
me agatur: non quod volo ago. Contradictor gratie: non es

De verbis apostoli. Bermo. xij. Fo. lxxxij.

1. Cor. ij.

Sap. ij.
Gal. v.

arbitrari scientie. Ego me noui non quod volo agere: et tu dicis quod vis agere. Homo scit quid agat in homine: nisi spiritus hominis qui in ipso est. Et tu homo es: si non vis credere mihi: intende tibi. Transe tu ita uiuis in hoc corruptibili corpore quod aggrauatam: ut caro non concupiscat ad spiritum tuum: et spiritus aduersus carnem tuam. Istam rem non est in te: Nulla est concupiscentia carnis: que resistat legi mentis. Si nihil in te alteri resistit videtur tibi sit. Si spiritus tuus a carne contra concupiscentem non dissentit: vide ne forte carni mens tua tota consentiat: vide ne forte id non sit bellum: quia pax peruersa est. Forte in totum carni consentis: nullam rem habes quod possis aliquando vincere: quod nondum cepisti pugnare. Si autem condelectaris legi dei secundum interiore hominis: vides autem aliam legem in membris tuis repugnantem legi mentis tue: si hac perdelectaris: hac ligaris: liber in mente: seruus in carne: si iam ita est: copare potius homini dicenti. Non quod volo ago. Tu enim non vis ut concupiscentia illa que resistit menti tue: omnino non sit in te. Malivoni homo es: si tali aduersario non vis carere. Ego factor tibi: quicquid in me rebellat aduersus mentem meam et litigat mecum delectatione contraria: quicquid tale in me est omnino interficere volo. Et si ei forte adiuuante domino non consentio: nolo habere cum quo litigem. Multo est mihi optabilius inimicum non habere quam vincere. Neque enim illud ipsum quod caro concupiscit aduersus spiritum: non est mecum. Aut vero ex contraria natura concupiscit spiritum: Et illud meum est: quod ei non consentio meum est. Pars aliquantulum libera resistit reliquisseruitur: totum sanum sit volo: quod totum. Ergo nolo ut a me caro mea tanquam extranea in eternum separet: sed ut mecum tota sanetur. Si hoc totum non vis: nescio quid de carne sentias: arbitror te putare quod nescis unde sit: quasi de gente contraria. Falsum est: hereticum est: blasphemum est: mentis carnis vnus est artifex: ipse qui hominem creauit utrumque fecit: utrumque coniunxit: carnem anime subdidit: animam sibi. Si semper illa stare sub domino suo: semper ista obediunt domino suo. Non ergo mirari: si ea quod deseruit superiorem: penas patitur per inferiorem. Caro enim concupiscit aduersus spiritum: spiritus autem aduersus carnem. Hec enim sibi inquit inuicem aduersantur: ut non ea quod vultis faciat. Inde et iste. Non quod volo ago. Concupiscit enim aduersus spiritum: et nolo ut concupiscat: pro magno habeo si non consentiam: opto tamen ut careat. Ergo non quod volo ago. Tolo enim ut non concupiscat caro aduersus spiritum: et non possum: hoc est quod dixi. Non quod volo ago. Quid mihi calumniaris hic? Ingrate medico quod calumniaris infirmo: Sine me ut medicum roges. Redime me a calumnia hominum: et custodi a legem tuam. Custodi a per deprecationem tuam: non per potestatem meam. Non mihi sanitatem quam nondum habeo non arrogo: quia medicum rogo. Tu autem nature defensor: quod utinam non esses: non quasi sane defensionem falsam adhiberes: sed pro nondum sana medicum rogares. Isti vero tu nature defensor: vel potius opugnator: dum quasi de natura sana laudas creatorem: et excludis a languida saluatorem. Qui creauit sanas: ruere per seipsum leuat per seipsum. Ipsa fides est: ipsa veritas: hoc est christi plane fidei fundamentum: vnus et vnus. Vnus homo per quem ruina: alius homo per quem structura. Per illam ruina: per hunc structura. Cecidit qui non mansit: erigit qui non cecidit. Ruit ille qui dimisit manentem: manens ille descendit ad iacentem. Si ergo concupiscit caro aduersus spiritum: ut in hoc ipso non quod vis agas: quia vis ut non concupiscat: et non potes: tene saltem in gratia domini voluntatem: in eius adiutorio persevera. Dic ei quod cantasti. Gressus meos dirige secundum verbum tuum: et non domine mei omnis iniquitas. Quid est: me dicitur mihi omnis iniquitas: Audi apostolum. Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. Quid est regnet? Obediendo desiderijs eius. Non dicit: noli habere desideria mala. Quod enim in hac carne mortali: ubi caro concupiscit aduersus spiritum: et spiritus aduersus carnem: non habeo desideria mala? Illud ergo fac. Non regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum desiderijs. Et si sunt desideria: non eis obediatur: ne iniquitas dominetur. Nec exhibeatis membra vestra: arma iniquitatis peccato. Non fiant membra tua arma iniquitatis: et non dominas tibi omnis iniquitas. Seditiam hoc ut non fiant membra arma iniquitatis: nunquid tu tibi virtutibus tuis prebas? Hoc ipsum inquit: hoc ipsum quod non sunt membra tua arma iniquitatis. Est quidem iniquitas in membris tuis in desiderijs illicitis: sed non regnat. Quomodo reget qui arma non habet? Pars tua: caro tua: concupiscentia car-

nalis tua: languor rebellat aduersus te: languor iste tyrannus est. Si vis te tyranni esse victorem: christum inuoca imperatorem. Nescio quid mihi eris dicturus: vel quid apud te ipsum modo dicas. Quisquis talis hic es et audis me: scio quid tibi intus loquatur iniquitas. Adhuc enim sub iugo es iniquitatis: quando non agnoscas precium redemptoris. Scio quid tibi dicas. Ecce concupiscit caro mea aduersus spiritum meum: concupiscit adulterium: sed non consentio: non annuo: non de cerno: non solum non ago: sed nec agere consentio. Non solum foris per carnem non perpetro: sed nec ipsa mente sequor rebellantem. Consentio repugnantem: cedo luctanti. Non facio. Ecce non dominas mihi omnis iniquitas. Ita est: verum est. Gratias age si ita est et quod tibi donauit ut ita sit. Noli tibi hoc arrogare: ne perdas quod accepisti: et incipias frustrari rogare. Non times. Deus superbis resistit: humilibus autem dat gratiam. Ergo tu tibi prebas: ut non dicitur tibi omnis iniquitas? Si vera est ista tua presumptio: vana est nostra oratio: ubi dicimus deo. Non dominetur mihi omnis iniquitas. Cantasti verba ista hodie: an non? Hic eras quando omnes dicebam? Gressus meos dirige secundum verbum tuum: et non dominetur mihi omnis iniquitas: Hic eras: cantasti verba ista: puro te non negaturum. Ergo cantasti in populo dei: et rogasti deum dicens. Gressus meos dirige secundum verbum tuum: et non domine mihi omnis iniquitas. Si tibi hoc prestabas: quare mecum rogas? Teneo precantem: conuincio laborantem. Simul ergo audiamus dicentem. Venite ad me omnes qui laboratis. Audiamus et veniamus. Quid est veniamus? Credendo proficiamus: gratias agendo accipiamus: perseverando perueniamus: veniamus ad eum qui dicit. Venite ad me omnes qui laboratis. Et tu laboras: et ego laboro: illum audiamus: ad illum veniamus: intra nos quare litigamus? Ambo audiamus? quia ambo laboramus. Quare intra nos litigamus? An ut me dicum vocantem non audiamus? O infelix infirmus. Ad se vocat medicus: et litibus occupatur egrotus. Quid quod dicat vocando. Venite ad me omnes qui laboratis. Ubi laboratis: nisi sub sarcinis peccatorum: nisi sub iugo male digne iniquitatis? Venite ergo ad me omnes qui laboratis: et onerati estis et ego vos reficiam. Ego qui feci reficiam: ego inquit vos reficiam: quia sine me nihil potestis facere. Quod vos reficiam? Tollite iugum meum super vos: et discite a me. Quid discimus a te? Huiusmodi te dicit in principio verbum: verbum deum: verbum apud deum: omnia per te facta nouimus que vidimus et que non vidimus. Quid discimus a te? Non enim alium mundum discipuli tui tanquam discipuli artificis et fabricatoris condidit: vnus mundus condidisti: celum et terram fecisti: utrumque suis creaturis ornamentis illustrasti. Quid a te discimus? Discitis a me inquit: cum essem in principio apud deum creauit vos: Hoc nolo discatis a me: sed factum quod feci ne periret quod feci. Unde factus quod feci? Semetipsum exinanivit: formam serui accipiens: in similitudinem hominum factus: et habitu inuentus ut homo: humiliavit semetipsum. Hoc discite a me. Humiliavit enim semetipsum inquit. Discite a me: quia mitis sum et humilis corde. Non enim inquit: hoc vos docet: quasi in forma dei aliquando fuissetis: non rapinam arbitratem esse vos equales deo. Illi proprium erat: illi rapina non erat cum natura inerat. In patris equalitate: natus est de patre. Quid tamen fecit propter te? Semetipsum exinanivit: formam serui accipiens: in similitudinem hominum factus: et habitu inuentus ut homo. Ecce propter te deus factus est homo: et non te vis agnoscere: cum sis homo. Ecce propter te deus factus est homo sine peccato: et non vis te agnoscere cum peccato: ut venias ad illum qui ait. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis: et ego vos reficiam. Tollite iugum meum super vos. Tuli hoc iugum: Tuli istum. Sentis te habere fessorem? Tuli hoc iugum: Dicis: tuli. Sentis te habere fessorem? Sentis te habere rectorem? Sentio inquit. Illi ergo dic. Gressus meos dirige secundum verbum tuum. Regit te sub iugo suo: sub sarcina sua. Ut enim sarcina eius sit tibi leuis: et iugum eius suave: ille tibi amor inspirauit. Amanti suaue est: non amanti durum est. Amanti suaue est: dominus dedit suauitatem. An forte quia vel venisti: audiens: venit ad me: hoc ipsum tibi arrogare intendis: quia venisti? Ecce inquit venit ad illum arbitrio meo: voluntate mea. Quia venit reficit me: quia venit: iugum suum imponit mihi suaue: quia dat amorem: sarcinam suam leuam

Jaco. iij.

ps. cxvij

E

Mt. xi.

Job. xv.

Mat. xi.

Job. i.

Phil. ij.

ps. cxvij.

Sancti augustini

ponit mihi amanti diligentem. Nec oia fecit i me sed quia ve
ni ad euz. Ergo hoc sapias quia venisti: tu tibi hoc prestuisti
i. Cor. iij. Quid enim habes quod non accepisti? Quomodo venisti? Cre
dendo venisti: sed nondum peruenisti. Adhuc in via sumus:
venimus: sed nondum peruenimus. Seruite dño in timore: et
Ps. ij. exultate ei cum tremore: ne qñ trāscat dñs: et percaris de via
iusta. Time ne cum tibi arrogas quia inuenta est a te via iu
sta: a pā arrogātia percas de via iusta. Ego inquis veni: ar
bitrio meo veni: voluntate mea veni. Quid turgescis: quid
tumescis? Quis nosce qz et hoc prestum est tibi? Ip̄m audi
inuoctantem. Nemo venit ad me: nisi pater q̄ me misit traxe
rit eū. Cōuersi ad dñm.
Job. xj. Gal. iij. De verbis Apostoli. Si enim data esset lex q̄
posset viuificare: oīno ex lege esset iusticia. Ser
mo. xij. In quo nec s̄m carnem contra ep̄icure
os: nec s̄m animā contra stoicos: sed s̄m deū insi
nuare esse viuendū.
A Erbi dei altitudo exerceat studium: non denegat i
tellectum. Si oia clausa essent: nihil esset vnde re
uelarentur obscura. Rursus si omnia recta essent:
non esset vnde alimentū anima perciperet et habere
ret vires quib⁹ posset ad clausa pulsare. In lectionibus apo
stolicis superioribus quas charitati vestre (quārum dñs ad
iuuare dignatus est) exposuimus: multū laborem et sollicitu
dinem passum. Compatebamur vobis: et solliciti eram⁹
et pro nobis et pro vobis. Quantum aut̄ existimo adiuuaret
nos et vos dñs: et ea que prius difficillima videbātur: sic p
nos enodare dignatus est: vt nulla questio remaneret q̄ tur
bermentem ptiam. Impia enī mens odit etiam ip̄m intel
lectum: et homo aliquādo nimīū mente peruersa timet intelli
gere: ne cogatur quod intellexerit facere. De talib⁹ ait psal
mista. Noluerunt intelligere vt bene agerent. Vos aut̄ cha
rissimi quia bonum est bene sentire de vobis: exigitis intel
lectū: exigit deus fructum. Intellectus enī (sicut scriptū est)
Ps. cx. bonus omnibus facientibus eum. Hoc tñ quod restat et ho
die recitatum est: q̄uis non habeat tantam difficultatē quā
tum habuerūt superiora: que iam (vt potuimus) adiuuante
dño transuerti sumus: desiderat tamen intentionem vestram:
velut enī conclusio sit: propter illa que dicta sunt. In superi
oribus lectionibus laboratur ne forte reus p̄stitueretur apo
stolus omnino quodāmodo peccatorū dicendo. Non enī qd
volo ago. Deinde ne lex videretur aufufficere posse homi
ni habenti liberū arbitriū: etiam si nullum vltra auxiliū di
uinum porrigeretur: aut certe frustra data fuisse credere: vi
cta est et causa quare sit lex data: quia et ip̄a in adiutorū da
ta est: sed nō sicut gratia. Data est enim sicut iam exposuim⁹
et tenere debetis: et vobis vehementius et diligenti⁹ nos cō
mendare debemus. Data est vt inueniret se homo: vt nō mor
bus sanaretur: sed vt predicatione morbo crescēte medicus
quereretur. Et quis est iste medicus: nisi qui dixit. Non est
opus sanis medicus: sed male habentibus: Qui ergo nō cō
fiteatur creatorē: negat superbus auctorē. Qui aut̄ negat egri
tudinē suam: sup̄flū iudicat saluatore. Ergo et in natura no
stra creatorē laudemus: et ppter vitii qd nobis infliximus:
saluatore queramus. Et quō querimus saluatore? Ut dei le
gem⁹. Parum est. Si enī data esset lex q̄ posset viuificare: oī
no esset ex lege iusticia. Si ergo non est data lex q̄ posset viu
ficare: quare data est? Sequitur et ostendit quare sit data: qz
etiā sic adiutorū data est ne te sanū putares. Si ergo data
esset lex q̄ posset viuificare: oīno ex lege esset iusticia. Et qua
si queremus: quare ergo data est? Sed conclusit scriptura
omnia sub peccato: vt pmissio ex fide iesu xpi daretur creden
tibus. Quādo audis p̄missorem: expecta factore. Idonea
fuit humana natura per libez arbitriū vulnerare se: sed iam
vulnerata et sauciata nō est idonea per libez arbitriū sanare
se. Si enī volueris intēperanter viuere vt egrotas: ad hoc
medicū nō requiris: ad labē sufficis tibi. Cum aut̄ intēperā
ter agens ceperis esse egrotus: nō sic potes ab egritudine li
berare te quō potuisti p̄ intēperantiā te in egritudinē preci
pitare. Et tamē medicus etiā sano precipit temperantiā.
Bonus medicus hoc facit: non vult esse necessarius egrotā
ti. Sic etiā dñs deus creator: homi sine vitio temperantiā

precipere dignatus est: quā si ille seruasset: medicum postea
morbo suo nō desideraret: sed qz nō seruauit: lāgūdus fact⁹
est: cecidit infirmus: creauit infirmos. I. infirmos genuit in
firmus: et tñ in omib⁹ q̄ nascunt infirmis deus qd bonum est
operatur: formando corpus: viuificando corpus: alimēta p
bendo: pluuiā suā et solē suū super bonos et malos dādo: nō
est vñ accusent boni nec mali. Et iā insup gen⁹ humanū iusto
suo iudicio condemnātū noluit in interitū sempiternū relin
quere: sed misit et medicū: misit saluatore: misit eū q̄ gratiā sa
naret. Parū est q̄ gratis sanaret: q̄ sanatis etiā mercede dā
ret. Nihil addi ad istam beniuolentiā potest. Quis est q̄ di
cat: sanē te et do tibi mercedem: optime fecit. Sciebat enī se
diuītē venisse ad pauperē: et sanat egrotos: et sanatis donat
et nō aliud q̄ se ip̄m donat. Saluator est adiutorū languidi:
ip̄e saluator est premiū sanati. Ergo fratres qd hodie admo
niti estis: debitor es sum⁹ non carni vt fmi carnē viuam⁹. Ad
hoc enī aduerti sum⁹: ad hoc sp̄m dei accepim⁹: ad hoc etiā
in laborib⁹ nostris quoridānū adiutorū postulamus. Lex
cui minas non implendo qd iubet: eū facit esse sub se: bi sūt sub
lege: nō sub gratia. Bona est lex: si q̄s ea legitime vtat. Quid
est ergo legitime vti lege? Per legē agnoscere morbū suū et
querere ad sanitatē diuinū adiutorū. Quia si curāri et sepe
dicendū est. Si lex posset viuificare: oīno ex lege esset iusticia:
nec quereret saluator: nec veniret xps: nec sanguine suo
ouē perditā quereret. Sic enī dicit alio loco idē ap̄ls. Nam
si per legē iusticia: ergo xps gratis mortuus est. Que igitur
utilitas legis: et qd adiutorū? Quia cōclūsit scriptura omia
sub peccato: vt pmissio ex fide iesu xpi daret credentib⁹. Itaqz
lex inquit pedagogus noster erat in xpo iesu. Et ista simili
tudinerē de qua loquor attendite. Pedagogus puerū non
ducit ad se ip̄m: sed ad magistru: sed cū puer bñ instituit iam
creuerit: sub pedagogo nō erit. Tractās de his ap̄ls etiam
alio loco. Valde enī assidue hoc cōmēdas: sed vitā non sur
dis. Cōmēdas aut̄ hoc assidue: cōmēdas fidem gentib⁹: qz si
de impetrant adiutorū vt impleat legē: nō per legem sed vi
res implendi impetrantes per fidē: ad hoc assidue dicit et cō
mendat ista ap̄ls: ppter iudeos: q̄ de lege gloriabant: et libe
ro suo arbitrio legē sufficere arbitrabātur: ac per hoc q̄ libe
ro suo arbitrio legē sufficere arbitrabant. Ignorantes dei ui
ficiā. I. ex fide iusticiā datā a dño: et suā volentes statuere:
quasi suis viribus implerā: nō dante fide impetratā: iusticie
dei: sicut dicit: nō sūt subiecti. Suis enī legis xps: ait: ad ius
ficiā omni credenti. Ergo cū de his tractat: opponit sibi.
Quid ergo lex? Quasi q̄ utilitas legis? Respondit. Preua
ricatiōis gratia posita est. Hoc est qd dicit alibi. Lex subin
trauit: vt abundaret delictū. Et ibi qd addidit: Vbi autem
abundauit delictū: sup̄abundauit gratia: qz leuiore egritudi
ne p̄temebat adiutorū medicus: creuit morb⁹: et quēsit⁹
medicus. Quid ergo lex? Preuaricatiōis grā posita est: vt
humiliaret ceruicē sup̄borū multū sibi tributū: et volūtati
sue tñ arrogantiū: vt sibi liberū arbitriū posse putaret ad ius
ficiā sufficere. Que tñ qñ erat integrali libertate. In paradi
so ostendit vires suas: ostēdit quantū possit: sed ad ruendū
nō ad surgendū. Lex ergo preuaricatiōis grā posita ē: do
nec veniret semē cui pmissū est: dispositū p angelos i manu
mediatoris. Mediator aut̄ vñ? nō est: deus aut̄ vñ? Quid
est mediator? vñus nō est: Quia inter duos vtiqz mediator
est. Si vñus est deus: et mediator nō est vñus: inter qd et qd
deū querim⁹ mediatorē: qz mediator vñus nō est: de⁹ autē
vñus est. Inter quid et qd sit mediator: inuenim⁹ ip̄o ap̄s
lo dicēte. Un⁹ enī deus et vn⁹ mediator dei et homi: hō xps ie
sus. Si nō iacres: mediatorē necessariū non haberes: qz ve
ro iacres: et surgere non potes: mediatorē quodāmodo deus te
bi porrexit: brachiū suū. Et brachiū dñi cui reuelatū est. Ne
mo ergo dicat: qñ non sum⁹ sub lege sed sub gratia: ergo pec
cemus: ergo qd volumus faciamus. Qui hoc dicit: egritudi
nem amat: non sanitatē. Gratia medicina est. Qui vult semp
egrotare: ingratus est medicine. Ergo fratres accepto adiu
torio: porrecto nobis desup diuio auxiliō brachio dñi: et ip̄o
brachio dñi porrecto nobis auxiliō sp̄s sancti: debitor es sum⁹
non carni: vt fmi carnē ambulem⁹: qz fides sine bonis operi
bus bene operari non potest nisi per dilectionē. Ip̄a est enī
fidelū fides: ne sit demonū fides: qz et demones credūt et cō
tremiscūt. Illa est ergo laudabilis fides: ip̄a est vera grē fi

Mat. v.

Ps. ij.

Rom. viij

Gal. iij.

Gal. iij.

Gal. iij.

Rom. v.

Gal. iij.

Rom. v.

Gal. iij.

D

i. Tim. ij.

Rom. viij

Jacobi. ij

des: q̄ per dilectionē opatur. Ut autē habeamus dilectionem
et ea possumus habere bonā opationē: nunquā eā nobis dare
nos possumus: cū scriptū sit. Charitas dei diffusa est in cor-
dibus nostris per spūm sc̄m q̄ datus est nobis: Charitas
vsc̄ adeo est donū dei vt de voce: ap̄lo iohāne dicēte. De
charitas est: q̄ manet in charitate in deo manet et deus i eo
manet. Ergo fratres debitorum sumus nō carni: vt fm carnē
viuamus. Si em̄ fm carnē vixeritis moriemini: non q̄ caro
malum est: nā et ipsa dei creatura est: et ab eo condita a quo et
anima: nec illa: nec illa pars dei: sed et illa et illa creatura dei.
Ergo caro non est malum: sed fm carnem viuere malum est.
Deus summe bonus est: quia summe est qui ait. Ego sum q̄
sum. Deus ergo summe bonus est: aia magnū bonū: s̄ non sū
mū bonū. Cū autē audis. Deus summe bonus est: noli puta-
re de te tantū p̄fē dictū: sed de patre et filio et spū sc̄to. Nec
enī trinitas vnū sunt: vnū est deus et summe bonus est. Ita
plane vnus est deus: vt q̄n de ip̄a trinitate interrogaris: hoc
respondeas: ne forte cū audieris. vnus est deus: putes ip̄m
esse patre: ip̄m esse filium: ip̄m esse spū sc̄tū. Non ita est: sed
q̄ pater est in illa trinitate nō est filius: q̄ filius est in illa trini-
tate nō est pater: q̄ spū sc̄tus est in illa trinitate: nec filius ē
nec pater: sed spūs patris: idē spūs filij: ipse est enī vnus
spūs sc̄tus et patris et filij coetern⁹: p̄fē et filio consubstātiā: et
equitēs. Nec tota trinitas: vnus deus summe bon⁹. Aia ve-
ro vt dixi creata a summo bono: nō tñ summū bonum sed ma-
gnū bonū. Itē caro nec summū bonū nec magnū bonū: s̄ par-
uū tñ bonū. Anima ergo magnū bonū si nō summū bonū: vi-
uens inter summū bonum et paruū bonū. i. inter deū et car-
nē: inferior deo: carne superior. Quare non viuit fm summū bo-
nū: sed viuit fm paruū bonū: hoc plantū dicit: quare nō vi-
uit fm deū: sed viuit fm carnē? Debitrix enī est non carni: vt
fm carnē viuat. Caro debet fm ip̄am viuere: nō ip̄a fm car-
nē: Ip̄a viuat fm ip̄am q̄ viuit de ip̄a. Certe vnaqueq̄ fm h̄
viuat: vni viuit. Vñ viuit caro tua: De aia tua. Vñ viuit aia
tua: De deo tuo. Vnaqueq̄ harū fm vitā suā viuit. Caro em̄
nō est vita: sed aia carnis est vita. Aia sibi nō est vita: s̄z deus
est aie vita. Aia ergo q̄ debet fm deū viuere: non em̄ debetrix
est carni: vt fm carnē viuat. Ergo q̄ sc̄m deus debet viuere:
si sc̄m se ip̄am viuare fecit: sc̄m carnē viuit et p̄ficat. Tūc
autē recte viuit caro sc̄m aiam: si aia viuat sc̄m deū. Itā si
aia: nō dico fm carnē s̄ fm se ip̄am vt dixi voluerit viuere: di-
cturus vobis sum qd sit fm se ip̄am viuere. Bonū est enī vt h̄
noueritis et valde salubre. Quoniam philosophi seculi huius:
alij putauerūt nō esse vitā dū nō sit fm carnē viuere: et bonū
hois in voluptate corporis posuerūt. Isti philosophi epicu-
rei dicitur ab epicuro quod auctore magistro suo: alij si-
miles eorū. Et titerūt autē alij sup̄bi quasi a carne remouē-
tes: et totā sp̄m britūditis sue in aia sua cōstitueres: posue-
rūt summū bonū in virtute sua. Quoc̄ psalmi in vobis affect⁹
pietatis agnouit. Scitis nostis: agnouistis quō irriti sūt in
sc̄o psalmo. Qui cōfidunt in virtute sua. Tales fuerūt philo-
sophi: q̄ stoici nuncupantur. Isti sc̄m carnē viuētes: isti fm
aiam viuētes: nec illi nec isti fm deum viuētes. Itē cū ad v̄
bē arthenensū vbi iste philosophorū discipline studio et cō-
tentio ē seruēbāt: venisset ap̄ls paulus: sicut in actib⁹ ap̄loz
legis: vbi vos gaudeo nostrā agnoscendo et recolendo preue-
nire sermonē: sicut ibi scriptū est. Contulerūt cū illo qdā phi-
losophorū epicureorū fm carnē viuētes: et stoicorū ptulerūt
cū illo fm aiam viuētes: ptulit cū illis sc̄m deū viuētes. Di-
cebat epicureus. Vibi frui carne bonū est. Dicebat stoicus.
Vibi frui mea mente bonū est. Dicebat ap̄ls. Vibi autē ad
herere deo bonū est. Dicebat epicureus. Vtū cuius ē frui
ctu voluptas carnis eius. Dicebat stoicus. Immo vtrū cui⁹
est in fructu virtutis animi eius. Dicebat ap̄ls. Vtū cuius ē
nomē dñi spes eius. Erat epicureus. Falsū est em̄ esse hoies
beatū cui⁹ ē in fructu voluptas carnis ei⁹. Falsū et stoicus
Falsum est em̄ et omīno mēdo sūmū beatum esse hoiem cui-
us est in fructu virtutis animi ei⁹. Beatus ē cuius est nomen
dñi spes eius. Et quī illi vani sunt et mentunt. Et nō reserit
in vanitates et insanas mendaces. Ergo fratres debitorum
sumus non carni vt fm carnem viuamus: sicut epicurei: sed
etiā si fm se ip̄am sibi voluerit viuere aia: carnalis erit: carnē
sapit: de carne non surgit. Non est enim quemadmodū inde
surgat quibzachiū: p̄fectū iacenti non tenet. Si enim sc̄m

carnem vixeritis moriemini. Vbi enim dictū ē. Quid mihi
faciat homo: ibi dictum est. Quid faciat mihi caro. Si sc̄m
carnem vixeritis moriemini: et si fm spūm vixeritis viuētis
sed illa morte de qua dñs in euangelio terribiliter dicit. Et
timete q̄ habet potestatem et aiam et corpus p̄dere in gehēnā
ignis. Si ergo sc̄m carnē vixeritis moriemini: si autē spū
tu actiōes carnis mortificaueritis viuētis. Hoc est opus ve-
strū in hac vita: actiones carnis spū mortificare: quotidie af-
fligere: minuire: frenare: interimere. Multi em̄ p̄ficiētes
nō iā delectat q̄ antea delectabant. Quando ergo delectabat
et non ei consentiebatur mortificabatur: q̄ iam non delectat
mortificatum est. Calca mortuū: transi ad viuū. Calca iacen-
tē: conflagra cum resistente. Mortua est enim vna delectatio:
sed viuit altera: et illi dum non consentis mortificas: cum ce-
perit omnino nō delectari: mortificasti. Nec est actio nostra
hec est militia nostra. In hoc agone cum configum⁹: deū ha-
bemus spectatōrē: in hoc agone cum laboramus: deū posci-
mus adiutorem. Si enim nos ip̄e nō adiuvat: non dico vin-
cere: sed nec pugnare poterimus. Cum ergo dixisset aposto-
lus. Si autē spū actiōes carnis mortificaueritis viuētis. i. il-
las cōcupiscētiās carnis: quib⁹ nō consentire magna laus ē:
quas nō habere perfectio est. Hic iam metuendū est: ne q̄s
rursus ad mortificandas actiōes carnis de spū suo audeat p̄-
sumere. Non solum enī deus spūs est: sed et animatus spū-
tus est: et mēs tuas spūs est. Et cū dicis. Mēte serui legi dei:
carne autē legi pcti: q̄ spūs cōcupiscit aduersus carnē: et ca-
ro aduersus spūm. Ergo ne ad carnis actiōes mortificandas
de spū tuo presumas: et sup̄bia pereas: et tibi sup̄bo resistas:
nō humili gratia concedat deus enī superbis resistit: humi-
libus autē dat grām. Ne forte ergo suboreat tibi ista sup̄bia
vide qd sequat. Cum enim dixisset. Si spū actiōes carnis
mortificaueritis viuētis: ne hic se extolleret human⁹ spūs: et
ad hoc opus idoneū firmūq̄ iactaret: subiecit et ait. Quot
quot em̄ spū dei agunt: hi filij sunt dei. Quid te ergo iā vole-
bas extolleret: vbi audisti. Si spū actiōes carnis mortifica-
ueritis viuētis: Diciturus enī eras: hoc pōt voluntas mea: h̄
potest liberū arbitriū meū. Que voluntas: Quod liberū arbi-
trū? Hic ille regat cadis: nisi regat iaces. Quomō ergo spū
tuo: cū audias ap̄lm dicentē. Quotquot em̄ spū dei agunt
hi filij sunt dei: Tu te vis agere a te ip̄o: vis agi ad actiōes
carnis mortificandas: Quid tibi prodest q̄ nō eris epicure-
us et eris stoicus? Siue epicureus eris: siue stoicus eris: in-
ter filios dei nō eris. Quotquot em̄ spū dei agunt: hi filij sūt
dei: nō q̄ fm carnē viuunt suā: non q̄ fm spūm suū viuunt: nō
q̄ carnis voluptate ducunt: nō q̄ spū suo agunt: sed quotquot
spū dei agunt: hi filij sunt dei. Dicit mihi aliquis. Ergo agi-
mur: nō agim⁹? Respondet. Immo et agis et ageris. Et tūc
bene agis: si a bono agaris. Spūs enī dei q̄ te agit: agentib⁹
adiutor: est ip̄m nomen adiutoris prescribit tibi: q̄ et tu ip̄e
aliquid agis. Agnosce quid possas: agnosce quid possiteris:
q̄n dicis. Adiutor meus esto ne derelinquas me. Adiutorem
vtrūq̄ inuocas deum. Nemo adiuvat: si ab illo nihil agatur
Quotquot enī inquit spū dei agunt: hi filij sunt dei: nō iā s̄z
spū: nō lege precipiente: minante: promittente: sed spū exhor-
tante: illuminante: adiuvante. Scimus (inquit idē ap̄stol⁹)
quia diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Si
non esses operator: ille non esset cooperatoz. S̄z hic fortiter
vigilate: ne forte dicat spūs vester: si subtraxerit se coopera-
tio dei: et adiutorium dei: spūs meus facit hoc: et cū labo-
re: et si cum aliqua difficultate: pōt tñ implere. Itō pōt. Quō
si aliquis dicat. Remis quidem peruenimus: sed cū aliquo
labore. Si ventum habeamus facilius peruenimus. Non
sic est adiutorium dei: non sic est adiutorium christi: nō sic ē
adiutorium spū sc̄ti. Proius si defuerit: nihil boni agere po-
teris: agis quidem illo non adiuvante libera voluntate: s̄z ma-
le. Ad hoc idonea est voluntas tua que vocatur libera: s̄z ma-
le agendo sit damnabilis ancilla. Cum dico tibi: sine adiu-
rio dei nihil agas: nihil boni dico. Nam ad male agendū ha-
bes sine adiutorio dei liberam voluntatem: quamq̄ non est
illa libera. A quo enim quis deuictus est: huic et seruus addi-
tus est. Et omnis qui facit peccatum seruus est peccati. Et
si vos filius liberaueritis: tūc vere liberi eritis. Proius hoc
credite: sic vos agere bona voluntate quia viuitis vtrūq̄ agi-
tis. Non enim adiutor est ille si nihil agaris: non enī coope-
luj

Ps. lv.
Rom. viij.

Mat. x.

S

Job. iij.
Rom. viij.
Gal. v.

Jaco. iij.

Rom. viij

Rom. viij

Ps. xviij.

Sancti augustini

rator est ille si nihil operam. Sic vos tamē scitote agere bona: ut sit rector spiritus adiutor: qui si vero defuerit: nihil boni omnino agere valeatis. Non sicut quidam dicere ceperunt: qui cohortati sunt aliquando gratiā confiteri: et benedicim⁹ deum: quia vel hoc aliquando dixerunt. Accedēdo enī proficere potuerunt: et ad id quod vere rectum est peruenire. Itā ergo dicunt adiutricem esse gratiam dei: ad facilius faciendā. Ista sunt verba eorum. Ad hoc dedit (inquiunt) de⁹ gratiam suam hominibus: ut quod facere iubentur per liberum arbitrium: facilius possint implere per gratiam. Celos facilius: remō difficilius: tamē et remōitur. Iūmēto facilius: pedibus difficilius: sed tamē et pedibus peruenitur. Non est sic. Magister enim verus qui neminem palpat: neminem fallit: verax doctor idemq; saluator: ad quem nos duxit molestissimus pedagogus: cum de bonis operibus: id est de farmentorum et palmitum fructibus loqueretur: non ait. Sine me facere quidem potestis aliquid: sed facilius per me: non ait. Fructum vestrum sine me potestis aliquid facere: sed vberiorē per me. Non hoc dixit: legite quid dixerit: euangelium sanctum est: omniū superba colla subdunt. Itā hec dicit augustinus: hec dicit dñs. Quid dicit dñs: Sine me nihil potestis facere. Jam nunc cum audis. Quotquot spiritu dei aguntur: hi filij sunt dei: nolite vos dimittere. Neq; enim templum suum sic de vobis edificat deus quasi de lapidibus: q̄ non habent motum suum: leuantur: ab structore ponuntur. Non sic sunt lapides viui. Et vos tanq; lapides viui: coedificamini in templum dei. Ducimini: sed currite: et vos ducimini: sed sequimini: quia et cum secuti fueritis: verum erit illud: quia sine illis non potestis. Non enī volētis neq; currētis: sed miserentis est dei. Forte dicturi eratis. Et tunc sufficit nobis. Ex timore dedit. Et videte quid hinc subiungit apostolus cum diceret. Quotquot enim spū dei aguntur: hi filij sunt dei: quia qui cū spiritu dei aguntur: charitate aguntur. Charitas enī dei diffusa est in cordibus vestris. Rom. v. Rom. viij per spiritū scitū qui datus est vobis: securus adiūxit. Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore. Quid est iterum: Nō terrentem molestum pedagogum. Quid est iterum: Si cut in monte sine accepistis spūm seruitutis. Dicit aliquis. Alius est spiritus fuitus: alius spiritus libertatis. Si alius esset: non diceret apostolus. Iterū. Idē ergo spūs: sed in tabulis lapideis in timore: in tabulis cordis in dilectiōe. Itā nudius tertius qui affuisti audistis: quō longē positam plebem: ecce: signis sumus in monte terrebam: quō autē viuens spūs scitū: id est ipse dignus dei quinquagesimo die post vrbiam pasche quomodo venerit: et ignis linguis super vñū quemq; eorum infederit. Jam ergo non in timore: sed in dilectione ut non serui sed filij sumus. Qui enī adhuc deo bene agit: q; et penā timet: deū non amat: nondum est inter filios: vñū amat: vel penā timeat. Timor seruus est: charitas libera est: et vt sic dicamus: timor est seruus charitatis. Ne possideat diabolus cor: tuū precedat seruus in corde tuo: et seruet dñe venturū locum. Fac fac vel timore pene: si nondū potes. Joh. i. iij. amore iusticie. Clemens dñs: et seruus abscedit: quia consummata charitas foras mittit timorē. Non enī accepistis spiritum seruitutis iterū in timore. Nouū testamentū est nō vet⁹. Ij. Cor. v. Vetera transferunt: et ecce noua facta sunt omnia: omnia aures ex deo. Deniq; quid sequitur? Quid ergo accepimus: vt dice Rom. viij res: Sed accepistis spūm adoptionis filiorū: in quo clamamus: abba pater. Dñs timet: pater amatur. Accepistis spūm adoptionis filiorū: in quo clamamus abba pater. Clamor iste cordis est nō faucis: nō labiorū: inus sonat: auribus dei sonat. Clausore: labij sp̄s immotis susanna ista voce clamabat. Sed accepistis spūm adoptionis filiorū: in quo clamam⁹ abba pater. Cor clamat. Pater noster qui es i celis. Ergo quare non tñ pater? Quid sibi vult abba pater? Si enim queris quid sit abba: respōdetur tibi: pater. Abba enī hebraice: pat̄ dicit. Quare voluit vtrūq; apostolus ponere? Quia videbat lapidem angularem quem reprobauerunt edificantes et fact⁹ est in caput anguli: non sine causa angularem dictum: nisi q; in osculum recipit vtrumq; parietem de diuerso venientem. Hinc circuncisio: inde preputium: tantum a se et inter se longe: quantum ab angulo longe: quantum autē ad angulum. p̄perit inter se vtrūq; prope: in angulo autē inter se iuncti. Ipse est ei pat̄ noster: qui fecit vtrūq; vnum. Ergo inde circuncisio: in:

de preputium: parietum concordia: anguli gloria. Accepistis Rom. viij spiritū adoptionis filiorum: in quo clamamus abba pater. Qualis res est: si pignus tale est? Non pignus: sed arra dīceda est. Pignus enī quādo ponit: cum fuerit res ipsa reddita pignus aufertur. Arra autē de ipsa re datur: q̄ dando p̄mittit vres q̄ reddidit: impleatur quod dātū est non mutet. Quisquis ergo attendat cor suum: vtrum ex intus cordis mendullis et sincera charitate dicat. Pater. Non modo querit quanta sit ipsa charitas: vtrum magna: an parua: an medio: cris: vtrum vel sit: quero. Si nata est latendo crescit: crescendo perficitur: perfecta permanebit. Itā ei perfecta vergit i seniu: et a senectute veniet ad mortē: ad hoc perficiet vt eter na permaneat. Vide ei quid sequit. Clamamus abba pater Ipse spūs testimoniū reddit spiritui nostro: quia sumus filij dei. Non spiritus noster reddit testimoniū spiritui nostro q; sumus filij dei: sed spiritus dei arra reddit testimoniū pro eare que nobis promissa est. Ipse spiritus testimoniū reddit spiritui nostro: quia sumus filij dei. Si autē filij: et heredes. Non enim inaniter filij: hec est merces: et hereditas. Hoc est quod paulo ante dicebam: quia medicus noster et sanitatem nobis donat: et mercedē in super largiri dignatur. Que est illa merces? Hereditas: sed nō quomodo est hominis parris hereditas. Relinquet enī filijs suis: non possidet cum filijs suis: et tamē magnū se facit. et gratias sibi agi desiderat: q; voluit dare quod nō possit auferre. Mortēs enī tolleret secū puto q; si posset nihil hic filijs suis dimisisset. Heredes dei sic sunt vt ipse deus sit hereditas nostra. Qui dicit plalmus. Dñs pars hereditatis mee. Heredes quidē dei: si parum vobis est audire: qd̄ amplius gaudeat. Heredes quidē dei: co heredes autē xpi. Conuersi ad dñm.

De baptismo paruulorum cōtra pelagianos. Sermo. xiiij. In quo pelagianos refellit: absq; baptismo decedentes paruulos salutē: eternāq; vitam (regnum autē celorum minime) innocentie merito consecuturos dicentes: quippe quib⁹ nec propria nec originalis culpa inest.

In tale sancti iohānis inter cetera q̄ dicēda videbatur ad baptismū paruulorū noster sermo deductus est: et quia tā prolixius erat: et de illo terminando cogitabat: non tanta dicta sunt de tanta questione quanta in periculo tāta assiduitas dici debuerit. Sollicitos autē nos facit: non ipsa sentētia tam olim in ecclesia catholica summa auctoritate fundata: sed disputatiōes quorundā que modo crebescere: et multorū animos euertere molunt. Hoc die ergo adiuuante dño placuit nobis hinc loqui. Dīcē qd̄ solenne martyris celebram⁹: sed maior cā est oīm fidelū q̄ tā tūmodo martyriū. Itā enī omēs fideles etiam martyres: sed ideo illi martyres: quia fideles. Videam⁹ ergo quid ab eis proponatur: quid eos mouerit: qm̄ et de ipis non tam refellendis q̄ sanandis cogitare debemus. Concedit paruulos baptizari oportere. Non ergo questio est inter nos et ipsos vtrū paruuli baptizandi sint: sed de causa queritur quare baptizā di sint. Hoc ergo quod conceditur: sine vlla cum illis dubitatione teneam⁹. Baptizādos esse paruulos nemo dubitet: qm̄ nec illi hinc dubitant: qui ex parte aliqua cōtraducunt. Sed nos dicimus eos aliter salutem et vitam eternam nō habituros: nisi baptizentur in christo: illi autē dicunt nō propter salutem: nō propter vitam eternā: sed propter regnum celorum. Quid sit hoc dum exponimus vt possumus: parump attendite. Paruulus inquit et si non baptizaret: merito innocentie eo q̄ nullū habeat omīno nec p̄prium nec originale peccatū nec ex se nec de adam tractum: necesse est (aiūt) vt habeat salutem et vitam eternam etiam si non baptizetur: sed propterea baptizandus est vt intret etiam in regnum dei: hoc est in regnum celorum. Si discutiendum est hoc: discutiendum est propter illos non propter nos. Fratres enim nostri sunt: permoti sunt profunditate questionis: sed regi debuerunt gubernaculo auctoritatis. Cum enim dicunt non esse baptizandos salutis et vite eterne percipiēde causa: sed tātum modo regni celorū et regni dei: baptizandos quidē fatentur: sed non propter vitam eternā: sed propter regnum celorum. Quid de vita eterna? Habebunt inquit. Quare habebunt? Quia nullū peccatum habent: et ad damnationē p̄tineret

B non possunt. Ergo est eterna vita extra regnum celorum? Prius hic error: auferendus ab auribus: extirpandus a mentibus. Hoc nouum in ecclesia prius inauditum est: esse vitam eternam preter regnum celorum: esse salutem eternam preter regnum dei. Prius vide frater: ne forte hunc consentire nobis debeas: quisquis ad regnum dei non pertinet: eum ad damnationem sine dubio pertinere. Veniens dominus et iudicaturus de uiuis et mortuis: sicut euangelium loquitur: duas partes facturum est: dexteram et sinistram. Sinistram dictum: regnum nominat: hanc cum diabolo damnationem. Nullus relictus est medius locus: ubi ponere queramus infantes. De uiuis et mortuis iudicabitur: alij erunt ad dexteram: alij ad sinistram: non noui aliud. Qui in dextera medium recede de medio: non te offendat qui dexteram querit: et te ipsum admonet: recede de medio: sed noli in sinistram. Si & dextera erit et sinistra: et nullum medium in euangelio nouimus: ecce in dextera regnum celorum est. Percipite inquit regnum. Qui ibi non est: in sinistra est. Quid erit in sinistra? Ite in ignem eternum. In dextera ad regnum uitae eternae: in sinistra in ignem eternum. Qui non in dextera: proculdubio in sinistra. Ergo qui non in regno: proculdubio in ignem eternum. Certe habere non potest vitam eternam qui non baptizatur: non erit in dextera: id est in regno non erit. Vitam eternam computas ignem sempiternum? Et de ipsa vita eterna audi exprefius: qui nihil aliud est regnum quam vita eterna. Prius regnum nominauit: sed in dextera: ignem eternum in sinistra. Extrema autem sententia ut doceret quid sit regnum: et quid sit ignis eternus. Tunc inquit abibunt isti in combustionem eternam: iusti autem in vitam eternam. Ecce expofuit tibi quid sit regnum: et quid sit ignis eternus: ut quando confiteris paruulus non futurum in regno: fatearis futurum in ignem eternum. Regnum enim celorum est vita eterna. Hec aliquid etiam paulus apostolus: cum terreret homines: non paruulos non baptizatos sed scelestos: facinorosos: contumaces: perditos: non eos terruit quod erunt in igne sempiterno: quo sine dubio ibunt si non corriguntur: sed tantum terruit: quia in regno non erunt: ut cum uiderint se perdere spem regni: non uiderent esse consequentes nisi penam ignis eterni. Nolite inquit errare: neque fornicatores: neque idolis seruientes: neque adulteri: neque molles: neque masculorum concubitores: neque fures: neque auari: neque ebriosi: neque maledici: neque rapaces regnum dei possidebunt. Non uoluit illi et tales igni eterno torquebantur: sed regnum dei non possidebunt. Subtrahit dextera: non remansit nisi sinistra. Unde autem euadunt ab igne sempiterno: non ob aliud nisi quia erunt in regno. Sequitur. Et tunc quidem fuisti? Et unde iam non sunt? Sed abluti estis: sed sanctificati estis in nomine domini nostri iesu christi: et in spiritu dei nostri. In nomine domini nostri iesu christi. Non enim est aliud nomen sub celo: in quo oportet saluos fieri: omnes: pusillos cum magnis. Si autem saluos fieri oportet nos in hoc nomine: sine hoc nomine: proculdubio nec saluus erit que sine christo promittitur paruulis. Pace eorum dicam: qui cuius salutem promittit sine christo: nescio utrum ipse salutem habere possit in christo. Deinde querimus ab eis. Quod si aliquis dicat paruulos merito innocentie sue sicut dicitis atque innocentie ab omni delicto non solum habuit salutem et uitam eternam sed et regnum dei: unde apud uos definitum certum est sine baptismo regnum dei non habituros paruulos: ut diuideretis eis pro arbitrio uestro non adiutores paruulorum: sed oppressores miserorum: ut diuideretis eis pro arbitrio uestro: et daretis eis salutem et uitam eternam preter regnum celorum? Alius beniuolentior uobis et misericordior ut putatis iustior: totum eis dabit et uitam eternam et regnum celorum. Istum quomodo superabitis: quonia uos aliquando contra euidensissimam auctoritatem ratio humana delectat: profert ipsam regulam rationis uestrae: et asserite quantis uiribus ualueritis unde deuincatur iste qui paruulis propter meritum innocentie: propter nullam sicut dicitis culpam: hoc originale peccatum dare uoluerit etiam non baptizatis: non solum uitam eternam: uerum etiam regnum celorum. Istum uincite. Ego sine preiudicio partes huius parump suscipio: et dicam

quod ipse non sentio: sed admoneo uos ut acriorem aduersarium uideatis. Ecce existit nescio quis et dicit. Paruulus non habens ullum omnino peccatum: nec quod sua uita contra sit: nec quod de uita primi parentis traxit: habebit et regnum celorum et uitam eternam? Responde: uincite hominem resistite uobis: qui aliter diuiditis. Uos enim dicitis. Vitam qui dem habebit iste non baptizatus eternam: sed non habebit regnum celorum. Ille contra. Immo et uitam et regnum celorum. Quare enim patrimonium regni celorum arripis innocenti? A quo regnum celorum non acquiritur: profecto magno bono fraudatur. Que est ista iusticia? Dic quare. Quid offedit paruulus non baptizatus: nullam habens culpam: nec suam: nec de parente tractam? Quid offedit dic mihi: ut non intret in regnum celorum: ut separetur a sorte sanctorum: ut sit exul a societate angelorum? Uideris enim tibi misericors: quia non auferes ei uitam: damnas tamen quem separas a regno celorum. Damnas: non eum percutis: sed in exilium mittis. Nam et qui exulantur: uiuent si sani sunt: in doloribus corporis non sunt: nec torquentur: non carceris tenebris affligunt: hec illis sola pena est non esse in patria. Si amatur patria magna pena: si autem non amat patria peior est cordis pena. Paruum malum est hominis corde qui societatem non querit sanctorum: qui non desiderat regnum celorum. Si non desiderat: pena est de peruersitate: si autem desiderat pena est de fraudata charitate. Sed si quod uis parua sit pena: ipsa parua magna est: si nulla culpa est. Hic defende iusticiam dei. Quare uel parua pena infligitur innocenti: in quo nullum inuenit omnino peccatum? Dic contra istum aduersarium qui paruulis non baptizatis misericordia et iusticia maiore quam tu dare uult: non solum uitam eternam: uerum etiam regnum celorum. Responde si potes: sed ratione affer: hac enim te glori delectat. Ego istam questionem profundam sentio: et ad eam fundum rimandum uires meas idoneas non agnosco. Libet me hic exclamare quod paulus. O altitudo diuitiarum. Paruulus non baptizatus pergit in damnationem: apostoli enim uerba sunt. Et in uino in condemnationem. Non satis inuenio dignam causam: quod non inuenio: non quia non est. Ubi ergo non inuenio in profundo profundum: attendere debeo humanam infirmitatem: non damnare diuinam auctoritatem. Ego profusus exclamo: nec me pudet. O altitudo diuitiarum sapientie et scientie dei: quam inscrutabilia sunt iudicia eius: et inuestigabiles uie eius. Quis enim cognouit sensum domini: aut quis consiliarius eius fuit: aut quis prior dedit illi: et retribuetur ei? Quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia. Ipsi gloria in secula seculorum amen. Ego infirmitatem meam his uerbis munio: et hac cautela circumsepius: aduersus sagittas ratiocinationum tuarum miratus assisto. Sed tu bellator: hoc est fortis ratiocinator: huic responde qui tibi dicit. Profusus innocens paruulus et immunis ab omni peccato: et proprio et originalem: non solum uitam eternam habebit: sed etiam regnum celorum. Hec est iustitia. Qui nihil mali habet: quare aliquid boni non habet? Sed scio inquis. Unde scis? Quia dominus dixit. Tandem uenisti. Non ergo quia tu ratiocinans: sed quia dominus dixit. Laudo hoc plane: quia sanctus est: sicut homo non inuenisti rationem: fugis ad auctoritatem. Approbo: profusus approbo. Bene facis: non inuenis: ad auctoritatem fuge: non ibi te persequor: non inde expello: imo fugientem recipio et amplector. Profer ergo auctoritatem: stemus in ea simul contra communem inimicum. Quia enim paruulus non baptizatur: non intrat in regnum celorum: et tu dicis et ego. Illi igitur comuni aduersario qui dicit non baptizatum paruulum intraturum in regnum celorum resistamus ambo: et aduersus eius insidiosissima iacula scutum fidei proferamus. Cedant paulisper coeclure rationis humane: assumantur arma diuina. Assumite inquit apostolus: armaturam dei. Ecce simul dicam? Huic homini. Christianus es? Christianus inquit. Audi euangelium qui uis non baptizatos paruulos mittere in regnum celorum: audi euangelium. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto: non intrabit in regnum celorum. Dominus sententia est: huic non resistit nisi non christianus. Repulsus est ille: remanet mihi tecum certamen: et forte unde uicisti bono illius: inde bono uinceris tuo. Nam quem uicisti: si tuus non est docuisti. Noli ergo esse durus et tu: simul teneamus interrim sententiam istam. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto: non intrabit in regnum celorum. Ideo inquis: par-

Rom. xj.

Rom. v.

Rom. xj.

Ephe. vj.

Job. iij.

Sancti augustini

nulo non baptizato polliceri regni in dei non possum: contra
domini sententiam apertam. Ecce quare dico: regnum dei non
habebunt. Ecce quare dico: ideo baptizandi sunt ut habeant
regnum dei. Ideo dicit: Ideo inquit. Et tamen propter
illa que supra diximus: ne forte non inuenias vitam eternam
preter regnum dei. Multum enim aperta sunt dicta de duobus
illis partibus: dextera et sinistra: ubi nullus in medio dedit
locum vite sine regno. Parum te hoc corrigit: parum admo-
net: ipsam mecum lectionem unde hanc sententiam protulisti
paululum aduerte. Dixisti enim te ideo regnum celorum non
baptizatis pueris nolle promittere: quia sententia domini ap-
ta est. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu: non intra-
bit in regnum celorum. Non ibi aduertisti cum quereret ni-
chodemus quomodo ista fierent: id est quomodo renascere-
tur homo: quomodo de nouo nasceretur: quoniam non potest
viri: iterum introire in uterum matris et de nouo nasci: quid
audierit a domino: quid audierit a magistro bono: quid au-
dierit errorem a veritate? Inter cetera enim ostendens quod ad-
modum fiat: etiam similitudinem posuit: sed prius ait. Me-
mo ascendit in celum nisi qui de celo descendit filius homi-
nis: quod est in celo. In terra erat et in celo se esse dicebat: et quod
est in celis in celo filium hominis: ut vnam demonstraret in
vtraque natura personam: et in eo quod dei filius erat equalis pa-
tri: verbum dei in principio deus apud deum: et in eo quod filius
hominis erat assumens animam humanam et carnem huma-
nam: et indutus hominem et ens ad homines: quia in hoc
vtraque non duo christi sunt: nec duo filii dei: sed vna persona
vnius christus dei filius: idemque vnus christus: non alius fi-
lius hominis: sed dei filius secundum diuinitatem: hominis fili-
um secundum carnem. Quis autem nostrum qui parum aduertimus:
aut parum sapimus: non potius ita vellet distinguere: filius
dei in celo: et filius hominis in terra? Sed nec sic diuide-
mus: et ita diuidendo duas personas inducerem? Non ascen-
dit in celum inquit nisi qui de celo descendit filius hominis:
filius ergo hominis descendit de celo: Nonne filius homi-
nis in terra factus est? Nonne filius hominis per mariam fa-
ctus est? Sed homo noli inquit separare quem volo copu-
lare. Parum est quia filius hominis descendit: christus enim
descendit: idemque filius hominis qui filius est dei. Sed est
in celo: qui ambulat in terra. In celo erat: quia ubique christus:
idemque christus et filius dei et filius hominis. Propter vni-
tatem persone in terra filius dei: propter eandem vnitatem pro-
ne esse probauimus in celo filium hominis: ex his verbis domi-
ni. Filius hominis inquit qui est in celis. Propter vnitatem
persone: nonne in terra constituto atque conspicuo petrus di-
xit. Tu es christus filius dei viui? Ergo discat nichodemus
quomodo fiat illud quod ei minus intelligenti: incredibile
et quasi impossibile videbatur. Nemo ascendit in celum: nisi qui
de celo descendit. Omnes autem qui renascuntur vique ascen-
dunt in celum: ceterum nemo pro suis. Et omnes qui renascun-
tur per gratiam dei ascendunt in celum: et nemo ascendit in
celum nisi qui de celo descendit filius hominis qui est in ce-
lo. Unde hoc? Quia omnes qui renascuntur membra ipsius
sunt: et solus christus de maria natus vnus est christus: et
cum corpore suo caput vnus est christus. Hoc ergo dicere vo-
luit. Nemo ascendit nisi qui descendit. Non ergo ascendit ni-
si christus. Si vis ascendere: esto in corpore christi. Si vis
ascendere: esto membrum christi. Sicut enim in vno corpo-
re multa membra habemus: omnia autem membra corporis
cum sint multa: vnu est corpus: sic et christus: quia caput et cor-
pus christus. Et quomodo fit hoc: adhuc queramus. Latet
questio: exaltari illa profunditas. Christus peccatum non
habet: nec originale traxit: nec suum addidit: extra volupta-
tem carnalis libidinis venit: non tibi fuit complexus marita-
lis: de virginis corpore non assumpsit vuln: sed medicamentum
non assumpsit quod sanaret sed unde sanaret. Quamvis ad peccatum
pertinet dico. Solus ergo ille sine peccato: quomodo erunt
membra eius: quorum nullus est sine peccato? Quomodo?
Budi similitudines que sequuntur. Et sicut moyses exaltauit
serpentem in deserto: ita oportet exaltari filium hominis: ut
qui credit in eum non pereat sed habeat vitam eternam.
Unde tibi non videbatur peccatores homines posse fieri me-
bra christi: id est illius qui nullum omnino habet peccatum.

Serpentis morsu mouebaris: ideo crucifigitur christus: id
fundit sanguinem christus in remissionem peccatorum: quia
propter peccatum: id est serpentis venenum. Sicut exalta-
uit moyses serpentem in heremo unde sanarentur qui in illo
deserto a serpentibus mordebant: et illi exaltati attendere iube-
bant: et quis attendere sanabatur: sic oportet exaltari filium hominis
ut omnis qui credit in eum: id est qui attendit exaltatum: qui
non crubescit crucifixum: qui in cruce christi gloriatur: non
pereat: sed habeat vitam eternam. Non pereat. Unde? Cre-
dendo in eum. Unde non pereat? Attendendo exaltatum: alio-
quin perisset. Hoc est. Omnis enim qui credit in eum non pere-
at: sed habeat vitam eternam. Proferis parvulum mihi: et iu-
bes ut attendat exaltatum: quem negas habere serpentis ve-
nenum. Immo si fauces ei: si mouet te innocentia in vita: pri-
ma noli negare tractum aliquem reatus de vitia prima: non
sua: sed parentis sui. Noli negare: confitere venenum: ut po-
scas medicamentum: aliter non sanatur. Aut ut quod ei dicitur
ut credatur. Hoc enim respondetur a portante parvulum.
Ad verba aliena sanatur: quia ad factum alienum vulnera-
tur. Credit in iesum christum: sit interrogatio: respondit: cre-
dit. Pro non loquente: pro silente: pro sciente: et sciendo quod
modo ut subueniatur oranti: respondetur et valet. An etiam
hoc serpens ille persuadere conatur: quia non valet? Absit
a corporibus qualicumque christi anorum. Ergo respondet
et valet. Conspiratione quadam communicat spiritus: credit
in altero: quia peccauit in altero. An vero inuenit vitam
prestiti seculi: quem parturit infirmitas: et non inuenit vi-
tam futuri seculi: quem parturit charitas? Ergo moyses
exaltauit serpentem in heremo: ut omnis a serpente percus-
sus intueretur exaltatum et sanaretur. Adam primus acce-
pit morsum serpentis cum veneno. Ergo natus est in carne
peccati: sit saluus in christo: per similitudinem carnis peccati:
Misit enim deus filium suum: non in carne peccati: sed sicut
sequitur qui scribit. In similitudine carnis peccati: quia non
de complexu maritali: sed de vtero virginali. Misit in simili-
tudinem carnis peccati. Ut quid hoc? Ut de peccato dam-
naret peccatum in carne: de peccato peccatum: de serpente
serpentem. Sed de similitudine: quia in christo nullum pec-
catum: sed sola similitudo carnis peccati. Ideo exaltatus est
serpens: sed creus. Exaltatus est similitudo carnis peccati:
ut sanaretur origo peccati: quia misit deus filium suum in si-
militudinem carnis peccati: non in similitudinem carnis.
Nam vera caro est: sed in similitudinem carnis peccati: quia
mortalis caro sine vilo omnino peccato: propter similitudi-
nem damnaret peccatum in carne: propter veram iniquitatem
vera iniquitas in christo non fuit: sed mortalitas in illo fuit. Pec-
catum non suscepit: sed pensum peccati suscepit. Suscipiendo sine
culpa penam: et penam sanauit et culpam. Ecce quomodo
fuit ista. Quod admiratur nichodemus dixerat. Quomo-
do possunt ista fieri? Sic enim sanatur: non quia meremur.
Ecce quomodo sunt ista. Modum mihi parvulos ponis.
Iam dicitis: nullo veneno sauiati sunt. Aufer eos a conspe-
ctu exaltati serpentis. Si autem non auferis: sanandos dicitis
venenosos confiteris. Deinde ipse dominus in eodem sermo-
ne ad nichodemum non audistis quid dixerit: cum eadem
lectio hodie legeretur? Qui credit in eum non iudicatur: qui
autem non crediderit: iam iudicatus est. Et hic queris
medium homo de medio et disputas et attendis: nec atten-
dis. Qui credit in eum non iudicatur: qui autem non credi-
derit: iam iudicatus est. Quid est autem iam iudicatus est?
Damnatus est. Nam iudicium pro damnatione plerumque
poni nostis: scripture testes sunt: maxime illo vno testimo-
nio apertissimo cui nemo est qui contradicat. De resurrectione
cum ageret dominus. Qui bene fecerunt inquit in resur-
rectionem vite: qui male egerunt in resurrectionem iudicii:
vique iudicium pro damnatione posuit: et tu alter audes dis-
serere aut credere? Qui non credit: iam iudicatus est. Alio
loco. Qui credit in filium habet vitam eternam: quam tu
parvulis promittebas non baptizatis. Qui credit in fi-
lium habet vitam eternam. Sed habet inquit et qui
non credit parvulus: quamvis non habeat regnum dei.
Sed vide quod sequitur. Qui autem incredulus est filius:
non habet vitam: sed ira dei manet super eum. Ubi po-

Rom. xxi.

Seci. iij.

Rom. viij

Joh. i.

Joh. iij.

Mat. xxi.

Rom. xij.

6

Joh. iij.

Joh. v.

Joh. iij.

De verbis apostoli. Sermo. xiiij. Fo. lxxxv.

his paruulos non baptizatos? Profecto in numero credentium. Nam ideo et consuetudine ecclesie antiqua canonica fundatissima: paruuli baptizati fideles vocantur. Et sic de his querimus. Ille infans christianus est. Respondetur: christianus. Lathecuminus: an fidelis? Fidelis utique a fide fides a credendo. Inter credentes igitur baptizatos paruulos numerabis: nec iudicare illo modo aliter audebis: si non vis esse apertus hereticus. Ergo ideo habent vitam eternam quia qui credit in filium habet vitam eternam. Nolo eis sine ista fide et sine isto sacramento huius fidei promittere vitam eternam. Qui autem incredulus est filio: et qui non credit in filium non habet vitam: sed ira dei manet super eum. Non dixit: veniet super eum: sed manet super eum. Responxit originem cum ait. Ira dei manet super eum. Qua respiciens et apostolus dixit. Fuimus et nos aliquando natura filij ire. Non accusamus naturam. Nature auctor: deus est. Ad eam bona est instituta natura: sed per malam voluntatem a serpente vitata est: ideo quod fuit in adam culpe non nature nobis propagatis factus est tam nature. Ab hoc vitio nature cum quo nascitur homo: non liberat nisi qui natus est sine vitio. Ab hac carne peccati: non liberat nisi ille qui natus est sine peccato per similitudines carnis peccati. Ab hoc veneno serpentis: non liberat nisi ex altano serpentis. Quid ad hoc dicitis? Satis ne hoc est? Est vnum aliquid acutissimum quod ab eis profertur. Paululum attendite. Cum ceperint videri verbis apostoli dicentis. Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum: et per peccatum mors: et ita in omnes homines pertransiit: in quo omnes peccauerunt. Que verba nescio quis non intelligat: in quibus verbis nescio vtrum quisquam expostitorum requirit: conantur respondere et dicere: ideo dictum hoc ab apostolo quia primus peccauit adam: et qui postea peccauerunt: illum imitando peccauerunt. Hoc quid est aliud: quam conari tenebras aperto lumine offendere? Peccatum per vnum hominem intrauit: et per peccatum mors: et ita in omnes homines pertransiit: in quo omnes peccauerunt. Propter imitationem dicitis: quia primus peccauit adam. Respondeo prolixius: non primus peccauit adam. Si primus peccator em requiris: diabolum vide. Sed humani generis massam volens ostendere apostolus de origine venenata: ideo eum posuit vnde nati sumus: non eum quem imitatus sumus. Dicitur quidem et pater tuus quem fueris imitatus. Filij mei quos iterum parturio. Qui itidem dicit. Imitatores mei estote. Et propter ipsam imitationem dicitur impijs. Vos a patre diabolo estis. Nam constat hic in catholica fide: quod diabolus nec generauit nostram naturam nec condidit: sola in illa seductio est precedentis: imitatio consequentis. Denique quomodo dictum est de ada: in quo omnes peccauerunt: legatur mihi alicubi: omnes in diabolo peccauerunt. Aliud est illo precedente et seducente peccare: aliud in illo peccare. Quia fmi propaginem carnis in illo eramus omnes antequam nati essemus: tanquam in patre: tanquam in radice ibi eramus: sic venenata est ista arbor ibi eramus. Nam quia ad diabolum: hoc est principem peccati et vere primum peccatorem non pertinet origo: sed imitatio cum de illo scriptura loqueretur. Inuidia inquit diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Imitantur autem eum qui sunt ex parte ipsius. Imitando enim sunt ex parte ipsius. Nam quod dictum est in illo peccauerunt: Cum vero de adam diceret propter originem: propter posteritatem: propter propaginem viscerum. In quo omnes inquit peccauerunt. Nam si propter primum constitutus est ada: quia primus peccauit: tanquam exemplo sit: non in origine: ut quid tam in longinquo: post tam prolixam tempora contra adam queritur christus? Si omnes peccatores ad ada propterea pertinent: quia primus peccator: omnes iusti debuerunt ad abel pertinere: quia primus iustus. Quare christus queritur? Quia in adam vana est generatio: christo queritur regeneratio. Proinde nemo nos fallat. Scriptura euidentis est: auctoritas fundatissima est: fides catholica est. Omnis generatus damnatus: nemo liberatus nisi regeneratus. Unde et alteri versutie illos iam vos instruit: respondete charissimi. Quando dicitur et paruulos turbat: si de peccato peccatores nati sunt: quare non de baptizato iam fidei cui remissa sunt omnia peccata iusti nascuntur? Lito respondete. Ideo de baptizato non iustus nascitur: quia non eum generat vnde regeneratus est: sed vnde generatus est. De christo dictum est. Dominatus carne: viuificatus spiritu: sic de homine dici potest. Labeled factus carne: iustificatus spiritu. Quod nascitur de carne: caro est. Quare ris ut de iusto iustus nascatur: cum videas iustum esse nisi regeneratum omnino non posse. Nec attendis domini sententiam quam tu ipse in ore habes. Si quis non renatus fuerit ex aqua et spiritu. Puto quia non hoc factum est in peccato. Miraris quare peccator nascatur de semine iusti: non te delectat mirari quare oleaster nascatur de semine oliue? Accipe aliam similitudinem. Iustum baptizatum: pone granum purgarum. Non attendis quia de grano purgato frumentum cum palea nascitur: sine qua seminatur? Deinde cum sit in propagine natoque spiritualis generatio: vis ut de baptizato baptizatus nascatur: cum videas de circumciso non nasci circumcisum? Carnalis est certe ista generatio: et carnalis est circumcisio: et tamen de circumciso non nascitur circumcisus: sic ergo de baptizato non potest nasci baptizatus: quia nemo renatus antequam natus. Aliud eorum quasi acutissimum. Sed quid acutum non obtunditur scuto veritatis? Aliud dicunt: videte quale. Si adam (inquiunt) nocet his qui non peccauerunt: ergo et christus prodesse debet etiam his qui non crediderunt. Videtis certe quod hoc acutum sit contra veritatem audite quantum adiuuet veritatem. Qui enim hoc dicit: nihil aliud dicit: nisi christum nihil prodesse non credentibus. Hoc est verum. Quis non accipiat? Quis non consentiat: quod christus non credentibus non prodest: credentibus prodest? Sed dic mihi obsecro. Paruulis baptizatis christus aliquid prodest: an nihil prodest? Necesse est vtrique prodesse. Premittitur mole matris ecclesie: forte quidem vellent hoc dicere. Nam rationationes eorum ad hoc videntur compellere: sed auctoritate reprimuntur ecclesie: non dicam ipsius hominum obuiantur: sed ipsorum infantum lachrymis tanquam fluuijs pertrahantur. Si enim dixerint nihil prodesse christum baptizatis infantibus: nihil aliud dicunt quam superfluo baptizantur infantes. Et autem non superfluo baptizantur quia hoc dicere non audent: prodesse christum baptizatis infantibus confitentur. Si prodest baptizatis: quero quibus prodest: credentibus an non credentibus? Eligant quod volunt. Si dixerint non credentibus: ubi est ergo quod calumniabaris: quia christus non credentibus non prodesse non potest? Ecce tu profiteris prodesse infantibus: non tamen credentibus. Ad quodlibet prodest? Non putas ad vitam eternam? Non putas ad salutem eternam? Ad ipsum regnum celorum percipiendum? Etique prodest christus paruulis baptizatis. Prodest ergo non credentibus? Sed alibi ut ego dicam non credentes infantes. Nam superius disputaui: credit in altero: quia peccauit in altero: dicitur credit et valet: inter fideles baptizatos computatur. Hoc habet auctoritas matris ecclesie: hoc fundatus veritatis obtinet canon: contra hoc robur: contra hunc inexpugnabilem murum quisque arietat ipse confringitur. Ergo prodest christus aliquid infantibus baptizatis: et sicut ego doceo: et sicut mecum tota ecclesia dicit credentibus prodest: fidelibus prodest: tu quod vis elige. Volo quidem ut quod verius est eligas: ut nobiscum dicas quia credentibus prodest. Sed si dixeris: non credentibus prodest: contra te dixisti. Si dixeris credentibus prodest: mecum dixisti. Elige vtrum contra te dicas quod falsum est: an mecum dicas quod verum est. Tu enim paulo ante dicebas christum non credentibus nihil prodesse: volens efficere quia sic et adam non peccantibus nihil nocuit: quomodo christus non credentibus nihil prodest. Ecce iam fateris infantibus non credentibus baptizatis aliquid prodesse christum. Sed si credentibus dicitis: bene dicitis: mecum dicitis: credunt et infantes. Unde credunt? Quomodo credunt? Fide parentum? Si fide parentum purgantur: peccato parentum polluti sunt. Corpus mortis in primis parentibus generauit eos peccatores: spiritus vite in posterioibus parentibus regenerauit eos fideles. Tu das fidem non respondentem: et ego peto nihil agere. Sancti inquit de sanctis nasci debuerunt: quod dicit apostolus. Alioquin filij vtri immundi essent: nunc autem sancti sunt. Et quod hoc accipis? Quod intelligis de fidelibus? nam ita facium: ut

scuntur? Lito respondete. Ideo de baptizato non iustus nascitur: quia non eum generat vnde regeneratus est: sed vnde generatus est. De christo dictum est. Dominatus carne: viuificatus spiritu: sic de homine dici potest. Labeled factus carne: iustificatus spiritu. Quod nascitur de carne: caro est. Quare ris ut de iusto iustus nascatur: cum videas iustum esse nisi regeneratum omnino non posse. Nec attendis domini sententiam quam tu ipse in ore habes. Si quis non renatus fuerit ex aqua et spiritu. Puto quia non hoc factum est in peccato. Miraris quare peccator nascatur de semine iusti: non te delectat mirari quare oleaster nascatur de semine oliue? Accipe aliam similitudinem. Iustum baptizatum: pone granum purgarum. Non attendis quia de grano purgato frumentum cum palea nascitur: sine qua seminatur? Deinde cum sit in propagine natoque spiritualis generatio: vis ut de baptizato baptizatus nascatur: cum videas de circumciso non nasci circumcisum? Carnalis est certe ista generatio: et carnalis est circumcisio: et tamen de circumciso non nascitur circumcisus: sic ergo de baptizato non potest nasci baptizatus: quia nemo renatus antequam natus. Aliud eorum quasi acutissimum. Sed quid acutum non obtunditur scuto veritatis? Aliud dicunt: videte quale. Si adam (inquiunt) nocet his qui non peccauerunt: ergo et christus prodesse debet etiam his qui non crediderunt. Videtis certe quod hoc acutum sit contra veritatem audite quantum adiuuet veritatem. Qui enim hoc dicit: nihil aliud dicit: nisi christum nihil prodesse non credentibus. Hoc est verum. Quis non accipiat? Quis non consentiat: quod christus non credentibus non prodest: credentibus prodest? Sed dic mihi obsecro. Paruulis baptizatis christus aliquid prodest: an nihil prodest? Necesse est vtrique prodesse. Premittitur mole matris ecclesie: forte quidem vellent hoc dicere. Nam rationationes eorum ad hoc videntur compellere: sed auctoritate reprimuntur ecclesie: non dicam ipsius hominum obuiantur: sed ipsorum infantum lachrymis tanquam fluuijs pertrahantur. Si enim dixerint nihil prodesse christum baptizatis infantibus: nihil aliud dicunt quam superfluo baptizantur infantes. Et autem non superfluo baptizantur quia hoc dicere non audent: prodesse christum baptizatis infantibus confitentur. Si prodest baptizatis: quero quibus prodest: credentibus an non credentibus? Eligant quod volunt. Si dixerint non credentibus: ubi est ergo quod calumniabaris: quia christus non credentibus non prodesse non potest? Ecce tu profiteris prodesse infantibus: non tamen credentibus. Ad quodlibet prodest? Non putas ad vitam eternam? Non putas ad salutem eternam? Ad ipsum regnum celorum percipiendum? Etique prodest christus paruulis baptizatis. Prodest ergo non credentibus? Sed alibi ut ego dicam non credentes infantes. Nam superius disputaui: credit in altero: quia peccauit in altero: dicitur credit et valet: inter fideles baptizatos computatur. Hoc habet auctoritas matris ecclesie: hoc fundatus veritatis obtinet canon: contra hoc robur: contra hunc inexpugnabilem murum quisque arietat ipse confringitur. Ergo prodest christus aliquid infantibus baptizatis: et sicut ego doceo: et sicut mecum tota ecclesia dicit credentibus prodest: fidelibus prodest: tu quod vis elige. Volo quidem ut quod verius est eligas: ut nobiscum dicas quia credentibus prodest. Sed si dixeris: non credentibus prodest: contra te dixisti. Si dixeris credentibus prodest: mecum dixisti. Elige vtrum contra te dicas quod falsum est: an mecum dicas quod verum est. Tu enim paulo ante dicebas christum non credentibus nihil prodesse: volens efficere quia sic et adam non peccantibus nihil nocuit: quomodo christus non credentibus nihil prodest. Ecce iam fateris infantibus non credentibus baptizatis aliquid prodesse christum. Sed si credentibus dicitis: bene dicitis: mecum dicitis: credunt et infantes. Unde credunt? Quomodo credunt? Fide parentum? Si fide parentum purgantur: peccato parentum polluti sunt. Corpus mortis in primis parentibus generauit eos peccatores: spiritus vite in posterioibus parentibus regenerauit eos fideles. Tu das fidem non respondentem: et ego peto nihil agere. Sancti inquit de sanctis nasci debuerunt: quod dicit apostolus. Alioquin filij vtri immundi essent: nunc autem sancti sunt. Et quod hoc accipis? Quod intelligis de fidelibus? nam ita facium: ut

Ephe. ij.

I

ij. sen. dif.
xxx. ca. h
autem.
Rom. v.

Gal. iij.
i. Cor. iij.
et. xj.
Joij. viij.

Sap. ij.

R

2

2
i. Cor. vij.

Sancti Augustini

baptizari non debeat? Quomodo libet accipias istam sanctitatem. Multi enim modi sunt sanctitatis: et multi modi sunt sanctificationis. Non enim omne quod sanctificatur ad regnum celorum mittitur. De eadem nostra: dixit apostolus. Sanctificatur per verbum dei et orationem. Nunquid quia eadem nostra sanctificatur: non scimus quo mittatur? Disce ergo esse aliquem modum: et quasi umbraculi quoddam sanctificationis: quod non sufficit ad perceptionem salutis. Distat: et quid distet deonorum est. Amen cum filio fidelium curratur ad baptismum non sic errent parentes ut putent eum iam fidelem natum. Nam enim possunt dicere: non renatum. Nam ut noueris quomodo intelligas sanctificatos filios fidelium: ut modo non queras quia longum est modum sanctificationis huius: ibi et maritum habes infidelem: ibi habes et uxorem fidelem. Sanctificatur inquit vir infidelis in uxore: sanctificatur mulier infidelis in fratre. Nunquid quia est ibi forte modus aliquis sanctificationis: ut vir fidelis sanctificetur in uxore fidelis: ideo iam securitatem debet accipere qui in regnum celorum intraturus est: et non baptizandus: non regenerandus: non chusti sanguine redimendus? Quomodo ergo sanctificatur vir infidelis in uxore: et tamen perit nisi baptizetur: sic filii fidelium: et si ad quendam modum sanctificantur: pereunt tamen si non fuerint baptizati. Rogo vos ut paululum acquiescatis. Lego tantum Sanctus cyprianus est quem in manus sumpsit: antiquus episcopus edis huius: quid senserit de baptismo paruulorum: immo quid semper ecclesiam sensisse monstrauerit: paululum accipite. Parum est enim quia isti disserunt et disputant: nescio quas impias nouitates: et nos conantur arguere quod aliud nouum dicamus. Ad hoc ergo lego sanctum cyprianum ut videatis quomodo sit intellectus canonicus et catholicus sensus in his verbis que paulo ante tractaui. Interrogatus est Scilicet. xviij. utrum infans baptizari debeat ante octauum diem: quia in veteri lege non licebat circumcidere infantem nisi octauo die. Questio inde erat nata de die baptizandi: nam de origine peccati nulla erat questio: et ideo ex eare vni nulla erat questio: soluta est exorta questio. Sanctus cyprianus dixit inter cetera que superius dixit. Propter quod nemine putamus ad gratiam consequendam impigendum esse a lege que iam statuta est: nec spiritalem circumcisionem impediri carnali circumcissione debere: sed omnino oino admittendum esse ad gratiam christi quando et petrus in actibus apostolorum loquatur et dicat. Deus mihi dixit neminem hominem commune dicendum et immundum. Ceterum si homines impedire aliquid ad consecutionem gratie possint: magis adultos et prouectos et maiores nati possint impedire grauiora peccata. Porro autem etiam grauius delictis: ut in domino multum ante peccantibus cum postea crediderint remissio peccatorum datur: et ab baptismum atque gratia nemo prohibetur: quantum magis non debet prohiberi infans: qui recens natus nihil peccauit: nisi quod secundum carnaliter natus contagium mortis antiquae prima natiuitate contraxit: qui ad remissionem peccatorum accipienda: hoc ipso facilius accedit: quod illi dimittuntur non propria sed aliena peccata. Videte quemadmodum de hac re nihil dubitatis: soluit illam unde dubitabatur. Hoc de fundamentis ecclesie super preestit: ad confirmandum lapidem mutantem. Impetrem ergo si possumus a fratribus nostris: ne nos insuper appellent hereticos: quod eos talia disputantes nos appellare possimus: forsitan si vellemus: ne tamen appellamus. Sustineat eos mater pietas visceribus sanandos: potius docendos: ne plagat mortuos. Numquid est quo progrediuntur: multum est: vix ferendum est: magne patientie adhuc ferri. Non abutantur hac patientia ecclesie: corrigant bonum est: ut amici exhortamur: non ut inimici litigamus. Detrahunt nobis: serimus: canonici detrahunt: veritati non detrahant. Ecclesie sancte prore missione peccati originalis paruulorum quot die laborati non contradicant. Fundata istares est: ferendus est disputator: errans in alijs questionibus non diligenter digestis: nondum plena ecclesie auctoritate firmatis: ibi ferendus est error: non tantum progredi debet ut etiam fundamentum ipsum ecclesie quatere molatur. Non expedit: adhuc forte nostra non est reprehenda patientia: sed debemus timere ne culpe etiam negligentia. Sufficiat charitati vestre: habete ad illos quod notis illos: habete cum illis amice: fraterne: placide: amanter dolenter: qui quid potest faciat pietas: quia postea diligen-

da non erit impietas. Conuersi ad dominum.

De verbis apostoli. Nos enim sumus circumcisio qui spiritui dei seruimus. ubi quidnam spiritui: quidque carne deo seruire: quid in carne fidere cur circumcisio octaua die fieret: quo denique sensu nunc imperfectum: modo perfectum se paulus non minet aperitur. Sermo. xv.

Apostolica collectione aure et asio intendat sanctitas vestra: adiuvando nos affectu apud dominum deum nostrum: ut ea que illis nobis reuelare dignetur: ad vos apte atque salubriter perferre possimus. Ergo culegeretur: audistis dicentem apostolum paulum. Nos enim sumus circumcisio qui spiritui dei seruimus. Scio plerosque codices habere: quis spiritui deo seruimus. Quatuor autem inspicere potuimus: plures greci hoc habent: quod spiritui dei seruimus. Sed non ibi que sitio est. Manifestum est enim utrumque: et cogniti regule veritatis quod et spiritui dei seruimus: et non carne: sed spiritui deo seruimus. Carne enim seruit deo quod de rebus carnalibus sperat se placere deo. Locus vero et ipsa caro ad bona opera spiritui subdit: spiritui seruimus deo: quod carne domamus ut spiritus obtemperet deo. Spiritus enim regit caro regit: nec spiritus bene regit: si non regat. Cum ergo ait. Nos sumus circumcisio: videte quid voluerit intelligi in illa circumcissione in umbra data est: significante: quod remota luce veniente. Cur autem non dixerit. Nos habemus circumcisionem: sed nos sumus circumcisio: Sic accipite hoc voluisse apostolum dicere. Nos sumus iusticia. Circumcisio enim iusticia est. Magis enim commendat cum dicit dicendum esse iusticia: quod dicendum nos esse iustos: ita tamen ut cum iusticia dicitur: esse iustos intelligamus. Non enim illa incommutabilis iusticia cuius principis facti sumus: sed quodammodo dicitur: magna ibi iuuetur: per multos iuuenit: sic bene iustitia ut intelligant iusti. Audite hoc ipsum eundem deus: eodem dicente apostolo. Et nos inquit sumus iustitia dei in ipso. Nos sumus iustitia: non nostra sed dei: ab illo accepta non a nobis assumptam: partita non usurpata: donata non rapta. Cuius enim rapina erat esse equis dei: et quoniam quasi rapina: inuenit ruinam. Dicit autem et iustus christus cum in forma dei esset: non rapinam arbitratum esse equalem deo. Cui enim equitas dei natura erat: rapina non erat: sed semetipsum exinanivit formam serui accipiens: ut nos effemus iustitia dei in ipso. Si enim ille paupertate vitaret: nos paupertate non careremus. Pauper enim ille factus est: cum diues esset: ut illi paupertate (sic ut scriptum est) nos ditaremur. Diuitie illi quod nos facere sunt: cuius paupertas nos diuites facit: Apulus non tibi negauit circumcisionem: sed exposuit: lucem pretendit umbram remouit. De quibus alio loco dicit. Quotidie veterem et gloriam in pudenda eorum. Intelligite circumcisionem: et esto circumcisio: intelligite et esto. Intellectus enim bonus: sed oibus quod facit esse. Non vni quod frustra octauo die iustus est infans circumcisus: nisi quod petra que circumcidimur christus erat. Cultellis enim petrinis circumcisus est populus. Petra autem erat christus. Quare ergo octauo die: Quia in hebdomada idem primus quod octauus. Complectis enim septem diebus redit ad primum: finitus septimus: dominus sepultus: redit ad primum: dominus resuscitatus. Dominus enim resuscitatio premit nobis eternum diem: et consecrauit nobis diuinum diem. Qui vocatur diuinus: ipse videt. propter ad diuinum pertinere: quod die dominus resurrexit. Reddita est petra: circumcidant qui volunt dicere. Nos enim sumus circumcisio. Traditus est enim propter peccata nostra: et resurrexit propter iustificationem nostram. Iustificatio tua: circumcisio tua: non est a te. Gratia salui facti estis per fidem: et hoc non ex vobis: sed dei donum est. Non ex operibus: ne forte dicas. Pro meritis: et ideo accepti. Non putes te pro meritis accepisse: quod non pro meritis nisi accepisses. Gratia precessit meriti tuo: non gratia ex merito: sed meriti ex gratia. Nam si gratia ex merito: emisti: non gratia accepisti. Pro nihilo inquit saluos facies illos. Quid est pro nihilo saluos facies: Nihil i eis inuenio vni saluos: et tamen saluos. Gratia das: gratia saluos. Quia merita precepsit: ut dona tua consequamur merita tua. Propter gratia das: gratia saluos qui nihil inuenis vni saluos: et multum inuenis vni dantes. Nos ergo inquit sumus circumcisio qui spiritui dei seruimus: et gloriamur in christo iesu. Qui gloriamur in domino gloriemur. Et non in carne fide: Scilicet. xviij.

De verbis apostoli. Sermo. xv. Fo. lxxxvj.

res. Et quid est fidere in carne? Audite inquit. Quam ego inquit habeam fiduciam et in carne. Si quis alius in carne putat se habere fiduciam: magis ego. Me arbitramini inquit me hoc condemnare quod non habeo. Quid magnum est si homo abiectus: plebeius: ignobilis contemnat nobilitatem: et tunc exhibeat veram humilitatem? Quam ego (inquit) habeam fiduciam et in carne. Ideo vos (inquit) doceo contemnere: quoniam videtis me habere quod contemnam. Si quis alius in carne putat se habere fiduciam: magis ego. Et audi in carne fiduciam circumcissione octauum diei: id est non profectus non aduenit ad populum dei: non maior circumcissus: sed a parentibus natus iudeus. Habeo circumcissionem octauum diei ex genere israel: de tribu beniamin: hebreus ex hebreis: secundum legem phariseus. Primarius quidem erant: et quasi ad nobilitatem iudaica segregati: non contemptibili plebi commixti: qui dicebantur pharisei. Nam dicit hoc verbum quasi segregationis interpretari: quomodo in latina sermo: egregius quasi a grege separatus. Fuerunt autem israelite: id est ex genere israel: etiam illi qui separati fuerant a templo. Remasit autem ad templum tribus iuda: et tribus beniamin. Tribus leui in sacerdotibus: tribus iuda regia: et tribus beniamin: hoc solum remansit in iherusalem: et ad templum dei: quando facta est separatio illa in seruus salomonis. Non ergo leuiter accipias quod ait: tribus beniamin inherens iude: non recedat a templo: hebreus ex hebreis: secundum legem phariseus: secundum emulationem persequens ecclesiam dei. Inter merita sua commoratur: quod fuerit persecutor: secundum emulationem inquit. Quia emulatione: Non eram (inquit) piger iudeus: quicquid erat quod legi mee aduersarius videbatur: impatienter ferebam: acriter insequabar. Hec apud iudeos nobilitas: sed apud christum queritur humilitas. Ideo ibi iustus saulus: hic paulus. Saul a saule nomen deriuatur. Qui fuerit saul noster: ipsius electa

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

christum: nisi hoc quod fuit secundum iusticiam que in lege est sine querela inter damna et detrimenta et stercoza computasset. Sequamur ergo et accedamus aliquatulum: ne forte in ipsis verbis apostoli elucescat nobis aliquid: unde ista remoueat: et solatur obscuritas. Detrimenda (inquit) credidi hec omnia: et stercoza existimaui ut christum lucrificarem. Intendite obsecro. Damna: detrimenda: stercoza ista existimaui in quibus etiam illud commemoro quod fuerim sine querela secundum iusticiam que in lege est. Existimaui ergo hec detrimenta et stercoza ut christum lucrificarem: et inueniar in illo: non habens meam iusticiam que ex lege est. Qui preuenitis intellectum expositionem: arbitramini vos tanquam veloces in via tardioribus ambulare. Celeritas aliquantum repugnatur: ne comestardior deferatur. Ut christus (inquit) lucrificatus et inueniar in illo: non habens meam iusticiam que ex lege est. Si meaz dixerat: quare addidit ex lege? Si enim ex lege esset quomodo tua est? Nunquid tu tibi imposuisti legem? Deus legem dedit: deus legem imposuit: deus legi sue te obtemperare precepit. Lex si non te doceret: quemadmodum viuere deberes: quomodo posses habere iusticiam sine querela secundum legem? Si secundum legem habes: quomodo dicis: non habens meam iusticiam que ex lege est: sed eam que est per fides christi que est a deo? Jam ergo dicaz ut potero: reuelat melius qui vos possidet. donec et intellectum et effectum. Donabit enim effectum: si donabit affectum: hoc est enim quod volo dicere. Lege dei proposita: ipsa enim dixit. Non concupisces. Lege ergo dei proposita: exceptis illis carnalibus sacramentis que fuerunt vmbre futurorum. Lege dei proposita quisquis timuerit: et suis viribus eam implere posse putauerit: fecerit quod lex iubet: non amando iusticiam: sed tantummodo penam: fuit quidem secundum iusticiam que ex lege est homo sine querela: non furatur: non adulterat: non dicit falsum testimonium: non facit homicidium: non concupiscit rem proximi sui. Potest hoc: potest fortassis. Unde? Timore pene: quam qui timore pene non concupiscit: puto quia concupiscit. Timore ingenti armorum atque telorum: et circumstantis forsitan multitudinis vel obuiam euntis: etiam leo reuocatur a preda: et tamen leo venit: leo redit: predam non rapuit: non malicia posuit. Si talis es: adhuc iusticia est: qua iusticia tibi consulis ne torquearis. Quid magnus est penam non timere? Quis eam non timeret? Quis latro: quis sceleratus: quis nefarius? Sed hoc interest inter timorem tuum: timoremque latronis: quod latro timet leges hominum: et ideo facit latrocinia: quia sperat se fallere leges hominum: tu autem leges eius times: et non times quem fallere non potes. Nam si fallere posses: quid non fecisses? Ergo et concupiscentiam tuam malam non amor tollit: sed timor premit. Ad ouile venit lupus: latro canum et clamore pastorum ab ouili reuerfus est lupus. Ipse tamen lupus in ouem vertatur. Facientem et hoc dno: sed ipsa est iusticia eius: non tua. Nam quid habes tuam? potest timere penam: non amare iusticiam. Ergo fratres mei: habet delicias suas iniquitas: et iusticia non habet. Delectat malum: et non delectat bonum. Delectat omnino: sed dominus dabit suauitatem: et terra nostra dabit fructum suum. Ille nisi prior det suauitatem: terra nostra non dabit nisi sterilitatem. Idcirco ergo iusticiam concupiuit apostolus: delectatus est: memor fuit dei et delectatus est: concupiuit aia eius et estuauit in atria dno: et viluerunt omnia que pro magno habebat: facta sunt damna: detrimenta: stercoza. Idcirco enim erat et illud quod ecclesia persequetur: secundum emulationem paternam traditionem. Unde erat quia sua iusticia constituebatur: non iusticia dei querebat. Videte enim quid inde persequatur ecclesia. Quid ergo dicimus? At alio loco ipse apostolus. Quod gerens non sectabatur iusticiam apprehendere iusticiam. Sed quia? Iusticia autem que ex fide est. Senties autem quod non sectabatur iusticiam que ex lege est: quia propria sua que sit de fide pene non de amore iusticie: quia non sectabatur iusticiam: apprehenderunt iusticiam: iusticia autem que ex fide est. Israel autem inquit persequens legem iusticie: i legem iusticie non peruenit. Quare? Quia ex fide. Quid est quod non ex fide? Non spauit deum: non illam petiuit a deo: non credidit ei qui iustificat impiu. Non fuit similis publicano oculos in terra dei cuncti: peccatus sui puniti et dicit. Domine propitius esto mihi peccatori. Ergo persequens legem iusticie: in legem iusticie non peruenit. Quare? Quia non ex fide: sed quasi ex operibus offenderunt in lapide offensionis. Ecce

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Phil. iij.

ij. Re. xij.

Sancti Augustini

unde saulus persequatur ecclesiam: in lapide offensionis offendebar. Christus humilis in terra iacebat: in celis quidē et ipse erat. Levata illo a carne sua a mortuis resuscitata: sed nisi et in terra christus iaceret: non ipsi saulo clamaret: quid me persequeris. Ergo ille iacebat: quia humilitatē pīa pfe- rebat: ille offendebar: quia nō videbat. Et totū hoc nō vide- re vnde erat: De tumore supbie. Quid ē de tumore supbie? Quasi de iusticia sua. Et lege quidē: sūa. Quid ē ex lege? Quia in mādaris legis. Quid est de sua? Tanq̄ de viribus suis. Amor de erat: amor iusticie: amor charitatis christi. Et vnde illi amor? Solus possidebat timor: charitati vture lo- cum in corde servabat. Cū seiret et erectus iacobū dū glo- rians apud ipsos iudeos q̄ fm emulacionē paternarū tradi- tionū persequatur ecclesiā: cū sibi videretur excellens: au- diuit de super vocem dñi nostri iesu xpi iam in celo sedentis et adhuc humilitatem cōmendantis. Saul inquit saule: qd me psequeris? Durū est tibi aduersus stimulū calces mittere. Possim te dimittere: tu enim vexareris punctionib⁹ meis: non ego frangerer calcibus tuis: sed non te dimitto. Seuis et misereor. Quid me psequeris? Non enim timeo te: ne itez crucifigam me: sed volo agnoscas me: ne occidas: nō me: sū te. Morruit ergo apls: pcussus et prostratus: erectus et instruct⁹. Factū est enī in illo. Ego percutiam et ego sanabo. Hō enim ait. Sanabo et percutiā: sed percutiā et sanabo. Percutiam te: et dabo tibi me. Sic prostratus horruit iusticiā suā: i qua erat certe sine querela: laudabilis: magnus: quasi gloriosus apud iudeos: Detrimere ita existimauit: damna credidit: ster- cora deputauit vt inueniretur in illo nō habens suā iusticiā que ex lege est: sed eam q̄ per fidem est christi: que est inq̄r ex deo. Illi autē qui offenderūt in lapide offensionis: qd de illis dicit ipse apostolus: Qui nō inquit ex fide: sed tanq̄ ex ope- ribus: quia ipsi quasi sua iusticia offenderūt in lapide offen- sionis: sicut scriptū est. Ecce pono i fion lapide offensionis et petra scandali: et q̄ crediderit in eū non confundetur: q̄ enī crediderit in eū nō habebit suā iusticiā q̄ ex lege est: q̄uis sit bona lex: sed implebit ipsā legē: nō sua iusticia sū data ex deo. Ita enī nō pfunderetur. Charitas enī plenitudo est legis. Et vnde ista charitas diffusa est in cordib⁹ nostris? Non vtq̄ a nobis: sed per spiritū sanctum qui datus ē nobis. Offende- runt ergo illi in lapide offensionis et petra scādali. Et ait de illis. Fratres: bona voluntas quidē cordis mei: et deprecatio ad dñm. p illis in salutem. Deprecatur apls pro nō credētib⁹ vt credant: p auersis vt cōuertantur. Videtis quā nec ipsa cōuersio sine dei adiutorio. De precatio inq̄r ad deū. p illis in salutem. Testimonium enim perhibeo: qz zelum dei habēt. Sic habebat et ipse: zelus dei habebat. Sed quomodo. Quo- modo habebat? Sed non fmscientiā. Quid est hoc: non fmscientiā. Ignorantes enī dei iusticiā: et suā volētes cōstituere. Unde iste cōrectus inquit: non habens meam iusticiā. Illi volunt suā cōstituere: adhuc eos delectat in stercore iacens. Ego non habeo meam iusticiā: sed eam q̄ est per fidem xpi: iusticiā ex deo: iusticiā inq̄r ex deo qui iustificat impium. Tolle te: tolle inq̄r te a te: impedis te: si tute edificas: ruinas edificas. Nisi dñs edificauerit domū: inuaniū laborauerunt qui edificat eā. Noli ergo velle habere iusticiā tuam. Certe ex lege est: nēpe ex lege est. Certe deus dedit legem: et qz iusticia ex lege est: nō sit tua. Apostolus paulus loquit: minan- tes iusticiā suā non calumniant: Ecce vbi illū habes. Aperi- lege: audi: vide: tuam iusticiā noli habere: ster cora illā depu- tat apostolus: q̄uis sit ex lege: tñ quia suam. Ignorātes enī dei iusticiā et suā volētes cōstituere: iusticie dei nō sunt sub- iecti. Noli putare quia xpianus vocaris: ideo te nō posse of- fendere in lapide offensionis. Cuius grē derogas: in ipm offendis. Minus est offendere xpm in cruce pendente: q̄ in celo sedēte. Iusticia sit: sed ex grā sit: a deo tibi sit: nō tua sit. Sacerdotes tui inquit induant iusticia. Vestis accipit non cum capillis nascitur: pecora de suo vestiuntur. Hanc predi- cat apostol⁹ paulus: a deo tibi sit. Se me vt impetres: ploza vt impetres: crede vt impetres. Qui inuocauerit nomen dñi salu⁹ erit. An putatis sic dictum esse. Qui inuocauerit nomē dñi saluus erit: quasi a febre: aut a peste: aut a podagra: aut aliquo dolore corporis? Non sic: sed saluus erit: iustus erit. Quia non est opus sanis medicus: sed male habētibus. Et Phil. iij. posuit cū dixit. Non veni vocare iustos sed peccatores. Et

dete ergo quid sequitur. Et inueniar inquit in illo: non ha- bens meam iusticiā que ex lege est: q̄uis ex lege: tñ meam sed eam que est per fidem christi: que impetrat a deo q̄ est ex deo iusticiā in fide ad cognoscendum eū: et virtutē resurre- ctionis eius. Aliquid magnum est agnoscere virtutē resurre- ctionis christi. Hoc puratis esse magnum: quia carnem suā resuscitauit: Ipsam dixit virtutē resurrectionis eius: Non- ne erit etiam nostra in fine seculi resurrectio? Hōne et nostrū i. Cor. xv. corruptibile hoc inducet incorruptionem: et mortale hoc in- ducet immortalitatem? Hōne quomodo ipse resurrexit a mor- tuis: et iam non moritur: et mors ei vltra non dominabit: sic Rom. vi. et nos mirabilis: vt ita dicam. Nam illius caro non vidit corruptionem: nostra de cinere reparatur. Magnū est qd em quā pcecessit in exemplo: et dedit nobis quid speraremus: sed non hoc est solum. Ille qui de iusticia loquebatur nō sua: sed illa que ex deo est: et ibi nominauit virtutem resurrectionis christi. Agnosce tibi iustificationes tuas. Et illius enim resurrectione iustificamur: tanq̄ a petra circūcidamur: pro- pterea inde cepit. Rossum circūcisio. Unde circūcisio? A petra. Quia petra? Christo. Quomō. Octauo die. Quomō re- surrexit: Dominico die. Hanc ergo fratres mei iustificatio- nem: et habeamus inquantū habemus: et augeamus inquantū minores sumus: et perficiamus cum illic venerim⁹ vbi dicis. Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors acule⁹ tu⁹? i. Cor. xv. Sed totū ex deo: non tamen quasi dormientes: non quasi vt non conemur: non quasi vt non velimus. Sine volūrate tua non erit in te iusticia dei. Voluntas qui dem non est nisi tua: iusticia non est nisi dei. Esse potest iusticia dei sine volūrate tua: sed in te esse non potest nisi per voluntatem tuā. Demon- stratum est quid agere debeas. Iustitilex: nō facias illud: nō illud: fac hoc atq̄ illud. Demonstratum est tibi: iustitiam tibi apertum est tibi cor: intellexisti quid facias: roga vt facias: si cognoscis virtutes resurrectionis christi. Traditus ē enī Rom. iij. propter delicta nostra: et resurrexit propter iustificationem nostrā: vt iustificet nos: et iustos faciat nos. Eris opus dei: non solum qz homo es: sed etiam quia iustus es. Melius est enim iustum esse: q̄ hominem esse. Si hominem te fecit de⁹ et iustum tu te facis: meli⁹ aliquid facis q̄ fecit deus: sū sine te fecit deus. Non enim adhibuisti aliquem consensum vt te faceret deus. Quomodo consentiebas qui nō eras? Quia q̄ fecit te sine te: non te iustificat sine te. Ergo fecit nescientem iustificat volentē. Tamen ipse iustificat ne sit iusticia tua: ne redeas ad damna: ad detrimenta et ster cora: inuenire in illo non habēs iusticiā tuā que ex lege est: sed iusticiā p fidem christi q̄ est ex deo: iusticiā ex fide ad cognoscendum eum et virtutē resurrectionis eius: et cōmunicatiōe passionū eius et ipsa virtus tua erit: cōmunicatiō passionū xpi virtus tua erit. Quid aī erit in cōmunicatiōibus passionū xpi: si cha- ritas non erit? Hōne inueniuntur totī latrones in tāta for- titudine corporum: vt quidā eoz non solum conscios prode- renoluerunt: sed nec oīa sua constiteri dignati sunt? Inter cru- ciatus: inter tormēta effossi lateribus: et pene perditis mē- bris: manserit animus in obstinatione nequissima. Quidē q̄ quid amabant. Facere tñ ista sine magno amore nō poterāt. Sed non sic amato: dei. Deus nō amatur nisi de deo. Ama- uit ille nescio quid aliud de carne: si cur homo qui quodlibet amauit: socios suos amauerit: cōscientiam scelerū amauerit gloriā in facinorib⁹ amauerit: quodlibet amauerit. Mul- tum amauit: qui torqueri potuit: deficere nō potuit. Si ergo ille non potuit qui torqueri potuit: deficere nō potuit. Si ergo ille non potuit tanta perferre sine amore nec tu pote- ris communicare christi passionibus sine amore. Sed que- ro quo amore. Non sit cupiditas: sed sit charitas. Si enim i. Cor. xij. inquit tradidero corpus meū vt ardeam: et charitatem non habēā: nihil mihi pdest. Ut proficit tibi cōmunicatiō passio- num christi. charitas affit. Unde tibi charitas? O medicis- sima infirmitas: vñ tibi charitas dei? Vis ostēdonbi vnde sit tibi? Ipsū interroga hoc rearium dominicum. Si enim in te fuerit charitas dei: communicabis christi passionibus et verus eris in quo charitas cozonatur. Ipse erat ver⁹ mar- tyr. Unde ergo tibi? Habemus thesaurum istum in vasis iij. Cor. iij. fictilibus (ait ipse apostolus) vt eminentia virtutis dei sit: Rom. v. et non ex nobis. Ergo vnde tibi charitas nisi quia diffusa ē in cordibus nostris per spiritū sanctum qui datus est no-

De verbis apostoli. Ber. xx. et. xvi. Fo. lxxxvii.

his: Ecce ad quod geme. Cōtēne spiritū tuum: accipe spm dei. Non te timeat spūs tuus: ne cum ceperit in te habitare spiritus dei: angustias pariat in corpore tuo. Cū habitare in corpore tuo ceperit spūs dei: nō inde excludet spiritum tuum. Noli timere. Si diuitem aliquē hospitio suscipias: pateris angustias: vbi maneat tu: non inuenis vbi illi lectus pareat: vbi cōmū: vbi filij: vbi familia. Quid ergo inq̃s: Quo eo? Quomigrabo? Suscipe diuitē spiritū dei: dilataberis: non angustaberis. Dilatasti gressus meos subter me. Quādo non h̃ eras: angustias pariebat: implesti cellā meā: et nō me excludisti: sed angustia meā. Cū enim dicit. Charitas dei diffusa est: ipsa diffusio latitudinē significat. Non ergo timeas angustias: recipe hospitē istum: et non sit hospes quasi de trāscuntibus. Nō enim habet dare discedendo: veniēs habiter in te: et debet. Ipse est: non te deserat: non inde migret: tene illū oīno: et dic illi. Domine deus posside nos. Ergo ad hoc inquit habeamus iusticiā que ex deo est ad cognoscēdū eū: et virtutē resurrectionis eius: et cōmunionis passionum eius: cōformati mori ipsius. Cōseplūti enim inquit sumus: cū xpo per baptismum in morte: vt quemadmodū christus surrexit a mortuis: sic et nos in nouitate vite ambulemus. Morere vt viuas: sepelire vt resurgas. Cū enī sepultus fueris et resurrexeris: tūc verū erit: sursum cor. Sapuit qd dixi. Nunquid iste sermo sapienter nō esset i vobis interna dulcedo? Cōformatus inquit mori ipsius: si quō occurrā in resurrectione moriturū. De iusticiā loquebatur: iusticiā q̃ ē ex fide christi: iusticiā q̃ adeo est: vt sic cuncta exerceat. Et cum iusticiā quereretur dicens. Ut inueniam in illo nō habens meā iusticiā q̃ ex lege est: sed iusticiā q̃ est ex fide xpi: q̃ est ex deo dicit mō. Si quō occurrā in resurrectione moriturū. Quare dixisti: si quō occurrā? Non quā iam acceperim aut pfectū sim: sequor aut si apprehendā: in quo et apprehensus sum a xpo iesu. Preuenit me iusticiā ipsi: sequat illū mea. Tunc aut sequatur mea: si non sit mea. Si quō occurrā: nisi quā iam acceperim: aut iam pfectū sim. Leperit mirari qd hoc audiebant dicēte ap̃m: non qd iā ceperim aut pfectus sim. Quid ē qd nondū acceperat? Si idē habebat: virtutē habebat: sp̃s habebat: charitate flagrabat: virtutes operabatur: inuicissime p̃dicabat: oēs p̃fectiones tolerabat: in oībus patiē: amās ecclesiā: sollicitudinē oīe ecclesiā gestans. Quid nondū acceperat? Non qd iā acceperim: aut iā pfectus sim. Quid ē qd dicitis? Dicis tū intramur: dicis et stupem? Nouimus enī quid audiamus. Quid dicitis? Fratres ait. Quid ē qd dicitis? Quid dicitis? Ego me nō arbitror apprehendisse. Noli inquit me falli: plus me ipse noui q̃ vos. Si nescio quid mihi desit: nescio quid asit. Ego me ipse nō arbitror apprehendisse. Vnum autē hoc nō me arbitror apprehendisse. Multa habeo et vnum nondū apprehendi. Quā perijā dñs: hanc requirā. Quid petisti: quid requiris? Ut inabitē i domo dñi p oēs dies vite mee. Ut quid? Ut contempler delectationem dñi. Ipsum est vñ qd dicebat nondū apprehendisse apostolus: et quantū illi de erat: instanti nondū pfectus erat. Meministi fratres mei euāgelice illi lectiōis: vbi due sorores dñs suscepit: martha et maria. Certē recolitis. Martha i multo ministerio cōuersabatur: et occupata erat circa curam domū quippe dñs hospitio receperat et discipulos ei. Saragebat omni cura religioissima: ne sancti apud eā vllam pateretur inturiā. Cū ē esset occupata circa multū ministeriū: maria soror ei sedebat ad pedes dñi: et verbū eius audiebat. Illa in labore stomachabunda q̃ illa videret sedentē et desuis laboribus nihil curatē: interpellauit dñm. Placet inquit tibi dñe qd soror mea deseruit mihi: ecce tñ in ministerio laboro: Et dñs. Martha martha curā multas occupata. Porro vñ est necessariū. Mariā meliorē partē elegit: qd nō auferet ab ea. Tu bonā: sed ista meliorē. Tu bonā. Bonū est enī cōuersari in obsequio sc̃rō: sed ista meliorē. Deniqz qd elegisti transiit. Ministras esurientibus: ministras sitientibus: ministras lectulos dormituri: p̃bes domū habitare volentibus: oīa ista trāseūt. Erat tempus vbi nemo esurit: nemo sitiat: nemo dormiat. Ergo cura tua auferet a te. Mariā meliorē elegit partē: qd non auferetur ab ea. Non auferetur. Cōtēplari elegit: verbo viuere elegit. Qualis erit vita de verbo sine verbo? Ad oīa ista viuēbat de verbo: sed sonante verbo.

Erāt vita de verbo nullo sonante verbo. Ipsum x̃bū vita est. Similes et erim? qm̃ viderim? eū sicut est. Ipsa erit vna: i. Jo. iij. vt cōtempletur delectationē dñi. Hoc in seculi huius nocte nō possumus. Mane astabo tibi et cōtemplabor. Ergo ego (inquit) nō me arbitror apprehendisse. Quid autē. Quid ergo facio? Que retro oblitus in ea q̃ ante sunt extētus: fm̃ intentionē sequor. Adhuc sequor ad palmā sup̃ne vocationis dei i xpo iesu: adhuc sequor: adhuc p̃ficio: adhuc ābulō: adhuc in via sum: adhuc me extēdo: nondū pueni. Ergo si tū ambulas: si te extēdis: si ea q̃ ṽtura sunt cogitas: obliuiscere p̃terita: noli i ea respicere: ne ibi remaneas vbi respexeris. Memēote ṽroris iorib. Quotquot q̃ p̃fecti: hoc sapiamus. Dixerat: nō sum p̃fectus: et dicit: quotquot p̃fecti h̃ sapiam. Ego nō arbitror apprehendisse: nisi qd iā acceperim: aut iā p̃fectus sim: et dicit: quotquot p̃fecti hoc sapiam. Perfecti et nō p̃fecti. Perfecti viatores: nō dū p̃fecti possessores. Et vt noueritis q̃ p̃fectos viatores dicat: qd iam in via ambulat p̃fecti viatores sunt. Ut scias viatores eū dixisse nō habitatores: nō possessores: audi qd sequit. Quotquot q̃ p̃fecti hoc sapiam: et si qd aliter sapitis: ne forte surrepat vobis qd vos aliqd estis. Qui autē seip̃m putat eū aliqd cū nihil sit: seip̃s se ducit. Et qd se putat aliqd scire: nō dū scit quē ad modū oportet scire: qd et si quid aliqd sapitis: q̃ paruulus id quoz vobis deus reuelabit. Veruntamen in q̃ puenimus in eo ambulemus: vt reueler nobis deus: et qd aliter sapimus: in q̃ puenimus nō i eo remaneamus: s̃ in eo ambulemus. Videtis qd viatores sumus. Dicitis. Quid ē ambulare? Breuiter dico: p̃ficere: ne forte nō intelligatis: p̃grius ambuletis. P̃fice cūte fratres mei: discite ṽs semper sine dolo: sine adulationē sine palpatione. Non enī aliqd est intus tecū: cui erubescas et iactes te. Est tibi: sed cui placet hūilitas ipse te p̃bet. Proba et teip̃m tuip̃e. Semp tibi displiceas qd es: si vis peruenire ad qd nō dū es. Itā vbi tibi placuit: ibi remansisti. Si autē dixeris: sufficit et peristi: semp adde: semp ambula: semp profice: noli in via remanere: noli retro redire: noli deuiare. Remanet qd nō p̃ficit: retro redit qd ea reuoluitur vnde iā abscesserat: deuiat qui apostatat. Melius vel claud? in via: q̃ cursor p̃ter viam.

De verbis apostoli. Si deus pro nobis quis cōtra nos. Quorū gratia (si pro nobis deus est) id esse quātrifariā tradit augustinus inter nostrā et demonum fidem apte discernēs. Sermo. xvj.

Apostolū beatū audiuius exhortāte in et cōfir mantem nos: cū diceret nobis. Si deus p nobis: quis est contra nos? Pro quibus autē sit deus: superius ostēdit: vbi ait. Quos autē p̃destinauit: illos et vocauit: quos autē vocauit: illos et iustificauit: quos autē iustificauit: illos et glorificauit. Quid ē dicim? ad hec? Si deus pro nobis quis contra nos? Deus pro nobis vt p̃destinaret nos: deus p nobis vt vocaret nos: de? pro nobis vt iustificaret nos: deus p nobis vt glorificaret nos. Si de? pro nobis: quis cōtra nos? P̃destinauit ante q̃ essem? vocauit cū auerſi essemus: iustificauit cū peccatores essemus: glorificauit cū mortales essemus. Si deus pro nobis qd cōtra nos? P̃destinatis a deo: vocatis: iustificatis: glorificatis: qd vult aduersari: parat se si potest bellare aduers? deū. Vbi enī audiuius. Si deus pro nobis quis est cōtra nos: nisi qui deū vincit: non ledit nos. Et quis est qui vincit oīni potentē? Quicunqz reluctari voluerit sibi nocet. Hoc est qd et paulo adhuc saulo de celo christus clamauit: non tibi expe dit contra stimulum calcitrare. Seuiat seuiat quantū potest qui calces aduersus stimulū mittit: nonne in seip̃m seuit? In his autē quattuor rebus quas cōmendauit apostolus insignes: que pertineant ad deū pro qui bus est deus: id est p̃e destinatione: vocatione: iustificatione: glorificatione. In his ergo quattuor rebus cōsiderare debemus quid iā habeam? et quid iam expectemus. In his enim que iam habem? lau demus deum largitorem: in his que nondum habemus: tenemus debitorē. Debitor enī factus est: non aliqd a nobis accipēdo: s̃ qd ei placuit p̃mittēdo. Aliter enī dicim? hōi debes mihi qd dedi tibi: et alit dicim? debes mihi qd p̃misi tibi. Qd dicitis: debes mihi qd dedi tibi: a te p̃cessit beneficiū s̃ mutuatū si dōasti. Qd autē dicit debes mihi qd p̃misi

Jo. iij.
Ps. v.
Phil. iij.
Lu. xvij.
Phil. iij.
Gal. vi.
1. Cor. viij
Phil. iij.

Rom. viij
vbi supra

vbi supra

Sancti Augustini

mibi: nihil dediisti et tamen exigis. Bonitas enim ei? quod pro
misi dabit: ne in malitiam fides convertatur. Qui autem fallit
tibi? Quid dediimus deo: quando totum quod sumus: et quod
habemus boni: ab illo habemus? Nihil ergo ei dedimus? non
est que admodum ista voce exigamus debito rem deum: maxime
dicente nobis apostolo. Quis enim cognovit sensum domini
aut quis consiliarius eius fuit: aut quis prior dedit illi et re-
tribuetur ei? Illo ergo modo possumus exigere deum nostrum
ut dicamus: redde quod promissisti: quia fecimus quod ius-
sisti: et hoc tu fecisti qui laborantes iuvisti. Nemo ergo dicat:
ideo me vocavit deus quia colui deum. Quomodo coluisses
si vocatus non fuisses? Si propterea te vocavit deus quia co-
luisti deum: ergo prior dediisti: et retribuetur tibi? None ista
tibi vocem apostolus tollit cum dicit. Aut quis prior dedit
illi et retribuet ei? Sed ecce quando vocatus es vel iustitiam
quando predestinatus non eras: quid deo dediisti quando quod
aliquid dares non eras? Quid ergo fecit deus quando prede-
stinavit qui non erat? Quod ait apostolus. Qui vocat ea que
non sunt: tanquam ea que sunt. Si iam esses: non predestinatus
nisi auctus esses: non vocatus nisi impius esses: non iusti-
ficatus nisi terrenus et abiectus esses: non glorificatus nisi
auctus. Quis ergo prior dedit illi et retribuetur ei? Quomodo ex ipso
et per ipsum et in ipso sunt omnia. Quid ergo reddimus? Ipsa
gloria quia non eramus: quando sumus predestinati: quia auctus
eramur quando sumus vocati: quia peccatores eramus quia
sumus iustificati. Agamus deo gratias: ne remaneamus in-
grati. Proponamus autem considerare de his quatuor re-
bus quid iam consecutus fuerimus: quid adhuc adipiscendum
expectemus. Predestinati enim iam sumus? et antequam essemus?
vocati sumus quando christiani facti sumus. Jam ergo et habemus.
Iustificati quid? Quid est iustificatus? Audemus
dicere: iam hoc certum habemus nos? Et erit quisque nostrum
qui audeat dicere: iustus sum? Puto enim hoc esse iustus sum:
quod est peccator non sum. Si audeas hoc dicere: occurrit tibi
iohannes. Si dixerimus quia peccatum non habemus: nos
ipso decipimus: et veritas in nobis non est. Quid ergo? Nihil
habemus de iusticia: an habemus? Sed non totum habemus.
Hoc ergo queramus. Si enim aliquid habemus et aliquid
non habemus: crescat quod habemus: et implebitur quod non
habemus. Ecce enim baptizati sunt homines: omnia illis peccata
dimissa sunt: iustificati sunt a peccatis: negare non possumus? re-
stat tibi lucta cum carne: restat lucta cum mundo: restat lucta cum
diabolo. Qui autem luctatur aliquando offertur: aliquando percutitur:
aliquando vincit: aliquando perimitur: quomodo de stadio
exeat attendatur. Nam si dixerimus quia peccatum non ha-
bemus: nosmetipsos decipimus: et veritas in nobis non est.
Item si dixerimus quia iusticie nihil habemus: aduersum
dei dona mentimur. Si enim iusticie nihil habemus: nec si-
dem habemus. Si fidem non habemus: christiani non sumus.
Si autem fidem habemus: iam aliquid habemus iusticie.
Ipsam aliquid: vis nosse quantum sit? Iustus ex fide vivit
iustus inquam ex fide vivit: quia credit quod non vidit. Pa-
tres arietes sancti duces apostoli: quando annuntiaverunt
non solum viderunt oculis: sed etiam manibus tractaverunt:
et tamen visus seruans nobis donum fidei: cuiusdam discipulo
rum suorum tractanti: palpanti: veritatem dignis inquirenti
et inuenienti exclamanti. Dominus meus et deus meus: ait
ipse dominus et deus. Quia vidisti credidisti: et nos futuros in-
tuens. Beati inquit qui non viderunt et crediderunt. Non
vidimus: audiuiimus et credidimus. Beati predicti sumus
et de iusticie nihil habemus? Venit dominus carnalis ad iudeos
et occisus est: non venit ad nos: et acceptus est. Populus
quem non cognoui seruauit mihi: iobaudiu auri obaudiuit
mihi. Ros sumus? et de iusticia nihil habemus? Omnino ha-
bemus. Grati sumus ex eo quod habemus: ut non perdamus
quod habemus. Ergo et hoc certum iam agitur in nobis. Iu-
stificati sumus: sed ipsa iusticia cum proficimus crescit. Et
quod crescit: etiam et vobiscum quodammodo conferat: ut vni-
usque vestrum iam in ipsa iustificatione constitutus: acce-
pta scilicet remissione peccatorum per lauacrum regenerationis
accepto spiritu sancto: proficiens de die in diem: videat ubi
sit: accedat: proficiat et crescat donec consumetur: non ut finiat
sed ut perficiatur. Incipit homo a fide. Quid pertinet ad fidem?

Credere. Sed adhuc ista fides discernatur ab immundis spi-
ritibus. Ad fidem quid pertinet? Credere. Sed ait apostolus
iacobus. Et demones credunt et contremiscunt. Si tantum cre-
dis et sine spe viuis: vel dilectionem non habes: et demones
credunt et contremiscunt. Quid magnus est? Dicit christum
filium dei: dixit petrus et audiuit. Beatus es symon bariona
hoc dixerunt et demones: audierunt: obmutescite. Ille beatus?
Dicitur ei. Quia non reuelauit tibi caro et sanguis: sed pater
meus qui in celis est. Illi autem audiunt: obmutescite: et hoc
dicunt et repelluntur. Una vox est: sed dominus radicem in-
terrogat: non florē. Unde dicitur ad hebreos. Ne quia radix
amaritudinis sursum germinans molestat: et per illam cora-
muntur multi. Prius ergo discernere fidem tuam a fide de-
monis. Unde eam discernis? Demones hoc dixerunt timē-
do: petrus amando. Adde ergo fidei spem. Et que spes est nisi
de aliqua conscientie bonitate? Spesque ipsa adde charitatem.
Desuper eminentem viam habemus (dicente apostolo) Super
eminentem viam vobis demonstrō. Si linguas hominum loquar
et angelorum: charitatem autem non habeam: factus sum velut eramē-
tum sonans: aut cymbalum tympanum: cetera narra bona:
et sine charitate nihil prodesse confirmat. Maneat ergo hec
fides: spes: charitas. Maior autem horum est charitas. Sectami-
ni charitatem. Discernite ergo fidem vestram. Iam estis de pre-
destinatis: vocati: iustificati. Paulus apostolus dicit. Neque
circūcisio aliquid valet: neque preputium: sed fides. Dicit adhuc
apostolus: adde: discernere: quia demones credunt et contremi-
scunt: ergo adde. Demones enim credunt et contremiscunt quod ode-
runt. Distingue apostole et circūcisio fidem meam: discernere
causam meam de gente non sancta. Plane distinguit: discernit:
circūcisio. Et fides inquit que per dilectionem operatur. Unus
quisque ergo fratres mei inspicat se intus: appendat se: per
se in omnibus factis suis: bonis operibus suis: quod faciat cum cha-
ritate: non expectans retributionem: spalem: sed promissum dei:
faciem dei. Non enim quicquid deus tibi promittit: valet aliquid
preter ipsum deum. Omnino me non satiaret deus: nisi promi-
teret mihi se ipsum deum. Quid est tota terra? Quid est totum
mare? Quid est totum celum? Quid sunt omnia sidera? Quid sol: quod
luna: quid exercitus angelorum? Omnium istorum creator: effectio
ipsorum sitio: ipsum esuriis: ipsi dico. Quia apud te est fons vite
ps. xlv. Quid mihi dicit? Ego sum panis vite qui de celo descendit.
Esuriat et sitiat peregrinatio mea visatietur. Preficitur mea
arri det mundum: multi sunt rebus pulchris: fontibus: variis: pul-
chrior est ille qui fecit: fortior et clarior ille qui fecit: suauior
ille est qui fecit. Satiabor cum manifestabitur gloria tua. Si
ps. xvi. des ergo que per dilectionem operatur si est i vobis: iam pmetis
ad predestinatos: vocatos: iustificatos: ergo crescat i vobis
fides enim que per dilectionem operatur: sine spe esse non potest.
Cum autem venerimus: iam erit tibi fides? Dicit nobis: cre-
de? Non vtiq. Videbimus enim: contemplantur enim. Di-
lectissimi filij dei sumus: et nondum apparuit quod erimus
Quia nondum apparuit: ideo fides. Filij dei sumus? predestinati:
vocati: iustificati. Filij dei sumus: et nondum apparuit quod
erimus. Vnde ergo fides: antequam appareat quod erimus.
Scimus quod cum apparuerit similes ei erimus. Nunquid quia
credidimus? Non. Quare ergo? Quoniam videbimus eum
sicuti est. Quid spes erit tibi? Spes iam non erit: quando erit res
Etenim ipsa spes peregrinatione necessaria est: ipsa est que
consolatur in via. Viator enim quando laborat ambulando
ideolaborem tolerat: quia peruenit resperat. Tolle illi spem
venienti: continuo franguntur vires ambulandi. Ergo spes
que hinc est: ad iusticiam pertinet peregrinationi nostre. Ip-
sum apostolum audi. Adoptionem inquit expectantes: in
nobismetipsis ingemiscimus adhuc. Ubi est gemitus? non
potest dici illa felicitas de qua scriptura dicit. Transiit labor
et gemitus. Ergo adhuc inquit in nobismetipsis ingemisci-
mus: adoptionem expectantes redemptionem corporis no-
stri. Adhuc ingemiscimus. Quare? Spes enim salui facti su-
mus. Spes autem que videtur non est spes. Si enim videt
quis quid sperat? Si autem quod non videmus speramus:
per patientiam expectamus. In hac ergo patientiam marty-
res coronabant: desiderabant quod non videbant: continebant fere-
bant. In hac spe dicebant. Quis nos separabit a charitate christi
Tribulatio: an angustia: an persecutio: an fames: an nuditas:
an gladius? Quia propter te. Et ubi est propter quem? Quia

Rom. xj.

Rom. iij.

B

1. Joh. i.

Abach. ij.

Rom. j.

Joh. x.

Ps. xvij.

C

Jacobi. ij.

Mat. xvj.

Marci. j.

Deb. xij.

1. Cor. xlij.

Gal. v.

Ps. xlij.

Gal. v.

ps. xlv.

Joh. ij.

Ps. xvi.

Gal. v.

1. Joh. iij.

Rom. viij.

E

P. xliij. ppter te inq̄ mortificabimur tota die. **P. xliij.** Et vbi est: Beati qui non videntur et crediderunt: Ecce vbi. Ante est: quia et fides ipsa in te ipso est. An fallit nos apostolus: qui dicit habitare christum per fidem in cordibus nostris? **Modo** per fidem: tunc p̄specit: modo p̄ fidem q̄d in via: q̄d in peregrinatione. **Q̄d** enim sumus i corpore: peregrinamur a v̄so. **P. xliij.** Per fidem enim ambulamus: non p̄specit. Si hoc ē fides: quid erit species? Audi qui dicit. **Et** sit deus omnia in oibz. Quid est omnia: Quicquid hic q̄rebas: quicquid hic p̄ magno habebas: ipse tibi erit: quicquid hic volebas: q̄d hic amabas: mādudare et bibere: ipse tibi erit: quicquid hic erit: quicquid hic volebas: sanitas corporis fragilis: trāseunt: ipse tibi immortalitas erit: quicquid hic querebas: diuitias amare. Quid enim tibi sufficit: si deus ipse nō sufficit? **Q̄d** amabas? Gloriam: honores. **De?** tibi erit gloria: cui et mō. **Et** mea et exaltans caput meū iā enī exaltavit caput meū. **Caput** enim x̄ps est. Sed q̄ miraris: q̄ caput et cetera mēbra: tūc erit deus oia in oibz. **Hoc** mō ē redim? **H** mō speramus: cū venerim? tenebimus: et iam visio erit: nō fides: cum venerimus tenebimus: et iam res erit: non spes. **Charitas** quid? **Quid** enim et ipsa modo est: et tunc non erit? **Si** amamus credendo et non videndo: quomodo amabim? videndo et tenendo? **Ergo** charitas erit: sed perfecta erit: si curā apostolus ait. **Fides** spes: charitas: tria hec: maior autē bonū charitas. **Et** habentes et in nobis nutrites: securi illo adiuuante perseverantes in eo dicam? **Quis** nos separabit a charitate christi: donec ipse misereatur? **Tribulatio**: an angustia: an fames: an nuditas: an periculum: an gladi? **P. xliij.** An ppter te mortificabimur tota die: deputati sumus ut oues occisionis. **Et** quis supponat: Quis oia tolerat? **Sed** in his oibz superamus. **Unde?** **P. xliij.** Per eum qui dilexit nos. **Ergo** si deus pro nobis quis contra nos?

Rom. vi. **De verbis apostoli.** Humanum dico ppter infirmitatem carnis vestre: exponit etiā illud **Ja cobi.** Omne gaudium existimate fratres mei: cum intentiones varias incideritis: vbi de iusticia multa interserit quomodo colat. **Sermo. xvij.**

Hic est de iustificatione nostra q̄ nobis est a d̄o deo nostro sermo producus est: ministratibz nobis donatē illo: audientibus vobis: et cū simus i hac vita onerati sarcina corruptibilis carnis: nō vtiq̄ sine peccato. Quia si dixerimus quia peccatum nō habemus: nos ipsos seducimus: et veritas in nobis nō est. **Iusti ficatos** tū nos esse fin modum peregrinationis nre viuetes ex fide quousq̄ fruamur specie: claruit (quātū arbitror) charitati vestre. **Incipitur** ergo a fide: ut perueniat ad speciem via curritur: patria queritur. **In peregrinatione** dicit anima nostra. **Q̄m** ante te est omne desiderium meū: et gemitus me? **ate** non est absconditus. **In patria** vero nullus orandi locus erit: sed tantum laudandi. **Quare** orandi locus nullus erit? **Quia** nihil deest: Quod hic creditur: ibi videtur: q̄d hic speratur: ibi tenebitur: quod hic petitur: ibi accipiet. **Perfectio** tamen in hac vita nulla est: ad quam sancti martyres perueniunt. **Ideo** q̄ habet ecclesiastica disciplina quod fideles nouerunt: cum martyres eo loco recitantur ad altare dei: ibi non pro ipsis oratur: pro ceteris autem cōmemoratis defunctis oratur. **In iuria** est enim pro martyre orare: cui? nos debemus orationibus cōmendari. **Certauit** enim contra petm vsq̄ ad sanguinem. **Quibz** dam vero adhuc impfectus: et tñ ex parte iustificatis: ad beateos dicit apostolus. **Ad dñi** enī vsq̄ ad sanguinem pugnaſti: aduersus peccatum certātes. **Si ergo** illi nondū vsq̄ ad sanguinem: proculdubio aliq̄ vsq̄ ad sanguinem. **Qui** vsq̄ ad sanguinem: **Utiq̄** sancti martyres: de quibus lectio sancti apostoli iacobi modo audita est.

Jacobi. i. Omne gaudium existimate fratres mei cū in tentationes varias incideritis. **Perfectis** iam dicitur q̄ etiā possūt dicere **Proba** me dñe et tēpta me. **Scientes** inquit qui a tribulatō patientiam operat: patientia autē opus perfectū habet. **Amāda** est enī iusticia: et in hac iusticia amāda gradus sunt proficiētium. **Prius** est ut amor iusticie nō preponatur omnia q̄ delectant: ipse ē p̄mus gradus. **Quid** ē q̄d dixi ut inter oia q̄ delectant plus te delectet ipsa iusticia: non ut alia nō delectet: sed prius ipsa delectet: Delectant enim quedam naturāliter infirmitatem nostrā ut cibus: ut potus: delectant esuriētes atq̄ sitientes: ut nos delectat hec lux q̄ de celo fundit sole exortio: vel que syderibus et luna fulget: vel que inter a accēditur luminibus cōsolātibz tenebras oculo: et delectat canora vox et suauissima cantilena: delectat odor bonus: delectant etiam tactum nostrum quecūq̄ pertinent ad carnem et aliquam voluptatē: et hec omnia que nos delectant in sensibus corporis: aliquid alitā sunt. **Delectat** enī ut dixi oculos et spectacula ista magna nature: sed delectant oculos etiā spectacula theatrorū. **Delectat** illa illicita. **Psal.** facer suauiter: cantatus delectat auditum: sed delectat auditū etiam cātica histriionum. **Hoc** licite: illud illicite. **Delectat** olfactū flores et aromata: et hec dei creatura: delectant olfactū etiā thura in aris demoniorū. **Hoc** licite: illud illicite. **Delectat** gustatū cibus nō p̄bitus: delectant gustatū etiam epule sacrilegorū sacrificiorū. **Hoc** licite: illud illicite. **Delectant** cōiugales amplexus: delectat etiā meretricū. **Hoc** licite: illud illicite. **Uideris** ergo charissimi i istis corporis sensibz licitas esse et illicitas delectationes. **Iusticia** sic delectet ut vincat etiā licitas delectationes: et ei delectationi qualitate delecta ris p̄pone iusticiam. **Constituamus** ante oculos propter b quod dixi exemplū certaminis. **Interrogo** vtrū ames iusticiam: respōdebis: amo. **Quod** nō respōderes veraciter: nisi te aliquatenus delectaret. **Nō** enim amatur nisi q̄ delectat. **Delectare** in domino: scriptura dicit. **Dñs** autem iusticia est. **Nō** enim tibi fingere debes deū quasi idolū. **Inuisibilis** similis est deus: et ea in nobis sunt meliora q̄ sunt inuisibilia. **Melior** est fides q̄ caro: melior est fides q̄ aurū: et melior ē fides q̄ argētū: q̄ pecunia: q̄ predia: q̄ familia: q̄ diuitie: et ista oia a vident: fides nō videtur. **Cui** ergo similiorē putamus deum: visibilibz: an inuisibilibz? an preciosis inuisibilibz: **De** villoribus loquar habes duos seruos: vnū de formem corpore: altū pulcherrimū: sed illuz de formē fidelē: alterū infidelē. **Dic** mibi quē plus diligas: et video te amare inuisibilia. **Quid** ergo? **Q̄m** plus amas seruū fidelē: licet cor poris de formē: q̄ pulchrū infidelē errasti: et feda pulchris p̄posuisti? **Utiq̄** non: sed pulchrū ior a fedis p̄posuisti. **Con** tempisti tñ oculos carnis: et erexisti oculos cordis. **Inter** rogasti oculos carnis: et quid tibi renunciauerit? **Ille** pulcher est: ille fed? **Repulisti** eos: eorū testimonium repobasti: erexisti oculos cordis in seruū fidelē: et non i suū pulchrū. **Illum** inuenisti feduz carne: illum pulchrū: sed p̄ponisti et dixisti. **Quid** fide pulchrū? **Quid** infidelē de formē? **Ergo** p̄ omnibus voluptatibus: hoc est delectationibus etiam licitis amāda est iusticia. **Si** enim habes sensus interiores: omnes illi interiores sensus delectantur delecta tōe iusticie. **Si** habes oculos interiores vide iusticiā lumē. **Q̄m** apud te est fons vite: in lumine tuo videbim? **Lumen.** **De** illo lumine dicit apostolus. **Illumina** oculos meos ne inquam obdormiam in morte. **Item** si habes aures interiores audis iusticiā. **Tales** aures querebat qui dicebat. **Qui** habet aures audiēdi audiat. **Si** habes olfactum interius: audis apostolum. **Christi** bonus odor: sumus deo in omni loco. **Si** habes gustatū interius audis. **Gustate** et videte quoniam suauis est dominus. **Si** habes tactū interius: audi quid sponsa cantet desponsio. **Sinistra** eius sub capite meo: et dextera ei? **amplexetur** me. **Exemplū** ergo (ut dicere ceperam) huius certaminis proponam. **Uideamus** fratres mei quis nam sit: interroget et respōdeat: quod dicitur sum: vtrum sic delectemur iusticia ut eam ceteris ad hos sensus corporis pertinentibus delectationibus anteponat. **Ecce** delectat te aurum tuum: oculos tuos delectat: metallū est pulchrum: fulgentissimum: delectat: pulchrum est non nego: nā si pulchrū negauero: creatori iniuriā facio. **Venit** ergo temptator: et dicit tibi. **Tollo** tibi aurum nisi dixeris pro me falsum testimonium: si autem dixeris: addo tibi. **Delectantur** in te due delectationes. **Modo** interrogo te quid p̄ponas: q̄d repl? delectet: aurum an veritas: aurum an verum testimonium: an hoc lucet et illud non lucet? **Fides** queritur in verotestimo: nio. **Aurum** lucet: fides non lucet: **Erubescere** habeto oculos quod amabas in seruo tuo: redde domino tuo. **Gamdu** enim cuius interrogarem de duobus seruus tuus: vno de formē fidelē: alio pulchro infidelē: quem magis diligeres: respōde

liij. sen. vi. vsq̄ ad sanguinem. **Quibz** dam vero adhuc impfectus: et tñ ex parte iustificatis: ad beateos dicit apostolus. **Ad dñi** enī vsq̄ ad sanguinem pugnaſti: aduersus peccatum certātes. **Si ergo** illi nondū vsq̄ ad sanguinem: proculdubio aliq̄ vsq̄ ad sanguinem. **Qui** vsq̄ ad sanguinem: **Utiq̄** sancti martyres: de quibus lectio sancti apostoli iacobi modo audita est.

Jacobi. i. Omne gaudium existimate fratres mei cū in tentationes varias incideritis. **Perfectis** iam dicitur q̄ etiā possūt dicere **Proba** me dñe et tēpta me. **Scientes** inquit qui a tribulatō patientiam operat: patientia autē opus perfectū habet. **Amāda** est enī iusticia: et in hac iusticia amāda gradus sunt proficiētium. **Prius** est ut amor iusticie nō preponatur omnia q̄ delectant: ipse ē p̄mus gradus. **Quid** ē q̄d dixi ut inter oia q̄ delectant plus te delectet ipsa iusticia: non ut alia nō delectet: sed prius ipsa delectet: Delectant enim quedam naturāliter infirmitatem nostrā ut cibus: ut potus: delectant esuriētes atq̄ sitientes: ut nos delectat hec lux q̄ de celo fundit sole exortio: vel que syderibus et luna fulget: vel que inter a accēditur luminibus cōsolātibz tenebras oculo: et delectat canora vox et suauissima cantilena: delectat odor bonus: delectant etiam tactum nostrum quecūq̄ pertinent ad carnem et aliquam voluptatē: et hec omnia que nos delectant in sensibus corporis: aliquid alitā sunt. **Delectat** enī ut dixi oculos et spectacula ista magna nature: sed delectant oculos etiā spectacula theatrorū. **Delectat** illa illicita. **Psal.** facer suauiter: cantatus delectat auditum: sed delectat auditū etiam cātica histriionum. **Hoc** licite: illud illicite. **Delectat** olfactū flores et aromata: et hec dei creatura: delectant olfactū etiā thura in aris demoniorū. **Hoc** licite: illud illicite. **Delectat** gustatū cibus nō p̄bitus: delectant gustatū etiam epule sacrilegorū sacrificiorū. **Hoc** licite: illud illicite. **Delectant** cōiugales amplexus: delectat etiā meretricū. **Hoc** licite: illud illicite. **Uideris** ergo charissimi i istis corporis sensibz licitas esse et illicitas delectationes. **Iusticia** sic delectet ut vincat etiā licitas delectationes: et ei delectationi qualitate delecta ris p̄pone iusticiam. **Constituamus** ante oculos propter b quod dixi exemplū certaminis. **Interrogo** vtrū ames iusticiam: respōdebis: amo. **Quod** nō respōderes veraciter: nisi te aliquatenus delectaret. **Nō** enim amatur nisi q̄ delectat. **Delectare** in domino: scriptura dicit. **Dñs** autem iusticia est. **Nō** enim tibi fingere debes deū quasi idolū. **Inuisibilis** similis est deus: et ea in nobis sunt meliora q̄ sunt inuisibilia. **Melior** est fides q̄ caro: melior est fides q̄ aurū: et melior ē fides q̄ argētū: q̄ pecunia: q̄ predia: q̄ familia: q̄ diuitie: et ista oia a vident: fides nō videtur. **Cui** ergo similiorē putamus deum: visibilibz: an inuisibilibz? an preciosis inuisibilibz: **De** villoribus loquar habes duos seruos: vnū de formem corpore: altū pulcherrimū: sed illuz de formē fidelē: alterū infidelē. **Dic** mibi quē plus diligas: et video te amare inuisibilia. **Quid** ergo? **Q̄m** plus amas seruū fidelē: licet cor poris de formē: q̄ pulchrū infidelē errasti: et feda pulchris p̄posuisti? **Utiq̄** non: sed pulchrū ior a fedis p̄posuisti. **Con** tempisti tñ oculos carnis: et erexisti oculos cordis. **Inter** rogasti oculos carnis: et quid tibi renunciauerit? **Ille** pulcher est: ille fed? **Repulisti** eos: eorū testimonium repobasti: erexisti oculos cordis in seruū fidelē: et non i suū pulchrū. **Illum** inuenisti feduz carne: illum pulchrū: sed p̄ponisti et dixisti. **Quid** fide pulchrū? **Quid** infidelē de formē? **Ergo** p̄ omnibus voluptatibus: hoc est delectationibus etiam licitis amāda est iusticia. **Si** enim habes sensus interiores: omnes illi interiores sensus delectantur delecta tōe iusticie. **Si** habes oculos interiores vide iusticiā lumē. **Q̄m** apud te est fons vite: in lumine tuo videbim? **Lumen.** **De** illo lumine dicit apostolus. **Illumina** oculos meos ne inquam obdormiam in morte. **Item** si habes aures interiores audis iusticiā. **Tales** aures querebat qui dicebat. **Qui** habet aures audiēdi audiat. **Si** habes olfactum interius: audis apostolum. **Christi** bonus odor: sumus deo in omni loco. **Si** habes gustatū interius audis. **Gustate** et videte quoniam suauis est dominus. **Si** habes tactū interius: audi quid sponsa cantet desponsio. **Sinistra** eius sub capite meo: et dextera ei? **amplexetur** me. **Exemplū** ergo (ut dicere ceperam) huius certaminis proponam. **Uideamus** fratres mei quis nam sit: interroget et respōdeat: quod dicitur sum: vtrum sic delectemur iusticia ut eam ceteris ad hos sensus corporis pertinentibus delectationibus anteponat. **Ecce** delectat te aurum tuum: oculos tuos delectat: metallū est pulchrum: fulgentissimum: delectat: pulchrum est non nego: nā si pulchrū negauero: creatori iniuriā facio. **Venit** ergo temptator: et dicit tibi. **Tollo** tibi aurum nisi dixeris pro me falsum testimonium: si autem dixeris: addo tibi. **Delectantur** in te due delectationes. **Modo** interrogo te quid p̄ponas: q̄d repl? delectet: aurum an veritas: aurum an verum testimonium: an hoc lucet et illud non lucet? **Fides** queritur in verotestimo: nio. **Aurum** lucet: fides non lucet: **Erubescere** habeto oculos quod amabas in seruo tuo: redde domino tuo. **Gamdu** enim cuius interrogarem de duobus seruus tuus: vno de formē fidelē: alio pulchro infidelē: quem magis diligeres: respōde

Jacobi. i. Omne gaudium existimate fratres mei cū in tentationes varias incideritis. **Perfectis** iam dicitur q̄ etiā possūt dicere **Proba** me dñe et tēpta me. **Scientes** inquit qui a tribulatō patientiam operat: patientia autē opus perfectū habet. **Amāda** est enī iusticia: et in hac iusticia amāda gradus sunt proficiētium. **Prius** est ut amor iusticie nō preponatur omnia q̄ delectant: ipse ē p̄mus gradus. **Quid** ē q̄d dixi ut inter oia q̄ delectant plus te delectet ipsa iusticia: non ut alia nō delectet: sed prius ipsa delectet: Delectant enim quedam naturāliter infirmitatem nostrā ut cibus: ut potus: delectant esuriētes atq̄ sitientes: ut nos delectat hec lux q̄ de celo fundit sole exortio: vel que syderibus et luna fulget: vel que inter a accēditur luminibus cōsolātibz tenebras oculo: et delectat canora vox et suauissima cantilena: delectat odor bonus: delectant etiam tactum nostrum quecūq̄ pertinent ad carnem et aliquam voluptatē: et hec omnia que nos delectant in sensibus corporis: aliquid alitā sunt. **Delectat** enī ut dixi oculos et spectacula ista magna nature: sed delectant oculos etiā spectacula theatrorū. **Delectat** illa illicita. **Psal.** facer suauiter: cantatus delectat auditum: sed delectat auditū etiam cātica histriionum. **Hoc** licite: illud illicite. **Delectat** olfactū flores et aromata: et hec dei creatura: delectant olfactū etiā thura in aris demoniorū. **Hoc** licite: illud illicite. **Delectat** gustatū cibus nō p̄bitus: delectant gustatū etiam epule sacrilegorū sacrificiorū. **Hoc** licite: illud illicite. **Delectant** cōiugales amplexus: delectat etiā meretricū. **Hoc** licite: illud illicite. **Uideris** ergo charissimi i istis corporis sensibz licitas esse et illicitas delectationes. **Iusticia** sic delectet ut vincat etiā licitas delectationes: et ei delectationi qualitate delecta ris p̄pone iusticiam. **Constituamus** ante oculos propter b quod dixi exemplū certaminis. **Interrogo** vtrū ames iusticiam: respōdebis: amo. **Quod** nō respōderes veraciter: nisi te aliquatenus delectaret. **Nō** enim amatur nisi q̄ delectat. **Delectare** in domino: scriptura dicit. **Dñs** autem iusticia est. **Nō** enim tibi fingere debes deū quasi idolū. **Inuisibilis** similis est deus: et ea in nobis sunt meliora q̄ sunt inuisibilia. **Melior** est fides q̄ caro: melior est fides q̄ aurū: et melior ē fides q̄ argētū: q̄ pecunia: q̄ predia: q̄ familia: q̄ diuitie: et ista oia a vident: fides nō videtur. **Cui** ergo similiorē putamus deum: visibilibz: an inuisibilibz? an preciosis inuisibilibz: **De** villoribus loquar habes duos seruos: vnū de formem corpore: altū pulcherrimū: sed illuz de formē fidelē: alterū infidelē. **Dic** mibi quē plus diligas: et video te amare inuisibilia. **Quid** ergo? **Q̄m** plus amas seruū fidelē: licet cor poris de formē: q̄ pulchrū infidelē errasti: et feda pulchris p̄posuisti? **Utiq̄** non: sed pulchrū ior a fedis p̄posuisti. **Con** tempisti tñ oculos carnis: et erexisti oculos cordis. **Inter** rogasti oculos carnis: et quid tibi renunciauerit? **Ille** pulcher est: ille fed? **Repulisti** eos: eorū testimonium repobasti: erexisti oculos cordis in seruū fidelē: et non i suū pulchrū. **Illum** inuenisti feduz carne: illum pulchrū: sed p̄ponisti et dixisti. **Quid** fide pulchrū? **Quid** infidelē de formē? **Ergo** p̄ omnibus voluptatibus: hoc est delectationibus etiam licitis amāda est iusticia. **Si** enim habes sensus interiores: omnes illi interiores sensus delectantur delecta tōe iusticie. **Si** habes oculos interiores vide iusticiā lumē. **Q̄m** apud te est fons vite: in lumine tuo videbim? **Lumen.** **De** illo lumine dicit apostolus. **Illumina** oculos meos ne inquam obdormiam in morte. **Item** si habes aures interiores audis iusticiā. **Tales** aures querebat qui dicebat. **Qui** habet aures audiēdi audiat. **Si** habes olfactum interius: audis apostolum. **Christi** bonus odor: sumus deo in omni loco. **Si** habes gustatū interius audis. **Gustate** et videte quoniam suauis est dominus. **Si** habes tactū interius: audi quid sponsa cantet desponsio. **Sinistra** eius sub capite meo: et dextera ei? **amplexetur** me. **Exemplū** ergo (ut dicere ceperam) huius certaminis proponam. **Uideamus** fratres mei quis nam sit: interroget et respōdeat: quod dicitur sum: vtrum sic delectemur iusticia ut eam ceteris ad hos sensus corporis pertinentibus delectationibus anteponat. **Ecce** delectat te aurum tuum: oculos tuos delectat: metallū est pulchrum: fulgentissimum: delectat: pulchrum est non nego: nā si pulchrū negauero: creatori iniuriā facio. **Venit** ergo temptator: et dicit tibi. **Tollo** tibi aurum nisi dixeris pro me falsum testimonium: si autem dixeris: addo tibi. **Delectantur** in te due delectationes. **Modo** interrogo te quid p̄ponas: q̄d repl? delectet: aurum an veritas: aurum an verum testimonium: an hoc lucet et illud non lucet? **Fides** queritur in verotestimo: nio. **Aurum** lucet: fides non lucet: **Erubescere** habeto oculos quod amabas in seruo tuo: redde domino tuo. **Gamdu** enim cuius interrogarem de duobus seruus tuus: vno de formē fidelē: alio pulchro infidelē: quem magis diligeres: respōde

Jacobi. i. Omne gaudium existimate fratres mei cū in tentationes varias incideritis. **Perfectis** iam dicitur q̄ etiā possūt dicere **Proba** me dñe et tēpta me. **Scientes** inquit qui a tribulatō patientiam operat: patientia autē opus perfectū habet. **Amāda** est enī iusticia: et in hac iusticia amāda gradus sunt proficiētium. **Prius** est ut amor iusticie nō preponatur omnia q̄ delectant: ipse ē p̄mus gradus. **Quid** ē q̄d dixi ut inter oia q̄ delectant plus te delectet ipsa iusticia: non ut alia nō delectet: sed prius ipsa delectet: Delectant enim quedam naturāliter infirmitatem nostrā ut cibus: ut potus: delectant esuriētes atq̄ sitientes: ut nos delectat hec lux q̄ de celo fundit sole exortio: vel que syderibus et luna fulget: vel que inter a accēditur luminibus cōsolātibz tenebras oculo: et delectat canora vox et suauissima cantilena: delectat odor bonus: delectant etiam tactum nostrum quecūq̄ pertinent ad carnem et aliquam voluptatē: et hec omnia que nos delectant in sensibus corporis: aliquid alitā sunt. **Delectat** enī ut dixi oculos et spectacula ista magna nature: sed delectant oculos etiā spectacula theatrorū. **Delectat** illa illicita. **Psal.** facer suauiter: cantatus delectat auditum: sed delectat auditū etiam cātica histriionum. **Hoc** licite: illud illicite. **Delectat** olfactū flores et aromata: et hec dei creatura: delectant olfactū etiā thura in aris demoniorū. **Hoc** licite: illud illicite. **Delectat** gustatū cibus nō p̄bitus: delectant gustatū etiam epule sacrilegorū sacrificiorū. **Hoc** licite: illud illicite. **Delectant** cōiugales amplexus: delectat etiā meretricū. **Hoc** licite: illud illicite. **Uideris** ergo charissimi i istis corporis sensibz licitas esse et illicitas delectationes. **Iusticia** sic delectet ut vincat etiā licitas delectationes: et ei delectationi qualitate delecta ris p̄pone iusticiam. **Constituamus** ante oculos propter b quod dixi exemplū certaminis. **Interrogo** vtrū ames iusticiam: respōdebis: amo. **Quod** nō respōderes veraciter: nisi te aliquatenus delectaret. **Nō** enim amatur nisi q̄ delectat. **Delectare** in domino: scriptura dicit. **Dñs** autem iusticia est. **Nō** enim tibi fingere debes deū quasi idolū. **Inuisibilis** similis est deus: et ea in nobis sunt meliora q̄ sunt inuisibilia. **Melior** est fides q̄ caro: melior est fides q̄ aurū: et melior ē fides q̄ argētū: q̄ pecunia: q̄ predia: q̄ familia: q̄ diuitie: et ista oia a vident: fides nō videtur. **Cui** ergo similiorē putamus deum: visibilibz: an inuisibilibz? an preciosis inuisibilibz: **De** villoribus loquar habes duos seruos: vnū de formem corpore: altū pulcherrimū: sed illuz de formē fidelē: alterū infidelē. **Dic** mibi quē plus diligas: et video te amare inuisibilia. **Quid** ergo? **Q̄m** plus amas seruū fidelē: licet cor poris de formē: q̄ pulchrū infidelē errasti: et feda pulchris p̄posuisti? **Utiq̄** non: sed pulchrū ior a fedis p̄posuisti. **Con** tempisti tñ oculos carnis: et erexisti oculos cordis. **Inter** rogasti oculos carnis: et quid tibi renunciauerit? **Ille** pulcher est: ille fed? **Repulisti** eos: eorū testimonium repobasti: erexisti oculos cordis in seruū fidelē: et non i suū pulchrū. **Illum** inuenisti feduz carne: illum pulchrū: sed p̄ponisti et dixisti. **Quid** fide pulchrū? **Quid** infidelē de formē? **Ergo** p̄ omnibus voluptatibus: hoc est delectationibus etiam licitis amāda est iusticia. **Si** enim habes sensus interiores: omnes illi interiores sensus delectantur delecta tōe iusticie. **Si** habes oculos interiores vide iusticiā lumē. **Q̄m** apud te est fons vite: in lumine tuo videbim? **Lumen.** **De** illo lumine dicit apostolus. **Illumina** oculos meos ne inquam obdormiam in morte. **Item** si habes aures interiores audis iusticiā. **Tales** aures querebat qui dicebat. **Qui** habet aures audiēdi audiat. **Si** habes olfactum interius: audis apostolum. **Christi** bonus odor: sumus deo in omni loco. **Si** habes gustatū interius audis. **Gustate** et videte quoniam suauis est dominus. **Si** habes tactū interius: audi quid sponsa cantet desponsio. **Sinistra** eius sub capite meo: et dextera ei? **amplexetur** me. **Exemplū** ergo (ut dicere ceperam) huius certaminis proponam. **Uideamus** fratres mei quis nam sit: interroget et respōdeat: quod dicitur sum: vtrum sic delectemur iusticia ut eam ceteris ad hos sensus corporis pertinentibus delectationibus anteponat. **Ecce** delectat te aurum tuum: oculos tuos delectat: metallū est pulchrum: fulgentissimum: delectat: pulchrum est non nego: nā si pulchrū negauero: creatori iniuriā facio. **Venit** ergo temptator: et dicit tibi. **Tollo** tibi aurum nisi dixeris pro me falsum testimonium: si autem dixeris: addo tibi. **Delectantur** in te due delectationes. **Modo** interrogo te quid p̄ponas: q̄d repl? delectet: aurum an veritas: aurum an verum testimonium: an hoc lucet et illud non lucet? **Fides** queritur in verotestimo: nio. **Aurum** lucet: fides non lucet: **Erubescere** habeto oculos quod amabas in seruo tuo: redde domino tuo. **Gamdu** enim cuius interrogarem de duobus seruus tuus: vno de formē fidelē: alio pulchro infidelē: quem magis diligeres: respōde

Jacobi. i. Omne gaudium existimate fratres mei cū in tentationes varias incideritis. **Perfectis** iam dicitur q̄ etiā possūt dicere **Proba** me dñe et tēpta me. **Scientes** inquit qui a tribulatō patientiam operat: patientia autē opus perfectū habet. **Amāda** est enī iusticia: et in hac iusticia amāda gradus sunt proficiētium. **Prius** est ut amor iusticie nō preponatur omnia q̄ delectant: ipse ē p̄mus gradus. **Quid** ē q̄d dixi ut inter oia q̄ delectant plus te delectet ipsa iusticia: non ut alia nō delectet: sed prius ipsa delectet: Delectant enim quedam naturāliter infirmitatem nostrā ut cibus: ut potus: delectant esuriētes atq̄ sitientes: ut nos delectat hec lux q̄ de celo fundit sole exortio: vel que syderibus et luna fulget: vel que inter a accēditur luminibus cōsolātibz tenebras oculo: et delectat canora vox et suauissima cantilena: delectat odor bonus: delectant etiam tactum nostrum quecūq̄ pertinent ad carnem et aliquam voluptatē: et hec omnia que nos delectant in sensibus corporis: aliquid alitā sunt. **Delectat** enī ut dixi oculos et spectacula ista magna nature: sed delectant oculos etiā spectacula theatrorū. **Delectat** illa illicita. **Psal.** facer suauiter: cantatus delectat auditum: sed delectat auditū etiam cātica histriionum. **Hoc** licite: illud illicite. **Delectat** olfactū flores et aromata: et hec dei creatura: delectant olfactū etiā thura in aris demoniorū. **Hoc** licite: illud illicite. **Delectat** gustatū cibus nō p̄bitus: delectant gustatū etiam epule sacrilegorū sacrificiorū. **Hoc** licite: illud illicite. **Delectant** cōiugales amplexus: delectat etiā meretricū. **Hoc** licite: illud illicite. **Uideris** ergo charissimi i istis corporis sensibz licitas esse et illicitas delectationes. **Iusticia** sic delectet ut vincat etiā licitas delectationes: et ei delectationi qualitate delecta ris p̄pone iusticiam. **Constituamus** ante oculos propter b quod dixi exemplū certaminis. **Interrogo** vtrū ames iusticiam: respōdebis: amo. **Quod** nō respōderes veraciter: nisi te aliquatenus delectaret. **Nō** enim amatur nisi q̄ delectat. **Delectare** in domino: scriptura dicit. **Dñs** autem iusticia est. **Nō** enim tibi fingere debes deū quasi idolū. **Inuisibilis** similis est deus: et ea in nobis sunt meliora q̄ sunt inuisibilia. **Melior** est fides q̄ caro: melior est fides q̄ aurū: et melior ē fides q̄ argētū: q̄ pecunia: q̄ predia: q̄ familia: q̄ diuitie: et ista oia a vident: fides nō videtur. **Cui** ergo similiorē putamus deum: visibilibz: an inuisibilibz? an preciosis inuisibilibz: **De** villoribus loquar habes duos seruos: vnū de formem corpore: altū pulcherrimū: sed illuz de formē fidelē: alterū infidelē. **Dic** mibi quē plus diligas: et video te amare inuisibilia. **Quid** ergo? **Q̄m** plus amas seruū fidelē: licet cor poris de formē: q̄ pulchrū infidelē errasti: et feda pulchris p̄posuisti? **Utiq̄** non: sed pulchrū ior a fedis p̄posuisti. **Con** tempisti tñ oculos carnis: et erexisti oculos cordis. **Inter** rogasti oculos carnis: et quid tibi renunciauerit? **Ille** pulcher est: ille fed? **Repulisti** eos: eorū testimonium repobasti: erexisti oculos cordis in seruū fidelē: et non i suū pulchrū. **Illum** inuenisti feduz carne: illum pulchrū: sed p̄ponisti et dixisti. **Quid** fide pulchrū? **Quid** infidelē de formē? **Ergo** p̄ omnibus voluptatibus: hoc est delectationibus etiam licitis amāda est iusticia. **Si** enim habes sensus interiores: omnes illi interiores sensus delectantur delecta tōe iusticie. **Si** habes oculos interiores vide iusticiā lumē. **Q̄m** apud te est fons vite: in lumine tuo videbim? **Lumen.** **De** illo lumine dicit apostolus. **Illumina** oculos meos ne inquam obdormiam in morte. **Item** si habes aures interiores audis iusticiā. **Tales** aures querebat qui dicebat. **Qui** habet aures audiēdi audiat. **Si** habes olfactum interius: audis apostolum. **Christi** bonus odor: sumus deo in omni loco. **Si** habes gustatū interius audis. **Gustate** et videte quoniam suauis est dominus. **Si** habes tactū interius: audi quid sponsa cantet desponsio. **Sinistra** eius sub capite meo: et dextera ei? **amplexetur** me. **Exemplū** ergo (ut dicere ceperam) huius certaminis proponam. **Uideamus** fratres mei quis nam sit: interroget et respōdeat: quod dicitur sum: vtrum sic delectemur iusticia ut eam ceteris ad hos sensus corporis pertinentibus delectationibus anteponat. **Ecce** delectat te aurum tuum: oculos tuos delectat: metallū est pulchrum: fulgentissimum: delectat: pulchrum est non

Sancti Augustini

bas mihi iuste: et proponebas quod preponendum fuit. Redi in te: quod mo agitur de te ipso. Certe amasti seruū fidele. Dñs tu? indignus ē si te habeat seruū fidele: et tu seruo tuo fidele pro magno quid promittebas: vt multū diligeres summū premii libertatis. Quid magnū pmittebas fidele tuo? Libertatē tēporalē. Nonne videmus multos seruīes non egētes: et liberos medicantes? Energebas ab eo fidem cui pmittebas libertatē: nec ei seruas fidē qui tibi pmittebat libertatē? Longū est per singulos corporis sensus excurrere sed qđ de oculis dicit: h de ceteris intelligite: et pponite delectationi carnis delectationē mentis. Carnem qđpe vestra delectant illicite voluptates: mentem vestra delectet inuisibilis: pulchra: casta: sancta: canora: dulcis iusticia: vt nō ad eam timore cogamini. Si enim ad eā timore cogimini: nō dū delectat. Peccare nō debes: nō timore pene: s; amore iusticie. Hinc apostolus dicit. Humanū dico propter infirmitatē carnis vestre. Sicut enī exhibuistis mēbra vřa seruire iusticie in sanctificationē. Quid dicit? Humanū dico: qđ potestis portare dico. Quādo exhibuistis mēbra vestra iniquitati ad flagitiā ppetrandā: timore adducti estis: an delectatione inuitati? Quid dicitis? Rēspōdet nobis: quia et qđ bene viuistis male altqñ fortasse vixistis. Qñ peccabatis delectabamini i peccatis vestris: timor vos adducebat ad peccatū: an suauitas peccati? Rēspōdet nobis: suauitas. Ad peccatū suauitas adducit: et ad iusticiā timor impingit. Probatē vos: inspicite vos: tollat aurū qui minatur: suauior ē iusticia: lucidior est iusticia. Non det aurū qui pmittebat: preponēda auro iusticia: delectando preponēda est: fulgētor ē lucidior: est suauior: est dulcior ē. Jam ergo si quis se pbatet in hoc certamine superauit: audiuit apostolū dicentē. Hūanū dico ppter infirmitatē carnis vestre: sine dubio pepercit infirmitati: et nescio qđ gratius minus idoneis dicit: et tētauit. Ecce inquit hoc dico qđ capere potestis. Exhibuistis mēbra vestra delictis illicitis: peccatis: suauitate ducti estis vt illa faceretis: ducat vos ad recta facta suauitas et dulcedo iusticie: amate iusticiā quā amastis iniquitatē. Digna est a vobis iusticia que impetret vt exhibeatis illi quod exhibuistis iniquitati: hoc ē humanū dico: hoc est qđ infirmitas vestra tolerare adhuc pōt. Quid ergo suspendit apls? Quid distulit dicere? Quid distulit? Dicā si potero. Appēde iusticiā et iniquitatē. Tanti ne digna est iusticia: quanti digna fuit iniquitas? Sic amanda est ista iusticia: quomō amata est illa? Abfit vřis: sed et vřina vel sic. Ergo plus? Plus omnino. In iniquitate securus es voluptatē: p iusticia tolera dolorē. In iusticia inquā sectatus es delectationē: pro iusticia tolera dolorē: hoc ē pl. Ecce nescio quis eratis lubrice impudicus adolescēs suauitate illiciente illexit oculos in coniugē alienā: amauit: cupit peruenire: querit tamē latere. Sic enī amat voluptatē: vt plus timeat dolorē. Quare querit latere? Timet apphendere: ligari: adduci: includi: produci: torqueri occidi. Hec enim oīa timēdo: illa appetit de suauitatis sue latebras querit: aucupatur absentia mariti: ipsum adiutorem flagitij sui timet inuenire: quia cōscio se fornicat implicare. Et vidimus eū suauitate ducti: sed suauitas illa nō est tanta vt vincat etiā timorē et dolorē tumorēq; penar. Da mihi pulchram iusticiā: da mihi fidei pulchritudinē. Procedat i medium: ostēdat se oculis cordis: inspiret feruorē amatoribus suis. Jam tibi dī. Frui me vis: cōtēne quicqđ te aliud delectat: cōtēne pro me. Ecce cōtēpsisti: parū est illi. Hūanum est hoc ppter infirmitatē carnis vestre. Parū est vt pēnas quicquid te delectabat: cōtēne quicqđ te terrebant: cōtēne carceres: cōtēne vincula: cōtēne aculeū: cōtēne tormenta contemne mortē. Hec viciisti: me inuenisti. In vtroq; gradu amatores iusticie vos probare. Inuenim? forsitan aliquos qđ preponat iusticie delectationē voluptatib? et delectationi corporis sui. Qui autē pro illa penar: dolores mortemq; cōtēnat: putas est aliquis in vobis? Salte cogitemus qđ profiteri nō audemus. Quid cogitamus? Vbi cogitam? Milia martyru adiacēt oculis nostris: ipsi veri amatores pfectiq; iusticie: de illis dictū est. Omne gaudiū existimate fratres mei cū intentiones variar inciderat: sciētes qđ probatio fidei vestre patientiā operat: patientia aut opus perfectum habet. Quid addi pōt vt opus perfectū habeat: amat: ardet

feruet: calcatur oīa qđ delectant: et transit: venit ad aspera: hōrē da: truculenta: minantia: calcatur: frangit: et transit. Amare: oīre: o sibi perire: o ad deum peruenire. Qui aiam suam amat. Mar. perdet illā: et qui perdidit aiam suā ppter me: in vitā eternā inueniet illā. Sic armadus ē amator: iusticie: sic armadus est amator: inuisibilis pulchritudinis. Que dico vobis in tenebris: dicite in lumine: et qñ in aure auditis: super tecta predicate. Quid est qđ dico vobis in tenebris: dicite in luce? Que dico et audietis mente: dicite presumētes. Et quod in aure auditis: p tecta predicate. Quid est i aure auditis? In secreto auditis: qđ profiteri et cōfiteri adhuc timentis. Quid est ergo super tecta predicate? Dom? vestre corpora vestra: domus vestre carnes vestre. Ascende in tectū: calca carnem et predicate verbū. Sed pñ? fratres mei plāgite quod eratis vt qđ nondū estis esse possitis: hoc est qđ loquor. Magnū est. Et vnde nobis magnū? Summū est: pfectū est: optimum ē. Vnde nobis? Audite vnde nobis. Omne datum optimum: et omne donū perfectū desursum est: descendēs a patre lumine: apud quē non est trāsmutatio: nec vicissitudo obumbratio. Vnde est qđ nondū habemus bonū: inde est qđ nōdum habemus. Non habetis: petite et accipietis. Si vos (ait al Mar. vij. uator) cum sitis mali nōstis bona dare filiis vestris: quanto magis pater vester celestis dabit bona petētibz se. Examine se ergo oīs homo: et quicqđ in se boni inuenit: quod pertineat ad iustificationē nostrā: agat gratias illi qui dedit: et agēdo gratias illi qđ dedit: ab illo petat et qđ nōdum dedit. Non enim tu in accipiēdo pfcis: et ille in dādo defecit. Quantumlibet capaces fauces: capacem ventrem afferas: fons vincit sitientem.

De verbis apostoli. Nescitis quia corpora vestra membra christi sunt: quibus edocemur propter corpus christi corpora nostra membra esse christi et plura alia. Sermo. x. viij.

Apostolum audiuius cū legeretur: corripiēte et coercente hūanas libidines et dicēte. Nescitis vbi lupra quia corpora vestra membra christi sunt: Tollēs g mēbra christi: faciā mēbra meretricis? Corpora ergo nostra membra christi esse dixit: qñ christus caput nostrum ē eo qđ homo factus est ppter nos. Caput de quo dicitū ē ipse saluator) corporis christi: corp? autē etus ecclesia ē. Si ergo dñs noster ielus christus tantūmodo aiam humanā suscepit: mēbra ei? nō essent nisi aīe nre: quia vero et corpus suscepit per quod etiā caput est nobis: qui ex aīa et corpore cōstam? profecto illius membra sunt et corpora nostra. Si ergo vnus quisq; cupiens fornicari vilescit sibi: et in seipso continet ipsum: vt non in se continet christum. Non dicat: faciā: nihil sum. Dis caro feni: sed corpus tuū membrū est christi. Quo ibas? Redi: Quo te precipitare cupiebas? Parce in te christo: agnosce in te christum. Tollens ergo mēbra christi: faciā membra meretricis? Meretricis est enim qđ tibi adulteriū cōsentit: et cum forte ipsa christiana tollit mēbra christi: et facit mēbra adulteri: in uicem in vobis cōtēntis christum: nec agnoscitis dñm vestrum nec cogitatis precij vestrū. Qualis autē ille dñs: qui seruos suos fecit fratres suos? Sed pax erat fratres suos: nisi faceret mēbra sua. Ita nē tanta dignitas villuit: Quia tāta benigne prestita est: nō honor et retribuitur? Si nō prestaretur: desideraretur: quia prestita est cōtēntur? Hec autē corpora nostra: qđ dicit apostolus mēbra esse christi propter corp? christi qđ ex genere corporis nostri suscepit: hec ergo corpora nra dicit idē apostolus: templū esse in nobis spiritus sancti quē habemus a deo. Propter corpus christi corpora nostra membra sunt christi: ppter inhabitantē spiritus christi corpora nra sunt templū spiritus sancti. Quid bonū in te cōtēntis? Christum cuius membrū est: an spiritus sanctum cuius tēplū es? Ipsa meretricē que tibi cōsentit ad malū: nō audes fortasse introducere i cubiculū tuū: vbi habes lectū tuū coniugalem: sed qñs aliquē abiecit in domo tua et turpē locū in quo turpiter volueris. Defers ergo honorē cubiculo vxoris tue: nō defers tēplo dei tui? Non introducis impudicā vbi domus cū conuge tua: et tu ipse is ad impudicā cū sis templū dei? Puto quia meli? est templū dei: qđ cubiculū vxoris tue. Quociens enim ieris ielus videt te qui fecit te: et perditū redemit: et pro mortuo mortuus est p te. Tūc nō cognoscas: s; ille a te

Rom. vi.

Rom. vi.

Jacobi. j.

J. Cor. vi.

Esa. xl.

J. Cor. vi.

Rom. viij.

De verbis apostoli.

Bermo. xviii. Fo. lxxxix.

B oculos non auertit: nō ad adiuvandū sed ad puniendū. Scilicet enim domini super iustos: et aures eius ad preces eorum. Continuo subiecit: et terruit eos qui sibi malā securitatē dabant qui sibi dicebāt. Faciam. Non enim deus metā turpia facientem dignat attendere. Audi quid sequit: cuius sis attende: quoniam quocūq; teris iesus videt. Vultus autem dñi super facientes mala: vt perdat de terra memoriā eorum. Sed de qua terra? Vbi dicis. Spes mea es tu: portio mea in terra viuētū. Forte enī malus: iniquus: adulter: ipudicus: fornicarius gaudet qd facit: et senescit in quo libido nō senescit: dicit apud e. Certe verū est. Vultus autē dñi super facientes mala: vt perdat de terra memoriā eorum. Ecce ego iam senui: qui ab ineunte etate vsq; ad hodiernū diem tanta commisi multos castos ante me sepelivi: multorū castorū funera iuuenū ad sepulchrum ipse deduxi: et pudicus ipudicus supuit. Quid est qd dicit. Vultus dñi super facientes mala: vt perdat de terra memoriā eorum? Est alia terra: vbi nō est impudicus: est alia terra i regno dei. Nolite errare: neq; fornicatores: neq; idolis seruientes: neq; adulteri: neq; molles: neq; masculos concubitores: neq; fures: neq; auari: neq; ebrios: neq; maledicti regnū dei possidebūt: hoc est. Perdit de terra memoriā eorum. Vbi enī talia committentes: spem sibi ponunt ppter eos qui perditē viuētes spem sibi ponūt in regno dei: quo nō accessuri sunt. Dicitur. Perdit de terra memoriā eorum. Erunt enī celli noui: et terra noua quā iusti inhabitabūt. Vbi impij: vbi mali: vbi nequissimi habitare non sinunt. Eligat modo qui talis est vbi desideret habitare cū tempus est vt possit mutari. Due quippe habitationes sunt: vna in igne eterno: alia in regno eterno. Puta qz in igne eterno aliter ille: aliter ille torq; bunt: vbi erunt: tñ ibi oēs cruciabantur: min⁹ ille: plus ille: qz tolerabilis erit sōdome in die iudicii qz alteri ciuitati: et quidaz circa eum mare et terrā facere vñ profectū: quē cum fecerint: faciūt eum filiū gehēne duplo qz sunt ipsi. Puta qz alij duplo: alij simplo: puta quia alij plus: alij min⁹. Nō est regio vbi tibi ligas locū. Que cūq; ibi mitiora tormenta sunt: peiora sunt qz que formidas in isto seculo. Cogita quō tremebas si tibi aliq; calūniarum mittaris in carcerē: et tu ppe cōtra te male viuīs vt mittaris in ignē contremis: conturbaris: pallefcis: ad ecclesiā curis: episcopi videri desideras: ad pedes ei⁹ voluāris. Que rit: quare? Libera me. Quid agit? Ecce ille mihi calūniā. Et quid tibi facturū est? Nō est concutor: domine in carcerē mitto: miserere mei: libera me. Ecce quō timef carcer: quō timeat cōclusio: nō timeat gehēne exustio. Postremo qñ augetur calamitas: et pfectura seuit atrocior: et vsq; ad mortē seuit: quādo bonū videri homini ne moriatur: ne occidatur: debet eū curri: oēs clamāt: adiutor: cūcta imploant: subuenite: currite propter animā. Tota exaggeratio calamitatis est qz dicitur propter animā. Succurrendum est quidē: nec huic timor adiutorū denegandū: faciēdum qd fieri potest a quo potest. Verū tamen ego interrogare volo periclitantē: et isto nomine mea viscera cōmouēt: quoniam dicit: currite propter animā. Facile huic ego respōdeo. Ego quidē curro propter carnē tuam: vt nā tu curreres ppter aīam tuam. Et vt noueris qz propter corp⁹ tuū curro nō propter aīam tuam: melius audio christum vera dicentē: qz te timore falso murmurantē. Ipse enim domin⁹ dicit. Nolite timere eos qz corpus occidit: animā autem nō possunt occidere. Certe ppter aīam tuam me viscurrere. Ecce quē times et sub cuius cōminationib⁹ expallefcis: non potest occidere aīam tuam: vsq; ad corpus seuit: tu noli seuire in aīam tuam. Ab illo occidi non pōt: a te potest: nō lancea: sed lingua. Inimicus qui te percutit finit hanc vitam. Os autē qd mentē occidit animā. Ex his ergo que in hoc tēpore homines timeant: cōficiant qz timeat debeat. Timeat enī carcerem: et nō timeat gehēnā: timeat questionarios tortores: et nō timeat infernales angelos: timeat cruciatum temporālē: et non timeat penas ignis eterni: postremo timeat ad modicū viū: et nō timeat in eternum mori. Ille qui te occisurus est quē times: quē exhorrefcis: quē fugis: a cuius timore nō sinneris dormire: et ipm in somnis si vides cum dormieris expauescis. Quid est facturū tibi? Ex clausura de carne tua aīam tuam. Anima tua ex clausa quo vadit? Nec enī potest ille aliter carnē tuam occidere: nisi inde excludat aīam tuā: per quā viuūt caro tua. Præsentia quip-

pe anime tue caro viuūt: et qd tu in carne tua præfens est anima tua: necesse est vt viuat caro tua. Ille autē qui tuā mortē querit: eijcere vult de carne tua vitā tuam qua viuūt caro tua. Putas: non est aliqua vita qua viuūt ipsa aīa tua? Est enim anima vita quedā: qua viuūt caro tua. Putas nulla alia vita est: qua viuūt ipsa aīa tua? Aut quō habet caro tua vitā: animā qua viuūt caro tua? Sit et ipsa aīa tua vt habeat aliquā vitam suā: et quō caro cum mori expirat animā vitam suā: sic et aīa quando moritur expirat aliquā vitam suā. Si inuenerimus que sit hec vita: nō corporis tui quod est aīa tua: sed vita vite corporis tui: hoc est vita anime tue. Si inuenerimus eam ex hac morte quā times ne de carne eijciatur aīa tua: puto qz plus debes timere illā mortē: ne vita anime tue proiciat de aīa tua. Breuiter ergo dicā. Et quid multistreneor? Vita corporis aīa est: vita aīe deus est. Spiritus dei habitat in aīa: et per animam in corpore: et vt corpora nostra i. Cor. vi. templū sint spiritus sancti quē habemus a deo. Venit enim spiritus ad aīam nostrā: quia charitas dei diffusa est in cor. Rom. v. dibus nostris per spiritū sanctum qui datus est nobis: et totum possidet qui principalē tenet. In te quippe illud principatur qd melius est. Tenēs deus quod melius est: id est cor tuum: mentē tuam: aīam tuā: profecto per meliōrē possidet inferiorē quod est corpus tuū. Seuiat igit inimicus: minef mortē: faciat si permittit: excludat de carne aīam tuam: anima tuā nō excludat a se vitā suā. Si recte plangis: et putas te miserabiliter dicere inimico tuo. Noli ferire: parce sanguini meo: nō tibi dicit deus. Miserere anime tue placēs deo: Anima tua forte dicit. Roga illū ne feriat: nam dimitto te. Si enī percussit: manere tecū non possum. Roga ne feriat: si vis vt non te dimittā. Que tibi dicit: si vis vt non te dimittam? Tu ipse. Tu enim qui loqueris: aīa es. Si enim percussit carnem: tu fugis: tu eris: tu migras: iacet terra in terra. Vbi erit qd aīa iuit terrā: qd statu dei tibi dātū ē: vbi erit? Si nō efflauit vitā suā: deū suū: in illo erit quē nō pōdit: in illo erit quē nō a se excludit. Si autē obrepas infirmitati aīe tue: dicenti tibi. Ferit et dimitto te: non times deum dicentē tibi. Peccas: et dimitto te. De timore vano timorē vtilem capiamus. Timor vanus est omnīū hominū timentiū amittere temporalia: quandoq; migratorū et migrare trepidantiū: volentium semper differre quod nō possunt auferre. Vanus est iste timor hominū et tamen est et vehemens est: et resistere ei non potest. Hinc increpandi: hinc obiurgandi: hinc plāgendi: hinc lugēdi homines timētes mori: et nihil aliud agētes: nisi ferius mori. Quare non agunt nō mori? Quoniam qui id agunt: non efficiunt vt non moriātur. Possunt autem aliquid agere: quo efficiant vt nunq; moriantur: Nullo modo. Proius quicquid egeris: quantūcūq; inuigilaueris: quocūq; fugeris: quolibet munimenta quesieris: quibuscūq; vitijs te redimeris: quibuscūq; calliditatibus hostē fefelleris: non fallis febrem. Nihil enī aliud agis vt non cito ab hoste moriaris: nisi vt ferius aliquando a febre moriaris. Habes quod agas vt nunq; moriaris. Si times mori: ama vitam. Vita tua deus est: vita tua christ⁹ est: vita tua spiritus sanctus est. Non illi places male agendo: templū ruinofum nō inhabitat: templū sordidū nō ingreditur: sed geme ad illum vt mundet sibi locum: geme ad illū vt edificet templū sibi: quod tu destruxisti ipse pstruat: qd tu exterminasti ipse reformet: quod deiecisti ipse erigat. Clama ad deum: clama interi⁹: clama vbi audit: quia et tibi peccas vbi videt: clama vbi audit: et cū timore correperis: et vtiliter timere ceperis: non temporales cruciatus: sed eterni ignis supplicia: et ideo adulter non fueris. Hinc enī loquebamur propter apostolū: qui dixit: corpora vestra mēbra christi sunt. Cum ergo ideo i. Cor. vi. adulter esse nō ceperis: quia times ardere in igne sempiterno: nō dum laudādu es: non quidē ita dolendus vt ante: sed tamē nondū laudandus. Quid enī magnū est timere penā? Magnū est: sed amare iusticiā. Interrogo te: et inuenio te. Tu inspicere interrogationē meam sonantē: et fac de te ipso interrogationē silentē. Dico ergo tibi: libidine vict⁹ habes consentientē: quare nō committis adulteriū? Et respondebis qz timeo gehēnā: timeo supplicia ignis eterni: timeo iudicium christi: timeo societate diaboli: ne puniar ab illo: cū illo ardeā: Quid dicitur? suz? Male times? Quomodo tibi dicebam de aduersario: qz querebat corp⁹ tuū occidere? Vbi

Eccl. xxx.

E

i. Cor. vi.

Sancti Augustini

Mat. x.

enī recte dicebā: male times: securū te fecit dñs tuus dicens Nolite timere eos qui corp⁹ occidunt. Mōdo cū dicis mihi gehennā timeo: ardere timeo: in eternū puniri timeo. Quid dicitur? sum: Vale times: vane times: Nō audeo: quandoquidē ipse dñs ablato timore subiecit timorē: et ait: vbi dixit Nolite timere eos qui corp⁹ occidunt: et postea nō habent qđ fac: at: sed eum timere qui habet potestātē et corpus et animā mittere in gehennā ignis: ita dico vobis hunc timete. Cū ergo dñs timorē incusserit: et vehementer incusserit: et repetendo verbū: cōminationē ingeminauerit: dicitur ego sum: male times ista: Nō dicam: plane time: nihil meli⁹ times: nēbil est quod magis timere debeas. Sed interrogo te. Si nō te videret de⁹: quādo facis: ne quisq; te puniret in iudicio illius faceres: Tūc vide. Non enī potes ad verba oīa mea respōdere: inspicere teipsum. Faceres: Si faceres ergo penas times: charitatē nondū habes: seruilit̄ times: formido est mali: nondū delectatio boni: sed time etiā vt ista formido custodiat te: vt perducatur ad dilectionē. Timor enī iste quo gehennā times: et ideo mala non facis: continet te: et si volentē peccare animo interiore nō sinit: est quidā custos timor quā si pedagogus legis: littera est minās: nondū gratia iuuans. Custodiāramē timor: iste dum non facis timendo et veniet charitas: intrat in cor tuū: et quantū illa intrat: tantū timor exiit. Timor enim id agebat ne faceres: charitas hīc agit vt nolis facere etiā si impune possis admittere. Dixi quid timeatis: dixi qđ appetatis. Sectamini charitatē: intrat charitas: admittite illam: timēdo peccare admittite amorē non peccantem: admittite amorē bene uidentē. Illa vt dicere ceperam intrat: incipit timor exire. Quāto plus illa intrat: tāto minor timor erit. Cū illa tota intrauerit: nullus timor erit: quia perfecta charitas foras mittit timorem. Intrat ergo charitas: pellit timorē: nō autē intrat et ipsa incommittat. Ha-

5

i. Joh. iij.

Ps. xviij.

Joh. viij.

ber secum suū timorē quē introducti ipsa: sed illum castū per manentes in seculum seculi. Seruilis timor est quo times cū diabolo ardere: timor castus est qđ times deo displicere. Cōsiderate charissimi: et ipsos humanos interrogare affectus. Timet seruus offendere dominū suū: ne iubeat eū verberari: iubeat in cōpedes mitti: iubeat carcerē includi: iubeat eum pistrino cōteri. Nec timēs seruus nō peccat: sed quādo sentierit absētes oculos domini sui: nec habuerit testē a quo possit conuincī facit. Quare facit? Quia penam timebat: nō iusticiam diligebat. Vir autē bonus: vir iustus: homo liber (nam solus iustus liber. Omnis enī qui facit peccatum: seruus peccati est: delectat ipsa iusticia: et si possit sine teste peccare: et testem reformidat et deum. Et si possit audire deum dicentē sibi: vide te cum peccas: non te dānabo: sed displices mihi: ille nolens displicere oculis patris: nō formidolosi iudicis: timet non ne dānetur: non ne puniatur: nō ne crucietur: sed ne offēdat gaudiū paternum: ne displiceat oculis amantis. Si enim amat et ipse et amantē sui dñi sentit: nō facit qđ displicet amanti se. Lubricos et ihonestos amores attendite. Si quis amore femine lasciu⁹ et nequā vestit se aliter qđ illi placet: vestit se aliter qđ amate sue placet: aut ornat se aliter qđ illi placet: et illa dixerit: nolo te habere talem byrrhum: nō habet: si per hycmē illi dicat: in laterna te amo: eligit tremere qđ displicere. Nunquid illa cui displicet dānatur est? Nunquid in carcerez missura? Nunquid torrores adhibitura? Hoc solum ibi time tur: nō te videbo: hoc soluz ibi contremiscitur: faciem meā non videbis. Si hoc ipudica dicit et terret: de⁹ dicit et nō terret? Sane plurimū: sed et si amam⁹. Si autē non amamus: nō inde tremur: sed tremur vt seruī de igne: de gehenna: de atrocissimis tartareis minis: de exaggeratissimis diaboli angelis: eiusq; supplicij vel inde tremamur. Si illud minus amamus: vel illa timeamus. Nō ergo fiant fornicationes. Templū dei estis: et spirit⁹ dei habitat in vobis. Si quis templū dei corruperit: corrumpet illum deus. Licita sunt matrimonia. Nihil amplius requiratis. Non enim grande onus impositū est virginibus: maior amor impositū maius onus. Virgines qđ licebat noluerunt vt plus placerent ei cui se deuouerunt. Ambierunt illam maiorem pulchritudinem cordis sui. Quid iubes: Tanq; dicerent. Quid iubes: Ne adultere simus hoc precipis? Amādotē: plus facimus qđ iubes. De virginibus (ait apls) preceptū domini nō habeo. Ergo quare hoc faciunt? Consiliū

i. Cor. iij.

5

i. Cor. vij.

autem do. Ille autē amantes: quibus terrene nuptie valuerunt: qđ terrenos amplexus nō desiderauerūt: vsq; adeo acceptauerūt preceptum: vt non recūsaret cōsiliū: vt plus facerent: plus se ornauerūt. Corporis enī hui⁹: id est exterioris hoīs ornamenta: quāto magis appetunt: tanto sunt interioris maiora detrimenta. Quāto autem minus appetunt ornamenta exterioris hominis: tantomagis morib⁹ pulchrius homo interior: adornatur. Unde dicit et petrus. Omantes se nō in tortis criminibus. Cū enim dixisset. Omantes se: qđ aliud a carnalibus qđ visibilia ista ornamenta putarent? Continuo tulit cogitationi qđ cupiditas inquirebat. Non inquit in tortis criminibus neq; auro: vel margaritis: vt veste pretiosa: sed ille absconditus cordis hō: qui est ante deū diues. Neq; enī de⁹ diuitias daret exteriori homini: et inopē relinqueret in terrorem: dedit inuisibili diuitias inuisibiles: et inuisibile ornauit inuisibiliter. Ihs is ornāctis studentes dei puelle: sancte virgines: nec qđ licebat appetierunt: nec qđ cōgebantur cōsenserunt. Multe etiā parentum suorum contrarios conatus: igne superni amoris superauerūt. Grat⁹ est pater: plorauit mater: nō curauit illa: cui ante oculos versabat speciosus forma pte filij hoīm. Et quippe se ornari desiderauit: vt totam ei⁹ curā gereret. Et quia que nupta est cogitat que sunt mundi: quō viro placeat: que autēz innupta est: cogitat que sunt dei: quō placeat deo. Quidē quid sit amare. Nō dixit: cogitat ne dānetur a deo. Adhuc enim iste timor: ille seruilis est: custos quidē malorū vt abstineant a malis: et abstinendo digni sint ad se admittere charitates. Sed ille non cogitant quē admodū nō puniant a deo: sed quō placeant deo pulchritudine interior: de core occulti hoīs: de core cordis: vbi illius oculis nude sunt: nude intus nō foris: integre et intus foris. Et virgines doceant cōiugatos et cōiugatas: nō tre in adulteriū. Ille faciunt plus qđ licet: ille non faciunt qđ non licet.

i. Petri. iij.

Ps. clij.

i. Cor. vij.

i. Cor. ix.

2

Joh. vij.

i. Cor. ix.

Tit. i.

Ps. x.

Luc. xij.

3

3

De verbis Apli. Non sic pugno quasi aerē cedens. Et de cōstituēdis epīs: et quō epm oportet sine crimine eē vt potēs sit exhortari in doctrina sana et eos qđ tradicūt argueret cetera. Ser. xix. Eati apli epistola cū legeres de cōstituēdis epīs commemorauit nos sine dubio respicere in nos et diuinus capitula euāgelice recēns lectionis nouissima sentētia. Nolite iudicare personāliter: sed iustū iudiciū iudicate. Personā itaq; iudicādo nemo accipit alienū: si non accipit suū. Beatus apls ait quodā loco. Non sic pugno quasi aerē cedens: sed castigo corpus meū et in seruutem redigo: ne forte alijs predicans ipse reprobus inueniar. Suo timore nos terruit. Quid enī faciet agn⁹? vbi arietes tremunt? Inter multa ergo quib⁹ scripsit apostolus: qualis esse episcopus debeat: etiā illud audiui mus: vnde modo fortis loqui et disputare nō sufficiat. Si enim singula discutere: et de singulis (vt dignū est) disputare conemur: nec nēvires sufficiūt ad loquendū: nec vestre ad audiendū. Quid ergo e qđ volo dicere: si audiuit me qđ terruit me? Inter cetera ait episcopiū potētē esse debere in doctrina sana: vt cōtradictes redarguere possit. Magnū opus est: grauis sarcina: proclium: arduū. Sed sperabo inquit in deū: quoniam ipse liberabit me de laqueo venātū et a verbo aspero. Nulla enī causa est que magis facit hominē dispensatorem dei pigriore ad redarguendos cōtradictentes: qđ timor verbi asperi. Prius ergo quid sit cōtradictes redarguere: vt dñs donauerit exponam vobis. Cōtradictes nō vno modo intelligendi sunt. Paucaissimi enī nobis cōtradictunt loquēdo: sed multi male viuēdo. Quādo mihi audet dicere christianus: bonū esse rapere res alienas: quādo quidē non audet dicere bonū esse naceri seruare res suas? Nunquid enī diues ille cui succederat regio: et nō inueniebat vbi poneret fruct⁹ suos: et se cōsiliū iuuenisse gauderet destruedi veteres apothecas: et cōstruedi nouas ampliores vt implet eas: et diceret amme sue. Anima habes multa bona in multū tēpus: letare: iocundare: satiare. Nunquid ergo iste diues aliena hēbat? Fruct⁹ suos colligere disponebat: vbi poneret cōsulebat: nō de cuiusq; cini agris: nō limite pturbato: nō expoliato paupere: nō circūuentio simplice: tantūmodo de suis colligēdis cogitabat.

Audite quid audierit qui tenaciter seruabat sua: et hinc intel-
ligite quid expectet qui rapuit aliena. Cum ergo se prouideret
suum consilium inuenisse arbitrarer: de apothecis veteribus
angustis dei cedis: et amplioribus nouis edificadis: et om-
nibus suis fructibus colligendis et recedendis: non alienis co-
cupis arripis: aut illi deus. Stulte: ubi tibi sapiens
videris tibi stulte. Stulte inquit hac nocte repetunt a te aiam
tuam: hec que preparasti cuius erunt? Si seruaueris tua non
erunt: si erogaueris tua erunt. Quid inquit reponis: qui relictu-
rus es? Ecce crepatus est stultus malis recedens. Si stulte
est qui recedit sua: vos inuenite nomen eius qui tollit aliena?
Sordidus est recedens: sordidus uicerofus raptor alienorum.
Sed non quis ille uicerofus qui iacebat ante ianuam diuitis:
et cui canes lingebant ulcera. Ille enim uicerofus erat in cor-
poris raptor in corde. Fortassis aliquis respondeat et dicat.
Non valde magna pena erat illi homini: cui dixit deus. Stul-
te. Non sic dicit deus: stulte: quomodo homo dicit. Tale inquit
quod dei uerbum iudicium est. Aliquid enim deus stultis daturus
est regnum celorum: Quibus autem non est daturus regnum celo-
rum: quid eis restat nisi pena gehennarum? Coniungere hoc vi-
demur: aperte hoc manifesteque videmus. Nam et ille diues an-
te cui ianuam iacebat pauperum: uicerofus non est dicitur: rap-
tor: reus alienorum. Erat quidam diues inquit qui induc-
bat purpura et bysso: et epulabatur quotidie splendide. Diues inquit
erat: non dixit: calumniator: non dixit pauperum oppressor: non di-
xit rerum alienarum raptor: aut delator: aut receptor: non dixit
pupillorum spoliator: non dixit viduam persequutor. Nichil ho-
rum: sed erat quidam diues. Quid magnum est? Diues erat: de
suo diues erat. Cui aliquid tulerat? An forte ille auferret: et do-
minus de illo reticeret: et personam eius acciperet: si crimina
eius absconderet: quoniam dicit: Nolite personalem iudicare?
Si vis ergo audire crimen diuitis illi: noli amplius querere
quod audis a veritate. Diues erat: induc-
bat purpura et bysso: et epulabatur quotidie splendide. Quod ergo eius crimen? Facies
ante ianuam uicerofus et non adiutus. Hoc enim aperte de illo vi-
dum est: quod imbecillus erat. Aliquid enim charissimi: si pau-
per ille ante ianuam faciens sufficiens panem a diuite accepit:
reticeretur de illo: quod cupiebat saturari de micis que cade-
bant de mensa diuitis? Propter hanc solam ibi humanitatem qua
continebat pauperem ante ianuam suam iacentem: nec progre-
digneque pascere: mortuus est et sepultus est. Et cum apud in-
feros in tormentis esset: leuauit oculos suos: et vidit paupe-
rem in sinu abrae. Et quid multis imoror? Desiderat autem gauri:
qui non dedit micam. Nonne accepit iustam sententiam: qui non de-
dit crudeli avaricia? Si hec ergo pena est avarorum: quae pena
raptorum? Sed autem mihi raptorum rerum alienarum. Ego similis il-
lius diuitis non sum. Agapes facio: vincis in carcere victus
mundo: nudos vestio: peregrinos suscipio. Dare te putas: nol-
lere nolui: dedisti. Cui dederis gaudet: cui abstuleris plorat.
Que uocis illorum exaudiri sunt diuites: dicitur ei cui dede-
ris. Gratias age quia accepisti. Sed alter tibi ex alia parte di-
cit. Ego gemo cui abstulisti. Et pene totum tenuisti: et exiguum
illi dedisti. Si ergo quod alteri abstulisses egenibus dedisses:
nectalia opera diligit deus. Dicit tibi deus: stulte: iusti ut da-
res: sed non de alieno. Si habes da de tuo. Si non habes quod
des de tuo: melius dabis: quam alteros spoliabis. Dicitur
est dominus christus cum in iudicio suo sederit: et alios ad dexteram
et ad sinistram alios separauerit: bene operantibus. Venite be-
nedicti patris mei percipite regnum. Sterilibus autem qui nihil
boni in pauperes operati sunt. Ite in ignem eternum. Et quid di-
cturus est bonis? Esuriui enim: et dedistis mihi manducare: et
cetera. Et respondebunt illi. Domine quando te vidimus esurien-
tem? Et ille ad eos. Cum uni ex minimis meis fecistis mihi fe-
cistis. Intellege ergo stulte: qui vis elemosinas facere de ra-
pinis: quoniam si quando pascis christianum: pascis christum: quan-
do spoliasti christianum: spoliasti christum. Attendite quid sinistris
dicturus est. Ite in ignem eternum. Quare? Esuriui: et non de-
distis mihi manducare: nudos fui: et non vestistis me. Ite.
Quos? In ignem eternum. Propter ista. Quare? Nudus fui: et non
vestistis me. Si ergo in ignem eternum ibit cui dicturus est chris-
tus. Nudus fui: et non vestistis me: quod locum in igne eterno
habebit: qui dicturus erit. Vestitus fui: et spoliasti me? Dicit
fortasse ut euadashanc vocem: ne dicat tibi christus: vestitus
fui: et spoliasti me: mutata consuetudine: cogitas spoliare pa-

ganum: et vestire christianum. Et hic respondebit tibi christus:
immo respondeat tibi nunc per seruum qualemcumque ministrum
suum: respondeat tibi christus et dicet. Etiam hic parce danis
meis. Cum enim tu qui christianus es spoliasti paganum: impe-
dis fieri christianum. Etiam hic fortasse respondebis: Adhuc
ergo non odio penam ingero: sed dilectione potius discipline.
Ideo spolio paganum: ut per hanc asperam salutem discipli-
nam faciam christianum. Audire et credere: si quod abstulisti pa-
gano: redderes christiano. Diximus contra vnum vitium rapi-
narum: quod res humane et quasque vastant: dirimus et nemo
nobis contradicit. Quis enim audet apertissime loqui edo con-
tradicare veritati? Non ergo facimus quod apulus monuit: non
contradicere redarguimus: obediētes alloquimur: laudan-
tes instruimus: non contradicere redarguimus? Ita vero non
contradicit lingua: sed vita. Moneo: rapit: doceo: rapit: pre-
cipio: rapit: arguo: rapit. Quod non contradicit? Dicat ergo quod
de hac re sufficere existimo. Abstineat vos fratres: abstineat
vos filii: abstineat vos a consuetudine rapiendi: et vos qui sub
manibus raptorum gemitis: abstineat vos a cupiditate rapien-
di. Alius potes est et rapit: tu in manu raptoris gemitis: quia
perere non potes: ideo non facis. Habeto facultatem tibi lauda-
bo domitiam cupiditatem. Beati sancta scriptura dicit: qui post
aurum non abiit: qui potuit transgredi et non est transgressus: qui
facere mala potuit et non fecit. Tu autem dicitis. Nunquam negaui
rem alienam. Quia forte nemo tibi commendauit: aut forte com-
mendauit: sed sub testibus commendauit. Dic mihi. Reddidisti
quod a solo solus accepisti: ubi deus inter vos fuerat? Si tunc red-
didisti si mortuo qui commendauit nescienti filio reddidisti: tunc
te laudabo: quod post aurum non istis: quod potuisti transgredi et non es
transgressus: quod non potuisti mala facere et non fecisti. Si forte
alienum sacculum solidorum: ubi nemo te vidit in via inuenisti: et
sine ulla mora cui fuerat reddidisti. Etiam fratres: redite ad
vos: inspicite vos: interrogate vos: vera respondete vobis: et
iudicate vos non secundum personam: sed iuxta iudicium iudicate. Ecce
christianus es: ecclesia frequenter: verbum dei audis: de le-
ctione verbi dei letissime commoueris. Tu laudas tractantes:
ego quero facientem. Tu inquam laudas dicentem: ego quero fa-
cientem. Christianus es: frequenter ecclesia: amas verbum dei:
libenter audis. Ecce hoc quod propono in eorum examina: in eo te
appende: in eo ascende mentis tue tribunal: et constitue te ante
te iudicem: si prauum inuenieris corripe te. Propono ergo.
Deus dicit in lege sua: inuentionem esse reddendam: deus in lege
sua dicit: quod primo populo dedit: pro quibus christus non dū
erat mortuus: inuentionem tantum alienum esse reddendam. Si quis
(verbi gratia) in via inueniat alienum sacculum solidorum: debet
reddere: si nescit cui. Non se excusat ignorantia: si non dicitur
auaricia. Dicam vestre charitati: quoniam dona dei sunt: et sunt in po-
pulo dei quod non frustra audistis verbum dei. Dicam quod fecerat pau-
perum: homo nobis apud mediolanum positus: ita pauper ut pe-
sculus esset grammaticus: plane christianus: quoniam ille esset paganus
grammaticus: melior ad velum quam in cathedra. Inuenit sacculum:
nisi forte me noster fallit cum solidis ferme ducenis: memor le-
gis: proposuit putacium publice. Reddidit enim esciebat: qui red-
deret ignorabat: proposuit putacium publice. Qui solidos per-
didit: venit ad locum illum et querat hominem illum. Ille qui plan-
ges circumquaque vagabatur: inuenit et lecto pitacium: venit ad
hominem: et ne forte quereret alienum: quesiuit signa: interroga-
uit sacculi qualitate: sigillum solidorum: etiam et numerum. Et cum
omnia illi fideliter respondisset: reddidit quod inuenerat. Ille autem
repletus gaudio et querens vicem rependere: tantum decimas ob-
tulit solidos viginti: qui noluit accipere. Obtulit vel decem:
noluit accipere. Saltem rogauit vel quinque acciperet: noluit il-
le. Stomachabundus homo: piecit sacculum. Nichil perdidit autem.
Si non vis aliquid a me accipere: nec ego aliquid perdidit. Quale
certamen fratres mei: quale certamen: qualis pugna: quoniam con-
flictus. Theatrum mundus: spectator deus. Eluctus tandem ille
quod offerebatur accepit: et continuo totum pauperibus ero-
gauit: vnum solidum in domum suam non dimisit. Quid est? Si
aliquid egi in cordibus vestris: si verbum dei iniecit in vobis:
si requiem inuenit apud vos: facite hoc fratres mei: nolite pu-
tare danum vos patri si feceritis: magnum lucrum est si feceritis
quod dico. Perdidit viginti solidos: perdidit centos: quingē-
tos. Quid perdidit? De domo sua perierant: alter perdidit
rat: non tu. Terra communis est: in vna domo estis: in hoc mu-

Titum. j.

Ecc. xxxj

f

Sancti Augustini

xiij. q. v.
liquid.

6

i. Job. iij.

8

3. Ser. 3. b
p. xcv.

do ambo viatores: huius vite vnum stabulū intraſtis. Po-
ſuit ille: oblitus eſt ille: cecidit ab illo: tu inueniſti. Quis inue-
niſti? Chriſtian? Quis inueniſti? Qui legē audiſti: Chriſti-
anus qui legem audiſti. Quis inueniſti? Qui cū audires mul-
ta laudaſti: tu inueniſti. Si ergo veraciter laudaſti: redde qd
inueniſti. Si ergo nō reddidiſti qd inueniſti: quando lauda-
ſti: teſtimoniū contra ihe dixiſti. Eſtote fideles inuētores: et
tunc iniquos vituperate raptōres. Nam qd inueniſti et non
reddidiſti rapuiſti. Quāto potuiſti feciſti: qd plus non potui-
ſti: ideo nō plus feciſti. Qui alienū negat: ſi poſſet et tollerēt.
Quod non tollis: timor prohibet: nō bonum facis: ſed malū
meruis. Quid eſt magnū timere malū? Magnū eſt non fa-
cere malū: magnum eſt amare bonū. Nam et latro timet ma-
lum: et ubi nō poteſt non facere: et tamē latro eſt. Deus enī cor
interrogat: non manū. Lupus venit ad ouile ouis: querit in-
uadere: querit iugulare: querit deuorare. Vigilat paſtor: et
latrant canes: nihil poterit: non aufert: non occidit: ſed tamē
lupus venit: lupus redit. Nūquid quia ouem non tulit: ideo
lupus venit: et ouis redit? Lupus venit fremēs: lupus redit
tremēs: lupus eſt tamē et fremēs et timēs. Interroga ergo
te quiſquis vis iudicare: et vide ſi tunc nō facis male quādo
potes facere: et ab hoīe non puniris: tunc time deū: nemo eſt
ibi niſi tu: ille cui facis malū: et deus qd ambo videt. Vide
ibi time. Parū eſt qd dico: vide ibi time malū: ibi ama bo-
num. Nam etiā ſi timore gehēne nō facis malū: nondū es
perfectus. Audeo dicere: ſi timore gehēne non facis malū: eſt
quidē in te fides quia credis futurū dei eſſe iudiciū: gaudeo
fidei tue: ſed adhuc timore malicie tue. Quid eſt qd dixi? Nō
ſi timore gehēne nō facis malū: non amore iuſticie facis bo-
num. Aliud eſt timere penā: aliud eſt amare iuſticiā. Amor
caſus in te eſſe debet: quo amore deſideres videre: non celū
et terram: non cāpos liquidos maris: nō ſpectacula nugato-
ria: nō fulgores nūtoſq; gemmarū: ſed deſidera videre deū
tuum: amare deū tuum: qd dicis eſt. Dilectiſſimi fili dei ſu-
mus: et nondū apparuit qd erimus. Scimus autē quia cum
apparuerit ſimiles ei erimus quoniam videbimus eū ſicut
eſt. Ecce propter quā viſionē fac bonū: ecce propter quā nō
li facere malū. Si enī amas videre deum tuū: ſi in hac pere-
grinatione illo amore ſuſpiras: ecce probat te dñs de? tuus:
quaſi dicat tibi. Ecce fac que vis: iple cupiditates tuas: ex-
tende nequitiam: dilata luxuriā: quicquid libuerit licitū pu-
ta: nō te in puncto: nō te in gehennas mitto: faciem meā tan-
tum tibi negabo. Si expauiſti: amaſti: ſi hoc qd dictum eſt:
faciem ſuā tibi negauit deus tuus: cōtremuit cor tuum in nō
videndo deum tuū: magnam penam putaſti: gratis amaſti.
Si ergo ſermo meus inuenit in cordibus veſtris aliquā ſcin-
tillam gratū in amoris dei: ipſa nutrit. Ad hanc augenda
vos aduocate prece: humilitate: dolore penitentie: dilectio-
ne iuſticie: operibus bonis: gemitibus ſinceris: cōuerſatio-
ne laudabili: amicitia fidelis. Ad ſcintillam boni amoris fla-
te in vobis: nutrit in vobis: pla cum creuerit et flammā di-
gniffimā et ampliffimā fecerit: omnī cupiditatum carna-
lum ſena conſumit.

De palmo nonagesimo quinto. Cantate do-
mino canticū nouū: deq; humani generis edifi-
canda domo poſt captiuitatē. Et qua ratione di-
ctum ſit. Miſerebor cui miſertus fuero etc. Qd
gratio illius non ſit ſcrutanda. Sermo. xx.

Quomodo tanua introducit in domum: ſic titulus
pſalmi introducit in intellectum. Prenotatur enī
hic. Quando domus edificabatur poſt captiuitatē.
Queris que domus? indi cat tibi tam pſalm. Cantate
domino canticū nouū: cantate dño omnis terra. Ecce
que domus. Quando ois terra cantat canticū nouū: domus
dei eſt. Cantādo edificatur: credēdo fundatur: ſperādo eri-
gitur: diligēdo perficit. Modo ergo edificat: ſed in ſine ſecu-
li dedicatur. Concurrat ergo lapides viui ad canticū nouū:
concurrant et coarpenſ in ſtructurā templi dei: agnoſcāt ſalu-
tarem: recipient habitatores. Dictum eſt que domus: dicē-
dum eſt poſt quā captiuitatez. Et hoc tibi indicat pſalmus.
Sequere paululū. Cantate dño canticum nouū: cantate do-
mino omnis terra. Cantate domino: benedicite nomini eius:
bene nūciate de die in diem ſalutare eius. Annunciate inter

gētes mirabilia eius: in omnib; populis gloriā eius. Qm
omnes diſ gentiū demonia. Ecce ſub quorum captiuitate la-
tebat domus. Ex prima enim trāſgreſſione primi hominis:
vniuerſum genus humanū natum cū obligatione peccati vi-
ctor diabolus poſſidebat. Si enī ſub captiuitate non tenere-
mur: redēptore non indigeremus. Venit ad captiuos nō ca-
ptus: venit ad captiuos redimēdos: nihil in ſe captiuitatis:
hoc eſt iniquitatis habēs: ſed carne mortali precii noſtrum
portans. Si enī carnem mortālē non haberet: vnde in verbo
ſanguis quē pro captiuis funderet? Ille autē qui ad captiui-
tatez noſtrā venit cū ſimilitudine carnis peccati: non cū car-
ne peccati: ſimilitudo enim erat illa carnis peccati: vera caro
ſed ſimilis carni peccati: vera caro ſed nō peccati caro. Ille
ergo qui ita quis erat? Bene nūciate de die in diē. Ecce qd
erat: De die in diem. Deus de deo erat: lūmē de lūmine erat
ſed verbū caro factū eſt: vt habitaret in nobis: latens mate-
ſtas: apparens infirmitas: vt moras infirmitas: et teneatur
maieſtas. Si ergo vniuerſus mūdus ſub captiuitate teneba-
tur: bene dictū eſt. Miſerebor: cui miſer? fuero: et miſericor:
dīam pſtabo cui miſericor ſuero. Si enī totus mūdus ſub
captiuitate: totus mūdus in peccato: tot mūdus iuſtiſſime
ſupplicio deſtinatus: ſed ex pte per miſericordiā liberatus.
Quis dicat deo: quare dñas mūdū? Quomodo accuſatur
iudex deus: qm dñatur mūdus reus? Reus es. Si quid de-
beas cōſideres: pena vocat: nec cum a te debiti erigitur: et
actor iuſte reprehēditur. Reprehēdit ex actor: ſi indebitū
erigit: cū vero debitum erigit: quis reprehēdat ex actorē?
Quis expectat donatores? Qui vult miſere: et quē vult obdu-
rar. Dicis itaq; mihi. Quid adhuc cōqueris? Nam volūtatē
eius qd reſiſtit? Qd tu quis es qd respondeas deo? Quis ſit
ille autē de: quis ſis tu autē de. Ille deus eſt: tu hō. Sed iuſti-
ciam tibi loquit videris tu: ſons ille iuſticie ſiccatus eſt: Si
iuſtū loqueris vñ tibi? Aut ſi iuſtū loqueris: debes tacere
Aut ſi iuſtū loqueris: et nō habes niſi de fonte iuſticie. Sōns
autē iuſticie qd eſt niſi de? Prīmū ergo fundamentū fidei
pone. Nūquid iniquitas apud deū? Latere te equas poteſt:
eſſe ibi iniquitas non pōt. Expectas a me fortalle vt dicā tibi:
quare cui vult miſere: et quē vult obdurat. Expectas a me
homo. Si et tu hō et ego hō: ambo audiui mus. Qd tu quis
es qui respondeas deo? Melior eſt qd fidelis ignorantia: qd
temeraria ſciētia. De? mihi dicat: per apoſtolū xps loquit. Qd
tu quis es qd respondeas deo? Et ego idignor: qm non noui
iuſticiā dei. Si hō ſum: non indignor: excedā hominē ſi poſ-
ſum: et forte attingā. Sed et ſi attingo hō non dicā: excedat
et ipſe et attingat meū. Et qd eſt iquus qd hō hōi me excedat?
Ergo nō quibūdā exprobat apłs et dicit. Lū cum dicitis.
Ego pauli: ego apollo: nōne homines eſtis? Quid eoſ facere
volebat: quib; exprobat qd hoies erant? Hō es: ad adā per-
tines. Pertine ad filiū hois: et forte dicit tibi. Jam nō dico
vos ſeruos: ſed amicos: qm que audiui a patre meo: nota fe-
ci vobis. Sed diſcipulis hō dicit: apłs illis hoc dicit. Hō de-
bemus pſiſtari: qm nondū tales ſumus. Et tñ etiā ipſis quō
hoc dicit. Oia que audiui a patre meo nota feci vobis: Pu-
to qd in ſpe dicit hō nondū in re: puto qd factū erat: nō qd
fecerat. Et vñ probat cum ille dicat: nota vobis feci: non di-
cat: nota vobis faciā: Quia dicitur qdā in ſcripturis de pre-
terito: qd intelligant de futuro. Quō dicunt de preterito: cum
intelligent de futuro: ſoderūt inq; man; meas et pedes me-
os: dinumerauerūt oia oſſa mea. Nondū factū erat et tanq;
factū annūciabatur quod futurū erat. Saluos nos fecit pla-
uacrum regenerationis. Alio autē loco ipſe dicit. Spe ſalū
facti ſumus. Spes autē que videtur nō eſt ſpes. Spe ſalū fa-
cti ſumus: nō niſi de preterito dicim; et qm ſalū ſum; nondū
re: adhuc futurū eſt qd ſperam;. Itā tam videm; et tenemus:
ſed nō dū res: ſed ſpes. Quod enī videt quis inq; qd ſperat?
Si autē qd non videm; ſperamus: patientiā expectamus.
Et tamē ſalū facti ſum; et tñ adhuc ſalutē ſpectam;: et expe-
ctamus: nō dū tenem;. Sic et dñs diſcipulis ait. Oia que au-
diui a patre meo: nota vobis feci. Si hoc iā factū erat: qua-
re alio loco dicit illis. Adhuc multa habeo vobis dicere: ſed
nō poteſtis portare mō: Certe oia que audiui a pſe meo no-
ta feci vobis. Sed cū dicit. Hō poteſtis illa portare mō: di-
cit: habeo vobis dicere: diſſert nō aufert. Propter certā et
go ſpem qd ſine dubio ſciebat id fuiſſe futū: apud illū tanq;

Rom. viij

Johan. i

Exodi.

Rom. ix.

1. Cor. iij.

Job. xv.

Pſ. xxi.

Tit. iij.

Rom. viij

Job. xv.

Job. xvi.

De verbis apostoli.

Sermo. xxi. Jo. xxi.

factum cōputabatur: et ideo dicebat. Nota vobis feci. Quid
 ergo sumus in corpore peregrinamur a dño. Per fidē enī am-
 bulamus nō per speciem. Quāntū nobis datur fide teneam⁹:
 et de iusticia dei nō dubitemus: iniquitatē apud illū esse oīno
 nō credamus: ne in magnā voraginē impietatis veniamus.
 Et cū perfecta fide tenuerim⁹: nullā apud eū esse iniquitatē:
 si illā modo nō videmus: id est equitatē que est apud ipm: fi-
 niatur via ⁊ venimus ad patriā. Non pōt videri tpe fidei: vi-
 debitur tpspectei. Nunc enī per fidē ambulamus: tunc per
 speciem. Quid est p speciem? Speciosus forma pte filijs hoīm:
 quia in pncipio erat verbū: et verbum erat apud deū: et de⁹
 erat verbū. Qui diligit me inquit mandata mea custodit: ⁊ qui
 diligit me diligit a pmeore ego diligā eum. Et qd illi da-
 bis: Et ostendā meipsum illi. Hec erit sps qñ faciet qd di-
 xit: ⁊ ostendā meipsum illi. Ibi eqtatem dei videbis: ibi sine
 codice i verbo legis. Ergo cū viderimus eū sicuti est: ita trā-
 siet peregrinationis nostrā: postea vero gaudebim⁹ gaudio an-
 gelorum. Hec enī in via. Quid est via? Fides est. Propter
 fidem tuā fact⁹ est deformis xps: manet autē speciosus xps.
 Speciosus forma pte filijs hominū videbit post pegrinati-
 onem. Modo autē fide qñs videt? Et vidimus eū et nō ha-
 bebatur speciem neqz decorē: sed vult⁹ eius abiecit⁹: et deformis
 posito ei⁹: hoc est virtus ei⁹. Despectus ⁊ deformis positio
 eius: dō in plaga positi⁹: sciens ferre infirmitates. Deformi-
 tas christi te format. Ille enī si deformis esse nolisset: tu for-
 mam quā perdidisti nō recepisses. Pēdebat in cruce defor-
 mis: sed deformitas illi⁹ pulchritudo nostra erat. In hac er-
 go vita deformē xpm teneam⁹. Quid est deformē xpm: Ab-
 simbi gloriari nisi i cruce dñi nostri iesu xpi: per quē mihi
 mūdus crucifixus est et ego mūdo. Hec est deformitas xpi.
 Nunquid dixi me aliqd scire in vobis nisi viā: Hec viā: cre-
 dere in crucifixū: huius deformitatis signū in fronte porta-
 mus: de ista deformitate xpi non erubescamus. Hanc viā te-
 neamus: et ad speciem perueniem⁹. Cū peruenierimus ad spe-
 ciem: equalitatē dei videbimus: ⁊ iā non erit ibi dicere qua-
 re huic subuenit: huic nō: quare iste adduct⁹ est a guberna-
 tione dei: vt baptizaret ille autē cū bene cathecuminus vi-
 perit: subito ruina mortuus est et ad baptisimū non peruenit:
 ille autē cū mcelerate vixerit: cū luxuriosus: cū mechus: cū
 scenicus: cū venator: egrotavit: baptizatus est: discessit: pec-
 catum in eo cōuictū est: peccatū in eo deletum est. Quere me-
 rita: nō inuenies nisi penā: quere gratiā. Altitudo diuina-
 rum. Petrus negat: latro credit. Altitudo diuinarū. Hoc
 nos puras pscrutari posset: qd apłs beatus expauit. Et cum
 tantā profunditatē et altitudinē inspicies cōtemiseret: ex-
 clamauit. Altitudo diuinarū sapiētie ⁊ sciētie dei. Quid
 enim dixerat ante: vt ad hanc exclamationē veniret. Hec di-
 xerat: vbi si nō credatur deo: quoniam est iniquitas apud deū: in-
 quitas iudicabit. Sentibus dicebat: fidelib⁹ dicebat de iu-
 deis. Sicut vros inquit non credidistis deo: nūc autē misericor-
 diam cōsecuti estis illorū incredulitate: sic et hi nō credide-
 runt in vestrā misericordiā vt ⁊ ipsi misericordiā cōsequant⁹.
 Cōcludit enī omnes deū in incredulitate: vt omniū misereat⁹.
 Hinc postea paulus dixit. Et q ista ratio ē eqtatis ⁊ iusticie
 dei: cōcludere oēs in incredulitate vt omniū misereat⁹. Que-
 ris tu rationē: ego expauescā altitudinē. Altitudo diuina-
 rum sapiētie et sciētie dei. Tu ratiocinare: ego mirer. Tu di-
 sputa: ego credā: altitudinē video: ad pfundū nō peruenio.
 Altitudo diuinarū sapiētie et sciētie dei: qñ inscrutabilia
 sunt iudicia ei⁹: ⁊ inuestigabiles vie eius: forte expōsiturus
 es: Quis enī cognouit sensum dñi: aut quis cōsiliarius eius
 fuit: aut quis puor dedit illi: et retribuet ei⁹. Quomā ex ipso
 et per ipsum ⁊ in ipso sunt oīa. Ipse gloria in secula seculorū.
 Requirit qz inuenit admirationē: nemo qrat a me occulto-
 rum rationē. Ille dicit. Inscrutabilia sunt iudicia ei⁹: ⁊ scri-
 tari venisti. Ille dicit. Inuestigabiles sunt vie eius: ⁊ tu in-
 uestigare venisti. Si inscrutabilia scrutari venisti: et inuesti-
 gabilia inuestigare venisti: crede: nam peristi. Tale est velle
 scrutari inscrutabilia et inuestigare inuestigabile: quale est
 velle inuisibilia videre: et ineffabilia fari. Ergo edificet do-
 mus: cum peruenierit ad dedicationē: tunc fortasse inueniet
 istorum occultorum apertissimam rationem.

De verbis Apłi. Inuicē onera vestra portate:
 et sic adimplebitis lege christi qd mutue dilectio-

nis dicit esse officium. Sermo. xxi.

Dilex veteris testamēti scilicet custodiā timorē
 habebat: non potuit apert⁹ significari noui testa-
 menti donū ēē charitatē: qd hoc loco vbi apłs ait.
 Inuicē onera vestra portate: ⁊ sic adimplebitis legē
 christi. Hanc enī legem xps dicere intelligit: qz ipse dñs pre-
 cepit vt nos inuicē diligamus: tñ in ea sentētia precepti pō-
 dus cōstituens vt diceret. In hoc cognoscet quoniam discipu-
 li mei estis: si vos inuicē diligatis. Inuicē autē dilectionis
 officiū est. Inuicē onera vestra portate: hoc officiū nō est
 sempiternū. Perducet sane ad beatitudinē sempiternā in q
 nulla erūt onera nostra que inuicē portare iubeamur: nūc ve-
 ro cū in hac vita: id est cū in hac via sum⁹: onera nostra inui-
 cem portem⁹: vt ad eam vitam que caret omni onere peruenire
 possim⁹. Sicut enī de ceruis nōnulli talium cognitionū stu-
 diosi scripserūt: cum fretū ad insulā transēit pascuā ⁊ gratia
 sic se ordinant: vt onera capitū suorum qd gestant in comibus
 super inuicē portent: ita vt posterior sup anteriorē ceruicē p-
 iecta caput collocet. Et qz necesse est vni eē qui ceteros pre-
 cedens nō ante se habeat cui caput inclinet: vicibus dicunt
 id agere: vt lassat⁹ sui capitis onere: ille qui pcedit post oēs
 redeat: et ei succedat cui⁹ ferebat caput cū ipse preiret: ita in
 uicē onera sua portantes fretū transeunt: donec veniāt ad ter-
 re stabilitatē. Istam ceruorū naturā fortasse intenderit salo-
 mon cū ait. Ceruus amicitie ⁊ pullus gratiarū colloquant te
 cum. Nihil enī sic probat amicū: quē admodū oneris amici
 portatio. Hec tamē inuicē portaremus onera nostra: si vñ
 tempus esset infirmitatis amboiū qui onera sua sustinēt: aut
 vñ infirmitatis genus: sed diuersa tpa ⁊ diuersa genera in-
 firmitatis faciūt vt onera nostra inuicem portare valeam⁹.
 (Verbi grā.) Grā fratris tūc portabis cū tu aduersus eū nō
 trasceris: vt rursum tpe q te ira preoccupauerit: ille te lenita-
 te et tranquillitate suppoiet. Hoc exemplū ad id pñet cū di-
 uersa sunt tpa portandi onera sua: quous ipsa diuersa nō sit in-
 firmitas: in amboiū enī ab inuicē ita portat. Ad diuersum
 autē infirmitatis gen⁹ aliud exemplū vidēdū est: veluti. Si
 quis in se loqritatē vicerit: ⁊ pertinaciā nondū vicerit: alius
 vero sit adhuc loquax: sed etiā pertinax nō sit: debet ille hu-
 ius loqritatē: ⁊ iste illius pñaciā: donec illud in illo: ⁊ istud
 in isto sanē charitate portare. Par qppe infirmitas in duo-
 bus si vno accedat tpe: tolerare se inuicē non valēt: cū aduer-
 sus se intendit. Nam aduersus aliquē tertiu et duo irati sibi
 cōueniunt ⁊ se tolerāt: qz nec tolerare se inuicē dicendi sūt:
 sed poti⁹ se inuicē cōsolari: sicut ⁊ tristes de vna re magis se
 portant: ⁊ quasi incūbunt sibi: quasi vnus tristes eēt: alius
 gauderet: si autē aduersus se tristes sint: piosus se tolerare
 nō possunt. Et ideo huiusmodi affectionib⁹ suscipiēda est
 aliquātulū ipsa egritudo de qua vis pte aliū liberari: et sic
 suscipiēda vt ad auxiliū non ad eqritatē miserie valeat: quē
 admodū se inclinat q manū iacētū porrigit. Non enī se pñcit
 vt ambo iaceāt: sed iuruat tantū vt iacentē erigat. Neqz vl-
 la res officiorū istum laborē: ad portāda onera alioz facit li-
 benter impēdi: nisi cū cogitamus qra p nobis pñerit dñs.
 Hinc enī admonens ait apłs. Hoc sentite in vobis: qd et in
 christo iesu. Qui cū in forma dei esset: nō rapinā arbitrat⁹ est
 esse se equalē deo: sed semetipsum exinanīuit formā serui ac-
 ciptiens: in similitudinē hominū factus: ⁊ habitu inuētus vt
 hō: humiliat⁹ semetipsum fact⁹ obediēs vsqz ad mortē: mortē
 autē crucis. Superi⁹ enī dixerat. Non q sua sunt vnusqz
 qz intēdens: sed ea que alioz. Huius sentētie pñerit qd dictū
 est. Nā ita sequit. Hoc sentite in vobis qd ⁊ in xpo iesu: ad b-
 dūtaxat: vt quē admodū ille in eo q verbū caro factū est ⁊ ha-
 bitauit in nobis: ⁊ sine peccato cū esset: peccata nra suscepit:
 nō attendit sua: sed nra. Itaqz nos libet ad eius imitationē
 inuicē onera nra portemus. Huius cogitationi accedit etiā il-
 la cogitatio qua ille suscepit hōiem: nos autē hōies sumus:
 et pñderare debem⁹ q egritudine siue anime siue corporis
 quā in hōie alio videmus etiā nos habere e potum⁹: aut pos-
 sumus. Hec ergo exhibeam⁹ ei cuius infirmitatē portare vo-
 lumus: qd ab illo nobis velimus exhiberi: si forte nos in ea
 essemus: ⁊ ipse nō esset. Ad hoc pñet qd ipse apłs ait. Oīa
 in eo vitio et iā se esse potuisse vnde cupiebat aliū liberare: cō-
 parando etiam potius id agebat: nō mentiendo sicut quidā
 m iij

Retract.
 ffv.

Jo. xxi.

puerbi. v.

Phil. ij.

Jo. j.

Jo. xxi.

Sancti Augustini

suspiciantur: ubi maxime qui mediocriter defendendis que negare non possunt: alicuius magni exempli patrocinium requirunt. Deinde etiam illud cogitandum: nullum esse hominem qui non possit habere aliquid boni quod tu nondum habes: etiam si lateat: in quo sine dubio possit te esse superiorem: que cogitatio ad contumendam et edomandam superbiam valet. Ne arbitreris quoniam tua quedam bona eminent et apparerent: ideo alterum nulla habere que lateat: et fortasse maiorem potestis bona quibus te superat nesciente. Non enim falli nos: aut adulatione poti? uti apud iuber cum dicit. Nihil per contentione neque per inanem gloriam: sed in humilitate metris alter alterum existimantes superiores sibi. Non hoc ita debemus existimare ut non existimamus: sed nos existere fingamus: sed vere existimemus: posse esse aliquid occultum in alio quo nobis superio: sit: etiam si bonum nostrum quo illo videtur superiores esse non sit occultum. Iste cogitationes depumet superbia: et acutius charitate: facit onera fraterna inuicem: non solum equo animo sed etiam liberrime sustineri. Nullo modo autem de quocumque homine incognito ferenda sententia est: et nemo nisi per amicitiam cognoscit: et ideo amicorum mala firmi? sustinemus: quia bona eorum nos delectant et tenent. Nullius itaque repudianda est amicitia se ingeritis ad amicitiam copulandam: non ut statim recipias: sed ut recipiend? optetur: atque ita tractetur ut recipi possit. Illum enim receptum in amicitiam possumus dicere: cui omnia consilia nostra refundere audeamus. Et sicut quisque qui se non audet ingerere ad amicitiam faciendam cum aliquo nostro temporalis honore aut dignitate reuocat: descendendum est ad eum: et offerendum illi quadam comitate et submissione animi: quod petere per semetipsum non audet. Sane quibus raro: tamen aliquoties accidit: ut eius quem volumus in amicitiam recipere: prius nobis innotescant mala quam bona quibus offensus est et quodammodo repulsi relinquimus eum: et ad bonorum eius que forte occultiora sunt indagacione non peruenimus. Ad monet itaque dominus noster Iesus Christus qui nos vult effici imitatores suos: ut ei infirma toleremus: ut ad quedam sana in quorum delectatione acquiescamus per charitatis tolerantiam perducamur. Aut enim non est opus sanis medicus: sed egrotantibus.

Phil. ij.

E

Mat. ix.

Mat. vij.

5

1. Cor. viij.

Gal. vij.

2

Idcirco si propter Christi charitatem etiam eum qui ex omni parte foras egrotat: repellere ab animo non debemus: quoniam sanari potest per verbum dei: quanto minus cum qui propter nos videri potest totus egrotat? quia quedam eius sania in primo ingressu amicitie non potuimus sustinere: et quod est grauius cum offensione animi de toto homine ausi sumus temeraria preiudicia ferre sententiam: non timemus quod dictum est. Nolite iudicare ne iudicemini: et in qua mensura mensi fueritis in eam metietur vobis. Sepe autem illa que bona sunt prius apparerent: in quibus etiam temerarii bene uolentie iudicis cauendum est: ne cum totum bonum puraueris: ea que postea mala apparuerunt: securum et imparatum te inueniant: et grauius offendat: et eum quem temere dilexeras: acerbius oderis: quod nefas est: quia etiam si nulla ei bona prederent: hec que postea apparuerunt mala prius eminerent: toleranda tamen erant: donec oia cum illo ageres quibus talia sanari solent: quanto magis cum ea bona precesserunt que tanquam pignora nos debent ad posteriora toleranda constringere. Ipsa est ergo lex Christi: ut inuicem onera nostra portemus. Christum autem diligendo facile sustinemus infirmitatem alterius: etiam quod nondum propter sua bona diligimus. Cogitamus enim quod ille quem diligimus dominus propter eum mortuus est. Ipsi enim domini charitatem nobis apostoli in gessit: cum diceret. Et peribit infirmus in tua scientia frater: propter quem Christus mortuus est: ut si illius infirmum propter vitium quo infirmus est minus diligimus: illum in eo consideremus quod mortuus est propter ipsum. Christum autem non diligere: non infirmitas sed mors est. Quia propter ingenti cura et impetrata dei misericordia cogitandum est: ne ipsum negligamus propter infirmum: cum infirmum debeamus diligere propter Christum.

De eis deus verbis Apostoli: quibus in sermone prececedit. In quo Augustinus per pulchre declarat de quibus oneribus apostoli locutus est cetera. Ser. xxij.

sunt: quoniam quidem omnes pro nostris viribus conari debemus implere legem Christi: adiuvante domino conabor ostendere. Quidem me demonstraturum esse proposui: memoretur ut exigitis: ut cum reddidero non perabitis. Hoc me demonstraturum esse proposui: adiuvante domino intentione meam per orationem vestram: que sunt onera que inuicem nos iubet ut portemus? apostoli: et quemadmodum portanda sunt. Hoc si fecerim? illud ubi fructum posuit sua sponte consequitur ut impleamus legem Christi. Dicit aliquis. Obscure enim apostolus locutus est: ut tu coneris exponere: quod sunt ista onera: vel quemadmodum inuicem sustinenda. Est illic questio quod nos cogit onera distinguere: et in ipso quippe capitulo lectionis habens ibi positum. Unusquisque autem proprium onus portabit. Jam ergo occurrit sensibus vestris. Et unusquisque proprium portabit: quod dicit inuicem onera vestra portare: nisi quod onera distinguenda sunt: ne sibi contraria loqui putet apostolus. Non enim longe: non enim in alia epistola: non enim in hac ipsa lege superius? aut inferius: sed in eo ipso loco: ita ut sibi sint eadem verba coniuncta utriusque posuit. Et quoniam unusquisque proprium onus portabit: et quod admonuit et hortatur? est: ut inuicem onera nostra portemus? Alia ergo sunt onera in quibus unusquisque proprium portat: nec portat cum alio alter: nec prouincit in alterum: et alia sunt onera in quibus recte dicis fratri: porto tecum: aut porto pro te. Si ergo distinctione opus est: non est facilis intellectus. Contra eos qui putabatur posse hominem cotaminari peccatis alienis: respondit apostolus. Unusquisque onus proprium portabit. Item contra eos quibus per hoc posuit negligentia subintrare: ut quasi securi facti quod non cotaminarentur peccatis alienis neminem curaret corrigere: inuicem onera nostra portare breuiter dictum: breuiterque distinctum est: et quod tum existimo manifestatione veritatis non impeditur. Nam et breuiter audistis: et cito intellexistis. Corda vestra non vident: testes cordis voces audiunt. Jam quando de intellectu securi: aliquot latius disseram? non ut intelligendum insinuem: sed ut quod intellectum est commendem. Onera que unusquisque sua portat peccata sunt. Has deestabilium onerum sarcinas portantibus hominibus et sub eis frustra sudantibus dominus dicit. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis: et ego reficiam vos. Quomodo reficit peccatis oneratos: nisi indulgentia peccatorum? Concionator mundi: de quadam specula excelsae auctoritatis exclamat. Audi genus humanum: audite filij adam: audi genus laboriosum et infructuosum. Vide laborum vestrum: videte donum meum. Scio laboratis et onerati estis: et quod est miserum perniciosa sarcinas vestris humeris alligatis: adhuc quod peius est onera addi vobis petitis: non deponi. Quis nostrum breui tempore potest multipliciter et varietate harum differere sarcinarum? Tamen inde pauca commemoremus: et de his cetera cōtememus. Videte hominem oneratum sarcina auaricie: videte illum sub hac sarcina sudantem: anhelantem: sitientem et laborando sarcinam addentem. Quid expectas o auare: amplectens onus tuum et sarcinam sub humeros tuos? Quid expectas? Quid laboras? Quid inuias? Quid concupiscis? Nepe satiare auariciam. Quora inania? facta nequissima. Expectas ergo sanare auariciam. Illa te potest premere: tu illam non potes satiare. An forte non est grauius? Quis adeo sub hac sarcina sensum etiam perdidisti? Non est grauius auaricia? Quare ergo te de somno excitat: quod te aliqui etiam dormire non sinunt? Et fortasse habes cum illa alterum onus pigricie: et ista duonequissima onera secus pugnantia premunt te: et dilaniant te. Non enim paria sperant: non enim similia iubent. Pigricia dicit: dormi: auaricia dicit: surge. Pigricia dicit: noli pati frigidus dies: auaricia dicit: tolera in mari etiam tempestates. Illa dicit: quiesce: illa non finit quiescere: iubet non solum procedere: sed et nauiga trans mare: quere terras quas ignoras: merces in india deponenda sunt: non nosti linguam indorum: sed intelligibilis vide sermo auaricie. Genies ignotus ad ignotum: das: accipis: emis: portas: picitatus venisti: cum periculo redis: exclamas in mari exagitar? tempestas: deus libera me. Non audis respondere? Quare? Misiste? Auaricia tibi iussit ut acquires quod non habebas: ego tibi iussit ut sine labore an ostium tuum pauperum dares quod habebas. Illa te ad idos misit ad reportandum aurum: ego tibi ante ostium Christi posui: a quo emeres regnum celorum. Laboras in inuisione auaricie: in inuisione mea non laboras. Ambo iussimus: non audisti me: cui obaudisti liberet te. Et multi has sarcinas portant: quantum mihi modo praeter ipsas sarcinas loquenti sub ipsis possint exclamare. Cum sarcinis intrant: cum sarcinis exeunt:

Mat. xj.

auari ingressi sunt: auari descendunt: ego loquendo contra istas
sarcinas laboravi. Si clamatis: ponite quod portatis. Postre-
mo me nolite audire: imperatores vestrum audite clamantem.
Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis. Non enim ve-
nitis nisi laborare desideratis. Tullitis ad me currere: sed cum
grauibus sarcinis non potestis. Venite inquit ad me qui labo-
ratis et onerati estis: et ego vos reficiam. Do veniam preterito-
rum peccatorum: tollam quod premebat oculos vestros: sanabo quod no-
cuit humeris vestris. Tollam quid est sarcinas: sed inanes a sar-
cinis non dimittam. Tollam sarcinas malas: et imponam bonas.
Cum enim dixisset. Et ego vos reficiam: adiunxit. Tollite iugum
meum super vos. Male te subiugauerat cupiditas: salubriter
te subiungit charitas. Tollite iugum meum super vos: et discite a
me. Si vobis viluit humanum qualecunque magisterium: discite a
me. Christus clamat magister: vnicuique fili? dei: solus verax:
verus: veritas clamat: discite a me. Quid? Quia in principio
erat verbum: et verbum erat apud deum: et deus erat verbum: et oia
per ipsum facta sunt. Nunquid hoc ab eo discere poterim? mun-
dum fabricare: cecos luminibus implere: diei noctisque vicissiti-
tudines ordinare: tempora et secula iubere percurrere: seminibus
vim tribuere: aialibus terras replere: nihil horum nos iubet
discere magister celestis: illa facit et deus. Sed quod iste deus et
homo esse dignatus est: in eo quod deus est audi vi recreeris: in eo quod
homo est audi ut imiteris. Discite inquit ad me: non mundum fabrica-
re: creare naturas: nec illa quidem alia que hic latens deus: homo
manifestus effectus: nec ipsa dicit: discite a me febres ab egro
tantibus pellere: fugare demonia: mortuos suscitare: venis et
fluctibus iterare: super aquas ambulare: nec hoc dicit: discite
a me. Hec enim dedit quibusdam discipulis suis: quibusdam non
dedit. Hoc autem discite a me: oibus dicit: ab hoc precepto ne-
mo se excuset: discite a me quod mitti sum et humilis corde. Qua-
re dubitas hanc sarcinam ferre? Hec sarcina grauis est: humi-
litas et pietas? Hec sarcina grauis est: fides: spes: charitas?
Ista enim humilem: ista mitem reddunt. Et vide quod oneratus non
eris: si ipsum audieris. Iugum enim meum leue est: et sarcina mea
leuis est. Quid est leuis est? Quid si habet pondus? Sed mi-
nus. Plus habet auaricia: minus iusticia. Nolo sic intelligas.
Hec sarcina non est pondus onerati: sed ale volaturs. Habent
enim et aues penarum suarum sarcinas. Et quod dicimus? Portat
illas: et portatur. Portat illas in terra: portant ab illis in ce-
lo. Tu misericordiam velis habere aut: sperem estare et dicat:
miseram istam auiculam onerant pene et detrahant onus hoc: in
terra remanebit: cui subuenire voluisti. Porta et penas pa-
cis: alas accipe charitatis. Hec est sarcina: sic implebis lex
christi. Distincta sunt onera. Videte nunc nescio quid auarus in-
trat: non illi auarus: stat tecum et tu non es auarus sed etiam mi-
sericors: das pauperi quod habes: non inhiat in ea quod non habes:
audis dicentem apostolum. Preceptum diuitibus huius mundi: non su-
be sapere: neque sperare in incerto diuitiarum: sed in deo vivo qui
prestat nobis oia abundantanter ad fruendum. Diuites sint in ope-
ribus bonis: facile tribuant: communicent: thesaurizent sibi fun-
damentum bonum in futurum: ut apprehendant veram vitam. Audi-
stis: agnouistis: didicistis: tenuistis: fecistis. Fac quod facis: noli pi-
grescere: noli cessare. Qui pseuerauerit usque in finem hic saluus
erit. Bene fecisti homini: ingratus homo: monte peniteat bene fecit
seme fundas peniteo quod implesti miserando: dic i corde tuo.
Non videt iste in quem fecit: videt ille propter quem fecit: quod iste si
videret: si ingratus non esset: sibi potius quam mihi proderet. Ad deum
meteneam quem non latet quod facio: non solum quod facio: sed etiam
quo corde facio: illi speret retributor: quia facti mei non que-
rette. Talis es: et forte in populo dei stat iuxta te auarus? ra-
ptor: inhiat rebus alienis. Que non talis: et fidelis est: vel po-
tius fidelis vocat: non cum potes de ecclesia pellere: non habes
aliquem aditum castigando et corripiendo corrigere: accessurus
est tecum ad altare: noli timere: vnusquisque proprium onus porta-
bit: memeto apostoli vnusquisque accessus. Vnusquisque proprium onus
portabit: tantummodo tibi non dicat: porta mecum. Nam si cum il-
lo communicare volueris auaricia: onus non minuit: sed duo
grauabuntur. Portet sarcinam suam: et tu tuas: quoniam quod ex hu-
meris omnis tuus talis sarcinam excussit: alteram imposuit. Excus-
sit cupiditatis: imposuit charitatis. Ergo secundum cupiditatem
malas vnusquisque sarcinam suam portat: malus mala: bonus bo-
nam. Conuertere te iam et ad illud preceptum. Vnicuique onera sua
portate. Habes enim sarcinam christi: vni portes cum altero onus

proprium. Pauper est: diues es: onus illius paupertas est: tu
tale onus non habes. Glide ne forte cum te interpellauit pauper-
tas: dicas. Vnusquisque onus proprium portabit. Hic alterum pre-
ceptum audi. Vnicuique onera vestra portate. Paupertas non
est onus meum: sed est onus fratris mei. Glide ne diuitie sint ma-
ius onus tuum. Nam non habes onus paupertatis: sed habes onus
diuitias: si bene intendas onus est: ille alterum onus habet: tu al-
terum. Porta cum illo: et portat tecum: ut inuicem onera vestra por-
tetis. Quid est onus paupertatis? Non habere. Quid est diuitia-
rum onus? Plus quam opus est habere. Et ille oneratus est: et tu
oneratus es. Porta cum illo non habere: portet tecum plus habere:
ut fiant equales sarcine vestre. Si enim dederis indigentibus: mi-
nuit illi non habere onus ipsi? quod erat non habere: si ei dederis in-
cipit habere: minutum est illi onus quod vocat non habere: minutum
est ipse onus tuum quod vocatur plus habere. Duo ambulatis via dei et
peregrinatione huius seculi: tu portabis sumptus magnos super-
fluos: ille autem sumptus non habebat: adhesit tibi comes tuus
esse desideras: noli negligere: noli spernere: noli relinquere.
Non vides quantum portes? Nihil portatis et non habent da ali-
quid: et comitem adiuvabis: et te releuabis. Apostolica sententia sa-
tis quantum opinor exposita est. Non vobis sumos vendant qui
dicunt. Sancti sumus: non portamus sarcinas vestras: id vobis
non communicamus. Maiores isti portat sarcinas diuitio-
nis: maiores portant sarcinas perfidiosis: sarcinas scismatis:
sarcinas heresis: sarcinas dissensionis: sarcinas aiositatis:
sarcinas falsorum testimoniorum: sarcinas calumniarum criminati-
onum. Hec sarcinas conati sumus: et conamur deponere de
humeris fratrum nostrorum. Illi amant tenentes illas ad se: mi-
nores esse nolunt: quod ipsi sarcinis tumuerunt. Nam et qui po-
nit sarcinam quam gestabat collo quasi minor sit: sed pondus po-
nit non statim. Ego inquit non communico peccatis alienis:
quasi hoc dicam: veni communicare peccatis alienis. Non hoc vi-
co: noui quid dicat apostolus: sed illud dico. propter peccata aliena
Si vera essent: et non tua magis essent: greges dei mitti ouibus
et hedis non desereres: area dñicam quod diu palea tritura non
relinques: rhetia dominica quod diu bonos et malos pisces ad
litustrabit non diruperes. Et quod inquit ferrum quod noui ma-
lum? Nonne melius ipsum ferres: quam te foras efferres? Ecce quod
ferres si attenderes apostoli dicentem. Vnusquisque proprium onus
portabit. Liberet te ista sententia. Non enim cum illo communi-
cans auaricia: sed communicans cum illo christi mensam. Et quod ti-
bi obesset: si cum illo communicares christi mensam? Apostolus vi-
cit. Qui enim manducat et bibit indigne: iudicium sibi manducat
et bibit. Sibi non tibi. Sane si iudex es: si iudicandi potestatem
accepisti: ecclesiastica regula si apud te accusat: si inumeris
documentis testibusque puincat: coarce: corripe: excommunica:
degrada. Sic vigilet tolerantia: ut non dormiat disciplina.
Sed dñat? est inquit cecilianus? Dñatus. A quibus? Pro-
mo abiens: deinde a traditoribus innocens. Allegata sunt ista: xx.
gestis inserta: probata sunt. Eueruare quidem vires veritatis co-
nati sunt: et iam in nebulis speculationis: et ferentat nebulare
quantum potuerunt enisi sunt: affuit dominus: vicit ferentitas et ne-
bulas eorum. Et videte quod nescientes absoluerunt ecclesiam or-
bis terrarum: cuius comunione gaudemus? Qualescumque in ea simus?
non ipsos nos sed ipsam tuemur: defendimus: obtemus area
dominicam defendendo. Pro area dñica clamo: tu quod in ea sim
nolo cures. Vult labi expecto: nolo inquit cures: aut si cu-
rare vis: noli cum lite curare: ut possis fratrem sanare. Cura pa-
leam si potes: sed triticum noli relinquere si paleam curare non po-
tes. Executunt aliquando de area dñica palee: iterum et gra-
na: sed non longe. Sunt autem operarii boni: circueunt area: et ea
que foris excussa sunt quibusdam mūdatorijs trahunt et reuocant
in area et si trahendo et si cogendo. Mūdatoria instrumenta sunt
leges iste mundane. Reuoca: etiam cum terra trahat triticum: ne
propter terram percat triticum. Dñat? est inquit cecilianus? dñ-
natus semel abiens: ter absolutus est pñens. Respondimus eis:
et hoies indoctiles: quantum potuimus breuiter de suis fa-
ctis admonuimus et diximus. Quid recitatis contra cecilianum
concilium septuaginta eporum sententias in absentem pñentem?
Plures platee sunt a maximianus et cecilio contra absentes
primianum. Diximus: abiens ab illis dñatus est cecilianus: ab-
sens ab istis dñat? primianus? Quod isti non preiudicat abien-
ti primiano: sic et illi preiudicare non potuerunt absenti cecilia-
no. Quid eos putatis in hac angustia respondisse? Quid enim

Sancti Augustini.

dicerent: Quo euaderent inclusi rebus veritatis: Et hec
 retia violenter rumperet: quid dixerit breuiter et absolute p
 nobis: Et quid multa: et pene oia pro nobis sicut gesta indi
 cabant: quam vestra charitas pponenda lectura est. Sed hoc
 loco rogo vos: obsecro p xpm vt teneatis: dicatis: in ore sem
 per habeatis. Nō potuit enī pro nobis breuior: et certior: li
 quidior: ferri sententia. Quid ergo dixit: cū hoc obijceremus:
 sic nō p iudicāti cecilianō: quō nec illi primiano. Et ille
 defensor illoz: nec cā cause p iudicā: nec psona psona. O re
 spōsum breue: liquidū: verū. Non enī sciuit qd dixit: sed cay
 phe similis cū esset pōtifer. pphetauit. Nec causa cause p i
 iudicā: nec psona psona. Si nec causa cause: nec psona per
 sone p iudicā: q vnu quisq; saccinā suā portat. Et at nunc
 et obijciat tibi cecilianū: non tibi cuiusq; homini sed ipsi o
 bi terraz obijciat cecilianū. Quod cū facit: innocentē obijci
 innocentibus. Proius gesta idicabit. Liq dissimē purgar
 est cecilian? Sed fac cū nō purgati: fac criminoluz iuentū.
 Audi vocē tuā ab orbe terraz. Nec causa cause: nec psona
 psona p iudicā. Nā heretica: isanabilis: animosa: cū in
 te sententiā dicas: iudicē quid accusas? Si illuz ego corru
 ptū iudicā: et pro me te qd corruptū vt dānare te: Tū nā pec
 aliquādo cogit: vel detumescēte aiositate cogit: ad se re
 deant: se interrogēt: se discutiant: sibi respōdeant p veritate:
 non timeāt eos quib? falsitatē diuissime viderūt. Ipsos
 enī timēt offendere: erubescūt humane infirmitati: et nō eru
 bescūt inuictissime veritati. Utq; hoc timēt ne dicatur eis.
 Quare ergo nos deceptis: quare nos seductis: qre tanta
 mala et falsa dixistis? Respōdere deberēt si deum timerent.
 Humanū fuit errare: diabolicū est p aiositate in errore ma
 nere. Meli? quidē erat si nunq; errarem: sed vel qd scdm est
 faciām? vt erroz aliquādo emēdemus. Decepim? qz dece
 pri eramus: falsa p iudicauim? qz p iudicāb? falsa credi
 dimus. Dicāt suis: simul errauimus: simul ab erroze receda
 mus. Duces vobis fuimus ad foueā: et secuti estis cū ducere
 mus ad foueā: et nō sequimur cū ducim? ad ecclesiā? pos
 sent ista dicere: indignātibz dicerēt: iratis dicerēt: aliquā
 do et illi pōnerēt indignationē: amarēt velleo vnitatē. Nos
 tamē fratres pantes circa illos simus. In ferroze sunt et tu
 more oculi quos curamus: nō dico vt curare cesserimus: sed vt
 nō insultātib? ad maiores amaritudines puocemus: ratio
 nem leniter reddamus: nō de victoria supbe exultem? Ser
 uum enī dñi lingare nō oportet: aplūs dicit: sed mitē esse ad
 oēs: docibiles: patientē: in modestia corripientē diuersa sen
 tentias: ne forte det illis de? penitentiā: et respiscāt a diaboli
 laqueis a quo captiui tenent fm ipsius voluntatē. Patiēter
 ergo ferte si fami estis: patiēter ferte inquantū fami estis. Nā
 puerb. xx. quis pfecte sanus cū rex iustus sederet in throno: Quis glo
 riabatur mundū se hēre cor? Aut qd gloriabatur mundū se esse a
 peccato: Ergo qd iustales sumus: hoc nobis debem? vt in
 uicem onera nostra portemus. Conuersi ad dominū.
 Rom. viij. De verbis Apli. Spes salui facti sum? Spes
 autē que videtur nō est spes. vbi apertē cur nobis
 eterna sperātib? q nō videm? ceteri falso sperare
 sedicant temporanea que vident. Sermo. xxiij.
Sicut apostolū dixisse meminit sanctitas vra fra
 tres charissimi. Spes salui facti sumus. Spes autē
 inq; q videt nō est spes. Quod enī videt qd spe
 rat? Si autē qd nō videmus speram? p patientiā
 expectamus. Hinc vobis exhortatoz et cōsolatozū pber
 sermonē admonet nos ipse dñs de? noster cui dicis i psalmo.
 Ps. cxlj. Spes mea est tu: portio mea in terra viuentiū. Ipse inq; qui
 spes nra est in terra viuentiū: iubet vt vos alloqmur in hac
 terra mouentiū: vt nō respiciatis q vident: sed q nō vident.
 ij. Cor. iij. Que enī vident tpalia sunt: q autē nō vident eterna. Qd qd
 nō videm? speram? et p patientiā expectam? merito nobis in
 psalmis dicit. Sustine dñm viriliter age: et cōfiteor cor tuū:
 et sustine dñm. Mūdi enī promissa semp fallūt: dei autē pro
 missa nunq; fallunt. Sed qz mūdus qd pollicet hic videt da
 turus. i. in hac terra morietur in qua nūc sumus: de? autē
 qd pollicet in terra viuentiū nobis datur? est. Multi fatigā
 tur expectare veracē: et nō erubescūt amare fallacē. De tali
 bus dicit scriptura. Ele his q p diderūt sustinentiā: et diuer
 runt i vias prauas: cū etiā viriliter agētib? et corde cōfortato

deū sustinentibus filij sempiternę mortis insultare nō cessant
 iactantes suas delicias tpales que ad rēpus obdūcāt fauces
 eozū: postea vero amariōres felle iueniūt eas. Dicit enī no
 bis. Ubi est qd vobis pmutat post hanc viciā? Quis buc
 de reuersus est? indicauit vera esse q creditis. Ecce nos in
 nostrarū voluptatū facietate letamur: qd qd videmus spera
 mus: vos autē in laborib? cōtinētie cruciamini: credēdo qd
 nō videtis. Deinde subiūgit qd cōmemorauit apls. Mādu j. Cor. xv.
 cemus et bibam? cras enī moriamur. Sed videt qd ipse ca
 uendū monuerit. Corrupit inq; mores bonos colloca mala
 Sobrius estote iusti: et nolite peccare. Laetē q fratres: ne ta
 lib? colloquimur mores vestri corrupant: euerat spes: enue
 tur patiētia: et diuertatis in vias prauas. Immo vero mites
 atq; māsueti tenete vias rectas: qd vos docet dñs: de quib?
 psalm dicit. Diriget mites i iudicio: docebit māsuetos vias
 suas. Patientiā quippe in laborib? huius vite sine qua non
 pōt cultodiri spes future vite: nemo pōt ppetuo retinere nisi
 mitis atq; māsuetus: q nō resistit volūtati dei: cuius iugū le
 ue est: et sarcina leuis: sed credētib? deo et sperātibz in eū et
 diligētibz eū. Ita qd p mites atq; māsueti: nō solum cōsola
 tiones ei? amabitis: sed etiā flagella ei? tanq; boni filij tole
 rabis: vt qm qd nō videtis speratis: p patientiā expectetis.
 Sic agite: sic ambulate. In xpo enī ambulari: q dicit. Ego
 sum via. Quō in illo ambulandū sit vscite: nō solum eius ver
 bo: sed etiā eius exēplo. Hic enī p pio filio suo nō peperit
 pater: sed p nobis oibus tradidit illū: nō vt qz nolentē: nec
 recusantē: sed pariter volentē: qz vna est volūtas patris et filij
 fm equitate forme dei: in qua cū esset nō rapinā arbitrar? est
 esse eq̄lis deo: singulariter obediēte: fm qd semetipm eua
 cuauit formā seruī accipiens. Nā ipse dilexit nos: et tradidit
 semetipm p nobis oblationē et hostiā deo in odorē suauita
 tis. Sic q pater p pio filio nō peperit: sed p nobis oibus tra
 didit eū: vt et ipse filius traderet semetipm p nobis. Trade
 tus est q excellens: quē sacra sunt oia. Traditus ppter for
 mā seruī i opprobriū hoim et abiectiōne plebis: i omelias:
 in flagella: in morte crucis. Docuit ergo nos exēplo passio
 nis: cū quanta patiētia in illo ambulem? et firmamur nos exē
 plo sue resurrectionis: qd ab illo patiēter sperare debeam?
 Si enī qd nō videmus speram? p patientiā expectam? Qd
 nō videm? quidē speram? sed corpus sumus illi? capimur in
 quo iā perfectū est qd speram? De illo enī scriptū est: q ipse
 est caput corporis ecclesie: p mogenit: ipse primatū tenēs. Et
 de nobis scriptū est. Vos autē estis corpus xpi et mēbra. Si
 autē qd nō videm? speram? per patiētiā expectam? securi
 qm qui resurrexit caput nostrū est: seruauit spem nostrā. Et qz
 p uicē resurgeret: flagellatū ē caput nostrū: firmavit patiē
 tiā nostrā. Scriptū ē enī. Quē enī diligis dñs corripit: flagel
 lat autē oēm filiū quē recipit. Nō itaq; in flagello desiciām?
 vt i resurrectione gaudeam? Ita enī verū est: q flagellat oēm
 filiū quē recipit: vt nec vnicuiusq; peccet: q p nobis oib? tra
 didit eū. Inuētes q cū qui sine peccati merito flagellat? est:
 qui mori? est: ppter delicta nra et resurrexit: ppter iustifica
 tionē nostrā: nō timeam? ne abijciamur flagellati: s; poti? cō
 fidamus qz recipiemur iustificati. Quis enī nō dūz venerit
 nri gaudiū plenitudo: nec mō tamē sine gaudioreliciti sum?
 qz spes salui facti sum? Ideo et ipse apls q ait. Si qd nō vide
 mus speram? per patiētiā expectam? Dicit alio loco. Spe
 gaudētes: in tribulatiōe patientes. Habētes ergo talē spem:
 multa fiducia vtamur: et sermo noster in grā cōdit? sit saluē: vt
 sciamus quē ad modū oportet vnicuiq; respōdere. Dicedū
 est enī eis q cum p didissent vel nunq; suscepissent sustinentiā:
 nobis sustinentib? dñm: qd qd nō videmus sperātes: p patiē
 tiā expectam? etiā insultare audēt: cū imitari debēt. Ubi
 sunt delitē vre: ppter qd ambulatis p vias prauas? Nō vi
 cum? vbi erūt: cū hec vita trāssierit: sed mō vbi sūt: Cū hester
 num diē hodiern? abstulerit: hodiernū crastinus ablatur?
 sit: qd eoz que diligitis nō trāscurrit: trāsoluatur: Quid non
 fugit pene ante qd capis: cū ex ipso hodierno die nulla possit
 vltora retineri? Ita enī cūda excludit a terra: sic pma ex
 clusa est a cōba: ipse hore vni? q presens videt: nihil ē spens:
 oēs enī pres ei? et oia momēta fugitiua sūt. Propter qd pec
 cat hō: si nō cecat? Cū peccat? cū peccaret attēdatur: poterat
 videre qz voluptas trāsitura sine prudentia desideratur: vel
 cū trāsierit: cū penitētia cogitat. Nos iudicetis qz speram?

De verbis apostoli. Ser. xxiij. et. xxv. Jo. xcij.

eterna que nō videmus: cum vos eis q̄ videtur temporalib⁹
subditi: nesciatis qualis vobis dies crastina illucescat. Quē
sepe bonū sperantes malū inuenitis: nec si bonus fuerit: eū
ne fugat tenere poteritis. Hos irritatis q̄ speram⁹ eterna:
que cū venerint nō transibūt: q̄ nec ipsa veniūt: sed semper
manēt: nos autē ad illa veniem⁹: cū per viā dñicam ista que
transiūt transferim⁹. A vobis vero tēporalia nec sperari ali
quādo desinūt: et tñ crebro sperata vos fallūt: nec cessant
vos inflāmare ventura: corripere veniētia: torqueret rāseū
tia. Rōne ipsa sunt que p̄cipita inardescūt: adepta vilescūt:
amissa vilescent. Et timor eis et nos fm peregrinationis nō
stre necessitatē: sed nō in eis gaudia nostra figuramus: ne illis
labētibus subiugamur. Timor enī hoc mūdo tanq̄ nō vten
tes: vt veniam⁹ ad eū qui fecit hunc mundū: et in eo manea
mus: et⁹ eternitate perfruētes. Quid est autē qd̄ dicitis: q̄s
hic in die veniet: et qd̄ apud inferos gerat: quis hōibus indi
catur: Et hinc vobis os clausit qui mortuū quarto die resu
suscitauit: et vltimo mortuus die tertio resurrexit: et ante q̄
moreret qualis vita morientes exapiat tanq̄ ille quē nihil
lateret et in paupere quiescēte: et in diuite ardente narrauit.
Sed illi ista nō credunt: qui dicūt. Quis hic inde reuerfus
est: Credituros se volūt videri: si quis parētum suoz reu
tulerit. Sed maledict⁹ homo q̄ spem suā ponit in homine.

i. Cor. vii.

D

Joh. xi.

Rom. vi.

Luce. xvi.

hirc. xviij.

Rom. iij.

i. Cor. xv.

Ep̄c. v.

Ideo ergo de homo factus: mori et resurgere voluit: vt et
qd̄ futurū esset hominī in hominis carne ostēderet: et deo tñ
nō hominī crederet. Et certe ecclesia fidelis toto ore dis
fusa: iā ante oculos eoz est. Regat eā antea secula vni ho
mini pmissam: q̄ contra spem in spem creditur: vt fieret pater
multarū gentiū. Qd̄ ergo vni abiac credēt. pmissum est: iā
videm⁹ impletū: et qd̄ vniuerso orbi pmissum credēt: despe
ramus esse venturū. Et nūc et dicant. Māducemus et bi
bamus: cras enī moriemur. Illi se adhuc cras dicunt mori
turos: veritas autē illos iā cum ista dicūt inuenit mortuos.
Glos autē fratres: filij resurrectionis: ciues sanctoz angelo
rum: dei heredes: xpi coheredes: caute imitari eos q̄ cras
sperādo moriūtur: et hodie bibēdo sepeliunt: sed sicut dicit
idem ap̄lus. Ne corripant vestros mores bonos colloquia
mala. Sobrii estote iusti et nolite peccare: ambulātes angus
tam: sed certā viā ducētem ad altitudinē hierusalē celestis
que mater nostra eterna est: firmissime sperate qd̄ nō videri:
patienter expectate qd̄ nōdum habetis: quia veracem pmissi
orem christum fidelis retinetis.

**De verbis Ap̄li. Videte quomodo caute am
buletis: nō vt insipientes sed vt sapientes: redimen
tes tēpus qm̄ dies mali sunt: in quo quid tēpus
sit redimere aperte declarat. Sermo. xxiij.**

Apostoli cū legere audistis: imo oīs audiuim⁹
dicētem nobis. Videte quomodo caute ambule
tis: nō vt insipientes sed vt sapientes: redimētes tē
pus: qm̄ dies mali sunt. Dies malos fratres due
res faciūt: malicia et miseria. Per maliciā hōiū et miseriā
ducunt dies mali. Ceterū dies isti q̄ tñ p̄tinet ad spacia ho
rarū ordinati sunt. Ducūt vices: agūt tēpora: oritur sol: occi
dit sol: tñ seūt tēpora. Cui molesta sunt tēpora: si hōies sibi
nō sunt molesti. Ergo dies malos (sicut dixi) due res faci
unt: miseria hōiū et malicia hōiū. Sed miseria hōiū p̄mu
nis est: nō debet malicia esse p̄munis. Et quo enī lapsus est
Adam: et de paradiso expulsus: nunq̄ fuerūt dies nisi mali.
Istos pueros q̄ nascūtur interroget: quare a ploratu inci
piunt q̄ tridere possunt. Rascit et statim plorat: post nescio
quorū dies ridet. Qm̄ plorabat nascens: p̄pheta sue calamita
tis erat: lachryme enī testes miserie. Rōndū loquit: et iam p̄
phetar. Quid p̄phetar. In labore se venturū vel intimore:
et si bene vixerit: et iustus fuerit: certe in medijs positus ten
tationib⁹ semp̄ timebit. Quid ait ap̄ls: Qs q̄ volūt in xpo
pie viuere: p̄secutionē patiūtur. Ecce q̄ dies mali sunt: sine
p̄secutionē viuere hic iusti nō possūt. Qui iter malos viuūt:
p̄secutionē patiunt. Qs mali p̄sequūtur bonos: si nō fer
ro et lapidib⁹: sed vita et morib⁹. Illi quid aliqd̄ scēt in loq̄
sequebat in sodomis: Nemo illi molest⁹ erat: tñ iter ipios
vivebat: inter imūdos: sup̄bos: blasphemos p̄secutionem
patiebatur: nō vapulādo: sed malos vidēdo: Quisq̄ me audis
sed nōdū viuis in xpo pie: incipe in xpo pie viuere: et p̄bas

qd̄ dico. Deniq̄ ap̄ls cū cōmemoraret pericula sua. Peric
culis (inquit) in mari: periculis in fluminibus: periculis in
deserto: periculis in latronib⁹: periculis in falsis fratrib⁹.
Cetera pericula quiescere possunt: pericula a falsis fratrib⁹
vsq̄ in finē seculi nō norunt. Redimam⁹ tēpus: qm̄ dies ma
li sunt. Expectatis a me forte scire: qd̄ est tempus redimere.
Dicitur sum qd̄ pauci audiūt: pauci ferūt: pauci aggrediūt
tur: pauci agūt: tamen dicā: qm̄ ipsi pauci q̄ me audituri sūt
inter malos viuūt. Redimere tēpus hoc est: qm̄ aliq̄s tibi in
fert litē: perde aliqd̄ vt deo vaces: nō lūb⁹ perde. Ergo ex
eo qd̄ perdes p̄ciū est tēporis. Certe qm̄ p̄tuis necessitati
b⁹ p̄cedis ad publicū: vas nūmos et emisti tibi panē: aut vt
num: aut oleū: aut lignū: aut aliqd̄ sup̄ellectile: vas et acci
pis: aliquid amittis: aliquid acquiris: hoc est emere. Nam
si nihil amittas et habebas qd̄ nō habebas: aut inuenisti: aut
donatū accepisti: aut hereditate acceperisti. Qm̄ autē aliquid
amittis vt aliqd̄ habebas: tūc emis: qd̄ emis: qd̄ habes emprū
est: qd̄ amittis p̄ciū est. Quō ergo perdis nūmos vt emas
tibi aliqd̄: sic perde nūmos vt emas tibi quietē. Ecce hoc ē
tēpus redimere. Prouerbiū natū est p̄miciū: quod quidem
latine vobis dicā: q̄ p̄miciū nō oīs nos nostis. P̄miciū enī p̄
uerbiū est antiquū. Nūmum querit pestiferia: vos illi daz
vt ducat se. Illū quid nō hoc p̄uerbiū de euangelio videt na
tum: Illū quid aliud dicit deus: q̄ redimētes tēpus qm̄ ait.
Si quis vult in iudicio tecū cōtendere: et tunc cū tollere: daz
dimitte ei et palliū: In iudicio vult tecū cōtendere et tunc
cam tuā tollere: auocare te habet litib⁹ a deo tuo: non habe
bis quietū cor: nō habebis trāquillū animū: euerteris cogi
tationib⁹ tuis: irritaris aduersus eū aduersariū tuū. Ecce
tēpus perdidisti. Qto ergo melius est vt nūmū amittas
et tēpus redimas: Fratres mei in causis et negocijs vestris
qm̄ ad nos iudicāda veniūt: si hominī xp̄iano dico vt p̄tem
pore redimēdo perdat aliqd̄ suū: qto maiore cura et fiducia
debeo dicere vt reddat alienū: Ambos enī xp̄ianos audio.
Iam ille calūniosus q̄ vult alteri facere causam et tollere ab
illo: vel p̄cōpositione gaudet ad ista verba. Ap̄ls dicit. Re
dimentes tēpus qm̄ dies mali sunt. Facio ergo calūniā chu
stiano illi: velint noli: dat mihi aliqd̄ vt tēpus redimar: quia
ap̄lm̄ audiuit. Dic mihi. Si illi dicitur sum: perde aliqd̄ vt
sis ociosus: tibi nō sum dicitur calūniōse: perdit: fili diaboli
quare res alienas auferre moliris: Causam nō habes: et
calūniā plen⁹ es. Si ergo illi digero: illi da aliqd̄ vt recedat
a calūniā: tu vbi eris q̄ habebas de calūniā pecuniā: Ille q̄
p̄pter vitandā calūniā tēpus a te redimit: hic tolerat dies
malos: tu autē q̄ de calūnijs pasceris: hic habebis dies ma
los: et post istos habitur⁹ es in die iudicij peiores. Sed hoc
forte rides: quia pecuniā rapis. Rideride et cōtemne: ego
erogem: veniet qui extigat.

ij. Cor. xi.

B

D

Mat. v.

Actu. iij

**De verbis sancti Luce in actib⁹ ap̄lorū. Ac
mo quicq̄ ex eo qd̄ possidebat: suū propriū esse
dicebat. Sermo. xxv.**

Agim⁹ in libro qui ap̄lor actib⁹ ascribit: tātam
sub memoratis viris deuotionē plebis fuisse: et
populi xp̄iani floruisse p̄mitias: vt post acceptā
fidem nemo domū p̄p̄iā sibi defenderet: et nemo
suū aliqd̄ vēdicaret: sed iure fraternitatis essent illis cūcia
cōmuniā: scz vt q̄ eodē conforio religionis tenebātur: eodē
cōforio fruerētur et vite: hoc est vt q̄bus erat vna fides: esset
vna substantia: q̄bus erat p̄munis xps: cōmunis esset et sum
ptus. Refas enī putabāt religiosi viri eū sibi participē non
assire in substantia: q̄ particeps erat in grā: atq̄ ideo chari
tate fraternitatis oīa p̄muniter vtebant: nisi q̄ maior est fra
ternitas xpi q̄ sanguinis. Sanguinis enī fraternitas simi
litudinē tantūmodo corporis refert: christi autem fraterni
tas vnanimitatē cordis animeq̄ demōstrat: sicut scriptū est
Erat autē credentium cor atq̄ aīa vna. Clere ergo frater ille
est: qui tam corpore q̄ vnanimitate german⁹ est: verus inq̄
frater est: cui⁹ idē spūs et volūtas in fratre est. Melior ergo
est (sicut dixi) fraternitas sanguinis christi fraternitas: q̄
nam illa interdum sibi inimica est: christi autē fraternitas
sine intermissione pacifica est. Illa inter se cōmuniā cū emu
latione diuidit: hec etiam cum gratulatione cōmunicat. Il
la in cōforio sepe despiciit germanos: hec assumit frequen

B

Denbigh ap

B igitur sub apostolis fuit plebis deuotio. Modo quid simile re-
perimus? Et certe xps in nobis. Idem quidē xps in nobis:
sed nō idem animus in nobis. Eadē plebis fides: sed non in
plebe est ipsa largitio. Ita alter de alteri⁹ inopia nō cogitat

j. lxxij. ueniri sed operib⁹. Aut enī apłs. Diuites sint in bonis operi
bus. Locupletē enī in ecclesia intelligi voluit: qui diues in
xpo est. Nam et ibi qđ at sub apostolis uoluerim indigentem
fuisse ostendit vtiq; tota eos grā fuisse fidei p̄ditos: vt oēs
celestiū diuitiarū abūdauerint largitate. Nam igitur hoc tē
porē inuenim⁹ in xpiano populo locupletem: et si pleriq; in
domb⁹ auro sint diuites: tñ in ecclesia sunt mēdici. Dñ enī
circa pauperes nō p̄ eo qđ p̄ualēt operant: me hoc est grā
tam qđ offerunt: nec illud est fatiabile qđ referunt. Dicit dñs

reliet. q̄ fraudis: q̄ integritis munero: p̄p̄tione quada p̄
tauerit subrahenda. At eni ap̄l̄s petrus. Non es mēt̄us
hoib̄us sed deo. Si ergo fratres ananias cōdēnā: q̄ non tu
tum dederit q̄ de suo ip̄s: pmiserat: q̄ d̄ cēsum de eo q̄ nō
vult reddere q̄ alī? repromisit? Videte ergo et vos fratres
quid. pmiseritis deo: cū primū fidei gratiā percepistis. Ec-
ce abūdant in ciuitate n̄ra hospites: facite q̄ polliciti estis
ne dicat̄ vob̄ q̄s aname dictū ē. Nō mēt̄i estis hoib̄? s; deo
¶ De verbis sancti Lucce in actib̄ apostolorū.

Sermo. xxvj.

vbisupra

ij. Cor. vi.

Ps. xj.

Col.iii.

13

Aggelij.

173. 173.

De verbis apostoli.

Sermo. xxvij. Fo. xciiij.

Actu. iij. inops auri. Auri et argentum non habeo. Ideo igitur tantas virtutis opes preterit. Quid habeo hoc tibi do. In nomine iesu xpi surge et ambula. Hoc plane non in maris supio: sed in afo tenebat. Quid ei dedit? In nomine iesu xpi surge et ambula. Pauperem hominem ex paupere infirmitas: equal lege et equa potentia reges/captiuosq; cōstringēs. Hō potuit sustinere iustionē pauperis regib; dominās. Parum est qd infirmitatē nominam? Pauperis imperiū: etiā natura nō pertulit. Ille enim claudus erat ex vtero matris sue. Debilitas itaq; quā ei inuenerat natiuitas: vi pauperis iubētis excluda est. Qd pfecto non fieret: nisi pauper apls plenus esset illo deo qd est auctor nature. Nihil ergo hac ditiū paupertate. Quid dicitur qui es nō habet? Virtutes largitur et grati cōfert. Quid enī potest? In nomine iesu xpi surge et ambula. Obediētiē subditur: qd ex necessitate veniebat. Dicit homini. Surge: qd semper optabar: sed qm naturalibus vinculis ipedit? erat: non poterat qd volebat. Hunc autem tāta facilitate insensibilia seruunt: vt ad nutū iubentis illa pedū infirmitas auolaret. Surge et ambula. Et surrexit (inquit) cōtinuo et stetit. Animo imperat: et pedes seruūit. Exiliens inquit ppheta: tanq; viri de vinculis laxati. Et cōsolidate sunt bases pedū eius. Quid velocitatem agatur attēdit. Vir aures debilis sermo intrauerat iubētis: et continuo vis sanitatis irrupit: et excluda infirmitate vsui mēbra reddidit. Testimonū velocis resurrectionis est: velocitas ex debilitate surgentis. In momento: in ictu oculi: in nouissima tuba. Laet enim tuba et mortui resurgunt: et nos imutabimur. Futura metire de factis. In qto momento mortui excitentur: debilitas a natura crede vestigijs. Surrexit. Cōsolidate sunt (inquit) bases pedū ei? Parū erat qd dicebat in vsu claud? redisse: virtus et cū sanitate restituit. Hō enī dixit. Restitute sunt: sed cōsolidate sunt bases. Tam abundantem recipiūt sanitatē: vt ferant laborē. Exiliēs (inquit) ambulabat. Salus frequēter etiā sanis grauis est. Hō senserunt illi pedes pigra remedia: nec velut vnguenti modo lita vestigia reuocant: ad momētum vis medicis irrupentis ostendit: signaturq; fuga infirmitatis excluda. Sic exili qui sanatur a pauere. Sanat ergo ab apostolis caro: hoc ipso indicans quid adeo suo cōditore mereat. Cōiūcātur itaq; signis omnib; manichei: cūta salutis genera qd carni deserunt testimoniū bonæ nature sunt. Digna enī diuino opere cōprobatur: que non creduntur indigna beneficijs. Hō enim auctoris sui mēbra cognoscūt: cū eis dicitur. In nomine iesu surge et ambula. Si esset caro a diabolo: nomē christi formidare potuisset. Obsequiū sanatorū: testimoniū cōditoris est. In nomine iesu christi surge et ambula. Intrulerat natura debilitatem: ad ipam quodāmodo inuocat inominis auctoritas destinatur. Cognoscit qd iusserit: obsequiū suo dño: refragat cōtrario. Si caro a diabolo est: repugnāda est a xpi discipulis nō curanda. Si rationē interrogēs: obligādum est quicqd inimicum est. Hō hoc solum cogitationē credas: diuina ad hūc sensum succurrat auctoritas. Dñs aut in euāgelio. Hō ingreditur in domū fortis vt vasa eius diripiat: nisi prius alligauerit fortem. In suis ergo erat operib; diabolus alligandus: nūc autē nō colligat diabolus sed honorat: si res eius per signa curatur. Magni beneficii debitor xps carni est: si qd possit in ei salute monstrauit. Hō esset materia loquēdi: nisi testimoniū misericordie caro curata fecisset. Suffragat predicationi christi caro: in ipsa est administratio signorū. Claudus surgit: vt apostoli loquant. Dixim? qm si hui? dei opus caro nō esset: ille claudus nō erat in pedibus sanandus: sed in brachijs colligādus. Hūc aut surgit claudus: vt apli loquant: preitorq; sit predicationis. Ut xpi euāgelii sonet: claudus exiit. Impudēt apli fecerūt: si dei corū opus caro nō esset: nūc autē qm id dicere sacrilegium est: non faciūt apli ipudenter. Caro igit opus dei est. Lū formā opus dei est: cū conditur opus dei est: cū producit opus dei est: cū regenerat opus dei est: cū signatur opus dei est: cū curatur opus dei est. Quid debet diabolo: toriens opus dei? Irrideantur ergo manichei: et propter honorē dei carnis natura laudat: atq; omē vitū in voluntatē ponatur. Spes emendationis hominib; suggerat: vt se intelligant nō carnis necessitate: sed tantū voluntatis prauitate delinquere. Hos autē carnē diuino ascribimus operi: quā videmus in christi re-

surrectione diuini consortij gloriā cōsecutam quā a xpo suo cōditore suscepit: qui viuit et regnat in secula seculorū.

De verbis beati petri. Audiuimus vocē de i. petri. latam de celo: hic est filius meus dilectus. Et habemus certiorē prophetici sermonē: quib; voce de celo delata certior nō melior neq; vtilior prophetia predicat. Credendū item esse vt itelligas non intelligendum vt credas. Sermo. xxvij.

Alitum bone vite cui vita etiā eterna debetur: recta fides est. Est autē fides credere qd nō dum vides: cuius fidei merces est videre qd credas. Tēpore igit fidei tanq; tēpore fementis: non deficiamus: et vsq; in finē nō deficiamus: sed perseueremus donec qd seminauim? metamus. Lū enim auersum esset genus hu manū a deo et iaceret in delitijs suis: sicut creator opus habebamus vt essem? sic saluatore vt reuiscerem? Iustus damnauit hominem: misericors deus liberat hominem. De i. petri.

Alitum bone vite cui vita etiā eterna debetur: recta fides est. Est autē fides credere qd nō dum vides: cuius fidei merces est videre qd credas. Tēpore igit fidei tanq; tēpore fementis: non deficiamus: et vsq; in finē nō deficiamus: sed perseueremus donec qd seminauim? metamus. Lū enim auersum esset genus hu manū a deo et iaceret in delitijs suis: sicut creator opus habebamus vt essem? sic saluatore vt reuiscerem? Iustus damnauit hominem: misericors deus liberat hominem. De i. petri.

Alitum bone vite cui vita etiā eterna debetur: recta fides est. Est autē fides credere qd nō dum vides: cuius fidei merces est videre qd credas. Tēpore igit fidei tanq; tēpore fementis: non deficiamus: et vsq; in finē nō deficiamus: sed perseueremus donec qd seminauim? metamus. Lū enim auersum esset genus hu manū a deo et iaceret in delitijs suis: sicut creator opus habebamus vt essem? sic saluatore vt reuiscerem? Iustus damnauit hominem: misericors deus liberat hominem. De i. petri.

Alitum bone vite cui vita etiā eterna debetur: recta fides est. Est autē fides credere qd nō dum vides: cuius fidei merces est videre qd credas. Tēpore igit fidei tanq; tēpore fementis: non deficiamus: et vsq; in finē nō deficiamus: sed perseueremus donec qd seminauim? metamus. Lū enim auersum esset genus hu manū a deo et iaceret in delitijs suis: sicut creator opus habebamus vt essem? sic saluatore vt reuiscerem? Iustus damnauit hominem: misericors deus liberat hominem. De i. petri.

Alitum bone vite cui vita etiā eterna debetur: recta fides est. Est autē fides credere qd nō dum vides: cuius fidei merces est videre qd credas. Tēpore igit fidei tanq; tēpore fementis: non deficiamus: et vsq; in finē nō deficiamus: sed perseueremus donec qd seminauim? metamus. Lū enim auersum esset genus hu manū a deo et iaceret in delitijs suis: sicut creator opus habebamus vt essem? sic saluatore vt reuiscerem? Iustus damnauit hominem: misericors deus liberat hominem. De i. petri.

Mala. iij.

Actu. iij.

i. Cor. xv.

Actu. iij.

D

Mat. xij.

ps. lxxvij.

ps. lxxvij.

ps. lxxvij.

ps. lxxvij.

Sancti Augustini.

turi sumus: Discussis omnibus hominibus nescio vtrum melio-
rem iudicem inuenire possim: quod hominem per quem loquitur
deus. **Mat. xvij.** **¶** Hec enim in hac re et in hac controversia ad lit-
teras seculares non inter nos iudicet potestas sed prophetia. Be-
atus apostolus? Petrus cum duobus alijs christi domini discipulis
iACOBO et IOHANE in monte cum ipso domino constitutus: audiuit
vocem de celis. Hic est filius meus dilectus in quo
mihi bene complacui: ipsum audite. Quod commendans memora-
tus apostolus in epistola sua dicit. Hanc vocem audiui de
celo de latere: cum essemus cum illo in monte sancto. Et cum dixisset.
Hanc vocem nos audiui de celo de latere: subiicit atque
ait. Et habemus certiorē prophetici sermonem. Sonuit il-
la vox de celo: certior est propheticus sermo. Attendite cha-
rissimi adiuuantes deus et voluntatem meam et expectationem
vestram: ut dicam quod volo: quomodo volo. Quis enim nostrum
non miretur. Delata voce de celo certiorē prophetici sermonem
ab apostolo dictū esse? Certiorē sane dicit: certiorē
non meliorē: non veriorē. Tamen ille verus ille sermo de celo
quod sermo prophetici: tam bonus: tam utilis. Quid est ergo.
Certiorē: nisi in quo magis confirmet auditor? Quare hoc?
Quoniam sunt homines infideles: qui sic detrahunt christo:
ut dicant eum magis artibus fecisse quod fecit. Possent et infide-
les etiam istā vocem de celo: per picturas humanas et
illucras curiositates ad magicas artes referre. Sed pro-
phete antea fuerunt: non dico ante istā vocem: sed ante christi
carnem. Hōdum erat homo christus? quando misit propheta-
tas. Quisquis cum dicit magum fuisse: si ergo magicis arti-
bus fecit ut coleretur et moritur: nūquid magus erat antequam
natus? Ecce quare ait apostolus? Petrus. Habemus certiorē
prophetici sermonem. Vox de celo qua fideles admonen-
tur: prophetici sermo quo infideles contumantur. Intellexi-
mus quoniam mihi videtur charissimum quare dixerit apostolus? Pe-
trus. Habemus certiorē prophetici sermonem: post vocē de
celo de latere. Et ipsa christi quanta dignatio. Petrus iste qui
sic loquitur piscator: fuit: et modo magnā laudem habet orator:
si potuerit ab illo intelligi piscator. Propterea primis chri-
stianis loquens apostolus paulus ait. Videte vocationē ves-
trā fratres: quia non multi sapientes secundum carnem: non mul-
ti potentes: non multi nobiles: sed infirma mundi elegit de-
us ut confundat fortia: et stulta mundi elegit deus ut confundat sa-
pientes: et ignobilia mundi et contempnibilia elegit deus: et
ea que non sunt ut ea que sunt euacuarentur. Si enim eligeret
christus? primum orator: diceret orator. Loquētie mee me-
rito electus sum. Si eligeret senator: diceret senator. Di-
gnitatis mee merito electus sum. Postremo si prius elige-
ret imperator: diceret imperator. Potestatis mee merito
electus sum. Quiescat et differantur ista: paululum quiescat
non omittatur: non contemnantur: sed aliquantulum differantur:
quo possint gloriari de semetipsis in semetipsis. Da mihi (in-
quit) illum piscatorē: da mihi idcirco: da mihi imperitū: da
mihi eum qui quoniam indignatur loqui senator: nec quando emit
piscem: ipsum inquit da. Hic si implevero manifestū erit quod
ego facio: quod et senator et orator et imperator ego sum
facturus: quādo cūque facturus ego et senator: sed certius
ego piscator. Potest senator gloriari de semetipso: potest
orator: potest imperator: non potest nisi de christo piscator.
Veniat propter docendā humilitatē salutem: prius veni-
at piscator: per seipsum melius adducatur imperator. Mem-
tor ergo piscator sancti: iustum: bonum: christo plenum:
ad cuius missa per mundū rhetorici capiedus cum ceteris etiam
apostolis iste pertinuit. Ergo memento eum dixisse. Habe-
mus certiorē prophetici sermonem. Da mihi ergo ad illam
controversiam iudicem prophetā. Quid iter nos agebatur?
Tu dicebas: intelligam ut credam: ego dicebam: ut intelligas
crede. Hec enim controversia: veniamus ad iudicē: videlicet
prophetā: immo vero deus iudicet per prophetā. Ambo ta-
ceamus. Quid ambo dixerimus auditum est. Intelligam (in-
quit) ut credam: crede inquit ut intelligas. Respondeat pro-
pheta. Nisi credideritis non intelligitis. Putatis autē charis-
simi nihil dicere etiam illū qui dicit. Intelligam ut credam:
Quid enim nunc agimus: nisi ut credant: non qui non credunt
sed qui adhuc parum credunt? Nam si nullo modo credidisset:
hic non esset. Fides eos adduxit ut audiant: fides eos
fecit presentes verbo dei: sed ipsa fides que germinavit irri-

ganda est: nutrienda est: roboranda est. Hoc est quod agimus
Ego (inquit) plantavi: apollo rigavit: sed deus incremen-
tum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid: neque qui rigat
sed qui incrementum dat deus. Loquēdo: hortando: docen-
do: suadendo plantare possumus et rigare: non autem incre-
mentum dare. Hōuerat autem ille cum quo loquebatur: qui
fidei sue germinanti et adhuc infirmo et magna parte titu-
banti: non tamen nulle fidei sed altius fidei adiutorem ora-
bar: cui dicebat. Credo domine. Modo cum euangelium legeret
audistis. Si potes credere ait dominus iesus patri pueri: si
potes credere omnia possibilia credenti. Et ille intuens se-
metipsum: et positus ante semetipsum: non habens temera-
riam confidentiam: sed prius discutiens conscientiam: vidit
in se esse aliquam fidem: vidit et titubationem: vtrumque vidit
Unum habere se confessum est: altero adiutorium postula-
uit. Credo (inquit) domine. Quid sequebatur: nisi adiuvā
fidem meam? Non hoc dixit. Credo domine: video hic ali-
quid vnde non metior. Credo: verū dico: sed video hic etiā
nescio quid quod mihi displicet. Stare volo: sed adhuc nu-
to. Stans loquor: non cecidi quod credo: sed tamen adhuc nu-
to: adiuvā incredulitatem meā. Ergo charissimi et ille quē
contra me constitui et propter cuius controuersiam inter nos
nam prophetā iudicem postulauit: non nihil dicit: etiā ip-
se cum dicit: intelligam ut credam. Nam vtrumque modo quod loquor
ad hoc loquor: ut credant qui nondum credunt: et tamen nisi
quod loquor intelligant: credere non possunt. Ergo ex aliqua
parte verū est quod ille dicit: intelligam ut credam: et ego
dico sicut dicit prophetā: imo crede ut intelligas: verū dicim?
cōcordemus. Ergo intellige ut credas: crede ut intelligas.
Breuiter dico: quomodo vtrumque sine controuersia accipia-
mus. Intellige ut credas verbum meum: crede ut intelligas
verbum dei.

¶ De verbis beati Jacobi. Ante omnia nolite iu-
rare: In quibus ante omnia dictū esse vult quod lingua
facile in lubrico labitur. Ideoque (nisi magna ali-
qua nos urgente necessitate) non esse iurandum.

Sermo. xxviii.

¶ Prima lectio que nobis hodie recitata est: apostoli
iACOBI oblatā nobis est ad differendū: et quodā-
modo inducta. Intentos enim nos fecit: admonens
ante omnia ne iuremus. Difficilis questio est. Hoc
peccatū quem non reū teneat: si iurare peccatū est? Hāc peri-
urium peccatū esse et grāde peccatum nemo dubitat: sed non
ait apostolus de cuius lectione tractamus. Ante omnia fratres
mei nolite periurare: sed nolite iurare. Precessit etiam ipsius
domini iesu christi in euangelio similis admonitio. Audistis: in-
quit? quod dictū est antiquis. Hōc periurabis: ego autē dico vo-
bis. Nolite iurare neque per celum: quod sedes dei est: neque per ter-
ram: quia scabellū est pedis eius: neque per caput tuū iurabis
quia non tibi est potestas facere vni capillum album aut ni-
grum. Sit autē sermo vester est est: non non: si quid amplius a
malo est. Hūic dñice admonitioni mēorata apostoli lectio
oīno sic cōgruit: ut nihil aliud iussisse videatur: quia nullus
alius hoc dixit: quod ille qui per apostolum dicit. Ante omnia (in-
quit) fratres mei nolite iurare: neque per celum: neque per terrā:
neque aliud quodcūque iuramentum. Sit autē sermo vester est
est: non non: nisi quod iste addidit: ante omnia: et quo multū fe-
cit intentos: auribus difficultatē questionis. Inuenimus enī
iurasse sanctos: iurasse primitus ipsum dñm in quo non est omni-
no peccatū. Iurauit dñs et non penitebit eū: tu es sacerdos
in eternū secundum ordinem melchisedech. Eternitatem sacerdo-
tij filio cū iuratione promissit. Hābes etiā. Per memetipsum
iuro dicit dñs. Et illud iuratio est. Quomodo dicit dominus?
Quomodo homo per deū: sic deus per seipsum. Non est er-
go peccatū iurare: sed durū malum est hoc dicere. Et quomā-
am diximus deū iurasse: quod blasphemū est hoc dicere? Iu-
rat deus qui peccatū non habet. Non est ergo peccatū iurare
sed magis peccatū est peierare. Forte quis dicat non esse p-
ponendum de dño deo iurationis exemplū. Deus enim est et
forte illi soli cōpetit iurare qui non potest peierare. Homines
enī falsum iurant: vel cū fallunt: vel cū falluntur. Aut putat
homo verum esse quod falsum est et temere iurat: aut scit vel
putat falsum esse: et tamen per vero iurat: et nihilominus cum

De verbis apostoli.

Sermo. xxviii. Fo. xcv.

scelere iurat. Distant autē ista periuria que duo cōmemorā-
ui. Facillū iurare qui verū putat esse. p quo iurat: verū pu-
tat esse etiam falsum est. Non ex animo iste periurat: fallitur:
hoc pro vero habet qd falsum est: non prore falsa sciens iura-
tionem interponit. Da aliū: qd scit falsum esse et dicit verū:
esset iurat tanq̃ verū sit qd scit falsum esse. Videtis q̃ ista
detestanda sit belua: et de rebus humanis exterminanda:
Quis enī hoc fieri velit: Omnes homines talia detestantur.
Facillū: putat falsum esse et iurat tanq̃ verū sit: et forte ve-
rum est. Utrū gratia ut intelligatis. Pluit in illo loco: iter:
rogas boiē et putat nō pluuisse: et ad negocium ipsius com-
perit ut dicat pluit: sed putat nō pluuisse: dicitur ei. Uere plu-
uit: Uere et iurat: et tamen pluit ibi: sed illi nescit et putat nō
pluisse: periurus est. Inter est: quē admodum verbū proce-
dat ex animo. Iteam linguam nō facit: nisi mens rea. Quis
est autē qui non fallitur: et si noluit fallere: Quis homo cui
non surrepat fallacia: Et tamen iuratio ab ore nō discedit:
frequatur: plura sunt plerūq̃ iuramenta q̃ verba. Si disci-
tiar homo quotiens iuret per totū diem: totiens se vulneret:
quotiens gladio lingue feriat et trāfigat: quis in illo loco
inuenit sanus: Quia ergo graue peccatū est peierare: com-
pendiū tibi dedit scriptura. Noli iurare. Quid tibi dicitur
sum homo: verū iura: Ecce verū iura nō peccas: si verū iu-
ras non peccas. Sed homo inter tērationes positus: carne
inuolutus: calcans terrā sub terra: dū corpus qd corripitur
aggrauat aīam: et depumit terrā in habitatio sensum mul-
ta cogitātem: inter ista multa tua cogitāta incerta: volatīca:
cōiecturas humanas: fallacias humanas: quādo non subre-
pit tibi qd falsum est: posito in regione falsitatis: Uis ergo
longe esse a periurio: Iurare noli. Qui enī iurat: aliquando
verū iurare potest: qui autē non iurat: mēdaciū iurare nūq̃
potest. Iurat ergo deus qui iurat securū: quem nihil fallit:
quē nihil latet: qui oīno fallere ignorat: quia nec falli potest.
Cū enī iurat: se adhibet testem. Quomodo tu cū iuras deū
adhibes testem: sic ipse cū iurat se testem adhibet. Tu q̃ il-
lum adhibes testem: forte supra mēdaciū tuū: accipis inua-
num nomen dñi dei tui. Ite mēdaciū iures: ergo noli iura-
re. Ipsa est angustia. Periurius precipitum est. Qui iurat
iuxta est: qui non iurat longe est. Peccat et grauitur qui fal-
sum iurat: nō peccat qui verū iurat: sed nec ille peccat qd omī
no non iurat. Sed qui nō iurat et non peccat: longe est a pec-
cato: qui autē verum iurat nō peccat: sed prope est ad pecca-
tum. Facite ambulare in alto loco ubi a parte dextera spacio-
sa sit terra: nec vīq̃ angustias panariis: a sinistra p̃cepto lo-
cus est: ubi eligis ambulare: Super finē terre in labio p̃eci-
pitij: an inde longe: Puto q̃ inde longe. Sic qui et iurat in
fine ambulat: et ambulat pedib⁹ infirmis quia humanis. Si
offenderis deosum is: si lapsus fueris deorsum is. Et quid
te excipit: Periurius pena. Ergo volebas verū iurare: audi
cōsiliū dei. Noli iurare. Si peccatū esset iuratio: nec in ve-
teri lege diceret. Nō periurabis: reddes autem dño iusi-
randū tuum. Nō enim peccatū precipere nobis. Sed ait tibi
deus tuus. Si iuraueris nō damnabo: si verū iuraueris
non damnabo. Sed nūquid si nō iuraueris damnabo: Duo
sunt (i. quit) quē nō damnabo vñq̃: verā iurationem: et nul-
lam iurationē: damno autē falsā iurationē. Falsa iuratio
exitiosa est: vera iuratio periculosa est: nulla iuratio segura
est. Scio esse difficile questionem: et charitati vestre fateor
semper illam vitauī. Hunc autē cū die dominico debito red-
dendi sermonis recitaret eadem lectio: diuinit⁹ mihi inspi-
ratum esse credidi ut inde tractarem. Hunc me dicere deus
voluit: hinc vos audire. Obsecro ne cōtemnatis: obsecro ut
cor stabiliatis: lingue mobilitates mutetis. Non frustra est
omīno: nō vacat q̃ cum eam (ut dixi) questionē semper de-
uitare voluerim: imposita est necessitati mee: ut imponas cha-
ritati vestre. Ut noueritis verū iurare non esse peccatū: in-
uenimus et apostolū paulū iurasse. Quotidie morio: per ve-
strā gloriā fratres: quā habeo in christo iesu domino nro.
Per vestrā gloriā iuratio est. Non cui sic ait. Per vestrā
gloriā morio: quasi vestra gloriā me fecit mori: quomodo
si diceret: per venenū mortuus est: per gladiū mortuus est:
per bestiam mortuus est: per inimicū mortuus est: id facien-
te inimico: faciente gladio: faciente veneno et similia: nō sic
dixit per vestrā gloriā. Ambiguitatem grecus sermo dissol-

uit. Inspicitur in epistola greca: et inuenitur ibi iuratio que De iureiur.
non est ambigua. καὶ τὴν ὑψίστην καὶ χαλκὴν αὐτῶν et si xps.
ἐν ἡμῶν αὐτῶν αὐτῶν. Ubi dicitur grece iurat. Quotidie
auditis grecos et qui grecos nostis καὶ ὁ ἡμῶν. Quādo dicit
καὶ ὁ ἡμῶν. Iuratio est per deū καὶ ὁ ἡμῶν. Ergo nemo du-
bitet iurasse apostolū paulū cum dixit. Per vestram gloriā
fratres. Et ne putemus eum per humanā gloriā iurasse:
quam habeo in christo iesu dño nostro. Et alio loco iuratio
proius certa et exp̃essa. Testem deū inuoco super aīam me-
am: quia parcēs vobis nōdum veni corinthum. Et alio loco
ad galatas. Que autē scribo vobis: ecce coram deo quia nō
mentior. Intendite queso et aduertite: et si non tam plausi-
bilis sermo vobis sit propter angustias questionis: vtilis
tamē est si ad viscera vestra perueniat. Ecce iurauit aposto-
lus. Non vos fallant qui nescio quomodo volentes iplas iu-
rationes discernere vel potius non intelligere: dicūt nō esse
iurationē quādo dicit homo. Scit deus: testis est de⁹: inuo-
co deum super aīam meā verum me dicere. Inuocauit (in-
quit) deū: testem fecit deum. Nūquid iurauit: Qui hec di-
cunt: nihil aliud volunt nisi inuocato deo teste mentiri. Ita
ne vero quisquis es prauū cordis et peruersi cordis: si dicas
per deum: iuras: si dicas testis est deus: nō iuras: Quid est
enī: per deum: nisi testis est deus: Aut quid est: testis est de-
us: nisi per deū: Quid est autē iurare: nisi ius reddere deo:
quādo per deū iuras: ius saluti tue reddere quādo per salu-
tem tuā iuras: ius filiis tuis reddere quādo per filios tuos
iuras: Qd alit⁹ debemus saluti nostre: filiis nostris: deo
nostro: nisi charitatis: veritatis: et non falsitatis: Maxime
autē per deū cum sit: ipsa est vera iuratio: quia et cum dicit
quisq̃: per meam salutē: salutem suā deo obligat: quādo di-
cit: per filios meos: oppignorat deo filios suos: ut hoc veni-
at in caput eorū quod erit de ore ipsi⁹: si verum verum: si fal-
sum falsum. Cū ergo filios suos: vel caput suū: vel salutē suā
quisq̃ in iuratione nominat: quicquid nominat obligat deo:
quāto magis quādo peierat per ipsum deū: Timet enim fal-
sum iurare per filiū suum: et nō timet falsum iurare per deū
suum. Forassis hoc dicens in animo suo. Timeo per filium
meum falsum iurare ne moriā: deus autē qui non moriā: et
si falsum per eū iuretur quid mali cōtingit? Bene quidē di-
cas: nihil mali cōtingit deo quādo falsum iuras per deū: sed
cōtingit mali multum tibi qui falsis proximū cui testem ad-
hibes deū. Sed aliquid teste filio tuo faceres: et amico vel
proximo tuo vel cui libet homini diceret: non fecit: et tange-
res filio tuo caput: quo teste fecisti et diceret: per hūc salu-
tem quia nō fecit: exclamaret forte filius tu⁹ sub paterna ma-
nu tremens: nec tamen paternā manū: sed diuinā tremēs
noli pater: nō tibi vili sit salus mea: deū super me inuocasti
ego te vidi: fecisti: noli peierare: te quidem habeo genitorē:
sed plus et tuū et meum timeo creatorē. Sed quia deus q̃
per eum iuras: non tibi dicit. Ego te vidi noli iurare: fecisti:
sed times ne te iste occidat: tu te ante occidis. Quia ergo nō
dicit ego te vidi: putas quia nō vidit: Et vbi est quod dicit.
Tacui tacui: nūquid semper tacebo: Et tamen plerūq̃ di-
cit. Ego te vidi: sed aliter quādo vindicat in periurium: sed
non in officis vindicat: ideo homines educantur ad exemplū.
Ego scio ille mihi falsum iurauit et viuit: ille tibi falsum iu-
rauit et viuit: falsum iurauit et viuit: ille falsum iurauit tu fal-
leris. Si et tu oculos haberes vnde moriē huius videres: si
et tu in eo qd est mori et non mori non falleris: videres hūc
mortem. Et modo intende scripturā: et ibi inuenies iacentē
quem putas viuentē. Quia pedibus ambulat: quia manib⁹
cōrectat: quia oculis videt: et audit auribus: officij ceter⁹
membrorūq̃ satis viuit: viuentem putas. Viuit sed corpus
eius: mortua est autē anima eius: mortuus est qd melius est.
Viuit habitaculū: mortuus habitator. Quomodo inquit
cū viuebat corpus mortua est anima: cū corpus nō viueret
nisi viuificatū ab anima: Quomodo ergo mortua est anima
de qua viuit corpus: Audi ergo et discē. Corpus hominis
creatura dei est: et anima hominis creatura dei est. De ani-
ma deus viuificat carnē: ipsam item animā viuificat de se-
ipso non de seipsa. Vita ergo corporis anima est: vita anime
deus est. Moritur corpus cum recedit anima: moritur ergo
anima si recedit de⁹. Recedit anima cū corpus percutitur
gladio: et putas q̃ nō recedit deus cū ipsa anima ferit per-

ij. Cor. j.

Gal. j.

Es

ij. sen. dif.
xxix. ca.
hic querit.

S

Exo. xx.

Sap. ij.

Exo. xx.

xxij. q. i. si
peccatum.
Leuit. xix.

xxij. q. i. vt
noueritis.
i. Cor. xv.

cōcor. xxij
q. i. non est.

Sancti Augustini.

Sap. j.

turio: Quid videre quia mortuus est de quo loqueris: Lege scripturam. Quod quod mentitur occidit animam. Sed tu presentem deum ultorem putas: si ille qui te iuratione falsa deceperit continuo expiret. Si expiret ante oculos tuos: expiravit caro ipsius. Quid est expiravit: Caro ipsius spiritu quo vivificabatur eiecit. Hoc est expiravit excluso spiritu quo vivebat caro. Peieravit: exclusit spiritum quo vivebat anima. Expiravit: sed ne scis: expiravit sed non vides: carne enim iacentem sine anima vides: animam miseram sine deo videre non potes. Crede ergo: adhibe oculos fidei. Nemo pius ipunitur: pius nemo: cum illo est pena sua. Si haberet in cubiculo suo tortore carnis punitus esset: habet in secreto cordis sui tortore conscientie sue: et ipunitur vocat. Et tu quid dicis: Vivit: gaudet: luxuriat qui mihi mentiendo iuravit. Quid est quod me mittis ad inuisibilia: Quia et ipse deus per quem iuravit inuisibilis est. Iuravit per inuisibilem: ferit pena inuisibili. Sed vivit (inquit) et quodammodo scaturit et bullit luxuriosus. Si hoc ita est quod scaturit luxuriosus: quod bullit luxuriosus: vermes sunt anime mortue. Denique omnis homo prudens quales luxuriosos perituros attendit: sano cordis obsequio avertit se: non vult intueri: non vult videre: non vult audire. Unde se ista sanitas avertit nisi quia putet animam mortuam: Breuiter ergo audite fratres mei: claudam sermonem: figens in cordibus vestris curam salutis. Ante omnia nolite iurare. Quare ante omnia? Si magnus est facinus peierare nulla autem culpa est verum iurare: quare ante omnia nolite iurare? Debit enim dicere: ante omnia nolite peierare. Ante omnia (inquit) nolite iurare. Iurare enim peius est quam furari: Iurare peius est quam adulterare. Non dico falsum iurare: iurare deo: iurare peius est quam hominem occidere. Absit. Hominem occidere: adulterari: furari peccatum est. Iurare non est peccatum: sed falsum iurare peccatum est. Quare ergo ante omnia? Isti verbo quod ait. Ante omnia: cautos nos fecit aduersus linguam nostram. Ante omnia ait: ut attendatis: pre ceteris: ut vigiletis ne surrepat vobis consuetudo iurandi. Tunc in specula ita te posuit coram te: ante omnia leuauit te super cetera vnde te attendas. Considera enim te iurare per deum: per christum: occidit illum: et hec quoties per deum: quoties per horam? Non aperis os: nisi a tali iuratione. Molles ut diceret tibi ante omnia ut te aduersus consuetudinem intentissimum redderet: ut omnia tua inspiceret: omnes motus lingue tue diligentissime custodires: esses custos male consuetudinis tue: Ad ea constringendam: audi ante omnia. Dormiebas pungo: ante omnia spinas admoveo. Quid est ante omnia? Ante omnia vigila: ante omnia intus esto. Iurauimus et nos: passim habuimus istam teterum consuetudinem et mortiferam. Dico charitati vestre: ex quo deos ferire cepimus: et quantum malum sit in periurio vidimus: timuimus vehementer: et veteranosissimam consuetudinem timore frenauimus? Frenata restringit: restricta lingue scilicet: languescens emortuit: et male consuetudini bona succedit. Denique non vobis dicimus: nos non iurare. Si enim hoc dicimus mentimur. Quantum ad me pertinet iuro: sed quantum mihi videtur magna necessitate compellus. Cum videro non mihi credi nisi faciam: et ei qui mihi non credit non expedire quod non credit: hac perpessa ratione et consideratione liberata: cum magno timore dico. Coram deo: aut testis est deus: aut scit christus: sic esse in animo meo: et video quia plus est: id est quod amplius est quod est est: non non: sed hoc quod amplius est a malo est: et si non a malo iurantis: a malo est non credentis. Denique non ait si amplius facit malus est: et sit in ore vestro est est: non non: si quod amplius est a malo est: sed quare cui? Sed tamen aliud habet humana pessima consuetudo. Et cum tibi credis iuras: et cum nemo exigit iuras: et horribilibus hominibus iuras: non taces iurando: vix es sanus non peierando. Nisi forte putaris fratres: quod si sciret apostolus paulus credere sibi galatas adderet iurationem et diceret. Que autem scribo vobis ecce coram deo quod non mentior. Gloriamini tibi eos qui credebant. Gloriamini et alios qui non credebant. Ergo noli dicere non iuro si forte exigitur. A malo est enim quod facis: sed illi qui exigit. Ita tu quo modo te purges non habes: quomodo satisfacias negotio quod instat non inuenis. Sed aliud est cui exigit iuratio: aliud cum offertur: et hoc ipsum quod offertur: aliud cum offert non credenti: aliud cum ventilet et credenti. Tene ergo linguam et consuetudinem quantum potes: non quomodo quidam quando illis dicit: ve-

Jaco. v.

xxij. q. i. si peccati.

Mat. v. De. ele. si. gnicatuf De iuretu. et si xps

Gal. j.

rum dicis: non credo: non fecisti: non credo: deus iudicet: iura mihi. Et ipse qui exigit iurationem multum interest si nescit illud falsum iuratum an scit. Si enim nescit: et ideo dicit: iura mihi ut fides ei fiat: non audeo dicere non esse peccatum: tamen humana tetatio est. Si autem scit eum fecisse: et nouit fecisse: vidit fecisse: et cogit iurare: homicida est. Ille enim suo periurio se perimit: sed iste manu interficientis et expellit et prestat. Cum vero aliquis scelerat? fur audit: iura si non tulisti: iura si non fecisti ab eo qui nescit an fecit: ille tunc christiano non licet iurare: quando ab illo exigit iurandum: non licet iurare: christiano? sum non mihi licet. Capta talem: auerte te ab illo: dissimula a negotio de quo loquebaris: misce alias fabulas et inuenies eum milles iurarem: qui semel iurare noluit. Ista ergo consuetudinem quotidianam crebam sine causa nullo extorque: nullo de tuis verbis dubitante iurandi avertite a vobis: amputate a linguis vestris: circuncidite ab ore vestro. Sed consuetudo est: solet dici. Solet dici quando non dico? Hoc est ante omnia. Quid est ante omnia? Pre ceteris caueto: plus ad hoc intus esto quam ad alia. Maior consuetudo maior intentione flagitat: non rei levis consuetudo. Si de manu aliquid faceres: facilius manu tue imperares nefaceret: si pedibus aliquo eundem esset pigritia retardante: excitares te ut surgeres et ires: lingua facilitate habet motus: in videri posita est: facile in lubrico labitur. Quanto illa citius et facilius mouetur: tanto tu aduersus illam fixus esto. Domabis si vigilabis: vigilabis si timebis: timebis si christianus te esse cogitaueris. Nam tantum mali habet iuratio: ut quod lapides colunt timeant falsum iurare per lapides: tu non times deus presentem: deum viucentem: deum scientem: deum manentem: deum in contemptum vindicantem: Claudis ille templum super lapidem: et ita ad domum suam: ipse super deum suum claudit et tamen quando illi dicitur: iura per iouem: presentis oculos timeat. Et ecce dico charitati vestre: et qui per lapidem falsum iurat: periurus est. Unde hoc dico: Quia multi et in hoc falsi eccedunt: licet: et putant quia nihil est per quod iurant: non se crimine teneri periurij. Propterea perturus es: quia per idem quod sanctum putas: falsum iuras. Sed ego illi sanctum non puto. Sanctum putat cui iuras. Non enim quando iuras tibi iuras: aut lapidi iuras: sed primo iuras. Homini iuras ante lapidem: sed nunc quid non ante deum? Non te audit lapis loquentem: sed punit te deus fallentem. Ante omnia ergo fratres mei obsecro vos: ne sine causa me deus hec loqui copulerit. Dico enim ante ipsum: quod dixi sepe me istam questionem deuitasse: timui ne monendo et precipiendo plus reos facerem non audire: hodie aut plus timui ne loqui recusarem quod loqui iuberet. Quasi veroparum sit fructus sudoris huius mei si omnes qui mihi acclamauerunt: clament et praese ne falsum iurent aduersum se: si tot homines qui me attentissime audierunt: attenti sint aduersum consuetudinem suam: et admoneant se hodie cum ad domos suas venerint: cum consuetudinem suam deest: lapsum lingue repetuerint: admoneat primum proximum. Hoc est quod hodie audiui: hoc est quod obstricti sumus. Non fiat hodie: certe cum recens sermo est expertus: loquar non fiat hodie: pigritius sit cras. Si et cras factum non fuerit: minime laborante qui custodit: adiuuatur enim consuetudine superioris diei: triduo moris pestis de qua laboramus: et gaudebimus de fructu vestro: quia magno bono abundatis: si tamen magno malo carebitis. Conuersi ad deum.

De verbis beati Iohannis. Si dixerim? quia i. Jobi. peccatum non habemus: nos ipsos seducimus: et veritas in nobis non est: quibus pelagianos et celestianos perpulchre refellit: iustos (quorum voce cant ecclesiam) nullum prorsus in hac vita peccatum habere dicentes. Sermo. xxix.

Beatus Iohannes apostolus? salubriter et veraciter scribens inter cetera ait. Si dixerim? quod peccatum non habemus: nos ipsos seducimus: et veritas in nobis non est. Si autem confestim peccata nostra: si delis est et iustus qui dimittit nobis peccata: et misit nos ab omni iniquitate. His verbis docuit beatus Iohannes: imo ipse deus Iesus non se tacens per iohannem neminem in ista carne: in isto corruptibili corpore: in ista terra: in isto maligno seculo in ista vita tetationibus plena: neminem hic vivere sine peccato.

De verbis apostoli.

Sermo. xxix. Fo. rcvi.

Job. xv.

Aboluta sententia est: nec expposito indiget. Si dixerimus quia peccatum non habemus. Quis enim dicit non habet peccatum? Sicut scriptura dicit. Nec infans cui est vita diei vni? super terram. Aliis paruulus peccatum non fecit: sed de parentibus transiit. Ergo nullo modo quisque potest dicere non se habuisse peccatum: sed accessit per fidem ad lauacrum regenerationis homo fidelis: et omnia dimissa sunt: et. Ita sub gratia vivit: in fide vivit: membrum Christi factus est: templum dei factus est: et tunc sic quomodo membrum Christi et templum dei factus est: si dixerit se non habere peccatum: seipsum se ducit: et veritas in eo non est: propterea si dixerit: iustus sum. Sunt autem quidam in flati vites: spiritus elationis pleni: non magnitudine ingentes: sed superbie morbo tumescens: ut dicere audeant inuenire homines absque peccato. Dicit ergo iustos propositus in hac vita nullum habere peccatum. Heretici autem sunt pelagiani: idemque celestiani: qui hoc dicunt. Et cum responsum illis fuerit: quid est quod dicitis. Ergo vivit homo sine peccato: et non habet omnino vllum peccatum nec factum: nec verbo: nec cogitatione? Respondeant de illo superbie voto quod pleni sunt: quod ventum vti nam finirent: resisteretur et tacerent: id est humiles fieret non elati. Respondeant inquit propositus isti. Domies sancti fideles dei: nec factum: nec verbo: nec cogitatione possunt vllum habere peccatum. Et cum eis dicit: qui sunt isti iusti qui sine peccato sunt: respondet et dicit. Tota ecclesia. Mirari potuissem: si inuenirem vnum: duos: tres: decem: quot querebat abraham. Abraham enim a quinquaginta usque ad decem descendit: tu heretice respondes et dicitis mihi totam ecclesiam. Unde hoc probas? Probo inquis. Proba rogo te. Magni enim mihi gaudij affers: si docere poteris totam propositam ecclesiam in singulis quibusque delictis suis nullum habere peccatum. Probo inquis. Dic vnde. Apostolus loquitur. Quid loquitur apostolus? Christus inquit dicit ecclesiam. Audio: et apostoli verba esse cognosco. Muidans ea lauacro aque in verbo vt exhiberet sibi gloriam ecclesia non habet maculam aut rugam: aut aliquid huiusmodi. Audio: de nube magna tonitrua. Habet enim dei apostolus. Verba ista sonuerunt: et tremere nos fecerunt. Sed dicite nobis antequam queramus quomodo ista verba apostolus dixerit: dicite inquit nobis: vtrum vos iusti estis an non? Respondent. Iusti sumus. Ergo non habetis peccatum? Per omnes dies: per omnes noctes nihil mali facitis: nihil mali dicitis: nihil mali cogitatis? Non audent dicere nihil. Sed quid respondent? Nos quidem peccatores sumus: sed de sanctis loquimur non de nobis. Hoc vos interrogo. Christiani estis? Non dico iusti estis. Christiani estis? Non audent negare. Christiani inquit sumus? Dimissa vobis cuncta peccata: dimissa inquit. Quomodo ergo estis peccatores? Sufficit mihi vnde terrepellam. Vos Christiani estis: baptizati estis: fideles estis: membra ecclesie estis: et habetis maculas et rugas. Quomodo ergo est ecclesia ista reposita sine macula et ruga: cum vos sitis ruga ei? et macula? Aut si non vultis esse ecclesiam nisi ea que sine macula et ruga est: cum rugis vestris et maculis precidite vos a membris ei? precidite vos a corpore ei? Sed quid adhuc dicam? vt se ab ecclesia se regent: cum hoc iam fecerit: heretici enim sunt: iam foris sunt: cum tota mundicia sua foris remaserunt. Redite et audite: audite et credite. Forte dicturi estis in corde vestro tumido et inflato. Numquid potuimus dicere quod iusti sumus? Necesse vtrique erat: propter humilitatem dicere nos peccatores. Quomodo te accipiam tanquam christianum in alterum testimonium: quem contra te ipsum testimonium falsum teneo? Iustus es: sine peccato es: et dicit te habere peccatum. Testis ergo falsus es contra te. Non accipit deus mendacem humilitatem tuam. Inspice vitam tuam: vide conscientiam tuam. Ergo iustus es: sed non potes nisi dicere te peccatorem. Audi iohannem: ipse tibi repetit quod etiam superius veraciter dixit. Si dixerim? inquit? peccatum non habemus: nos ipsos seducimus: et veritas in nobis non est. Tu non habes peccatum: et dicit te habere peccatum: veritas in te non est. Quia non dixit iohannes. Si dixerimus quia peccatum non habemus: humilitas in nobis non est: sed dixit: nos ipsos seducimus: et veritas in nobis non est. Ergo mentimur si dixerimus nos non habere peccatum. Si mendacium timuit iohannes: tu mendacium non times: vt cum es iustus dicas

Scilicet. xviii.

Ephe. v.

E

i. Job. i.

te esse peccatorem? Quomodo ergo te accipiam ad alienam causam testem: qui in causa tua mentiris? Sanctos reos constituis: dum contra te falsum testimonium ducas. Quid facit? es alteri: quod te infamas? Quomodo alter tuam caluniam deicitur? qui te lingue mendacio reum facit? Item te interrogo alio modo. Iustus es aut peccator? Respondeas. Peccator. Mentiris: quia non quod te esse corde credis hoc ore dicitis. Ergo et si non eras peccator: esse incipis dum mentiris. Dicitis enim. Humilitatis causa nos dicimus peccatores esse: nam deus videt quod iusti sumus. Cum ergo humilitatis causa mentiris: si non eras peccator: antequam mentireris: mentiendo efficeris quod euitaueras. Veritas in te non est: nisi te ita dixeris peccatorem vt etiam esse cognoscas: veritas autem ipsa est: vt quod es dicas. Nam quomodo est humilitas: vbi regnat falsitas? Postremo omnia verba iohannis verba. Ecce in corpore ecclesie quam dicit non habere maculam aut rugam: aut aliquid eiusmodi et esse sine peccato: ecce veniet hora orationis: oratura est tota ecclesia et tu quidem foris es: veni ad orationem officium: veni ad trutinam: veni dic. Pater noster qui es in celis. Sequere. Sancti: facies nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas: sicut in celo et in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Sequere: et dic. Dimitte nobis debita nostra. Responde heretice: que sunt debita tua. An forte pecunia mutua a deo accepisti? Non inquit. Non te ergo amplius interrogo de hoc. Ipse enim dominus expostulatur: est: que sunt debita que nobis petimus relaxari. Dicam? ergo sequentia. Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Exponat hoc dominus. Si enim dimiseritis hominibus peccata. Ergo debita vestra peccata sunt. Dimittet vobis et pater vestrum peccata vestra. Redi ergo heretice ad orationem: si obliuisti contra veram fidem rationem. Dimittite nobis debita nostra dicitis: an non dicitis? Si non dicitis: si plenus fueris corpore: foris tamen es ab ecclesia. Ecclesie enim oratio est vox est de magisterio domini veniens. Ipse dixit: sic orate: discipulis dixit: apostolis dixit: et nobis qualescunque agnoscimus dixit: arietibus gregibus dixit: sic orate. Videte quod dixit: et quibus dixerit? Veritas discipulis: pastor pastoribus arietibus sic orate. Dimittite nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Rex militibus dominus seruicibus: christi apostolis: veritas hominibus loquebatur: sublimitas humilibus loquebatur. Scio quid in vobis agam. Ego vos appendo: ego de trutina mea renuncio: propositus dico quod in vobis agam. Hoc enim ego plus quam vos scio: dicite. Dimittite nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus vestris. Interrogo te homo iuste: sancte: homo sine macula et ruga: interrogo te inquit. Oratio ista ex deo est: fidelium est: an cathecuminoz? Certe vtrique regeneratorum est. i. baptizatorum. Postremo quod totum superat filioz est. Nam si non est filioz: qua fronte dicit. Pater noster qui es in celis? Vbi ergo estis o iusti et sancti? In membris ecclesie huius estis: an non estis? Vbi eratis: sed iam non estis ibi. Et vti iam precisi accepta ratione audiat et credat. Ergo si tota ecclesia dicit. Dimittite nobis debita nostra: reprobus est quod hoc non dicit. Et nos quidem cum dicimus debita nostra: quousque id quod petimus accipiamus reprobi sumus: quod peccatores sumus? Sed quod vos non facitis: nos faciendo. i. peccata nostra confitendo mundamur: si tamen faciamus quod dicimus. Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Vbi es ergo heretice pelagiane: vel celestiane? Ecce tota ecclesia dicit. Dimittite nobis debita nostra. Habet ergo maculas et rugas: sed confessione ruga extenditur: confessione macula abluunt. Stat ecclesia in oratione vt mundetur confessione: et quid viuunt sic stat: et cum de corpore exierit unusquisque: dimittitur ei que talia habebat vt dimitteretur debita: quod et quotidianis precibus dimittitur et erit mundatus: et thesaurizat ecclesia in thesauros domini aurum purum: ac per hoc in thesauros domini ecclesia est sine macula et ruga. Et si ibi sine macula et ruga est: hic quid orandum est? Ut venia percipias. Quid agit venia? Macula extergit. Qui ignorat: rugam extendit. Et vbi extenditur ruga nostra tanquam in tedicula magni fullo: mus? In cruce christi. In ipsa enim cruce: id est in ipatendicula p nobis sanguine fudit: et nostis fideles quale testimonium perhibeat sanguini quem accepistis. Certe enim dicimus: amen. Nostis quid sit sanguis: quod multis effusus est in remissionem peccatorum. Ecce quod sit ecclesia sine macula et ruga: tanquam in tedicula crucis extendit: sicut homo potest id agi.

xxij. q. li. cum humilitatis. iij. sen. vij. ca. sic aut.

Ephe. v.

Mat. vj.

Mat. xxvj

Ephe. v.

Sancti Augustini.

Exhibet sibi ecclesiā glorioſam domin⁹: non habentem maculam aut rugā. Agit hoc et hic: exhibet ibi. Hoc enim ait: ut non habeamus maculā aut rugam. Magnus est qui agit bene curat: doctissimus artifex est. Extendit in ligno et facit nos sine ruga: quos abluendo fecerat sine macula. Ipse qui venit sine macula et sine ruga extensus est in tendicula: sed propter nos: nō propter se: ut nos faceret sine macula et ruga. Rogem⁹ ergo eū ut faciat: et postq̃ fecerit ad horrea nos ducat: ibiq; nos reponat ubi pressorū nō erit. Tu ergo qui loquebar is sine macula et ruga es: Quid hic facis in ecclesia q̃ dicit. Dimitte nobis debita nostra: Debita se habere cōfiteſ que relaxētur. Qui nō cōfiteſ nō ideo nō habet: sed ideo eis nō relaxabūtur. Cōfessio nos sanat et vita cauta: vita humilis: oratio cū fide: cōfessio cordis: lachryme nō siccæ de vena cordis pfluente ut dimittāt nobis pctā sine q̃b⁹ esse nō possum⁹. Cōfessio inq; nos sanat: dicite aplo iohāne. Si cōfiteamur pctā nostra: fidelis est et iust⁹ ut dimittat nobis pctā: et mīdet nos ab omni iniquitate. Itō autē qz dico q nō possum⁹ hic esse sine pctā: homicidia facere debem⁹: aut adulteria: vel cetera mortifera pctā q vno ictu perimūt. Talia nō facit bone ſpei xpianus: sed illa sola q quo tidiano orōnis peniculo tergantur. Humiles et deuoti dicamus quotidiē. Dimitte nobis debita nra: sed si faciam⁹ qd sequit. Sicur et nos dimittim⁹ debitorib⁹ nris. Spōsio bec cū deo vera sponsio: fixa cōditio est. Tu homo es: et habes debitorē: et debitor etia tu es. Accedis ad deū q habet debitorē: et debitor nō est: ut postules tibi debita relaxari. Sz b tibi dicit. Ego debita non habeo: tu habes debita: debes enim mihi: sed etia frater tu⁹ debet mihi. Debitor me⁹ es: habes et tu debitorē. Debitor me⁹ es: qz peccasti in me: habes debitorē: frater qz peccauit in te. Ad feceris cū debitorē tuo facio et ego cū meo. I. si dimittis dimitto: si tenes teneo. Tu cōtra te tenes: q alteri non dimittis. Nemo ergo dicat se esse sine pctā: sed nō tū ideo debem⁹ amare pctā. Oderimus ea fratres et si nō sum⁹ sine peccatis: oderim⁹ tū ea: et maxime a criminib⁹ nos abſtineam⁹: abſtineam⁹ q̃rum possumus a leuib⁹ peccatis. Ego (ait) nescio qd non habeo pctā: seipm decipit: et vitas in eō nō est. Priorius orem⁹ ut deus dimittat: sed faciam⁹ qd dicit. Dimittam⁹ et nos debitorib⁹ nris cū dicit et dimitteſ nobis. Quotidiē dicim⁹ hoc: et quotidiē facim⁹: et quotidiē fit in nobis. Non hic sumus sine peccato sed erubimus hinc sine peccato.

i. Joh. i.

Mar. vi.

i. Joh. iiii.

De verbis beati Johānis. Charissimi: nolite omni spiritui credere: sed pbate spūs si ex deo sūt. Et pfutatione manicheor quibus suadet manicheis pferim nō esse credendum: xpm in carne venisse apertissime negantibus. Sermo. xxx.

B

Quādo Johānes aplos legebat: audiui in loquente p eū spm scm et dicē. Charissimi: nolite oī spiritui credere: sed pbate spūs si ex deo sūt. Re- peto quia necessariū est ut repetat et hoc mētibus vestris: q̃rum dñs adiuvat vehemēter inculcem. Charissimi: nolite omni spiritui credere: sed pbate spūs si ex deo sunt. Qm multi pseudo pphete pderūt in hūc mundū: pcepit spiritus sanct⁹ ne omni spiritui credam⁹: et causam cur pcepit dixit. Que illa causa est? Qm multi (inq̃) pseudo pphete pderūt in hūc mundū. Quisq; ergo ista pcepta cōtēperit: oī spiritui credendū putauerit: necesse est incurrat in pseudo pphetas: et qd peius est blasphemet veros pphetas. Hoc tā existimō pcepto homo cautus effect⁹ dicturus est mihi. Audiui: teneo: obtemperare desidero: qz et ego i pseudo pphetas nolo incurrere. Quis enī hoc velit: a mēda cibis decipi? Si quidē pseudo ppheta est mēdar ppheta: da mihi boiem religiosum: nō vult fallere: da mihi hominē impiū: sacrilegū: fallere vult: falli nō vult. Cū ergo nolint fallere boni: falli autē nec boni velint nec mali: qd est qm pseudo ppheta velit incurrere? Verba (dico) cōsulētis me: sed vitas in pseudo pphetam nemo nisi inuit⁹ incurrit. Audiui pcepta iohānis: imo vñ p iohāne. Nolite omni spiritui credere. Ecce accipio: ita volo. Ad didit et dicit. Sed pbate spiritus si ex deo sunt. Unde probō? Probare vellem: si errare nō possum. Certenī si pbauerō spūs q ex deo sunt: incurram (necesse est) in spūs q ex deo nō sūt: et ex d seducar a pseudo

i. Joh. iiii.

pphetis. Quid agam? Quō obseruē? Si sanct⁹ Johānes quō nobis dixit. Nolite omni spiritui credere: sed pbate spiritus si ex deo sunt: dicere dignaretur: quomodo pbaret spiritus q ex deo sunt. Noli esse sollicit⁹: et hoc audi. Hinc cognoscitur spūs dei. Hoc certe expectabas audire: ut pbares spiritus q ex deo sunt. Hinc cognoscitur spirit⁹ dei. Johānes dixit: nō ego. Hoc sequit in lectione quā tracto. Cū enī nos ppter ea faceret sollicitos et cautos: ne omni spiritui credamus sed pbem⁹ spirit⁹ q ex deo sunt: q multi pseudo pphete pderūt in hūc mundū: cōtinuo vidit qd desideraremus: oecurrit expectationi: iniecit oculū tacite cogitationi. Gratias deo: qz et hoc pillū loqui dignat⁹ est. Hinc cognoscitur spirit⁹ dei. Etia audite: audite: intelligite: discernite: inheretē veruari: resistite falsitati. Hinc cognoscitur spūs dei. Unde rogo te: Hoc est qd audire cupiebā. Omnis spūs q cōfiteſ iesum xpm in carne venisse ex deo est. Et omis q nō cōfiteſ iesum xpm in carne venisse ex deo nō est. Interim ergo charissimi repellite ab aurib⁹ vestris oīm disputatorē: predicatorē: scriptorē: susurratorē: qui negat iesum xpm in carne venisse. Ergo repellite manicheos a domib⁹: ab aurib⁹: a cordibus vestris. Manichei enī xpm in carne venisse apertissime negāt. Spirit⁹ ergo illorū nō sūt ex deo. Hic video unde velut lupus obzipere agno: et q̃tum valeo deuitandū esse demōstro. Hinc in eo qd dicit: vel potius ab aplo dictū commemoravi: qz omis spūs q negat iesum xpm in carne venisse ex deo nō est: insidiat⁹ manicheus in hoc verbo et dicit mihi. Ecce spūs qui negat iesum xpm in carne venisse: ex deo nō est. Unde est ergo? Si ex deo nō est inq̃: unde est? Nunquid enim potest esse nisi aliūde? Si ergo (inquit) ex deo nō est: et aliūde est: vides esse duas naturas. Inuenim⁹ lupi: rheria salubria tendam⁹: venemur: capiam⁹: caprū trudemus. Trudemus plane. Moriaſ error: viuat homo. Ecce in eo qd dixi capiam⁹: moriaſ error: viuat homo. Ibi soluit⁹ questio. Sed recolite qd pposui: ne obliuī questio: nē nō intelligatis solutionē. Ois spirit⁹ qui nō cōfiteſ iesum in carne venisse ex deo nō est. Et maniche⁹ cōtinuo: Et vnde est? Si ex deo nō est: aliūde est. Si aliūde est: docui esse duas naturas. Hanc questionē tenete: et mentes ad illa mea verba reuocate ubi dixi: capiam⁹ trudem⁹: moriaſ error: viuat homo. Error nō est ex deo: homo ex deo ē. Redite ad questionē. Omnis spirit⁹ qui nō cōfiteſ iesum in carne venisse ex deo nō est. Dico et ego: Omnia p ipsoz facta sūt. Ois spirit⁹ laudet dñm. Sed si ois spirit⁹ ex deo est: quō spirit⁹ qui ex deo nō est laudat dñm? Priorius ois spiritus laudet dñm. Ut ruz video: languidū intelligo: vitū sanet⁹: natura libereſ. Vitū natura nō est: sed nature inimicū est. Sana vnde lingues: remanet vñ laudes. Medicina vitū psequit⁹ nō naturā. Ois qui nō cōfiteſ xpm in carne venisse: ex deo nō est. Inquātus nō cōfiteſ xpm in carne venisse: intantum ex deo nō est: qz iste error qui nō cōfiteſ christū in carne venisse ex deo nō est. Fratres qd est qz renascimur? Si bene nati sumus: quid est qz renascimur? Natura que fuerat reparat⁹: natura que lapsa fuerat erigit⁹: natura q deformis iacebat gratia reformat⁹. Solus enī creator: sol⁹ creator: pater: filius: spiritus sanct⁹: s; trina vnitās: vna trinitas: sola illa natura imutabilis: icōmutabil⁹: nec defectur: nec pfectui obnoxia: nec cadit vt mīn⁹ sit: nec transcedit vt plus sit: pfecta: sempiterna: oimodo imutabilis: sola illa natura. Creatura vero bona: sed creatori ipar valde. Uis adherere diabolo: defertor: si equare cōtendis cōdita creatori. Agnoscat aīa cōditionē suā: nō est deus. Cū se aīa putat deū: offendit deū: nō inuenit saluatōrē: inuenit dñatōrē: qm de⁹ qm aīas malas dñat: nō se dñat: si autē aīa hoc est qd deus: se dñat. Demus bonorem deo nostro fratres: cui clamamus. Libera nos a malo: et succurret tibi vt in oratione inuenias tērationē: et dicat tibi. Quid est qd clamaſti: libera nos a malo? Certe nō est malum. Respōde illi. Ego sum mal⁹. Et si liberauerit me a malo: ero de malo bonus: liberet me a me: ne incurrā in te. Hoc dic manicheo. Si de⁹ liberauerit me a me: nō incurrā in te: quia de⁹ liberauerit me a meo malo: ero bon⁹. Si bon⁹ ero: sapiens ero. Si sapiens ero: nō errabo. Si non errabo: ate de capi nō potero. Liberet ergo de⁹ me a me: et nō incurrā in te. Deus est enī vitū vt errē et credā tibi: qm aīa mea iplata est illusionib⁹. Itō sū mihi ipe lumē: nā si essem: nūq; errāsem.

De.

B

i. Joh. iiii.

Joh. i.

Ps. d.

i. Joh. iiii.

Mar. vi.

Psalm.

xxxvii.

De verbis apostoli. Sermo. xxxij. et xxxiij. Fo. xcviij.

bis et sacerdotibus et occidi: et tertia die resurgere. **I**bi per-
trus de suo expauit: et horruit mortem xpi: expauit eger me-
dicinam suam. Abiit a te dñe inquit: propitius tibi esto: non
fiat hoc. Et vbi est. Potestatem habeo ponendi animam meam
et potestatem habeo iterum sumendi eam: Oblitus es petre:
Oblitus es. Maiorem charitatem nemo habet q̃ vt animam
suam ponat pro amicis suis: Oblitus es: Oblitio illa de ip-
sius: trepidatio: horroret: tumor: mortis: totū de petri: immo
de symonis nō de petri. Et dñs. Gladeret sathanas. Bear⁹
Mat. xvj. es symō bariona: sed de dei. Gladeret sathanas. Un⁹ Re-
colite vnde beatus. Jam dixi: quia non tibi reuelauit caro et
sanguis: sed pater meus q̃ in celis est. Unde sathanas dicat
dñs. Neq̃ enim sapi que dea sunt: sed que sūt hoim. Spera-
te in dño: et vere fidei bona facta cōiungite. Cōfitemini xpi
in carne venisse: et credendo et bene viuendo: et vtrumq̃ ab
illo acceptum tenete: ab illo augendum et perficiendum spe-
rare. Maledictus enim omnis homo qui sem suam ponit i
hoie. Et bonū ē homini: vt q̃ gloriatur in domino gloriatur.

C De verbis apostoli. Ut de dormientibus nō
contristemur sicut et ceteri. Et de opib⁹
mie quibus mortui adiuuantur. Sermo. xxxij.

Admonet nos beatus apostolus vt de dormientib⁹
hoc est mortuis charissimis nostris non contriste-
mur: sicut et ceteri qui sp̃e nō habet: sp̃es resur-
rectionis et incorruptionis eterne. Nam ideo et
dormientes eos appellat scripture veracissima consuetudo:
vt cū dormientes audimus: euigilatos minime desperem⁹
Unde etiā cātatur i psalmo. Nunq̃d qui dormit: nō adiciet
vt resurgat. Est ergo de mortuis eis qui diliguntur: quēdā
tristitia quodāmodo naturalis. Mortem quippe horret: nō
opinio sed natura. Nec moris hōi accideret: nisi et pena quā
precesserat culpa. Qua ppter si aialia que ita creata sunt vt
suo quoq̃ tempore moriatur mortem fugiūt: diligunt vitas:
quantomagis hō qui sic fuerat creatus vti viuere sine pec-
caro voluisset: sine termino viueret: Hinc itaq̃ necesse est vt
tristes simus quando nos moriēdo deserunt quos amamus
quia et si nouimus eos: non in eternū nos manfuros: sed ali-
quantulum precedere se cuturos: tamen mors ipsa quam na-
tura refugit cū occupat dilectū: contristat in nobis ipsius di-
lectionis affectum. Ideo admonuit apostolus: non vt nō cō-
tristemur: sed non sicut ceteri qui sp̃e nō habent. Contrista-
mur ergo nos in nostrorum mortibus necessitate amittendi
sed cū perecipiendi. Unde agimur: hinc consolamur. Unde
infirmas afficit: hinc fides reficit. Unde dolet humana cō-
ditio: hinc sanat diuina promissio. Prounde pōpa funeris:
agmina exequiarū: sumptuosa diligeniā sepulture: monu-
mentorum opulētā constructio: viutorum sunt qualicūq̃ so-
laria: non adiutoria mortuorū. Orationib⁹ vero sancte eccle-
sie et sacrificio salutari: et elemosinis que pro eorū spiritib⁹
erogantur: non est dubitandum mortuos adiuuari: vt cū eis
misericordius agatur a dño q̃ eorū peccata meruerūt. Hoc
enim a patribus traditū vniuersa obseruat ecclesiā: vt p eis
qui in corporis et sanguinis christi cōmunionē defuncti sūt:
cum ad ipsū sacrificiū loco suo cū memorantur oretur: ac p
illis quoq̃ id offerri cōmemoretur. Cū vero eorū cōmenda-
torū causa operamie celebrantur: quis eis dubitet suffraga-
ri: pro quibus orationes deo non inaniter allegātur: Non oī
no ambigēdū est ista prodesse defunctis: sed talibus qui ita
vixerint ante mortē: vt possint eis hec vtilia esse post mortē.

Nam qui sine fide q̃ per dilectionē operatur: eiusq̃ sacramē-
tis de corporibus exierūt: frustra illis a suis huiusmodi pie-
tatis impēduntur officia: cuius dñi hic essent pignore carue-
runt: vel non suscipiētes vel inuacū suscipientes dei grām:
et sibi non miam thesaurizantes sed irā. Non ergo mortuis
noua merita cōparantur: cū p eis bonū aliquid operant sui:
sed eorū precedētibus cōsequentiā ista reddunt. Non enim
dictū est nisi q̃ hic viuerēt: vt eos hec aliquid adiuuaret: cū
hic viuere destitissent. Et ideo istā finis quisq̃ vitā: nisi q̃
meruit in ipsa non poterit habere post ipsam. Permittatur
itaq̃ pia corda charorū de suorū morib⁹ cōtristari dolore sa-
nabili: cōsolabiles lachrymas fundant cōditione mortali:
q̃s cito repimat fidei gaudiū: q̃ credunt fideles qm̃ mortuū
paululū a nobis abire et ad meliora trāsire. Consolentur eos

et iā fraterna obsequia siue que funerib⁹ exhibent: siue q̃ do-
lentibus adhibent ne sit iusta querela dicētū. Sustinui qui
simul cōtristaret et non fuit: et consolantes et nō inueni. Sit
pro viribus cura sepeliendi et sepulchra construedi: quia et
hec in scripturis sanctis inter bona opera deputata sūt. Nec
solū in corporibus patriarcharū aliorūq̃ sanctorū: et hū-
nis cadaueribus quorūq̃ iacentiū: verū etiam in ipsius dñi
corpore prediati atq̃ collaudati sunt qui ista fecerunt. Im-
pleat hec hoies erga suos officia postremi muneris: et sūt hu-
mani lenimēta meritis. Verū illa q̃ adiuuāt spūs defuncto-
rū oblationes: orationes: erogationes: multo p eis obseruā-
tius: instantius: abundantius impendant: qui suos carne nō
spū mortuos: non solum carnaliter: sed etiā spiritualiter amāt

C De celebratione dierū fratrum defunctorum: et
resurrectione mortuorum. Sermo. xxxiij.

Quando celebramus dies fratrum defunctorum: in mē-
te habere debemus et quid sperādū: et quid timē-
dum sit. Scdm̃ hoc enim sperandum est: quia pte
cio sa in cōspectu dñi mors sanctorū eius: fm̃ hoc
autimendum est: quia mors peccatorū pessima. Deoq̃ p:
pter spem in memoria eterna erit iustus: ppter timorē ab au-
ditu malo non timebit. Erit enim auditus quo nullus sit ma-
ior: quando dicitur sinistris. Ite in ignem eternum. Ab hoc
auditu malo iustus non timebit. Erit enim ad dexterā inter
illos quibus dicitur. Venite benedicti patris mei percipite
regnum. In hac autē vita q̃ media ante summa bona et ante
summa mala ducitur: in medio bonorū malorumq̃ mediorū
id est in neutra pte summo: quia et bona quecūq̃ hic fuerit
homini: in cōparatione bonorum eternorū nulla sunt: et mala
q̃cūq̃ in hac vita experitur hō in cōparatione ignis eterni
nec comparanda sunt. In hac ergo medietate vite illd̃ quod
audiuimus nunc ex euangelio tenere debemus. Qui credit
inquit in me: licet moriatur viuit: et vitam pñunciat: et mortē
non negat. Qui credit in me: licet moriatur viuit. Quid ē mo-
riatur viuit: Licet moriatur corpore: viuit spū. Deinde ad-
iungit. Et qui viuit et credit in me: non morietur in eternum
Certelice moriatur. Quomodo si nō morietur? Sed i smo-
riatur ad tempus: non morietur in eternū. Sic ista soluitur
questio vtnō sint inter se contraria verba veritatis: et possint
instruere affectū pietatis. Ergo licet corpore moriatur sim⁹
viuius si credimus. Est autē fides nostra maxie discreta
ab omni fide gentiliū in resurrectione mortuorum. Hāc enī
illi omnino nō recipiūt: quia vbi recipiāt non habent. A dño
enim preparatur voluntas hois: vt sit fidei receptaculū. Di-
citur de dñs. Sermo meus non capit in vobis. Ergo ibi
capiti quibus inuenit quod capiat. In his enim inuenit q̃
capiat sermo q̃ capiat quod deus pollicendo non decept: ille
enim q̃ querit ouem perditā: et quā querit nouit: et vbi q̃rat:
et quod eius mēbra dispersa colligat: et in vna salutē reducat:
et ita constituat vteā vltimus nō perdat. Consolemur q̃ nos
inuicem: et in his sermonibus nostris. Potest nō dolere cor
humanū defuncto charissimo: melius tñ dolet et sanat cor
humanū: q̃ non dolendo sit in hūanum. Maria dño cohere-
bat: et mortuū fratrem volebat. Sed quid miraris q̃ maria
dolebat: tūc cū ipse dñs flebat? Douere autē quēvis potest
quod flebat mortuū: si continuo iubet victurū? Non mortuū
flebat quem ipse suscitauit: sed mortem quā sibi hō peccādo
comparauit. Si enim peccatum non precessisset: sine dubio
mors se cura nō fuisset. Secura est q̃ mors etiā corporis: quā
precessit mors aie. Mors aie precessit deferēte deo: et mors
corporis secuta est deferente aia. Deseruit volens: et coacta ē
deserere nolens. Tanq̃ illi diceretur. Recessisti ab eo quem
diligere debuisti: recede ab eo quem dilexisti. Quis enī vult
mori? Priorus nemo: et ita nemo: vt beato petro diceretur.
Alter te cinget et ducet quo tu nō vis. Si ergo nulla ēē mor-
tis amaritudo: non esset magna martyrum fortitudo. Ideo et
apostolus de dormientib⁹ inquit. Nolo vos ignorare fratres
vtnō cōtristemini sicut et gētes q̃ spem non habent. Nō tānū
ait. Et nō cōtristemini sed vt non sic cōtristemini quemad-
modū gentes q̃ spem non habent. Necesse est enim vt contri-
stemini. Sed vbi contristari? Vbi corpus quod viuit ex aia
sit ex anime. Discedente aia q̃ ambulabat iacer: loq̃bas tacet
oculi lucem nō capiunt: aures nulla voce percipiunt: oia mē-

Sancti augustini

horum officia cōquieuerūt: nō est q̄ moueat gressus ad ambulandum: manus ad operandū: sensus ad percipiendū. Hōne ista est domus: quā nescio q̄s inuisibilis habitator: ornabat? Discessit qui nō videtur: remāsit q̄s cū dolore videat. Ista ē causa tristitie. Si hec est causa tristitie: huius tristitie q̄ consolatio? Quia ipse dñs iussu t̄ in voce archangeli in nouissima tuba descendit de celo: et mortui in x̄po resurgent primi: deinde nos viuētes: qui reliqui sumus: simul cū illis rapemur in nubibus obuiam x̄po in aera: et ita semper cum dño erimus. Pereat cōtristatio: vbi tanta est solatio: detergat luctus ex aīo: fides expellat dolorē. In tanta spe nō decet ēē triste templū dei. Ibi habitat bonus consolator: ibi qui non fallit promissor. Scio vt mortui diu plangamus: qm̄ mors amara est: pillam transiit et dñs. Sufficiat hec pauca charitati vestre: cōsolef abundantius q̄ nō migrat de corde x̄po sed ita dignetur habitare: vt nos dignetur etiā sine mutare

ij. Cor. v.

De verbis apostoli. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal x̄pi: vt recipiat vnusquisq̄ prout gessit siue bona siue mala: vbi totaz huius mundi administrationem testimonium autē esse resurrectionis future. Sermo. xxiii.

Quoniam xpianorū spes fratres charissimi in futurū tps extenditur: vt quod hic seruimus deo: alibi nos seruasse leremur. Hic enī nobis posita sunt certamina: sed in futuro seculo certaminū premia reternata. Iuste si quidem et prouide diuina sapiētia separuit tps laboris et premij. Hic ē laboramus: hic feruimus deo et mandata eius seruamus: vt in futuro seculo: id est in celoz regno eterna premia capiam. Scire enim debem⁹ fratres dilectissimi quid nobis scriptura diuina commēdat: id ē futurum esse iudiciū dei: qd post resurrectionē complebit mortuoz. Hoc est qd precipue ch̄stianos a gentili errore fecerunt: qd illi hāc tantūmodo vitā esse credūt: et ideo sine deo ēē et diuersis peccatis atq; criminibus non metuūt inquinari. Hos vero ita i hac vita puersemur: vt nos ad aliā pparem⁹ in q̄ bonis bona et malis mala retribuēf: sicut dixit apls.

ij. Cor. v.

Omnes nos manifestari oportet ante tribunal x̄pi: vt recipiat vnusquisq̄ prout gessit siue bona siue mala. Sicut hic modo astamus in ecclesia et nos inuicē presentes aspiciam⁹: ita etiā post resurrectionē mortuozū astituri sum⁹ ante tribunal x̄pi. Hanc enī etiā ipsam aīam tunc habebimus quā mō habemus: et in hoc ipso q̄ nūc induimur sumus corpe resuscitādi. Non enim sicut mura aīalia facti sumus: nō sicut equi et boues vt eterna morte pereamus: qz postq̄ hic vixerim⁹: alibi iudicabimur: vt aut p peccatis penas: aut p bonis operib⁹ pmiā psequamur eterna. Nemo ē fratres mei charissimi de resurrectione desperet: in q̄ xpianorum spes tota p̄stet. Credit fratres ap̄lo predicanti: et nihil de resurrectione dubitan⁹: ad diē iudicij vos p̄parate. An forte sicut impij et increduli non putatis fieri posse: vt a mortuis resurgamus? Plane dicat hoc q̄ oipotētē nō credit esse deū: qd hoc p̄mittit futurū: nos autē q̄ scimus dei oipotētis esse x̄turē: qz p̄mississe deū legimus qd resurrectionē mortuoz faciat: nō possumus de resurrectione mortuoz dubitare: quā se facturū esse promittit: qz oipotētis ē: et mētiri nescit. Sed te appello q̄cūq; infidelis aīo de resurrectione dubitas: et puras nō posse mortuos resuscitari. Quid est amplius: ex nihilo hoies facere q̄ viuāt: an eos q̄ facti sunt atq; vixerūt reparare post mortē? Utq; plus est facere qd nūc fuit: q̄ reparare quod fuit. Quō ē impossibile esse dicis: vt de⁹ qui hoīem formauit ex nihilo reformet: Quō nos suscitare non pōt cōuersos in puluerem: q̄ si etiā in nihilū redirem⁹: facere poterat vt essem⁹: sicut fecit nos esse: cū ante amūq; fuīsem⁹? Ita enī bt̄is apls paulus dixit. Sed dicūt aliqui. Quō resurgūt mortui? Quali aut corpe veniunt? Insi p̄stet qd seminas nō viuificatur nisi prius moriatur: et qd seminas non corpus qd futurum ē seminas: sed nudū granū: vt pote tritici aut alicui⁹ ceteroz. Deus aut dat illi corpus sicut voluit: et vnicuiq; se minum p̄p̄tū corpus: sicut q̄ in credulū hō de resurrectione dubitare. Qui grana seminum mortua et putrefacta viuificat p que in hoc seculo viuas: multo magis te ipsum resuscitabit vt viuas in eternū. Qui illa reparat q̄ tibi sūt necessaria: quō te ipsum nō reparat: ppter que et alia reparare dignatus est:

ij. Cor. v.

Itaq; si velimus p̄siderare q̄ in isto seculo videmus: diuine administrationis opa signa sunt futuroz. Tota ergo huius mudi administratio testimoniu ē resurrectionis future. Quidem certe hyemis tpe vel aduētū arbores spoliari pomis nudari folijs: sed eas rursus verno tpe specie resurrectionis exprimere: q̄ primo quidē incipiūt turgere in gēmis: tūc ornari floribus: vesti et folijs: et postmodum pomis grauari. Interrogo te infidelis hō qd de resurrectione dubitas: vbi sint ista q̄ tpe quo deus disposuit. pducitur? Dic mihi vbi latitant anteq; pducant: q̄ nūq; quidem videtur: sed tū de⁹ qui ops est: ea ex nihilo cōdidit: secreta sua h̄nt. pducit? Hic iam ad cāpos et prata respice: q̄ estate trāfacta herbis suis spoliatur ac florib⁹: et nuda remanēt ipsa spacia terraz: sed iterum verni tpe reuestiunt: et nono vbiq; germine incipiē letatur agricola. Certe herba q̄ ante vixit et moritur: rursus reuiuiscit ex semine: sic etiam et nostrū corpus reuiuiscit ex puluere. Sed dicis o hō incredulē. Ideo credimus futuroz vt arbores et herbe et oīa reuiuiscāt: quia illa iā facta cognoscimus. Unde aut cognoscere possumus qd mortui resurgūt cū adhuc a mortuis nemo surrexerit? Quis hoc dicis vt cogitas: audi panēter: et intellige sapiēter. Ideo enim dñs n̄ iesus x̄ps mori voluit et resurgere: ne tu de resurrectione dubitares. Tū quō potes dubitare qz non sumus resurrecturi a mortuis: cū hoc p̄mittat deus q̄ nescit aliq̄ mentiri: qd pot facere quicqd vult qz ops ē: et implet oīa q̄ p̄mittit: qz verax est: et mēdaciū i eo nō est? Et dedit nobis p̄us et misericors dñs virtutis sue pignus: et grādū testimonio spem nobis resurrectionis ostendit: quia vni genitū filiu suū pro nobis hominē factū et mortuū a mortuis suscitauit. Ideo enim dñs noster iesus x̄ps nasci ex hoīe: id ē ex maria virgine ē dignatus et a iudeis crucifigi et die tertia resurgere: vt nos tali exemplo aīari: resurrectionē ex mortuis certissime crederem⁹: quā qui non credit futurā: nec hoc quidē credit qd x̄ps resurrexit a mortuis. Qui aut dñm iesum resurrexisse a mortuis confitetur: nec de sua poterit dubitare. Abstine qz vos ab oī ope malo: ab inimicitijs: ab ebrietate: a fornicatione: a furto: a periurio: a falso testimonio: detractione: qz hec oīa odit deus: et eos q̄ ista faciūt punit in futuro. Estote autē benigni misericordes: inuicem honore habētes: et ea semp operātes q̄ in sanctis suis diligit de⁹: vt possitis cū sanctis ei⁹ ad eternā et immortalē gloriā puenire: et viuere i secula sc̄lop. Amē.

De eisdē verbis Apostoli quibus in sermone precedenti: quibus admonemus sedula mētē reuolucere quales in die iudicij futuri sumus: puris sumis angelozū cōspectib⁹ offerēdi. Ser. xxxv.

Fratres charissimi: vū diuina lectio legere: audi quimus beati aplin terribiliter nos et salubrit admonēt. Sic enim ait. Qd nos manifestari oportet ante tribunal x̄pi: vt referat vnusquisq; p̄p̄tā corporis sui prout gessit: siue bonū siue malū. Quā rē etiam dñs in euangelio denūciat dicēs. Filios hoīs venturus ē in gloria sua cū angelis suis: et tūc reddet vnicuiq; fm̄ opa sua. Diligēter queso ante dīte fratres et mecū pariter pauescite: qz nō dixit qd reddat vnicuiq; fm̄ mīam suam: sed fm̄ opa sua. Hic enī est misericors: ibi iustus. Nam qd non statim i peccatores vindicat: parētia est nō negligētia. Non ille potentiam p̄didit: sed nos ad penitentiā referuauit. Unde valde timendū ē: ne quanto diutius expectat vt corrigamur: tanto grauius vindicet si emēdari noluerim⁹. Scire et intelligere debemus fratres charissimi nihil nobis esse salubius: q̄ vt dñatis oīz presentis iurū voluntatib⁹: id potius cogitem⁹ qm̄ erimus de hoc seculo trāsturi: vel qm̄ tabernaculū corpis vltimo die supueniēte deponitur: et iterū illud resurrectionis tpe recepturi: vt cū eodē recipiamus purgessim⁹: siue bonū siue malū. Et ideo rogo fratres: vt quō die cogitemus qles erimus i die iudicij: purissimis angelozū cōspectib⁹ offerēdi: et eterno iudici rationē de libris p̄sciētie reddituri: remotis oībus p̄bationibus. Certe est in die illa ipsum ante se hoies cōstituendū: et ipsam sui vitā in cordis speculo demonstrādā et testes cōtra eā nō defozis aliq̄: sed intus de ipsa aīa p̄ferendos. Adiciēda erūt nō aliqua peregrina: sed nimis nota testimonia: id est opa sua. Ordinabūtur aut infelicē animam peccata vel crimina sua vt eā et cōuincat probatio et p̄fundat

ij. Cor. v.

Mat. xvi.

ij. Cor. v.

Expositiois. B. Aug. i eplam bti Joh. Tractatus. j. Fo. xcix.

Ps. xlix

agnitio: fm illud qd scriptum est. Arguam te et constituam te an-
faciem tuam. Quicunq; se mō dūz emendare neglexerit: ante
illum celestem populū primum accepturus erit de cōfusiōe
supplicii: et aīa q̄ modo per penitentiam cōpendiosam trās-
actas peccatorū suōū putredines curare dissimulat: an illū
tribunal metuendum sine vllō remedio in perpetuo tartaro
manebit. Que cum ita sint: bene nobiscū ageretur: si iā nunc
sic peniteremus super malis nostris: quō tūc sine vllō reme-
dio penitebimus si feditates et cōfusions nostras quemad-
modum tūc visuri sumus: sic iam eas nunc videre et horrere
possemus. Si iam nūc faciem peccatricis aīe liceret oculis
corporeis intueri: et cōscientie nostre vultum ioculorum pre-
sentiam permitteretur adducere. Quod si liceret: nec dici-
potest: quāto studio quantoq; metu vigeremur fedata com-
ponere: maculara tergere: vulnerata curare. Ideoq; quia
non possumus oculis corporeis: inspicimus nos in quātum
possumus oculis cordis: et vnuquisq; cōscientiam suā ante
conspicuum interiōis hōis constituit. Ipsi nosmetipsos ea
stigemus: ipsi nobiscum rationem de quotidiana conuersa-
tione faciamus: ipsi nos accusamus quorū die iudici nostro:
et vnu in hac carne sumus cōtra ipsam carnē auxiliāte dño
quotidie dimicemus: vincam? voluptates et delectationes
nostras: vt nobis tempus illud spectatissimū ac beatissimū
eternę vitę profelici mactatione succedat: quando implebit
illud quod dñs dixit. Et erit similes angelis. Et itēp. Tūc
iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorū. Puras qualis
tūc erit splendor animarum: qñ solis claritatem habebit lux
corporum: Tūc enim cū ad istaz beatitudinem venerimus
nulla erit tristitia: null? timor: nulla infirmitas: nulla mors.
Hābebitis plenā beatitudinē fratres inter illa immēsa be-
neficia dñi nostri: vt nūq; cēsemus referēdo ei gratiarum
actionē de beatitudine qua sumus fruituri: coheredes effe-
ci eius qui dixit. Venite benedicti: percipite regnū quod
vobis paratum est ab origine mundi: donante ipso cui ē ho-
nor et gloria in secula seculorū. Amen.

Mat. xxi.

Mat. xxi.

Mat. xxi.

¶ Finis libri Sermōnum de verbis
Apostoli: diui Aurelij Augustini.

¶ Tractatum expositionis diui Aurelij Au-
gustini in epistolam beati Johannis: quos qui-
dam homelias: alij sermones nomināt: summa-
ria ac brevis annotatio.

De eo quod iohannes dicit. Quod erat ab initio: quod au-

diuimus: et quod vidimus. rē. Tractatus. j.

De eo quod idē dicit. Scribo vobis filioli. rē. Tractatus. ij.

De eo quod idē dicit. Pueri nouissima hora est. rē. Tractatus. iij.

De eo quod idē dicit. Et verax est et non est mendax. rē.

Tractatus. iij.

De eo quod idē dicit. Omnis qui natus est ex deo: non fa-

ci peccatum. rē. Tractatus. v.

De eo quod idē dicit. Et in hoc cognoscimus quia ex veri-

tate sumus. rē. Tractatus. vj.

De eo quod idē dicit. Jam vos ex deo estis filioli: et vici-

stis mundum rē. Tractatus. vij.

De eo quod idē dicit. Deum nemo vidit vnq̄. rē. Tra-

ctatus. viij.

De eo quod idē dicit. In hoc perfecta est dilectio in vo-

bis. rē. Tractatus. ix.

De eo quod idē dicit. Omnis qui credit q̄ iesus sit christ?

ex deo natus est. rē. Tractatus. x.

¶ Finis

¶ Expositio diui Aurelij Augustini in epistolā
beati Johannis. In qua maxime charitas com-
mendatur feliciter incipit.

De intentione auctoris et huius epi-
stole commendatione. Prefatio.

¶ Eminentissimas vestra euangelium fm Johan-
nem ex ordine lectionū nos solere tractare. Sed
quia nunc interposita est sollēntas sanctorū diez
quibus certas ex euangelio lectiones oportet in ec-
clesia recitari: que ita sunt annue yralie esse nō possint: ordo

ille quem susceperamus necessitate paululū intermissus est:
non omisus. Cum autem cogitarē quid fm hilaritatem pre-
sentium dierū per hāc hebdomadam vobiscū describeris
agerem: quantum domū inus donare dignatur quod posserim
istis septem vel octo diebus finire: occurrit mihi epistola bti
Johannis. Et cuius euangelium paululum intermissimus:
eius epistolam tractādo: ab eo non recedamus. Prefertim
quia in ipsa epistola satis dulci omnibus quibus sanū est pa-
larum cordis vbi sapiat panis dei: et satis memorabili i san-
cta ecclesia dei: maxime charitas cōmendatur. Locuturus
est multa: et prope omnia de charitate. Quā habet in se vnde
audiat: necesse est gaudeat: ad quod audit. Sic enim illi erit
lectio ista: tanq̄ oleum in flamma. Si est ibi quod nutriatur
nutritur et crescit et permanet. Item quibusdam sic eē debet
tanquā flāma ad fomītē: vt si non ardebat: accedente sermo-
ne accendatur. In quibusdam enim nutritur quod est: i qui-
busdam accenditur si deest: vt omnes in vna charitate gau-
deamus. Vbi autem charitas: ibi pax: et vbi humilitas: ibi
charitas. Jam ipsum audiamus: et ad eius verbum que dñs
suggerit etiam vobis vt bene intelligatis loquamur.

¶ Explicit prefatio.

Tractatus primus.

¶ Quod fuit ab initio: quod audiuius: qd vi-
dimus oculis nostris: qd pspeximus. Et man?
nostre cōrectauerūt. de verbo vitę et vitā mani-
festata ē. Et vidim? et testamur. Et annūciamus
vobis vitā eternā q̄ erat apd patrē et apparuit no-
bis. Quod vidimus et audiuius? annūciam? vo-
bis: vt et vos societate habeatis nobiscū. Et so-
cietas nra sit cū pre et cū filio ei? iesu xpō. Et hec
scribimus vobis: vt gaudeatis et gaudiū vestruz
sit plēnū: et hec ē annūciatio quā audiuius? ab eo
et annūciamus vobis: qm̄ deus lux ē et tenebre in
eo nō sunt vlle. Si dixerimus qm̄ societate habe-
mus cū eo: et in tenebris ambulamus mentimur
et veritatē nō facimus. Si aut in luce ambulam?
sicut et ipse ē i luce: societate habemus ad inuicē.
Et sanguis iesu filij ei? mūdāt nos ab oī peccato.
Si dixerim? qm̄ pctā nō habem? ipi nos seduci-
mus: et veritas i nobis nō ē. Si cōfiteamur pctā
nostra. fidelis ē et iustus vt remittat nobis pctā
nra: et emūdet nos ab oī iniquitate. Si dixerimus
qm̄ non peccauim? mendacē facim? eū: et verbū
eius nō est i nobis. Filioli mei: hec scribo vobis
vt nō peccetis: sed et si q̄s peccauerit: aduocatum
habem? apud patrē iesum xp̄m iustū: et ipse ē pro-
piciatio p pētis nris: nō pro nris autē tantū: sed
etiā p totū mūdū: et i hoc scim? qm̄ cognouim? eū
si mandata ei? obseruam?: qui dicit se nosse eū: et
mādata ei? nō custodit mēdax ē: et in hoc veritas
nō ē. Qui aut seruat verbū ei? vere i hoc charitas
dei pfecta ē. In hoc scim?: qm̄ in ipso sumus: qui
dicit se in ipso manere: debet sicut ille ambulauit
et ipse ambulare. Charissimi nō mādatū nouum
scribo vobis: sed mādatū vetus qd habuistis ab
initio. mādatū vetus est verbū quod audistis.
Iterū mādatū nouū scribo vobis: qd verū ē: et in
ipso et i vobis: q̄ tenebre trāsierūt: et verū lumē iā
lucet. Qui dicit se i luce esse: et fratrē suū odit in te-
nebris ē vsq; adhuc: q̄ diligit fratrē suū in lumine
manet: et scādālū in eo nō est. Qui aut odit fratrē
suū in tenebris ē: et in tenebris ambulat: et nescit
quod eat quia tenebre obcecauerunt oculos eius.

n. iij